

μελέτης Κέντρο Υγείας, και τον Αθλητικό Πυρήνα Β (γήπεδο ποδοσφαίρου με κερκίδες, κλειστό γυμναστήριο, αποδυτήρια και βοηθητικοί χώροι, κλειστό κολυμβητήριο). Ο δεύτερος περιλαμβάνει το 1^ο Ενιαίο Λύκειο–προτεινόμενο Γυμνάσιο, το 1ο ΤΕΕ, τις σχολές του ΟΑΕΔ και το Εργαστηριακό Κέντρο Φυσικών Επιστημών (ΕΚΦΕ) Κιλκίς. Στον δεύτερο αυτόν πυρήνα στεγάζεται σήμερα, σε κτίριο δίπλα στον ΟΑΕΔ, το τμήμα του ΤΕΙ, ωστόσο προγραμματίζεται η μεταφορά του εκτός πόλης. Τέλος, ο πευκόφυτος λόφος του Αγ. Γεωργίου λειτουργεί ως πάρκο πόλης, αν και βρίσκεται εκτός του εγκεκριμένου σχεδίου.

2.4.1.6 Οδικό δίκτυο πόλης Κιλκίς

Η υφιστάμενη λειτουργική ιεράρχηση του οδικού δικτύου της πόλης απαιτεί τροποποίηση, μετά τη μεταβολή της λειτουργίας του οδικού δικτύου της πόλης που θα προκύψει από: α) την προβλεπόμενη πεζοδρόμηση τμήματος της βασικής οδού 21ης Ιουνίου, και β) τις προβλεπόμενες περιοχές επέκτασης. Για την εξυπηρέτηση της ζήτησης στάθμευσης της πόλης και ιδιαίτερα της κεντρικής περιοχής της, απαιτείται καθορισμός χώρων στάθμευσης, συνολικής χωρητικότητας περίπου 1.000 θέσεων. Απαιτείται μεταφορά του σταθμού υπεραστικών λεωφορείων από τη σημερινή θέση στο κέντρο της πόλης, στα όρια της περιοχής επέκτασης.

Εκτός του προαναφερθέντος τμήματος της 21ης Ιουνίου, το ισχύον Γ.Π.Σ. προβλέπει την πεζοδρόμηση ενός εκτεταμένου δικτύου τοπικών οδών, με παράλληλη κατασκευή ποδηλατοδρόμων. Η διαμόρφωση πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων αποτελεί μια παρέμβαση υψηλού κόστους και πρέπει να εφαρμόζεται κυρίως σε οδικά τμήματα όπου παρατηρείται μεγάλη κίνηση πεζών, συγκέντρωση εμπορικών χρήσεων, αναψυχής κ.λ.π., και υψηλοί κυκλοφοριακοί φόρτοι. Στην πρόταση του παρόντος Γ.Π.Σ. χαρακτηρίζεται ως πεζόδρομος μόνο τμήμα της οδού 21ης Ιουνίου. Δεν χαρακτηρίζεται το υπόλοιπο δίκτυο πεζοδρόμων και ποδηλατοδρόμων, ώστε να μπορεί να εντάξει ο Δήμος στο Τεχνικό του Πρόγραμμα την εφαρμογή του, ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες και οικονομικές του δυνατότητες.

Προβλεπόμενοι χώροι στάθμευσης: Για την προσφορά θέσεων στάθμευσης στις κεντρικές περιοχές της πόλης, υιοθετείται η πρόταση της Κυκλοφοριακής Μελέτης για κατασκευή υπόγειων χώρων στάθμευσης στις παρακάτω θέσεις: 1. Πλατεία Ειρήνης, 2. Πλατεία Δημαρχείου, 3. Δημοτικό Πάρκο, 4. Ο.Τ. 37.

Σε κάθε τοπικό κέντρο των νέων Πολεοδομικών Ενοτήτων, καθώς και στο νέο κέντρο πόλης στην περιοχή της Μεραρχίας.

Σταθμός υπεραστικών λεωφορείων: Προβλέπεται η μεταφορά του σταθμού υπεραστικών λεωφορείων ΚΤΕΛ, στη δυτική επέκταση, πίσω από το Στρατόπεδο.

2.4.1.7 Οδικό δίκτυο αγροτικών οικισμών

Το μέγεθος των οικισμών της Δ.Ε. Κιλκίς δεν δικαιολογεί τον χαρακτηρισμό οδών εντός των ορίων τους ως αρτηριών ή συλλεκτριών. Εξαιρούνται:

α) οι οικισμοί από τους οποίους διέρχονται διαμπερώς σημαντικές οδοί της ευρύτερης περιοχής, οι οποίες είναι χαρακτηρισμένες ως αρτηρίες ή συλλεκτήριες. Στις περιπτώσεις αυτές, τα τμήματα των διερχομένων οδών χαρακτηρίζονται ως αστικές συλλεκτήριες. Στο ενδεχόμενο μελλοντικής κατασκευής περιφερειακής οδού στους οικισμούς αυτούς, θα είναι δυνατός ο αποχαρακτηρισμός των εντός του οικισμού συλλεκτριών.

β) οι οικισμοί της Κρηστώνης, του Χωρυγίου και της Μεγάλης Βρύσης, για τους οποίους απαιτείται καθορισμός δικτύου συλλεκτριών οδών, λόγω της έκτασής τους.

Οι οικισμοί περιφερειακά των οποίων διέρχονται χαρακτηρισμένες οδοί του ευρύτερου δικτύου, εξυπηρετούνται από αυτές και έτσι δεν απαιτείται χαρακτηρισμός άλλων οδών.

Τα τμήματα των οδών σύνδεσης των οικισμών με το οδικό δίκτυο της ευρύτερης περιοχής, οι οποίες είναι χαρακτηρισμένες ως συλλεκτήριες, αλλά δεν διέρχονται διαμπερώς μέσω των οικισμών, θεωρούνται τοπικές οδοί. Αυτό δίνει τη δυνατότητα πιθανής μελλοντικής πεζοδρόμησης τους.

2.4.1.8 Λοιπά δίκτυα τεχνικής υποδομής

2.4.1.8.1 Ύδρευση: Το ανατολικό και νότιο τμήμα της περιοχής μελέτης υδρεύεται από αβαθείς γεωτρήσεις που βρίσκονται στην ευρύτερη κοίτη του π. Γαλλικού. Οι οικισμοί του δυτικού τμήματος υδρεύονται από αβαθείς σχετικά γεωτρήσεις στην ευρύτερη περιοχή. Το υφιστάμενο δίκτυο της πόλης του Κιλκίς είναι παλαιό, κατασκευασμένο από αμιαντοσιμεντοσωλήνες και έχει προβλήματα διαρροών. Κατά τις αντικαταστάσεις που απαιτούνται λόγω επισκευών, οι αμιαντοσιμεντοσωλήνες αντικαθίσταται από σωλήνες PVC. Σημαντικά προβλήματα ποιότητας νερού υπάρχουν στο δυτικό τμήμα της Δ.Ε. Κιλκίς όπου διαπιστώνεται υψηλή συγκέντρωση νιτρικών αλάτων.

Στο τομέα της ύδρευσης θα απαιτηθεί σε 1ο στάδιο η συστηματική αντικατάσταση των αμιαντοσιμεντοσωλήνων από σωλήνες PVC ή HDPE στην πόλη του Κιλκίς ώστε να περιοριστούν οι απώλειες του δικτύου (κάλυψη αναγκών για τα επόμενα 10–15 χρόνια). Το υπό ολοκλήρωση έργο υδροδότησης από τις πηγές Μπέλλες και η ανάπτυξη φραγμάτων στα Κρούσια φαίνεται ότι μπορούν να καλύψουν μεσοπρόθεμα τις ανάγκες του Δήμου σε υδατικά αποθέματα.

2.4.1.8.2 Αποχέτευση ακαθάρτων: Καθορίζεται η περιοχή όπου προβλέπεται αναβάθμιση και επέκταση δικτύου ακαθάρτων στην πόλη του Κιλκίς σύμφωνα με την υπάρχουσα μελέτη. Προβλέπεται ολοκλήρωση των υφιστάμενων εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων. Δίκτυο ακαθάρτων πρέπει να κατασκευαστεί σταδιακά και στους μικρότερους οικισμούς, όπου δεν υπάρχει. Θα πρέπει να εκπονηθεί μελέτη οργάνωσης τρόπου διάθεσης λυμάτων με ομαδοποίηση οικισμών σε σύνολα που θα επιτρέπουν την κατασκευή λειτουργικών και οικονομικά βιώσιμων μονάδων επεξεργασίας αστικών λυμάτων. Προτεραιότητα θα δοθεί στους οικισμούς που ήδη διαθέτουν δίκτυο ακαθάρτων (Κρηστώνη, Βαπτιστής, Μεγάλη Βρύση, Χωρύγι, Καστανιές).

2.4.1.8.3 Αποχέτευση ομβρίων: Προβλέπεται η εκπόνηση μελέτης για την επέκταση του δικτύου ομβρίων στην πόλη του Κιλκίς, και αντίστοιχες μελέτες για τις βασικές οδούς των λοιπών οικισμών. Όπου υπάρχουν ρέματα σε εντός σχεδίου περιοχές, θα πρέπει να εκπονηθούν μελέτες οριοθέτησης για την προστασία τους.

2.4.1.8.4 Απορρίμματα: Απαιτείται η οργάνωση τρόπου διάθεσης κτηνοτροφικών αποβλήτων είτε σε ξεχωριστό χώρο είτε στη νέα Μονάδα Επεξεργασίας Απορριμμάτων στη θέση «Κρηστώνη».

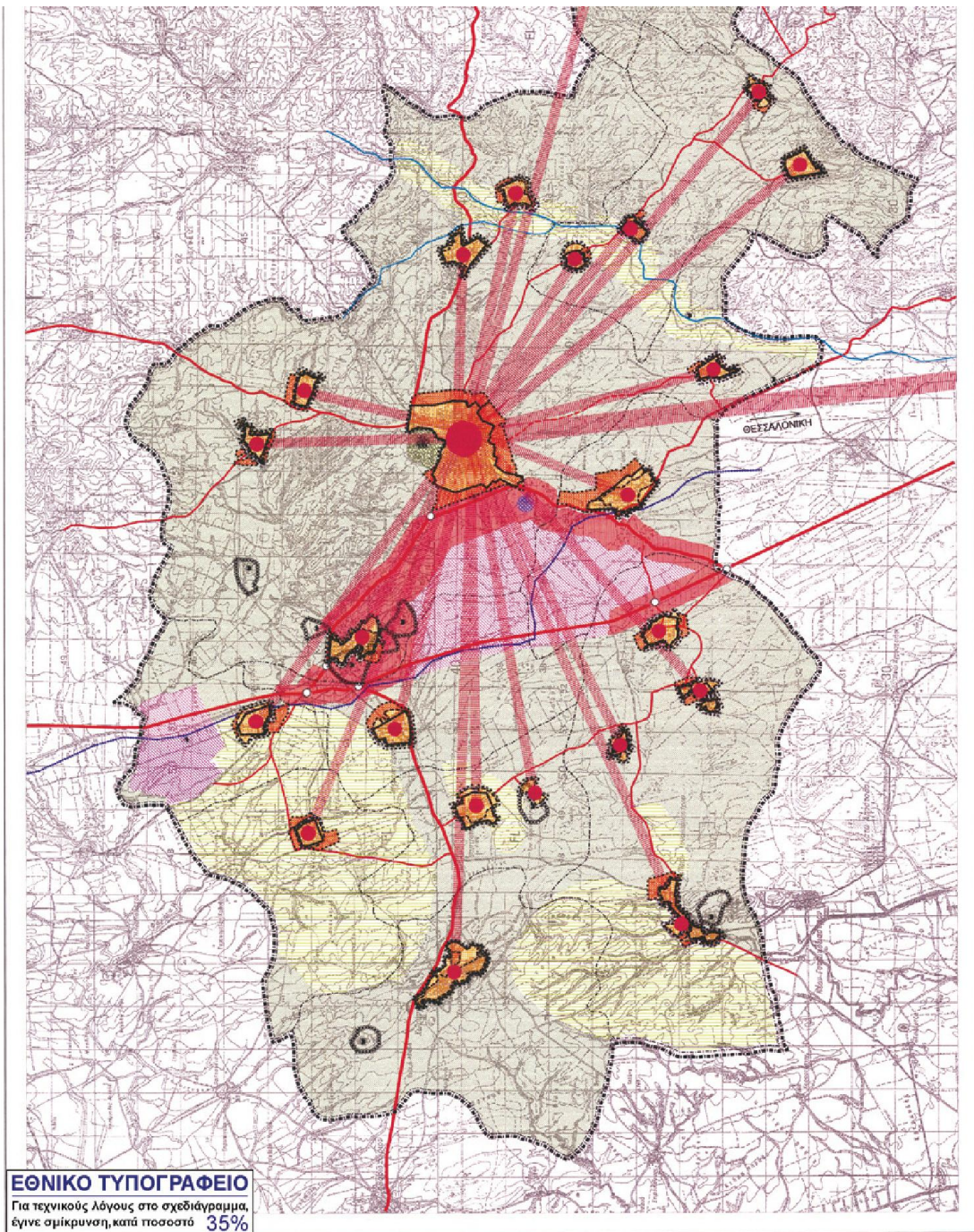
2.4.1.8.5 Ενέργεια: Από την περιοχή της Δ.Ε. Κιλκίς Κιλκίς διέρχονται 3 Γραμμές Μεταφοράς Υψηλής Τάσης, μία των 400 KV και δύο των 150 KV, ενώ βάσει του υπ' αριθμ. 24226/11.9.2003 εγγράφου της Διεύθυνσης Νέων Έργων της ΔΕΗ, η Μελέτη Ανάπτυξης Συστήματος μεταφοράς δεν προβλέπει διέλευση νέων γραμμών Μεταφοράς Υψηλής Τάσης 150 KV και 400 KV από την περιοχή, παρά μόνο αναβάθμιση ενός τμήματος της υπάρχουσας γραμμής Κ. Θεσσαλονίκης – Κιλκίς. Για τις ενεργειακές ανάγκες του νομού Κιλκίς είναι απαραίτητο να λειτουργήσει υποσταθμός στην Αξιούπολη.

Με την πολεοδόμηση των προς επέκταση περιοχών τόσο της πόλης όσο και των λοιπών αγροτικών οικισμών της Δ.Ε. Κιλκίς, θα πρέπει να προβλεφθεί η επέκταση του δικτύου της ΔΕΗ σύμφωνα με τις ανάγκες που θα προκύψουν.

2.4.1.8.6 Τηλεπικοινωνίες: Η περιοχή της Δ.Ε. Κιλκίς Κιλκίς είναι πλήρως καλυμμένη από την άποψη των τηλεπικοινωνιών, με εξαίρεση την Κολχίδα, που είναι σε κάποιο βαθμό υποβαθμισμένη τηλεπικοινωνιακά και σήμερα εξυπηρετείται με συγκεντρωτή γραμμών. Ωστόσο, προγραμματίζεται να αλλάξει το δίκτυο με άλλο περισσότερο σύγχρονο. Η ΒΙΠΕ εξυπηρετείται με τα πλέον σύγχρονα τηλεπικοινωνιακά συστήματα.

Με την πολεοδόμηση των προς επέκταση περιοχών θα πρέπει να προβλεφθεί η επέκταση των τηλεπικοινωνιακών συστημάτων εντός της πόλης του Κιλκίς και των λοιπών οικισμών της Δ.Ε. Κιλκίς, καθώς και της περιοχής επέκτασης της ΒΙ.ΠΕ.

2.4.1.8.7 Ασφάλεια – Προστασία: Οι βασικές προβλέψεις ασφάλειας και προστασίας επιδιώχθηκε να ενσωματωθούν στον προτεινόμενο σχεδιασμό με την αποφυγή τυχόν επεκτάσεων ή μη συμβατών χρήσεων σε περιοχές επικινδυνότητας, όπως γεωλογικά ακατάλληλες περιοχές, περιοχές πυκνού υδρογραφικού δικτύου κλπ. Στις ειδικότερες προβλέψεις ασφάλειας – προστασίας περιλαμβάνονται τα ακόλουθα: Ο πυροσβεστικός σταθμός στην Π.Ε. 3 της πόλης του Κιλκίς εξυπηρετεί το σύνολο των οικισμών της Δ.Ε. Κιλκίς. Σε Χάρτη σημειώνονται σε ελεύθερους χώρους (μεγάλοι υφιστάμενοι και προτεινόμενοι, στις επεκτάσεις, χώροι πρασίνου) θέσεις συγκέντρωσης κοινού σε περίπτωση σεισμού, ενώ καθορίζονται και περιοχές εξυπηρέτησης του πληθυσμού από τους χώρους αυτούς. Αυτονόητο είναι ότι όσον αφορά στους αγροτικούς οικισμούς του Δήμου, θέσεις συγκέντρωσης πληθυσμού σε περίπτωση σεισμού αποτελούν οι μεγάλοι χώροι πρασίνου ή/και οι αδόμητες εκτάσεις εκτός ορίων οικισμών.

2.4.2 Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δ.Ε. Γαλλικού (πρ. Δήμου Γαλλικού)

Το Γ.Π.Σ. του πρ. Δήμου Γαλλικού περιλαμβάνει τα πρώην Δημοτικά Διαμερίσματα Καμπάνη, Γαλλικού, Μανδρών, Νέας Σάντας, Πεδινού, Χρυσόπετρας και τους οικισμούς αυτών.

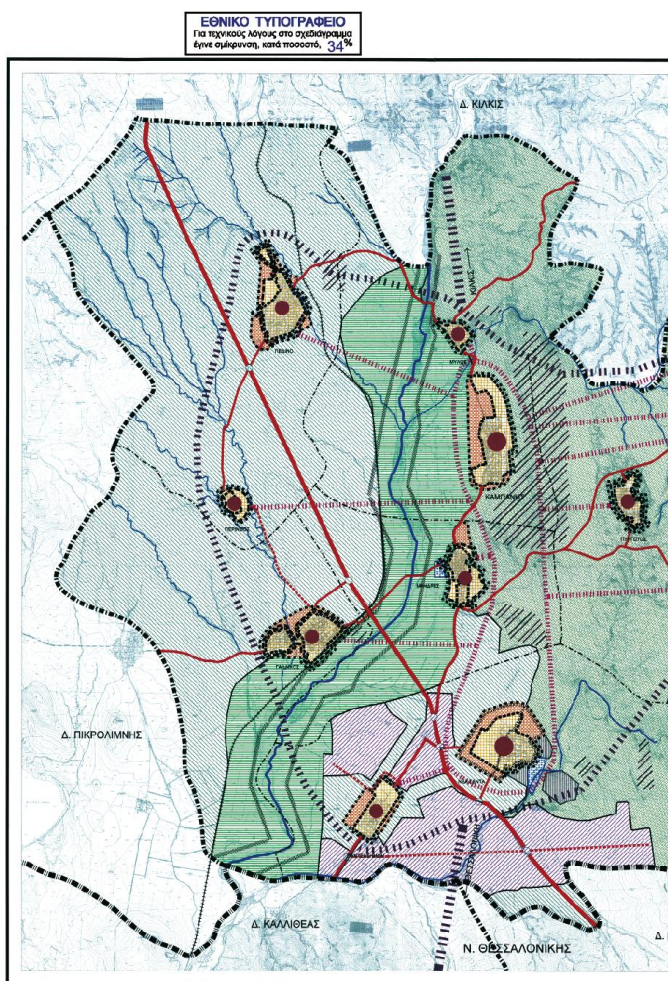
Το Δομικό Σχέδιο χωρικής οργάνωσης στο σύνολο του πρ. δήμου βάση των αρχών του οποίου καθορίστηκαν οι βασικές κατευθύνσεις και το πλαίσιο οργάνωσης των χρήσεων, των υποδοχέων της οικιστικής ανάπτυξης και των παραγωγικών δραστηριοτήτων, τα βασικά προγραμματικά μεγέθη της οικιστικής ανάπτυξης, καθώς και η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των ρυθμίσεων του Δομικού Σχεδίου Χωρικής Οργάνωσης, περιλαμβάνει: την οριστική πρόταση όπως φαίνεται στους σχετικούς Χάρτες όπου περιγράφονται τα βασικά στοιχεία της χωρικής οργάνωσης του πρ. Δήμου Γαλλικού και η οργάνωση των ευρύτερων οικιστικών ενοτήτων βάσει της οποίας χωροθετούνται οι κοινωνικές εξυπηρετήσεις. Οι βασικές επιλογές του σχεδιασμού αυτού έχουν ως εξής:

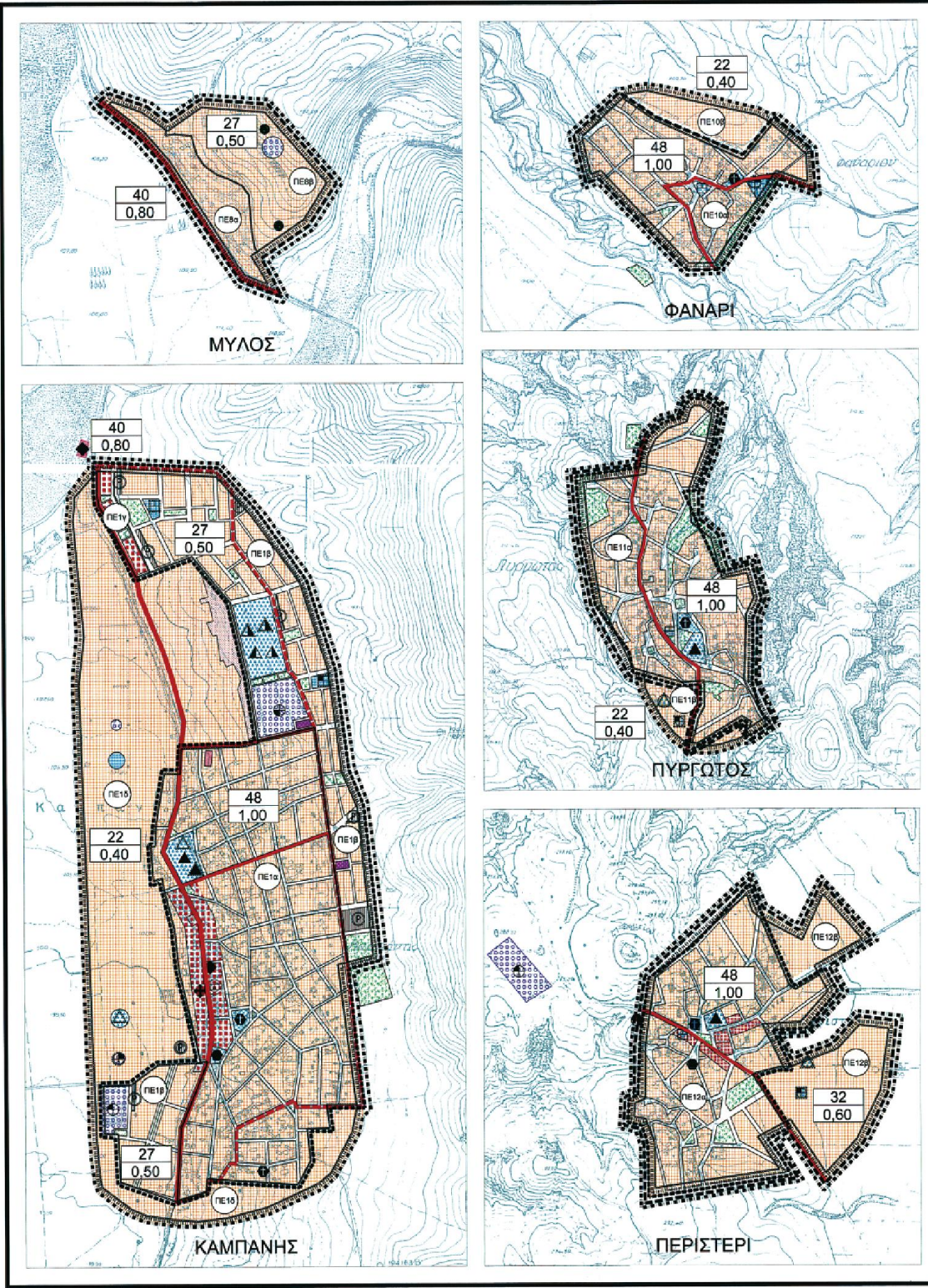
- Οργανώνονται οι χρήσεις γης σε όλη την έκταση του πρ. Δήμου Γαλλικού με τον καθορισμό μεγάλων ενοτήτων Περιοχών Ειδικών Περιορισμών Δόμησης, λαμβάνοντας υπόψη τα γεωμορφολογικά και χωροταξικά χαρακτηριστικά της ευρύτερης περιοχής του πρ. Δήμου Γαλλικού.
- Εντός της ευρύτερης περιοχής του πρ. Δήμου Γαλλικού προτείνεται να καθοριστούν ως ζώνες προστασίας ορισμένοι χώροι που απαιτούν ιδιαίτερο καθεστώς προστασίας. Τέτοιοι χώροι είναι οι αρχαιολογικοί χώροι, καθώς και οι αναδασωτέες εκτάσεις.
- Η ζώνη εκατέρωθεν του Γαλλικού ποταμού καθορίζεται ως γεωργική γη κύριας χρήσης με ανάλογους περιορισμούς στη δόμηση. Ο Γαλλικός ποταμός, όπως θα οριοθετηθεί από τις αρμόδιες Υπηρεσίες ορίζεται, ως ζώνη περιβαλλοντικής εξυγίανσης.
- Προτείνεται μια διευρυμένη ζώνη υποδοχής παραγωγικών δραστηριοτήτων και κατάλληλη για χωροθέτηση Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (ΠΟΑΠΔ), σύμφωνα με το εγκεκριμένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. Η περιοχή αυτή ορίζεται στο νότιο τμήμα του πρ. Δήμου Γαλλικού στο δημοτικό διαμέρισμα Νέας Σάντας. Στο σχεδιασμό αυτό λαμβάνεται υπόψη η εγκεκριμένη Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.) (ΦΕΚ 17/Δ'/13.2.1986) ως προς την οποία δεν επιφέρονται αλλαγές ορίων και ρυθμίσεων που μειώνουν την προστασία του περιβάλλοντος.
- Η περιοχή δυτικά του ποταμού Γαλλικού και της ζώνης γεωργικής γης κύριας χρήσης ορίζεται ως γεωργική γη με δυνατότητα χωροθέτησης δραστηριοτήτων χαμηλής όχλησης.
- Όλος ο ημιορεινός χώρος του πρ. Δήμου Γαλλικού, που κατέχεται κατά κύριο λόγο από το Δημοτικό Διαμέρισμα της Χρυσόπετρας, ορίζεται ως περιοχή λοιπού αγροτικού χώρου με ανάλογες χρήσεις και περιορισμούς στη δόμηση.
- Οι οικισμοί Καμπάνη και Νέα Σάντα σχεδιάζονται ως οικισμοί 4ου επιπέδου (ημιαστικά κέντρα). Επειδή ο πρώτος οικισμός Καμπάνη είναι έδρα του πρ. Δήμου Γαλλικού και ο δεύτερος οικισμός Ν. Σάντας επειδή καθορίζεται από το εγκεκριμένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (ΦΕΚ 218/Β'/2004). Οι οικισμοί αυτοί δέχονται τις σημαντικότερες εξυπηρετήσεις του Δήμου, καθώς επίσης σχεδιάζονται να δεχθούν τον μεγαλύτερο συγκριτικά πληθυσμό.

Σχεδιάζονται ορισμένοι νέοι οικιστικοί υποδοχείς σε οικισμούς που παρουσιάζουν ανάπτυξη και ζήτηση σε γη για κατοικία και είναι επιθυμητό να ενισχυθούν περισσότερο. Οι περιοχές που βρίσκονται εντός των ορίων της απόφασης του Νομάρχη εντάσσονται στις περιοχές σχεδίου πόλης για το έτος στόχο 2016. Η οριοθέτηση των επεκτάσεων ακολουθεί, κατά βάση,

τους περιορισμούς που προκύπτουν από τις φυσικές παραμέτρους και υφιστάμενες χαράξεις αγροτικών δρόμων. Συγκεκριμένα:

- Η επέκταση του οικισμού της Νέας Σάντας είναι η μεγαλύτερη, με έκταση 60,20 Ha. και γίνεται περιμετρικά του οικισμού, εκτός από την περιοχή που βρίσκονται τα στρατόπεδα.
- Στον οικισμό Καμπάνη η επέκταση γίνεται δυτικά του οικισμού και στο τμήμα που βρίσκεται ανατολικά της παλαιάς Εθνικής οδού, συνολικής έκτασης 48,19 Ha.
- Η επέκταση του οικισμού Πεδινού γίνεται κυρίως βόρεια και δυτικά του οικισμού αλλά και σε δύο μικρά τμήματα ανατολικά του οικισμού, συνολικής εκτάσεως 40,17 Ha.
- Ο οικισμός του Γαλλικού επεκτείνεται κυρίως βόρεια αυτού κατά 25,91Ha και νότια κατά 7,39Ha, συνολικής εκτάσεως 30,30 Ha. Ο οικισμός των Μανδρών επεκτείνεται βόρεια και νότια αυτού συνολικής εκτάσεως 11,39Ha. Η επέκταση στον οικισμό Παντελεήμονα σχεδιάστηκε σε δύο τμήματα δυτικά και ανατολικά του οικισμού στις περιοχές 3 και 4 της θεσμοθετημένης Ζ.Ο.Ε του οικισμού της Νέας Σάντας (ΦΕΚ 17/Δ'/13.2.1986), στην οποία επιτρέπεται η δόμηση μόνο για ανέγερση κατοικιών και δημόσιων ή δημοτικών εγκαταστάσεων κοινής ωφέλειας.
- Στους οικισμούς Φανάρι και Πυργωτό οι επεκτάσεις είναι πολύ μικρές, 3,54 και 2,53 Ha αντίστοιχα, και σχεδιάζονται για την ολοκλήρωση – βελτίωση του ορίου σχεδίου.
- Για τους υπόλοιπους οικισμούς ως όρια σχεδίου πόλης, θεωρούνται τα θεσμοθετημένα όρια της απόφασης του Νομάρχη και δεν προκύπτει ανάγκη επέκτασης πέραν αυτών.
- Με δεδομένο ότι η μεγαλύτερη έκταση του πρ. Δήμου Γαλλικού βρίσκεται σε εδάφη με ιζηματογενή πετρώματα, αποτελεί προϋπόθεση κατά την εκπόνηση της μελέτης πολεοδόμησης στο πλαίσιο της οποίας θα συνταχθεί αναλυτική γεωλογική μελέτη να τεθούν όροι και περιορισμοί όσον αφορά στις κατασκευές (π.χ. θεμελιώσεις).

2.4.3 ΣΧΟΟΑΠ πρ. Δήμου Δοϊράνης

Τα όρια του ΣΧΟΟΑΠ ταυτίζονται με τα διοικητικά όρια του Δήμου Δοϊράνης, όπως αυτά καθορίστηκαν με τον ν. 2539/1997 «Συγκρότηση Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης» (ΦΕΚ 244 Α΄) Το ΣΧΟΟΑΠ του Δήμου Δοϊράνης ν. Κιλκίς περιλαμβάνει ειδικότερα :

Το Δομικό Σχέδιο Χωρικής Οργάνωσης του Δήμου Δοϊράνης περιλαμβάνει :

– Τις βασικές αρχές της πρότασης που διαμορφώνονται σύμφωνα με τις κατευθύνσεις και το προγραμματικό πλαίσιο των ανωτέρων επιπέδων σχεδιασμού σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

– Τον καθορισμό των μεγεθών της οικιστικής ανάπτυξης σε όλη την έκταση του δήμου, με βάση τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, τις τοπικές ανάγκες και καταλληλότητες καθώς και τις κατευθύνσεις που προκύπτουν από υπερκείμενα σχέδια, ιδίως δε σε ό,τι αφορά το ρόλο των οικισμών στην οικιστική ιεραρχία.

Οι βασικές αρχές στις οποίες στηρίζεται η πρόταση της χωρικής οργάνωσης του Δήμου Δοϊράνης για την επίτευξη του στρατηγικού στόχου, είναι:

- Η προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος και ιδιαίτερα της λίμνης Δοϊράνης και της παραλίμνιας περιοχής

- Η δημιουργία προϋποθέσεων για την διαφοροποίηση της απασχόλησης με έμφαση σε δραστηριότητες του τριτογενούς τομέα (τουρισμός, εμπόριο) καθώς και σε δραστηριότητες του δευτερογενούς τομέα σχετιζόμενους κυρίως με την μεταποίηση αγροτικών προϊόντων.

- Η βελτίωση της ποιότητας του οικιστικού περιβάλλοντος και η πρόβλεψη κατάλληλων επεκτάσεων έτσι ώστε να μπορεί να καλύψει τις ανάγκες που θα προκύψουν έως το 2020

- Η χωροθέτηση ζωνών οικιστικής καταλληλότητας οι οποίες θα αποτελέσουν απόθεμα γης κατάλληλο για μελλοντική πολεοδόμηση σύμφωνα με τις ανάγκες που θα προκύψουν μετά το 2020.

- Η οργάνωση των χρήσεων γης με τρόπο ο οποίος θα διασφαλίζει την αποφυγή συγκρούσεων, θα εξασφαλίζει τη λειτουργικότητα τους και παράλληλα θα είναι συμβατός με την προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

- Η προστασία της γεωργικής γης υψηλής παραγωγικότητας

- Η προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος

- Η πρόληψη των κινδύνων από φυσικές καταστροφές

Συγκεκριμένα, για την προστασία και ανάδειξη της παραλίμνιας περιοχής της Δοϊράνης προβλέπονται τα εξής :

- Η οργάνωση του παραλίμνιου χώρου με στόχο την αύξηση του θεματικού τουρισμού

- Η οργάνωση ενός πολυδύναμου κέντρου αναψυχής και περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με δυνατότητες ανάπτυξης διασυνοριακών δράσεων και αξιοποίηση της παραλίμνιας και παραμεθόριας περιοχής στις ανατολικές ακτές της λίμνης

- Ο έλεγχος του υδατικού ισοζυγίου της λεκάνης της λίμνης σε συνδυασμό και με διακρατική συνεργασία.

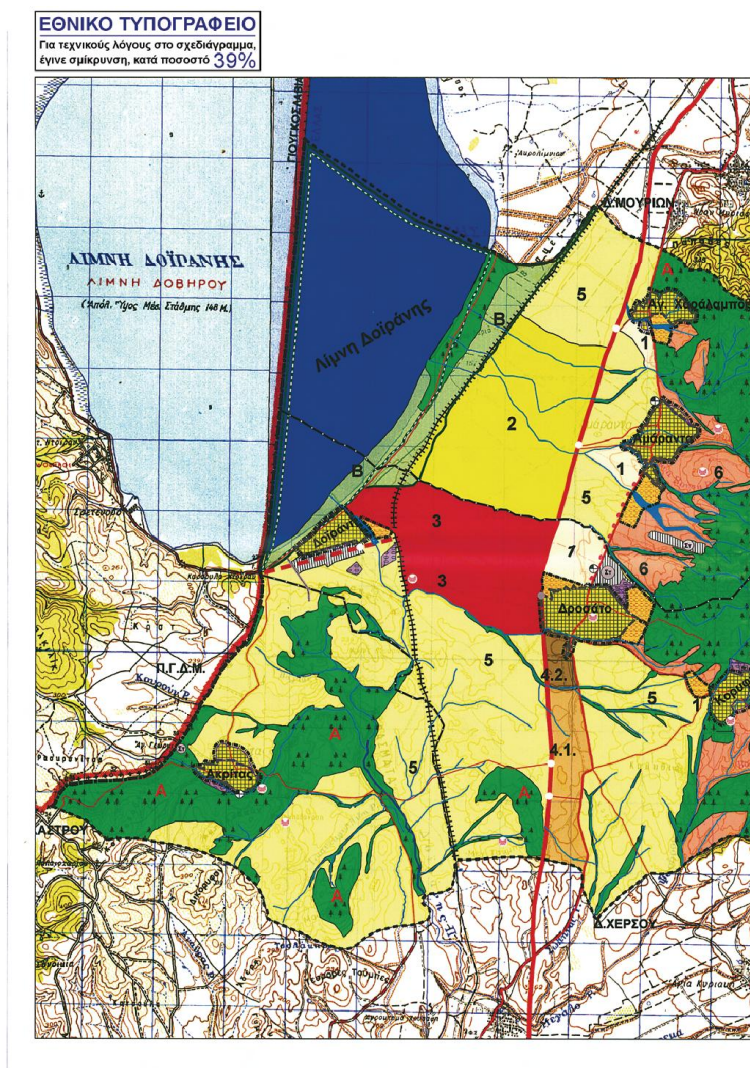
- Ανάπτυξη υδατοκαλλιεργειών

Ως προγραμματικό πληθυσμιακό μέγεθος για τον Δήμο Δοϊράνης με έτος στόχο το 2020 λαμβάνεται ένα μέγεθος της τάξης των 2.973 κατοίκων, που προσεγγίζει το 3ο σενάριο πληθυσμιακής εξέλιξης της μελέτης.

Η οργάνωση των Χρήσεων Γης και Προστασία του Περιβάλλοντος του Δήμου Δοϊράνης προβλέπει:

- α. Υποδοχές οικιστικής ανάπτυξης – Περιοχές επεκτάσεων: Οι προβλεπόμενες επεκτάσεις αφορούν περιοχές πρώτης κατοικίας σε συνέχεια με τους σημερινούς οικισμούς και σε περιοχές για τις οποίες δεν υπάρχουν δεσμευτικοί περιορισμοί (γεωλογικοί-ρήγματα, αρχαιολογικοί χώροι, ρέματα, κ.λπ.). Το προτεινόμενο μελλοντικό όριο των οικισμών, όπου ήταν δυνατόν, χάραχθηκε επί υφιστάμενων αγροτικών οδών ή ακολουθώντας άλλα φυσικά όρια (π.χ. ρέματα). Σε όλους τους οικισμούς του Δήμου Δοϊράνης ως σημερινά όρια οικισμών θεωρήθηκαν τα μέχρι σήμερα εγκεκριμένα όρια ή τα όρια απόφασης Νομάρχη στις περιπτώσεις που τα τελευταία είναι μεγαλύτερα των εγκεκριμένων.
- β. Περιοχές Ιδιαίτερων Χρήσεων.
- γ. Περιοχές Ελέγχου και Περιορισμού της Δόμησης (ΠΕΠΔ).
- δ. Περιοχές Ειδικής Προστασίας (ΠΕΠ)

2.4.3.1 Οδικό δίκτυο – ποδηλατόδρομοι

Η περιοχή του Δήμου Δοϊράνης διασχίζεται από τον σημαντικό οδικό άξονα της Εθνικής Οδού «Θεσσαλονίκης – Νέα Σάντα – Κιλκίς – Δροσάτο (με την πρόσβαση προς τον Μεθοριακό Σταθμό Δοϊράνης) – Ροδόπολη». Σε γενικές γραμμές η σύνδεση των οικισμών μεταξύ τους κρίνεται ικανοποιητική, ενώ ελλιπέστατη είναι η διαδημοτική σύνδεση με τους Δήμους Κρουσσών και Πολυκάστρου.

Σε ότι αφορά έργα βελτίωσης υφιστάμενων αξόνων προβλέπεται η βελτίωση των χαρακτηριστικών και η αύξηση της διατομής της εθνικής οδού με προτεραιότητα στο τμήμα της παράκαμψης προς τον συνοριακό σταθμό της Δοϊράνης καθώς και στο τμήμα μετά το ύψος της παράκαμψης.

Προβλέπεται η δημιουργία ισόπεδου κόμβου εισόδου στον οικισμό πριν την έκταση του Συνοριακού Σταθμού αλλά και εντός αυτής. Επίσης προβλέπεται η βελτίωση των χαρακτηριστικών του οδοστρώματος του τμήματος της επαρχιακής οδού 10 που συνδέει την Καλίνδρια με το Δροσάτο, η βελτίωση της ελλιπέστατης σύνδεσης του πρ. Δήμου με τους πρ. Δήμους Πολυκάστρου, Κρουσσών και Χέρσου μέσω της βελτίωσης των χαρακτηριστικών του υφιστάμενου δικτύου καθώς και με τη χάραξη νέων οδών.

Προβλέπεται η χάραξη νέας εθνικής οδού μετά το 20 χλμ της υφιστάμενης οδού Δροσάτου – Δοϊράνης μετά από την ολοκλήρωση της σχετικής μελέτης. Απαραίτητος θεωρείται ο συνοριακός οδικός άξονας που θα συνδέει το τελωνείο της Δοϊράνης με αυτό των Ευζώνων και την Ειδομένη καθώς και το έργο του οδικού άξονα Θεσσαλονίκης – Κιλκίς – Δοϊράνης (τμήμα Ν. Σάντας – Μαυρονερίου) παράλληλα με τον οδικό άξονα Θεσσαλονίκης – Κιλκίς – Δοϊράνης για το τμήμα από τον κόμβο Εγνατίας έως τον κόμβο Μαυρονερίου μετά την ολοκλήρωση της σχετικής μελέτης. Τα έργα αυτά αναμένεται να βοηθήσουν σημαντικά στην βελτίωση της οδικής σύνδεσης του Δήμου Δοϊράνης με τη Θεσσαλονίκη.

Επίσης επιβεβλημένη είναι η δημιουργία ισόπεδων σηματοδοτημένων κόμβων για την ασφαλή διεξαγωγή της κυκλοφορίας στις διασταυρώσεις της εθνικής οδού με τις συλλεκτήριες οδούς προς Αμάραντα, Άγιο Χαράλαμπο, Ακρίτα και Κορυφή.

Παράλληλα, προβλέπεται η δημιουργία ποδηλατοδρόμου που θα ενώνει τους οικισμούς Δροσάτου και Αμαράντων παράλληλα με την υφιστάμενη επαρχιακή οδό.

2.4.3.2 Σιδηροδρομικό δίκτυο

Προβλέπεται η βελτίωση / επέκταση ή δημιουργία νέου σιδηροδρομικού σταθμού στη Δοϊράνη. Σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού της Π.Κ.Μ. προβλέπονται έργα ανακαίνισης και βελτίωσης των γραμμών σε όλο τον άξονα Θεσσαλονίκης-Δοϊράνης- Ξάνθης – Αλεξανδρούπολης.

2.4.3.3 Τηλεπικοινωνίες

Η τηλεπικοινωνιακή κάλυψη του Δήμου θεωρείται πλήρης και δεν αναμένεται να υπάρξει πρόβλημα στην εξυπηρέτηση των προς πολεοδόμηση περιοχών. Το τηλεπικοινωνιακό δίκτυο του Δήμου περιλαμβάνει υπόγεια ζευκτικά καλώδια χαλκού, ενώ από τα διοικητικά όρια του Δήμου διέρχεται επίσης καλώδιο 24 οπτικών ινών το οποίο καταλήγει στη Βουλγαρία.

2.4.3.4 Ενέργεια

Η ενεργειακή κάλυψη του Δήμου Δοϊράνης θεωρείται πλήρης και δεν αναμένεται να υπάρξει πρόβλημα στην κάλυψη των προς πολεοδόμηση περιοχών. Επίσης, δεν υπάρχει προγραμματισμένο ή σε εξέλιξη έργο επέκτασης – αναβάθμισης του δικτύου.

2.4.3.5 Ύδρευση

Απαραίτητη θεωρείται η ολοκλήρωση της αντικατάστασης του δικτύου ύδρευσης του Ακρίτα και η υλοποίηση ανάλογων ενεργειών για τμήματα του δικτύου των οικισμών Δροσάτου και Αμαράντων τα οποία είναι από αμίαντο. Η προβλεπόμενη αύξηση του πληθυσμού των οικισμών του Δήμου και η συνεπαγόμενη μικρή αύξηση της παροχής των υδρευτικών γεωτρήσεων δεν αναμένεται να δημιουργήσει προβλήματα στην πτώση της στάθμης του νερού της λίμνης Δοϊράνης, καθώς η κατανάλωση νερού για υδρευτικούς λόγους είναι ελάχιστη σε σχέση με την κατανάλωση για άρδευση.

2.4.3.6 Αποχέτευση

Απαραίτητη θεωρείται η επέκταση του δικτύου αποχέτευσης του Δροσάτου έτσι ώστε να καλύψει και τις περιοχές που θα πολεοδομηθούν και να τις συνδέσει με τη μονάδα βιολογικής επεξεργασίας των λυμάτων, η οποία έχει σχεδιασθεί με προοπτική να μπορεί να καλύψει τις μελλοντικές επεκτάσεις του οικισμού έως το 2020.

Για τους υπόλοιπους οικισμούς του Δήμου οι οποίοι βρίσκονται εντός της λεκάνης απορροής της Δοϊράνης (τα Αμάραντα, ο Άγιος Χαράλαμπος και η Δοϊράνη), η δημιουργία αποχετευτικού δικτύου και μονάδων βιολογικής επεξεργασίας με τη μέθοδο που ήδη εφαρμόζεται στο Δροσάτο (μέθοδος των τεχνητών υγροτόπων) είναι

έργα προτεραιότητας για την περιοχή, καθώς θα συντελέσουν στην ελαχιστοποίηση της ρύπανσης και παράλληλα θα συμβάλλουν στην μείωση του προβλήματος της πτώσης της

στάθμης της λίμνης Δοϊράνης. Παράλληλα προτείνεται η κατασκευή μιας μονάδας βιολογικής επεξεργασίας για την από κοινού εξυπηρέτηση γειτονικών οικισμών (π.χ. Αμάραντα και Άγιος Χαράλαμπος).

2.4.3.7 Απορρίμματα

Απαιτείται σε συνεργασία και με άλλους Δήμους ή από κοινού αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεξέλεγκτης διάθεσης των απορριμμάτων με τη μελέτη και κατασκευή ενός Χώρου Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (Χ.Υ.Τ.Α.) ο οποίος θα εξυπηρετεί γειτονικούς Δήμους. Για τον Χώρο Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων θα πρέπει να συνταχθεί μελέτη αποκατάστασης. Πρέπει να σημειωθεί ότι ήδη εκπονούνται μελέτες αποκατάστασης για χώρους οι οποίοι χρησιμοποιήθηκαν παλαιότερα για την ανεξέλεγκτη διάθεση απορριμμάτων.

Παράλληλα, θα πρέπει στον Χώρο Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (Χ.Α.Δ.Α.) στο Δ.Δ. Ακρίτα να τηρούνται τα μέτρα που αναφέρονται στην 9Α/2005 πυροσβεστική διάταξη.

2.4.3.8 Γενική πολεοδομική οργάνωση και ρύθμιση των οικιστικών υποδοχέων.

Το ΣΧΟΟΑΠ Δοϊράνης, έχει χρονική πρόβλεψη δεκαπενταετίας, με έτος – στόχο το 2020. Ο δήμος Δοϊράνης περιλαμβάνει 6 οικισμούς. Ο κάθε οικισμός οργανώνεται σε μια πολεοδομική ενότητα διαιρούμενη σε τμήματα πολεοδομικής ενότητας, τα οποία περιλαμβάνουν τον υφιστάμενο οικισμό και την επέκτασή του. Οι τρεις γειτονικοί οικισμοί (Δοϊράνη – Δροσάτο – Αμάραντα), τείνουν να οργανωθούν λειτουργικά σε μια ενότητα.

Η προβλεπόμενη πολεοδομική οργάνωση του κάθε οικισμού, σε πολλές περιπτώσεις είναι συναρτημένη και με άλλους γειτονικούς οικισμούς, όσον αφορά ορισμένες κοινωνικές εξυπηρετήσεις (π.χ. εκπαίδευση, πρόνοια). Η πολεοδομική οργάνωση αφορά τόσο σε ρυθμίσεις εντός του υφιστάμενου ιστού όσο και σε οργάνωση των προς επέκταση περιοχών.

Ο βασικός οικιστικός πυρήνας που αποτελείται από τους τρεις οικισμούς Δοϊράνη, Δροσάτο & Αμάραντα, με κέντρο τον μεγαλύτερο πληθυσμιακά και κεντροβαρικό χωροθετημένο οικισμό, που είναι το Δροσάτο, θα προσφέρει όλες τις απαιτούμενες, για το μέγεθος του Δήμου, κοινωνικές και διοικητικές εξυπηρετήσεις.

Οι υπόλοιποι τρεις οικισμοί, έχουν ακτινωτή εξυπηρέτηση από τον βασικό τριπολικό οικιστικό πυρήνα που προαναφέρθηκε.

- Ως πληθυσμός του κάθε οικισμού λαμβάνεται ο πληθυσμός κορεσμού και όχι ο προγραμματικός πληθυσμός.

- Οι ανάγκες που προκύπτουν σε κοινωνική υποδομή για τον κάθε οικισμό χωροθετούνται κυρίως μέσα στον υφιστάμενο οικισμό σε διαθέσιμους χώρους ή σε χώρους στους οποίους είναι ήδη χωροθετημένη κοινωνική υποδομή. Που είναι απαραίτητο μεταβάλλονται οι χρήσεις χώρων κοινωνικής υποδομής. Εφόσον δεν υπάρχουν οι απαιτούμενοι χώροι κοινωνικής υποδομής, τότε χωροθετούνται στην επέκταση των οικισμών.

Επιπλέον επιδιώκεται όπου είναι δυνατόν η σύνδεση με πεζόδρομους των χώρων κοινωνικής υποδομής.

- Σε όλους τους οικισμούς προτείνεται περιοχή τοπικού κέντρου έκτασης ανάλογης με την δυναμικότητα του οικισμού. Στον οικισμό του Δροσάτου, εκτός από το τοπικό κέντρο προβλέπεται και υπερτοπικό κέντρο για την κάλυψη των αναγκών όλου του Δήμου. Στον οικισμό Δοϊράνης, το τοπικό κέντρο, περιλαμβάνει εξυπηρετήσεις αναψυχής-τουρισμού, για κατοίκους της ευρύτερης περιοχής.

- Όλη η υπόλοιπη δομήσιμη έκταση πλην των κοινωφελών χρήσεων, χαρακτηρίζεται ως γενική κατοικία, με δυνατότητα χωροθέτησης και αγροτικών αποθηκών, λόγω του αγροτικού χαρακτήρα όλων των οικισμών.

- Στις περισσότερες περιπτώσεις, η δυναμική των οικισμών δεν είναι τέτοια που να συνιστά την εγκατάσταση βιώσιμης μονάδας, π.χ. στην εκπαίδευση, στην πρόνοια. Έτσι, ανά ομάδα οικισμών χωροθετήθηκαν μονάδες ώστε να καλύπτουν ανάγκες περισσότερων του ενός οικισμού.

- Εγκαταστάσεις κοινωνικής υποδομής και κυρίως αθλητικές εγκαταστάσεις που βρίσκονται εκτός υφιστάμενου σχεδίου οικισμού, αλλά κοντά στους οικισμούς λαμβάνονται υπ' όψη για την κάλυψη των αναγκών οικισμού που εξυπηρετούν.
- Το Δημοτικό σχολείο χωροθετείται στον υπάρχοντα χώρο, που διαθέτει ο οικισμός Δροσάτου, με αύξηση της δυναμικότητας του, καλύπτοντας τις ανάγκες και των γειτονικών οικισμών, ώστε να εξασφαλίζεται βιώσιμη μονάδα.
- Το Γυμνάσιο – Λύκειο, που δεν υπάρχει στον δήμο σήμερα, χωροθετείται σε προβλεπόμενο εντός σχεδίου χώρο, στον οικισμό Δροσάτου και καλύπτει τις ανάγκες όλους του δήμου, ώστε να εξασφαλίζεται βιώσιμη μονάδα.
- Όσον αφορά στην περίθαλψη, τα υφιστάμενα περιφερειακά ιατρεία παραμένουν, στους οικισμούς Άγιος Χαράλαμπος, Ακρίτας, και Κορυφή. Οι άλλοι τρεις οικισμοί, που αποτελούν και την βασική πολεοδομική ενότητα, εξυπηρετούνται από το Κέντρο Υγείας που βρίσκεται στο Δροσάτο.
- Οι υφιστάμενοι χώροι πρασίνου, διατηρούνται και προβλέπονται νέοι εφόσον δεν επαρκούν. Σε πολλούς οικισμούς μέσα στο υφιστάμενο σχέδιο υπάρχουν άλση, δασάκια, ή ρέματα, τα οποία προβλέπονται ως ζώνη πρασίνου και είναι δυνατόν να λειτουργήσουν ως πάρκα πολεοδομικής ενότητας.
- Σε κάθε οικισμό προβλέπεται ένας χώρος πολιτισμού και υποδεικνύεται ναός εφόσον απαιτείται.
- Οι αθλητικοί χώροι υπάρχουν, σχεδόν σε όλους τους οικισμούς, με χαμηλότερο ωστόσο σταθερότυπο από το καθοριζόμενο ως επιθυμητό (απόφαση Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. 10788 /Φ285Δ' /5.3.2004).
- Τα νεκροταφεία που βρίσκονται εντός ορίων οικισμού ή σε απόσταση μικρότερη των 250μ από το σχέδιο και την επέκταση, προβλέπεται να μεταφερθούν σε κατάλληλες θέσεις. Μετά την μεταφορά οι χώροι που παραμένουν προβλέπονται ως χώροι αστικού – μνημειακού πράσινου. Οι χώροι αυτοί δεν συνυπολογίζονται στις ανάγκες των οικισμών σε πράσινο.
- Η χωροθέτηση των κοινωφελών χρήσεων γίνεται σε επίπεδο ομάδας οικισμών.

2.4.4 Σχέδιο Χωρικής Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης του πρ. Δήμου Πικρολίμνης

Το Σχέδιο Χωρικής Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης του Δήμου Πικρολίμνης αφορά τα πρ. Δημοτικά Διαμερίσματα Ανθόφυτου, Μαυρονερίου, Μικρόκαμπου, Νέου Αγιονερίου, Νέου Γυναικόκαστρου, Ξυλοκερατέας και Παλαιού Αγιονερίου και περιλαμβάνει:

A. Το Δομικό Σχέδιο Χωρικής Οργάνωσης του πρ. Δήμου Πικρολίμνης που περιλαμβάνει:

- Τις βασικές αρχές και προτάσεις που διαμορφώνονται σύμφωνα με τις κατευθύνσεις και το προγραμματικό πλαίσιο των ανωτέρων μορφών σχεδιασμού σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Ειδικότερα το χωροταξικό σχέδιο της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας διαμορφώνει το μακροχρόνιο πρότυπο χωρικής ανάπτυξης συνδέοντας τις κατευθύνσεις των Σχεδίων Περιφερειακής Ανάπτυξης του 3^{ου} και 4ου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης με τον Χωροταξικό και χωρικό προγραμματισμό, την οργάνωση του δικτύου των οικισμών και των παραγωγικών δραστηριοτήτων, την θέσπιση χρήσεων γης, την λήψη μέτρων προστασίας περιβάλλοντος κ.λπ.
- Σύμφωνα με τις κατευθύνσεις σε Νομαρχιακό επίπεδο, ο Νομός Κιλκίς θα διατηρήσει το πληθυσμιακό μέγεθός του, θα εξελίσσεται όμως δημογραφικά με ρυθμούς κατώτερους του Περιφερειακού. Στις προοπτικές ανάπτυξης καταγράφεται η αξιοποίηση της επιρροής του μητροπολιτικού συγκροτήματος.
- Την περιγραφή του μοντέλου χωρικής ολοκλήρωσης του Δήμου, ο οποίος κατατάσσεται στις αγροτικές περιοχές με πεδινό χαρακτήρα, όπου υπάρχουν ευαίσθητα φυσικά οικοσυστήματα (Λίμνη Πικρολίμνης). Το μοντέλο περιλαμβάνει την οργάνωση του πρωτογενή τομέα
- Σε επίπεδο χρήσεων γης προτείνεται ένα απλοποιημένο αλλά καλά ιεραρχημένο πλαίσιο χρήσεων γης για τις αγροτικές περιοχές, τα δάση, τα οικοσυστήματα.
- Σε επίπεδο οικισμών προτείνεται η δημιουργία ενός ισόρροπα κατανεμημένου δικτύου μικρών οικισμών 5^{ου} και 4ου επιπέδου (έδρα Δήμου Μικρόκαμπος) με εξαρτήσεις από την πόλη του Κιλκίς (2ου επιπέδου) και την μητροπολιτική περιοχή Θεσσαλονίκης (1ου επιπέδου). Σημαντικοί πόλοι είναι το Παλιό και Νέο Αγιονέρι, το Γυναικόκαστρο και το Μαυρονέρι, ενώ το σύνολο των οικισμών οργανώνεται σε τρεις πυρήνες. Η ενίσχυση των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών των οικισμών αποτελεί βασική παράμετρο του σχεδιασμού.

B. α) Την πολεοδομική οργάνωση του Δήμου για πληθυσμιακό μέγεθος 8.404 κατοίκων περίπου, για το έτος 2020, με την έγκριση των προς πολεοδόμηση περιοχών και τη δημιουργία δεκατριών (13) πολεοδομικών ενοτήτων, όπως φαίνονται στον χάρτη

β) Τον καθορισμό των χρήσεων γης όπως φαίνεται στους σχετικούς χάρτες.

γ) Τον καθορισμό πολεοδομικού κέντρου στις Πολεοδομικές Ενότητες 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 12 και 13, όπως προσδιορίζεται στο άρθρο 4 του π.δ. 23.2.1987 (ΦΕΚ 166 Δ/6.3.1987).

δ) Τον καθορισμό χώρων αθλητισμού, πρόνοιας, περίθαλψης, εκπαίδευσης, πολιτιστικών λειτουργιών, ελεύθερων κοινόχρηστων χώρων και αστικού πρασίνου.

ε) Τη γενική εκτίμηση της χωρητικότητας των πολεοδομικών ενοτήτων σε κατοίκους, των αναγκών σε γη για κοινωνική υποδομή και κοινόχρηστους χώρους.

Γ. Την οργάνωση των χρήσεων γης και προστασίας του περιβάλλοντος του Δήμου Πικρολίμνης, όπως αυτές απεικονίζονται στον σχετικό και ειδικότερα:

- Περιοχές Οικιστικής Ανάπτυξης Α' Κατοικίας – υφιστάμενοι οικισμοί (ΑΚ1).
- Περιοχές Οικιστικής Ανάπτυξης Α' Κατοικίας – επεκτάσεις οικισμών (ΑΚ2).
- Περιοχές Ελέγχου & Περιορισμού Δόμησης – Λοιπή Γεωργική. Γη (ΛΓΓ).
- Περιοχές Ειδικής Προστασίας Δασών (ΔΠ).

- Περιοχές Ειδικής Προστασίας Αρχαιολογικών Χώρων (ΑΧ).
- Περιοχή Ειδικής Προστασίας Διατήρησης της Φύσης (GR 1230004).
- Περιοχή Ειδικής Προστασίας Καταφυγίου Θηραμάτων.
- Περιοχή Ειδικής Προστασίας Τόπου Κοινοτικής Σημασίας (GR 1230001).

2.4.4.1 Περιοχές ιδιαίτερων χρήσεων.

Στις περιοχές αυτές, πλην των Περιοχών Οικιστικής Ανάπτυξης, καθορίζονται συγκεκριμένες επιτρεπόμενες χρήσεις γης και όροι και περιορισμοί δόμησης.

2.4.4.2 Γεωργική Γη (ΛΓΓ)

Καθορίζονται οι περιοχές Ειδικής Προστασίας Γεωργικής Γης (ΛΓΓ) ως περιοχές λοιπής γεωργικής γης (όχι υψηλής παραγωγικότητας). Στις περιοχές αυτές επιτρέπεται η δόμηση, σύμφωνα με τις διατάξεις του π.δ. της 24/31.5.1985 ΦΕΚ270 Δ'/1985 για την εκτός εγκεκριμένου σχεδίου περιοχή. Ορίζονται, ως ελάχιστο όριο αρτιότητας και κατάτμησης τα 4 στρέμματα, σύμφωνα με το άρθρο 1 του π.δ. της 24/31.5.1985 (ΦΕΚ270Δ/1985). Στις περιοχές αυτές ισχύουν οι παρεκκλίσεις του άρθρου 1 παρ.2 του π.δ. της 24/31.5.1985 (ΦΕΚ270Δ'/1985).

2.4.4.3 Επιτρεπόμενες χρήσεις γης

1. Χρήσεις του πρωτογενή τομέα (εγκαταστάσεις γεωργικών, κτηνοτροφικών και λοιπών αγροτικών εκμεταλλεύσεων). Κτίρια και εγκαταστάσεις για την εξυπηρέτησή τους, όπως γεωργοκτηνοτροφικές αποθήκες, κτίρια σταυλισμού ζώων, αγροτικές αποθήκες, αντλητικές εγκαταστάσεις, φρέατα, υδατοδεξαμενές και εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού, δομούνται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 1 και 2 του από 24.5.1985 π.δ. (ΦΕΚ 270Δ'/31.5.1985).
2. Κατοικία, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 1 και 6 του από 24.5.1985 π.δ. (ΦΕΚ270Δ'/31.5.1985).
3. Βιομηχανικές και βιοτεχνικές εγκαταστάσεις (χαμηλής και μέσης όχλησης), συναφείς με την παραγωγή του πρωτογενούς τομέα. Για τη συγκεκριμένη χρήση εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 4 του από 24.5.1985 π.δ. (ΦΕΚ 270Δ'/31.5.1985).
4. Βιομηχανικές και βιοτεχνικές εγκαταστάσεις (χαμηλής και μέσης όχλησης) του δευτερογενούς τομέα, με την προϋπόθεση ότι θα χωροθετούνται σε απόσταση μεγαλύτερη των 500 μ. από τα όρια των επεκτάσεων των οικισμών, εφόσον δεν ορίζονται μεγαλύτερα όρια από άλλες διατάξεις της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας. Για τη συγκεκριμένη χρήση εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 4 του από 24.5.1985 π.δ. (ΦΕΚ 270 Δ'/31.5.1985).
5. Κτίρια και εγκαταστάσεις αναψυχής – διασκέδασης κ.λπ.
6. Τουριστικά καταλύματα και εγκαταστάσεις (ξενοδοχεία, ξενώνες), δυναμικότητας μέχρι πενήντα (50) κλίνες. Για τη συγκεκριμένη χρήση ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου. 1 του από 24.5.1985 π.δ. (ΦΕΚ 270Δ'/31.5.1985) και του άρθρου 8 του από 6.10.1978 (ΦΕΚ 538Δ'/17.10.1978).
7. Περιοχή Ειδικής Προστασίας Διατήρησης της Φύσης (GR 1230004)
Είναι η ζώνη, η οποία ελέγχει και προστατεύει μία περιμετρική ζώνη της λίμνης. Στην περιοχή αυτή υπάρχει ένας κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος, καθώς και μία ζώνη καταφυγίου θηραμάτων.
8. Περιοχές Ειδικής Προστασίας Δασών (ΔΠ). Στις περιοχές αυτές επιτρέπονται οι χρήσεις:
  - 1) Στις εκτάσεις δασικού ή αναδασωτέου χαρακτήρα, που βρίσκονται εντός των περιοχών αυτών, επιτρέπονται και μόνο μετά από έγκριση της δασικής αρχής:
    - Επεμβάσεις για τη διαμόρφωση του χώρου και για την προστασία και ανάδειξη της χλωρίδας και πανίδας.
    - Επεμβάσεις για τη δημιουργία υπαίθριων χώρων δασικής αναψυχής.

- Ξύλινες κατασκευές ήπιας αναψυχής και ξεκούρασης (παρατηρητήρια θέας, κιόσκια, παγκάκια).

2) Στα αγροτεμάχια μη δασικού χαρακτήρα, που βρίσκονται εντός των περιοχών αυτών, επιτρέπονται μετά από έγκριση της δασικής αρχής:

- Ξύλινες υποδομές ήπιας αναψυχής και ξεκούρασης (παρατηρητήρια θέας, κιόσκια, παγκάκια).
- Κατοικία σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 1 και 6 του από 24.5.1985 π.δ. (ΦΕΚ 270Δ'/31.5.1985), και ειδικότερα με τους παρακάτω όρους:

ο Όριο κατάτμησης: 6 στρ.

ο Επιτρεπόμενη Δόμηση: 100 μ²

ο Όροφοι : 1

- Εγκαταστάσεις και δίκτυα τεχνικής υποδομής (πλην ΕΕΛ, ΧΥΤΑ και σταθμών μεταφόρτωσης απορριμμάτων), σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του από 24.5.1985 π.δ. (ΦΕΚ 270Δ'/31.5.1985).

γ) Περιοχές Ειδικής Προστασίας Αρχαιολογικών Χώρων (ΑΧ).

- Καθορίζονται περιοχές ΠΕΠ ΑΧ που αποσκοπούν στην προστασία των αρχαιολογικών χώρων και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Εντός των ορίων του Δήμου Πικρολίμνης, έχουν αποκαλυφθεί προϊστορικοί οικισμοί, καθώς και ευρήματα των κλασικών χρόνων, σύμφωνα με την υπ' αριθμ. Υ.Π.Π.Ο./ΑΡΧ./Α1/Φ43 /57683 /3282 /17.4.1996, ΦΕΚ 294/Β/3.5.1996), υπουργική απόφαση. Στις περιοχές αυτές ισχύουν οι διατάξεις του αρχαιολογικού νόμου 3028/2002 και επιτρέπονται οι χρήσεις.

2.5 Οικιστικό Απόθεμα – Κατοικίες - Εξέλιξη Οικοδομικής Δραστηριότητας

Στην Π.Ε. Κιλκίς το 2011 καταγράφηκαν 47.032 κτίρια ενώ το 2000 υπήρχαν περίπου 45.000 κτίρια δηλαδή παρουσιάζεται αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας κατά 4,52% περίπου. Από αυτά το 61,90% βρίσκονται στο Δ. Κιλκίς και συγκεκριμένα τα 29.111 κτίρια, εκ των οποίων τα 26.789 αφορούν κτίρια αποκλειστικής χρήσης και τα 2.322 μικτής χρήσης.

Περιγραφή διοικητικής διαίρεσης (Περιφερειακή Ενότητα – Δήμος Κιλκίς – Δημοτική Ενότητα – Δημοτική/ Τοπική Κοινότητα	Σύνολο κτιρίων	Κτίρια αποκλειστικής χρήσης										Κτίρια μικτής χρήσης									
		Σύνολο κτιρίων αποκλειστικής χρήσης	Αποκλειστική χρήση κτιρίων									Σύνολο κτιρίων μικτής χρήσης	Κύρια χρήση κτιρίων μικτής χρήσης								
			Κατοικία	Εκκλησία - Μοναστήρι	Ξενοδοχείο	Εργοστάσιο - Εργαστήριο	Σχολικό κτίριο	Κατάστημα - Γραφείο	Σταθμός αυτοκινήτων (πάρκινγκ)	Νοσοκομείο, κλινική κλπ.	Άλλη χρήση		Κατοικία	Εκκλησία - Μοναστήρι	Ξενοδοχείο	Εργοστάσιο - Εργαστήριο	Σχολικό κτίριο	Κατάστημα - Γραφείο	Σταθμός αυτοκινήτων (πάρκινγκ)	Νοσοκομείο, κλινική κλπ.	Άλλη χρήση
Π.Ε. ΚΙΛΚΙΣ	47.032	43.378	27.485	287	33	479	294	1.409	452	35	12.904	3.654	2.907	3	9	44	16	478	21	12	164
Δ. ΚΙΛΚΙΣ	29.111	26.789	16.596	193	24	349	190	864	298	28	8.247	2.322	1.938	2	4	30	10	178	12	12	136
Δ. Ε. ΚΙΛΚΙΣ	8.251	7.167	4.766	32	6	144	80	422	72	11	1.634	1.084	923	2	0	13	2	61	11	9	63
Δ. Κ. Κιλκίς	4.460	3.736	2.755	16	6	25	63	346	44	10	471	724	643	2	0	6	2	57	1	9	4
Τ.Κ. Βαπτιστού	206	139	118	2	0	0	0	4	0	1	14	67	67	0	0	0	0	0	0	0	0
Τ.Κ. Καστανεών	243	158	116	1	0	3	2	7	0	0	29	85	78	0	0	0	0	0	0	0	7
Τ.Κ. Κρησιώνης	496	478	383	0	0	14	2	19	0	0	60	18	14	0	0	1	0	2	0	0	1
Τ.Κ. Λειψυδρίου	397	371	239	4	0	1	2	4	2	0	119	26	21	0	0	0	0	0	2	0	3
Τ.Κ. Μεγάλης Βρύσης	347	345	196	1	0	0	1	10	0	0	137	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Τ.Κ. Μελανθίου	128	124	80	1	0	0	1	1	2	0	39	4	4	0	0	0	0	0	0	0	0
Τ.Κ. Μεσιανού	1.023	899	380	5	0	11	4	12	20	0	467	124	69	0	0	2	0	2	8	0	43
Τ.Κ. Σταυροχωρίου	473	460	211	1	0	90	3	15	4	0	136	13	4	0	0	4	0	0	0	0	5
Τ.Κ. Χωρυγίου	478	457	288	1	0	0	2	4	0	0	162	21	21	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ. Ε. ΓΑΛΛΙΚΟΥ	4.077	3.914	2.588	25	2	146	26	110	57	4	956	163	121	0	0	3	1	33	0	2	3
Τ.Κ. Καμπάνη	757	726	470	3	0	7	6	23	6	0	211	31	24	0	0	0	0	6	0	1	0
Τ.Κ. Γαλλικού	666	655	416	3	0	5	5	12	4	1	209	11	10	0	0	0	0	1	0	0	0
Τ.Κ. Μανδρών	298	257	206	1	0	12	2	5	0	0	31	41	40	0	0	0	0	0	0	0	1
Δ.Κ. Νέας Σάντας	1.177	1.139	719	9	2	96	5	32	47	3	226	38	13	0	0	1	0	22	0	1	1
Τ.Κ. Πεδινού	650	643	409	3	0	23	3	28	0	0	177	7	0	0	0	2	1	4	0	0	0
Τ.Κ. Χρυσοπέτρας	529	494	368	6	0	3	5	10	0	0	102	35	34	0	0	0	0	0	0	0	1

Δ. Ε. ΔΟΪΡΑΝΗΣ	1.409	1.186	816	10	0	5	9	42	7	8	289	223	187	0	3	2	0	25	0	0	6
Τ.Κ. Δροσάτου	792	720	519	6	0	5	5	29	3	6	147	72	40	0	3	2	0	23	0	0	4
Τ.Κ. Ακρίτας	191	127	76	1	0	0	2	3	2	1	42	64	63	0	0	0	0	0	0	0	1
Τ.Κ. Αμαράντων	426	339	221	3	0	0	2	10	2	1	100	87	84	0	0	0	0	2	0	0	1
Δ. Ε. ΚΡΟΥΣΣΩΝ	5.597	5.263	3.018	68	5	15	33	96	46	2	1.980	334	289	0	1	2	5	12	1	1	23
Τ.Κ. Τερπούλλου	519	501	409	1	0	4	3	11	0	0	73	18	15	0	0	0	1	2	0	0	0
Τ.Κ. Αγίου Μάρκου	222	219	137	3	0	0	0	3	0	0	76	3	1	0	0	0	2	0	0	0	0
Τ.Κ. Αναβρυτού	141	118	56	3	0	0	1	1	4	0	53	23	19	0	0	0	0	0	0	0	4
Τ.Κ. Αντιγονείας	511	508	301	6	0	2	3	6	12	0	178	3	2	0	0	0	0	0	0	0	1
Τ.Κ. Βάθης	379	372	204	7	0	1	1	2	7	1	149	7	5	0	0	0	0	2	0	0	0
Τ.Κ. Γερακαρίου	307	264	146	2	0	0	3	6	1	0	106	43	39	0	0	2	0	0	0	0	2
Τ.Κ. Ελληνικού	110	76	49	1	0	0	1	1	0	0	24	34	34	0	0	0	0	0	0	0	0
Τ.Κ. Επταλόφου	348	302	143	2	0	1	3	5	6	0	142	46	37	0	0	0	0	3	0	0	6
Τ.Κ. Ευκαρπίας	432	413	221	3	0	4	4	16	2	0	163	19	18	0	0	0	0	1	0	0	0
Τ.Κ. Θεοδοσίων	211	201	102	3	0	0	1	0	1	0	94	10	7	0	0	0	0	3	0	0	0
Τ.Κ. Ισώματος	408	382	195	9	0	0	1	3	2	0	172	26	21	0	0	0	1	0	1	0	3
Τ.Κ. Κάτω Θεοδωρακίου	235	234	153	2	1	0	1	6	3	0	68	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Τ.Κ. Κεντρικού	475	464	216	3	0	0	4	11	0	1	229	11	11	0	0	0	0	0	0	0	0
Τ.Κ. Κοιλαδίου	263	234	132	3	0	2	1	4	2	0	90	29	28	0	0	0	0	0	0	0	1
Τ.Κ. Κοκκινιάς	237	234	136	6	0	0	2	4	0	0	86	3	2	0	0	0	0	1	0	0	0
Τ.Κ. Κορωνούδας	174	149	63	2	0	1	0	4	4	0	75	25	19	0	0	0	0	0	0	0	6
Τ.Κ. Ποντοκερασέας	218	215	154	4	4	0	1	3	0	0	49	3	1	0	1	0	1	0	0	0	0
Τ.Κ. Τριποτάμου	121	104	49	3	0	0	2	2	0	0	48	17	16	0	0	0	0	0	0	1	0
Τ.Κ. Φύσκας	286	273	152	5	0	0	1	8	2	0	105	13	13	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ. Ε. ΜΟΥΡΙΩΝ	2.731	2.519	1.396	18	9	8	10	51	43	1	983	212	185	0	0	0	0	4	0	0	23
Τ.Κ. Σταθμού Μουριών	1.030	935	485	6	5	5	6	21	26	1	380	95	84	0	0	0	0	0	0	0	11
Τ.Κ. Αγίας Παρασκευής	241	215	133	3	0	2	1	3	0	0	73	26	25	0	0	0	0	0	0	0	1
Τ.Κ. Μουριών	773	769	471	4	4	1	0	19	10	0	260	4	2	0	0	0	0	2	0	0	0
Τ.Κ. Μυριοφύτου	687	600	307	5	0	0	3	8	7	0	270	87	74	0	0	0	0	2	0	0	11

Δ. Ε. ΠΙΚΡΟΛΙΜΝΗΣ	4.628	4.471	2.611	24	2	17	18	110	22	1	1.666	157	111	0	0	6	2	32	0	0	6
Τ.Κ. Μικροκάμπου	594	572	376	5	1	7	2	20	8	0	153	22	10	0	0	3	0	8	0	0	1
Τ.Κ. Ανθοφύτου	341	338	154	1	0	3	2	7	0	0	171	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0
Τ.Κ. Μαυρονερίου	942	890	451	6	0	1	1	23	3	0	405	52	29	0	0	3	0	15	0	0	5
Τ.Κ. Νέου Αγιονερίου	655	627	444	1	0	0	5	6	0	0	171	28	20	0	0	0	0	8	0	0	0
Τ.Κ. Νέου Γυναικοκάστρου	1.046	1.041	530	3	0	1	5	37	0	1	464	5	5	0	0	0	0	0	0	0	0
Τ.Κ. Ξυλοκερατέας	600	597	309	7	1	3	0	10	11	0	256	3	1	0	0	0	2	0	0	0	0
Τ.Κ. Παλαιού Αγιονερίου	450	406	347	1	0	2	3	7	0	0	46	44	43	0	0	0	0	1	0	0	0
Δ. Ε. ΧΕΡΣΟΥ	2.418	2.269	1.401	16	0	14	14	33	51	1	739	149	122	0	0	4	0	11	0	0	12
Τ.Κ. Χέρσου	1.083	1.042	591	7	0	13	9	19	29	1	373	41	28	0	0	1	0	11	0	0	1
Τ.Κ. Ηλιόλουστου	189	188	157	1	0	0	1	1	0	0	28	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Τ.Κ. Μεγάλης Στέρνας	265	263	219	3	0	0	1	3	0	0	37	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Τ.Κ. Πλαγιάς	881	776	434	5	0	1	3	10	22	0	301	105	91	0	0	3	0	0	0	0	11

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2011

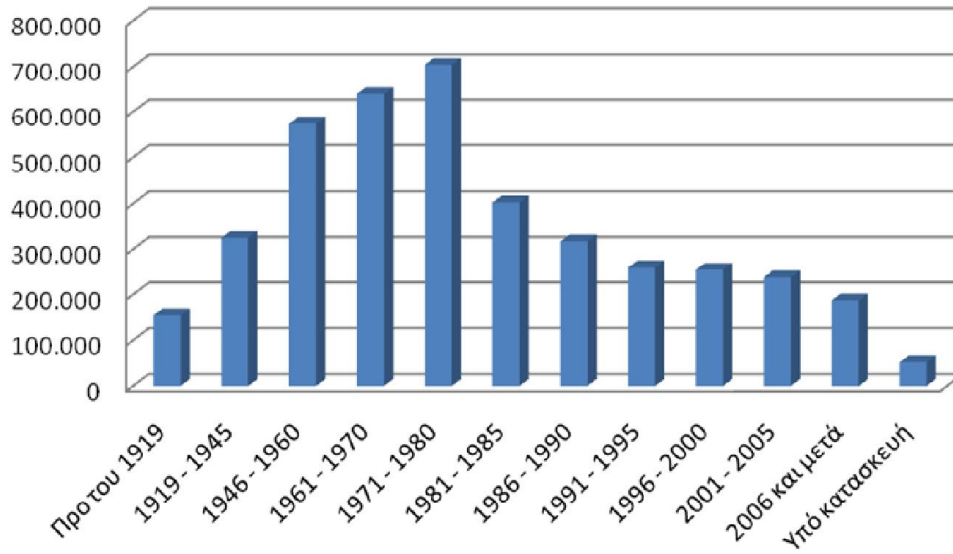
Όσον αφορά την οικοδομική δραστηριότητα του νομού αυτή ήταν σημαντική στις αρχές της δεκαετίας του 2000. Μάλιστα ο νομός Κιλκίς ήταν ανάμεσα στους πρώτους (3^{ος} το 2003) σε αναλογία όγκου νέων κτιρίων προς τον πληθυσμό. Το γεγονός αυτό οφείλονταν σε ογκώδη βιομηχανικά κτίρια αλλά και πολυώροφες οικοδομές που ανεγέρθηκαν κυρίως στην πόλη του Κιλκίς.

Ακολουθούν ο πίνακας και διαγράμματα στα οποία παρουσιάζεται το σύνολο των κτιρίων κατά χρήση και περίοδο κατασκευής, της χώρας, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, της Περιφερειακής Ενότητας Κιλκίς και των δύο δήμων του νομού, από το 1919 έως και το 2011 βάσει στοιχείων της τελευταίας απογραφής της ΕΛΣΤΑΤ (2011). Από τα παρακάτω διαπιστώνεται μία συνεχής πτωτική τάση στον αριθμό των κτιρίων μετά το 1980 τόσο στο Δ. Κιλκίς όσο και στις υπόλοιπες αποτυπωμένες διοικητικές διαιρέσεις.

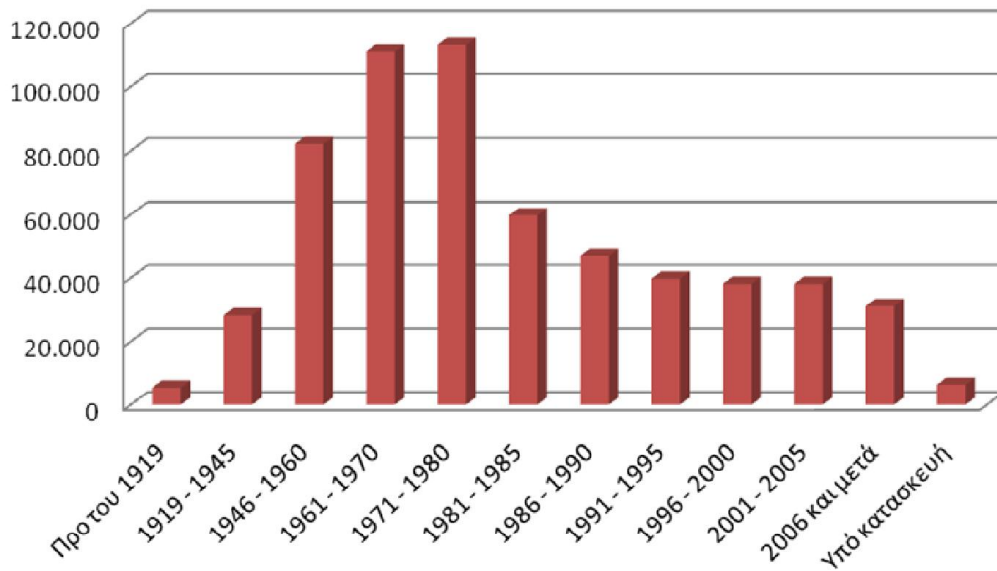
Σύνολο κτιρίων κατά χρήση και χρονική περίοδο κατασκευής	ΕΛΛΑΔΑ	Π.Κ.Μ.	Π.Ε. ΚΙΛΚΙΣ	Δ. ΚΙΛΚΙΣ	Δ. ΠΑΙΟΝΙΑΣ
Σύνολο κτιρίων	4.105.637	600.436	47.032	29.111	17.921
Προ του 1919	154.006	5.440	257	82	175
1919 - 1945	324.701	28.201	3.032	1.921	1.111
1946 - 1960	573.250	82.189	8.967	5.225	3.742
1961 - 1970	639.475	111.112	10.056	5.698	4.358
1971 - 1980	704.340	113.242	9.501	5.955	3.546
1981 - 1985	402.368	59.756	4.291	2.779	1.512
1986 - 1990	316.799	47.070	2.962	2.118	844
1991 - 1995	259.394	39.756	2.227	1.475	752
1996 - 2000	254.797	38.120	1.959	1.335	624
2001 - 2005	237.460	38.073	1.882	1.215	667
2006 και μετά	186.861	31.124	1.430	977	453
Υπό κατασκευή	52.186	6.353	468	331	137

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ 2011, Ιδία επεξεργασία

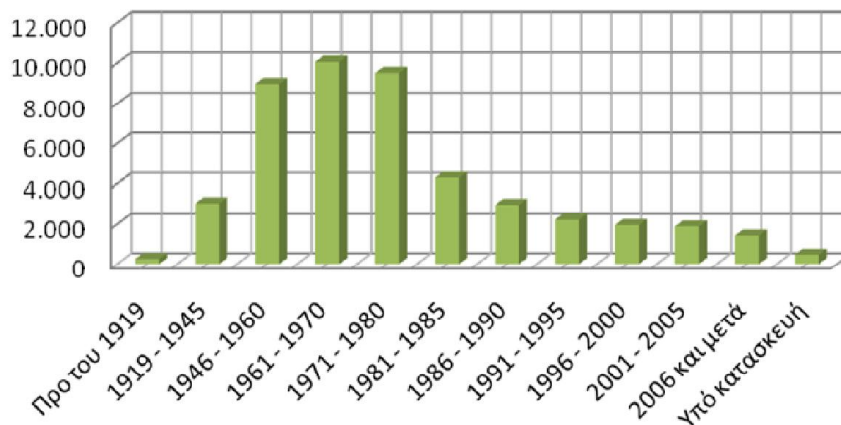
Σύνολο χώρας

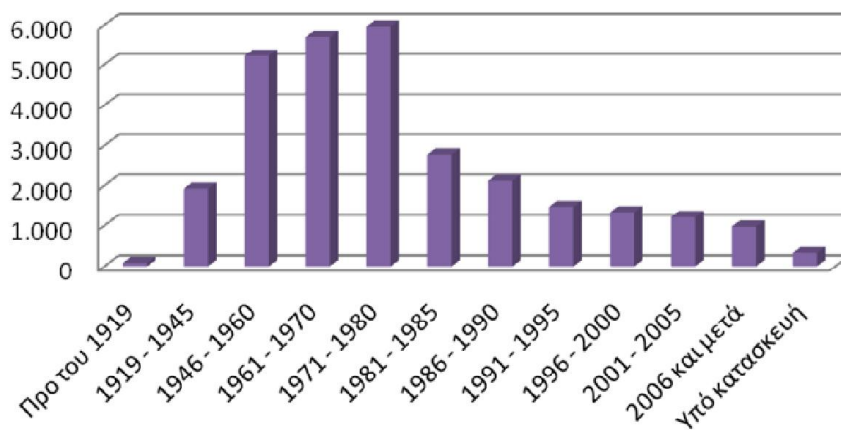
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

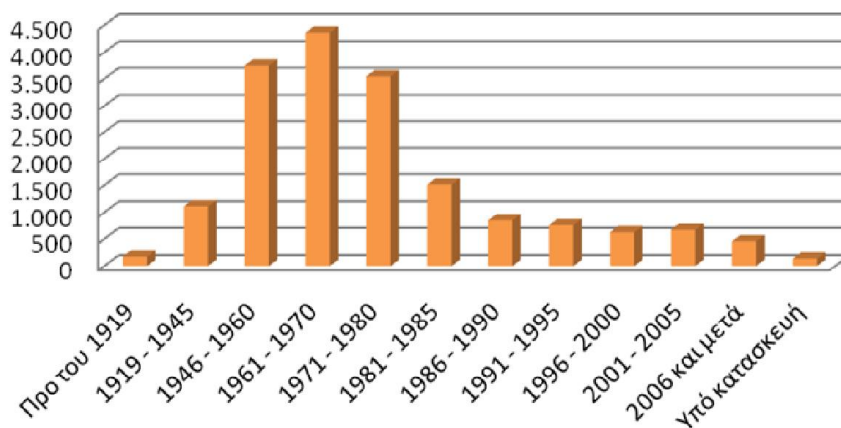
Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς

Δήμος Κιλκίς

Δήμος Παιονίας

2.6 Σημαντικότεροι φυσικοί πόροι (ποταμοί, δάση, βιότοποι, λίμνες, κλπ)

2.6.1 Προστατευόμενες περιοχές

Όσον αφορά τις περιοχές του Δ. Κιλκίς που έχουν ενταχθεί στο δίκτυο NATURA/ΦΥΣΗ 2000 αυτές είναι 5 όπως φαίνεται και στον πίνακα που ακολουθεί ενώ συνολικά οι προστατευόμενες περιοχές της Π.Κ.Μ. είναι 50 και διακρίνονται σε 29 «Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ)» (SCI), σε 17 «Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)» (SPA) για την Οрниθοπανίδα, και σε 4 περιοχές που εντάσσονται και στις δύο κατηγορίες (ΤΚΣ-ΖΕΠ).

Περιοχές NATURA 2000 στο Δ. Κιλκίς

A/A	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	Π.Ε.	ΔΗΜΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΠΟΥ	ΕΚΤΑΣΗ (ha)
1	ΤΚΣ	ΚΙΛΚΙΣ	ΚΙΛΚΙΣ	Λίμνη Πικρολίμνη	1.089,35
2	ΤΚΣ	ΚΙΛΚΙΣ	ΚΙΛΚΙΣ	Υδροχαρές Δάσος Μουριών	774,92
3	ΖΕΠ	ΚΙΛΚΙΣ	ΚΙΛΚΙΣ	Λίμνη Δοϊράνη	2.126,12
4	ΖΕΠ	ΚΙΛΚΙΣ	ΚΙΛΚΙΣ	Λίμνη Πικρολίμνη - Ξυλοκερατέα	2.012,31
5	ΖΕΠ	ΚΙΛΚΙΣ	ΚΙΛΚΙΣ	Περιοχή Ανθοφύτου	3.309,58

Πηγή: ΥΠΕΚΑ

Η περιοχή διαθέτει μεγάλη ποικιλία οικοτόπων και υψηλή ποικιλότητα ειδών με πολλά ενδημικά είδη χλωρίδας και πανίδας. Μεγάλος αριθμός σπάνιων ειδών χλωρίδας και πανίδας παρατηρούνται τόσο στα όρη Δύσσωρο, Κρούσσια, Μαυροβούνι όσο και στην περιοχή που γειτνιάζει με τη λίμνη Δοϊράνη αλλά και με τον ποταμό Γαλλικό.

Τα είδη αυτά πανίδας και χλωρίδας καθώς και τα ενδιαιτήματά τους προστατεύονται, λόγω της μεγάλης σπουδαιότητάς τους, τόσο από την Ελληνική Νομοθεσία (Αισθητικά δάση, Καταφύγια Άγριας Ζωής, Μνημεία Φύσης κ.λ.π.) όσο και από διεθνείς συμβάσεις (Ειδικές Προστατευόμενες Περιοχές, Βιογενετικά Αποθέματα, Υγρότοποι κ.λ.π.). Οι εκτάσεις που βρίσκονται κάτω από καθεστώς προστασίας, αφενός μεν έχουν μεγάλη βιολογική και οικολογική αξία και αφετέρου είναι δυνατό να διεξάγονται μέσα σε αυτές κάποιες ασχολίες και δραστηριότητες παραδοσιακού κυρίως χαρακτήρα, χωρίς να έρχονται σε αντίθεση με τους σκοπούς της προστασίας, όπως π.χ. εκτατική βόσκηση, μελισσοκομία κ.ά. Οι εκτάσεις που βρίσκονται ή έχουν προταθεί να συμπεριληφθούν κάτω από καθεστώς προστασίας στην περιοχή είναι:

- Περιοχές που έχουν καταγραφεί ως υγρότοποι: Η λίμνη Δοϊράνη σε έκταση 1500 εκταρίων, το έλος τέως λίμνης Αρτζάν συνολικής έκτασης 150 εκταρίων, η λίμνη Πικρολίμνη συνολικής έκτασης 400 εκταρίων και ο ποταμός Γαλλικός ή Εχεδώρος.
- Στο Δήμο Μουριών υπάρχει μια Συστάδα Δρυός και Φράξου έκτασης 9,20 εκταρίων, η οποία έχει χαρακτηριστεί ως Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης σύμφωνα με το ΦΕΚ 121/Δ/80. Προτεινόμενοι Τόποι Κοινοτικής Σημασίας είναι: το Υδροχαρές Δάσος Μουριών και η περιοχή λίμνη Κερκίνης – Κρουσσίων - κορυφές όρους Μπέλλες.
- Καταφύγια Άγριας ζωής. Με τον όρο Καταφύγια Άγριας Ζωής χαρακτηρίζονται περιοχές όπου απαγορεύεται το κυνήγι θηραμάτων, ώστε να προστατευτεί και να αναπτυχθεί ο θηραματικός πλούτος και η άγρια πανίδα της περιοχής. Στις περιοχές απαγόρευσης της θήρας έχει εκδοθεί απαγορευτική διάταξη από το Δασαρχείο μετά από απόφαση του Υπουργείου Γεωργίας για λόγους προστασίας, διοίκησης και διαχείρισης του θηραματικού πλούτου (άρθρο 7 παρ. 3 του Ν. 177/75 που προσετέθη στο άρθρο 258 παρ. 5 του Ν. 86/69). Τέτοιες περιοχές είναι: Ερείπια Εξωχωρίου (Ροδώνας, Αμαράντων, Κεντρικού και Αντιγόνειας) έκτασης 1.500 εκταρίων, το Δημόσιο Δάσος Κρούσης – Θεοδωρίου (Ανατολής) η περιοχή Μυρτιά – Ξηρόκαμπος- Χαλάσματα (Χειμάρρου – Λιθοτόπου, ο Γαλλικός ποταμός

(Επταλόφου- Κωρονούδας- Τερπύλλου- Αναβρυτού), η Μεγάλη Βρύση- Κρηστώνη και τέλος το Λειψύδριο (Καμπάνας Κυκλίας).

- Το Αισθητικό δάσος «Αμπελοβούνι» στο Δημοτικό Διαμέρισμα Ακρίτα έχει χαρακτηριστεί Προστατευόμενη Περιοχή από το 1974.

2.6.2 Λίμνες

Στο βόρειο άκρο του νομού Κυκλίας βρίσκεται η λίμνη Δοϊράνη που χωρίζεται από τη συνοριακή μεθόριο και κατά 60% ανήκει στην ΠΓΔΜ ενώ στο νότιο μέρος του νομού βρίσκεται η Πικρολίμνη, γνωστή για τις θεραπευτικές της ιδιότητες. Μετά τη εφαρμογή του προγράμματος Καλλικράτης και οι δύο αυτές λίμνες ανήκουν διοικητικά στο νέο διευρυμένο δήμο του Κυκλίας.

2.6.2.1 Λίμνη Δοϊράνη

Η Λίμνη Δοϊράνη βρίσκεται στον Νομό Κυκλίας, στα σύνορα μεταξύ Ελλάδας και ΠΓΔΜ, και σήμερα καταλαμβάνει έκταση περίπου 32,5 km². Η συνολική έκταση της λεκάνης απορροής της ανέρχεται στα 270 km² εκ των οποίων τα 190 km² (ποσοστό 70% περίπου) ανήκουν στην Ελλάδα και τα υπόλοιπα 80 km² στην ΠΓΔΜ.

Η λίμνη τροφοδοτείται επιφανειακά από μικρά υδατορέματα τα οποία καταλήγουν σ' αυτήν. Παρ' όλα αυτά, κατά τα τελευταία έτη έχουν αυξηθεί τα έργα υδροληψίας – για αρδευτικούς κυρίως σκοπούς – προς τα ανάντη των ρεμάτων αυτών με αποτέλεσμα αντίστοιχη μείωση των επιφανειακών εισροών στη λίμνη.

Αξιόλογο στοιχείο όσον αφορά τη βλάστηση της ευρύτερης περιοχής αποτελεί το δάσος των Μουριών, το οποίο αποτελεί οικοσύστημα εξαιρετικής σημασίας για την πανίδα της περιοχής. Το σύνολο των φυτικών τάξεα που αναφέρονται για αυτό ανέρχονται σε 46 ενώ οι τύποι οικοτόπων, σύμφωνα με το Παράρτημα Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, ανέρχονται σε 4 και είναι εξής:

1. 3130 (Ολιγοτροφικά ύδατα της Κεντρικής Ευρώπης και του περί τις Άλπεις χώρου με βλάστηση *Littorela* ή *Isoetes* ή μονοετή βλάστηση στις αποκαλυπτόμενες από τα ύδατα όχθες - *Nanocypereta*), 2. 91F0 (Μικτά δάση δρυός, φτελιάς και φράξου κατά μήκος μεγάλων ποταμών), 3. 92A0 (Δάση-στοές με *Salix alba* και *Populus alba*) και 4. 6420 (Μεσογειακοί λειμώνες με υψηλές πόες και βούρλα, *Molinio-Holoschoenion*). Οι παραπάνω τύποι οικοτόπων απαντώνται στην περιοχή με μέτρια κατάσταση διατήρησης. Γύρω από το δάσος εκτείνονται βοσκότοποι και γεωργικές καλλιέργειες.

Στα παράλια της λίμνης καθώς και σε ελώδη τμήματα γύρω από την όχθη εμφανίζονται ζώνες καλαμώνων. Κατά μήκος της όχθης της λίμνης, ανάμεσα στους σωρούς των άδειων κελυφών του δίθυρου μαλακίου *Dreissenia polymorpha* οι οποίοι εξαπλώνονται σε πλάτος 10 – 15 m, αναπτύσσεται άφθονη βλάστηση. Στον πυθμένα της λίμνης που έχει αναδυθεί λόγω της πτώσης της στάθμης των υδάτων σε ορισμένα σημεία της λίμνης, το έδαφος παραμένει υγρό και η βλάστηση που αναπτύσσεται εκεί υπόκειται σε βόσκηση.

Τα είδη της ιχθυοπανίδας που έχουν προσδιοριστεί στη Λίμνη Δοϊράνη αριθμούν 18. Από αυτά, 2 είδη περιλαμβάνονται στο Παράρτημα ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Οι μελέτες για τα αμφίβια και τα ερπετά όπως και για τα θηλαστικά περιορίζονται στο "Υδροχαρές Δάσος Μουριών". Τρία συνολικά είδη από τις παραπάνω ομάδες περιλαμβάνονται στο Παράρτημα ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ. Τα πτηνά που απαντούν στην περιοχή της λίμνης αριθμούν τουλάχιστον 36 είδη τα οποία περιλαμβάνονται στη Σύμβαση της Βέρνης (Παραρτήματα ΙΙ ή ΙΙΙ). Από αυτά, 15 περιλαμβάνονται και στην Οδηγία 79/409/ΕΟΚ. Η παρουσία της Λαγγόνας (*Phalacrocorax pygmaeus*) και του Αργυροπελεκάνου (*Pelecanus crispus*) είναι ιδιαίτερα σημαντική στην περιοχή διότι τα είδη αυτά έχουν αναγνωριστεί ως παγκοσμίως απειλούμενα.

2.6.2.2 Λίμνη Πικρολίμνη

Είναι μια αλμυρή λίμνη της ενδοχώρας συνολικής έκτασης 4.500 τετρ. μέτρων χωρίς επιπλέον αή βυθισμένη βλάστηση εκτός από άλγη. Η αλατότητα των νερών οφείλεται στην παρουσία ηφαιστειογενών πετρωμάτων στην περιοχή και στην έντονη εξάτμηση που έλαβε χώρα κατά την περίοδο του Νεογενούς. Η σημαντική αλοφυτική βλάστηση που υπάρχει πολύ κοντά στη λίμνη κυριαρχείται από *Ruccinella convoluta* και ταξινομείται σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά είδη (*Crypsis aceleata*, *Suaeda maritime*, *Camphorosma annua*, *Plantago coronopus*, *Limonium gmeinii*, *Spergularia nicaeensis*, *Elymus elongates*), σε διάφορες ενώσεις. Υπάρχουν ακόμη διάσπαρτοι σχηματισμοί καλαμώνων με *Phragmites australis* στις όχθες της λίμνης.

Ως μία λίμνη αλμυρού νερού μέσα στην ενδοχώρα, η Πικρολίμνη είναι μοναδική στην Ελλάδα. Υποστηρίζει μια ενδιαφέρουσα αλοφυτική βλάστηση με δομή σημαντικά διαφοροποιημένη από εκείνη της βλάστησης των παράκτιων περιοχών, πιθανώς εξαιτίας του γεγονότος ότι η αλατότητα του νερού της λίμνης διαφέρει από εκείνη του θαλάσσιου νερού.

Ο πηλός της Πικρολίμνης αποτελείται από ένα μίγμα αργιλικών ορυκτών (μοντοριλονίτης, ιλίτης, καολίνης κ.λ.π.) και από διάφορα άλλα ορυκτά όπως χαλαζία, άστριος, μαρμαρυγίες κ.λ.π. Ο πηλός επιδρά θεραπευτικά στον ανθρώπινο οργανισμό, χάρη στις οργανικές και ανόργανες ουσίες που περιέχει. Με την απόφαση αριθμ. 20 της 119ης Ολομ./ 21-12-95 του Κεντρικού Συμβουλίου Υγείας ανακηρύχθηκε ο πηλός Πικρολίμνης ως Ιαματικός. Έχει εγκριθεί η παραχώρηση της εκμετάλλευσης του πηλού από τον ΕΟΤ στην Κοινότητα Ξυλοκερατιάς.

Η λίμνη Πικρολίμνη είναι, λόγω της ιδιομορφίας της, σημαντική τόσο σε εθνικό όσο και διεθνές επίπεδο, προσελκύοντας το ενδιαφέρον πολλών επιστημόνων για τις σχετικές έρευνες.

Η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας ίδρυσε μόνιμο καταφύγιο άγριας ζωής με την επωνυμία «Καταφύγιο άγριας ζωής Λίμνης Πικρολίμνης» έκτασης 7.500 στρ. στη θέση Λίμνη Πικρολίμνης, περιφέρειας Δήμου Πικρολίμνης. Η ίδρυση κρίθηκε απαραίτητη για ασφαλή μετανάστευση, φωλεοποίηση, διαχείμανση, διατροφή, αναπαραγωγή και διαβίωση της άγριας πανίδας, ενδημικής ή μη.

Τα όρια του καταφυγίου άγριας ζωής «Λίμνης Πικρολίμνης» ορίστηκαν ως εξής: Αρχίζουν από τα 150 μέτρα από τον δρόμο Μικρόκαμπου – Πικρολίμνης και ακολουθώντας τον αγροτικό δρόμο και τα όρια των χορτολιβαδικών εκτάσεων με αγρούς περιμετρικά της λίμνης φθάνουν μέχρι τα όρια του νομού Θεσσαλονίκης ανατολικά για 2,15 χλμ και κατόπιν ακολουθούν προς Βορρά αγροτικό δρόμο και τα όρια των χορτολιβαδικών εκτάσεων με αγρούς, συνεχίζουν Δυτικά τον αγροτικό δρόμο μέχρι εκεί από όπου ξεκίνησαν.

2.6.2.3 Ποταμός Γαλλικός

Ο ποταμός Γαλλικός (Εχέδωρος) πηγάζει από τον ορεινό όγκο των Κρουσίων και κατευθυνόμενος νότια εκβάλλει στον Θερμαϊκό Κόλπο, 0,5 km Α του Γαλλικού. Έχει μήκος 65 km ενώ το όνομά του "Χείδωρος" ή "Εχέδωρος" οφείλεται στην παρουσία ψηγμάτων προσχωματικού χρυσού, ανάμεσα στον όγκο των υλικών που συμπαρασύρει..

Λόγω της υπεράντλησης των νερών του για την άδρευση του κάμπου της Θεσσαλονίκης και την ύδρευση της πόλης, για μεγάλο διάστημα ο ποταμός Γαλλικός είχε στερέψει, ή τουλάχιστον δεν είχε επιφανειακή ροή στο μεγαλύτερο μέρος της κοίτης του. Όταν στα τέλη της δεκαετίας του '90 η Θεσσαλονίκη ξεκίνησε να τροφοδοτείται με νερό από τον ποταμό Αλιάκμονα, η ροή του νερού στο Γαλλικό αποκαταστάθηκε.

Όσον αφορά τα βιοτικά γνωρίσματα του αυτά είναι τα ακόλουθα:

Βλάστηση: α) Βλάστηση καλαμώνων, β) Βλάστηση θαμνώνων: *Tamarix* spp. Αρμυρίκια, δ) Παρυδάτια δενδρώδης βλάστηση

Κατά μήκος μεγάλου τμήματος των όχθων υπάρχουν αροτριαίες καλλιέργειες.

Πανίδα: Ιχθύες: *Leuciscus cephalus vardarensis* Τυλνάρι, *Gobio gobio balcanicus* Γυφτόψαρο, *Cobitiu vardarensis* Βελονίτσα, *Sabanejewia aurata balcnica* Χρυσοβελονίτσα.

Οι σπουδαιότερες σημερινές αξίες του είναι: υδρευτική, αρδευτική, κτηνοτροφική, θηραματική, αμμοληπτική, επιστημονική, πολιτιστική και εκπαιδευτική.

2.6.2.4 Βοτανικός Βαλκανικός Κήπος Κρουσίων

Σε μια περιοχή 310 στρεμμάτων που είναι περικυκλωμένη από βελανιδιές, κοντά στην Ποντοκερασιά, οι συνθήκες είναι ιδανικές για 1.200 είδη ελληνικών φυτών και εκατοντάδων βαλκανικών. Εκεί, μια μόλις ανάσα από τη συνοριογραμμή και κοντά στην Κερκίνη και τη Δοϊράνη βρίσκεται ο Βοτανικός Βαλκανικός Κήπος Κρουσίων (ΒΒΚΚ) ο οποίος ανήκει πλέον στα επίκεντρα του βαλκανικού φυσικού περιβάλλοντος.

Ο Βαλκανικός Βοτανικός Κήπος που εγκαινιάστηκε τον Μάιο του 2001 βρίσκεται σε μια ζώνη προστατευόμενων περιοχών (λίμνες Κερκίνη και Δοϊράνη, Όρη Κρούσσια και Μπέλες) βάσει διεθνών συμβάσεων (Ramsar και Natura).

Ένα μεγάλο μέρος της δραστηριότητάς του βρίσκεται στο Εργαστήριο Προστασίας και Αξιοποίησης των Αυτοφυών και Ανθοκομικών Ειδών που βρίσκεται στη Θέρμη Θεσσαλονίκης. Ο ΒΒΚΚ είναι μέλος του Διεθνούς Δικτύου Βοτανικών Κήπων και του Διεθνούς Δικτύου για την ανταλλαγή Αυτοφυούς Γενετικού Υλικού. Συμμετέχει στην Παγκόσμια στρατηγική για τη διατήρηση της φυτικής βιοποικιλότητας και ο ρόλος του κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικός, αν συνυπολογιστεί ότι το επίσημο ελληνικό κράτος δεν έχει άλλους φορείς για την προστασία και διαφύλαξη των σπάνιων φυτών της χώρας. Να σημειωθεί ότι ένας αριθμός από τα σπάνια φυτά της Ελλάδας έχει εξαχθεί παράνομα εδώ και δεκαετίες στο εξωτερικό και κοσμεί άλλους Βοτανικούς Κήπους ορισμένοι εκ των οποίων τα εμπορεύονται σαν να είναι δικά τους.

Μέχρι σήμερα, οι ομάδες εργασίας του ΒΒΚΚ εντόπισαν σε απότομες πλαγιές και δύσβατες χαράδρες, σε βραχώδη σημεία σε παραποτάμια, παραλίμνιες και παραθαλάσσιες περιοχές όλης της χώρας περισσότερους από 1.200 «αυτόχθονους φυτικούς οργανισμούς» οι οποίοι συλλέχθηκαν με ειδικούς χειρισμούς και ταξινομήθηκαν. Διατηρούνται σε Τράπεζα Διατήρησης Γενετικού Υλικού σε Μητρικές Φυτείες, πολλαπλασιάστηκαν και διατηρούνται στον Βοτανικό Κήπο σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους με φυσικά υλικά, ανάμεσα σε λίμνες, καταρράκτες, ρυάκια, ξερολιθιές και μικρά λιβάδια.

Η έκταση των 310 στρεμμάτων του ΒΒΚΚ είναι περιφραγμένη μέσα σε δάσος όπου κυριαρχούν τα φυλλοβόλα δένδρα. Υπάρχουν συστάδες ανατολικού γαύρου και ο Κήπος διαμορφώθηκε ανάμεσα στα διάκενα του φυσικού δρυοδάσους όπου κυριαρχούν περισσότερα από 15 είδη θάμνων.

Τα σπάνια είδη του Κήπου είναι τα ακόλουθα:

1. Είδη προστατευόμενα μόνο από τον ΒΒΚΚ: Τουλάχιστον 100 φυτικά είδη και υποείδη τα οποία, σύμφωνα με την Διεθνή Ένωση Βοτανικών Κήπων, δεν προστατεύονται από άλλους Βοτανικούς Κήπους του κόσμου.(π.χ. *Seseli globiferum*, *rorpira thracica* κ.ά.)
2. Είδη φυτών του δικτύου Natura: Τουλάχιστον 70 είδη και υποείδη τα οποία αναγνωρίζονται ως «Σημαντικά Είδη Φυτών» του Πανευρωπαϊκού Δικτύου.
3. Ελληνικά Ενδημικά: Τουλάχιστον 25 είδη τα οποία υπάρχουν μόνο στην Ελλάδα Τα έχουν συλλέξει από διαφορετικά υψόμετρα σε διαφορετικές ορεινές περιοχές της ελληνικής επικράτειας (*centaurea huljakii*, *ebenus cretica*, *origanum dictamnus* κ.ά.).
4. Τοπικά Βαλκανικά: Τουλάχιστον 20 ενδημικά βαλκανικά που απαντούν σε μια μικρή περιοχή των Βαλκανίων και πουθενά αλλού στον πλανήτη.
5. Βαλκανικά ενδημικά: Τουλάχιστον 35 φυτικά είδη που εξαπλώνονται αποκλειστικά στις χώρες των Βαλκανίων (βαλκανικά ενδημικά) ή και στις άμεσα γειτονικές (υποβαλκανικά).
6. Αλπικά φυτά: Τουλάχιστον 35 αλπικά φυτά από διαφορετικά βουνά της Ελλάδας.
7. Σπάνια και απειλούμενα φυτά της Ελλάδας: Τουλάχιστον 23 φυτά που προστατεύονται από εθνικές και διεθνείς συμβάσεις (CITES, WCMC, IUCN, ΠΔ) ή συμπεριλαμβάνονται στο RED DATA BOOK of Rare and Threatened plants of Greece (Κόκκινο Βιβλίο για τα σπάνια και απειλούμενα φυτά της Ελλάδας (*cyclamen persium*, *lilium candidum*, *lilium chalchedonicum*, *ramonda nathaliae*, *spiranthes spiralis*).

2.6.2.5 Μνημείο της Φύσης «Τα Χίλια Δέντρα»

Το μνημείο βρίσκεται στην περιοχή του αγροκτήματος Μουριών 2 χλμ περίπου ΔΝΔ της Δημοτικής Ενότητας Μουριών του Δήμου Κιλκίς στο Ν. Κιλκίς. Το μέσο υψόμετρο είναι 150 περίπου μέτρα και η έκθεση του ως προς τον ορίζοντα νότια. Ο Χώρος Δασικής Αναψυχής (ΧΔΑ) έχει έκταση 224,5 στρέμματα ενώ η έκταση του μνημείου είναι 91,760 στρέμματα. Το μέσο ύψος βροχής ανέρχεται σε 388,5 mm και η μέση ετήσια θερμοκρασία σε 13° C με τις χιονοπτώσεις να είναι ελάχιστες κατά τους μήνες Δεκέμβριο, Ιανουάριο και Φεβρουάριο ενώ παγετοί εμφανίζονται και πρώιμοι το φθινόπωρο και όψιμοι την άνοιξη.

Το δάσος αποτελείται από υδροχαρή αιωνόβια δέντρα ηλικίας άνω των 400 ετών των ειδών: Χνοώδους ποδισκοφόρου Δρυός (*Quercus pentunculiflora*), Φράξου (*Fraxinus oxysporus*), Φτελιάς (*Ulmus minor*), Πλατάνου (*Platanus orientalis*) και Λευκής Ιτιάς (*Salix alba*).

Η έκταση του μνημείου ανήκει στο Δασαρχείο Κιλκίς σύμφωνα με την αριθ. 3111/4-6-1984 απόφαση Νομ. Κιλκίς και αριθ. 2158 απόφαση Περ. Κεντρικής Μακεδονίας.

Ο χώρος του μνημείου είναι περιφραγμένος με ξύλινη περίφραξη που κατασκευάστηκε πρόσφατα (2009-2010) και βρίσκεται σε στάδιο «ανάνηψης» μετά την απαγόρευση της εισόδου των επισκεπτών σε αυτόν. Στο Χώρο Δασικής Αναψυχής εκτός του μνημείου έχουν τοποθετηθεί τραπεζόπαγκοι, ψησταριές, τουαλέτες, κιόσκια, πεζογέφυρα και πύλες εισόδου για πεζούς και οχήματα, προκειμένου να είναι προσβάσιμος και να εξυπηρετεί τις ανάγκες αναψυχής τόσο των κατοίκων της περιοχής όσο και της ευρύτερης περιοχής του Κιλκίς και της Θεσσαλονίκης.

Πριν μια δεκαετία (2001), διαπιστώθηκε ότι στο δάσος εντός του μνημείου, υπήρχαν προβλήματα που είχαν σχέση με την απώλεια αλλά και με την πτώση ορισμένων πολύτιμων δέντρων του μνημείου καθώς και ότι η υγεία των περισσότερων από αυτά ήταν οριακή και σε κάθε περίπτωση ανησυχητική. Για το λόγο αυτό ζητήθηκε η βοήθεια και η συνδρομή του Ινστιτούτου Δασικών Ερευνών Θεσσαλονίκης (ΙΔΕ) και ειδικά του τακτικού ερευνητή κ. Στ. Διαμαντή όπου μετά από επίσκεψη στο μνημείο και ανάλυση των παραμέτρων της υφιστάμενης τότε κατάστασης, εντοπίστηκαν και επισημάνθηκαν οι παρακάτω κυριότεροι λόγοι που οδήγησαν το μνημείο σε αυτά τα προβλήματα:

1. Η λειτουργία του αναψυκτηρίου με τραπεζόπαγκους κάτω από τα δέντρα στο κέντρο του μνημείου, προσέλκυε πολλούς πεζούς αλλά και οχήματα.
2. Η μετακίνηση πεζών και οχημάτων ήταν ελεύθερη σε όλο το χώρο και κάτω από όλα ανεξαιρέτως τα δέντρα.
3. Τα υπόγεια νερά είχαν σταδιακή πτώση της στάθμης τα τελευταία χρόνια
4. Η πλήγωση των δέντρων και οι απαράδεκτες μέθοδοι θεραπείας των πληγώσεων με κτίσιμο από πέτρες και ασβέστωμα
5. Η καταστροφή της αναγέννησης από τους περιπατητές επισκέπτες.

Προκειμένου να σωθεί το μνημείο και να αναστραφεί το συντομότερο δυνατό η κατάστασή του προτάθηκαν τα παρακάτω μέτρα:

1. Παύση λειτουργίας του αναψυκτηρίου μέσα στο χώρο του μνημείου και μεταφορά της λειτουργίας του σε χώρο εκτός του μνημείου.
2. Απαγόρευση της εισόδου τόσο των πεζών όσο και των οχημάτων εντός του μνημείου. Για λόγους εξυπηρέτησης των αναγκών για εκπαιδευτικούς ή ερευνητικούς σκοπούς θα ήταν δυνατή η χάραξη πολύ στενών μονοπατιών σε καθορισμένες διαδρομές από σχιστόλιθο χωρίς εκσκαφές και χωρίς σκυρόδεμα στο μέτρο του ελάχιστου δυνατού.
3. Σε περιόδους έντονης ξηρασίας και ειδικά την πιο κρίσιμη περίοδο από Ιούλιο έως Σεπτέμβριο, καλό θα ήταν να γίνει κατάκλιση της έκτασης του μνημείου με αρτεσιανό νερό που υπάρχει στο χώρο.
4. Να προστατευθεί η υπάρχουσα αναγέννηση και αν υπάρξει ανάγκη να χρησιμοποιηθούν φυτά από σπόρο των ίδιων δέντρων.

Κατόπιν και έχοντας υπόψη τα παραπάνω μέτρα, εκπονήθηκαν και εγκρίθηκαν σχετικές μελέτες, με στόχο αφενός την απόλυτη προστασία του μνημείου και αφετέρου την μεταφορά του χώρου

Δασικής αναψυχής εκτός του μνημείου σε παρακείμενη έκταση νότια προς τη λίμνη Δοϊράνη. Το μεγαλύτερο μέρος των μελετών αυτών έχει υλοποιηθεί και απομένει ένα μέρος των έργων που προγραμματίστηκαν να εκτελεστούν.

Οι μελέτες και τα έργα προστασίας και ανάδειξης του Μνημείου και του ΧΔΑ που έχουν υλοποιηθεί από το 1982 είναι τα ακόλουθα:

- ✓ Διαμόρφωση πάρκου «Κουρί», έτος: 1982
- ✓ Κατασκευή περιπτέρου, έτος:1983
- ✓ Υδροδότηση Δασικού περιπτέρου, έτος: 1988
- ✓ Κατασκευή γηπέδου, έτος:1992
- ✓ Διαμόρφωση χώρου εισόδου, έτος:1993
- ✓ Προστασία & ανάδειξη του Χώρου Δασικής Αναψυχής, έτος: 2002
- ✓ Συμπληρωματική Μελέτη Προστασίας και Ανάδειξης, έτος: 2004
- ✓ Προστασία και ανάδειξη του Μνημείου Φύσης και Χ.Δ.Α. Χιλίων Δέντρων Δήμου Μουριών, έτος:2008

Το μνημείο της Φύσης στα Χίλια Δέντρα Μουριών αποτελεί σήμερα ένα από τα ελάχιστα αν όχι το μοναδικό απομεινάρι φυσικής δασικής φυτοκοινωνίας που υπάρχει τόσο στον Ελλαδικό όσο και Μεσογειακό χώρο της Ν. Ευρώπης.

Τα είδη που απαρτίζουν το δάσος, κατά το παρελθόν σχημάτιζαν σημαντικές λόχμες, συστάδες ακόμα και δάση σε παραποτάμιες και παραλίμιες περιοχές με γόνιμα νωπά ή και κάθυγρα ιλυοαργιλλώδη εδάφη. Οι περιοχές αυτές με την «επέλαση του πολιτισμού και της ανάπτυξης» , είτε εκχερσώθηκαν και αποδόθηκαν στην αγροτική εκμετάλλευση ή αποτέλεσαν αντικείμενο λαθροϋλοτομίας λόγω της μεγάλης αξίας αυτών των δασικών δέντρων. Άλλος, επίσης σημαντικός λόγος για την καταστροφή των δασών αυτών είναι η κατασκευή αποστραγγιστικών έργων που συνετέλεσαν στην ταπείνωση της υπόγειας στάθμης των νερών αλλά και η κατασκευή φραγμάτων που κατέκλισε τους βιοτόπους που αναπτύσσονταν τα συγκεκριμένα δάση.

Έχοντας υπόψη τα παραπάνω, είναι περισσότερο από προφανής η σημασία που πρέπει να έχει η προστασία και η διατήρηση όσων δασοσυστάδων ακόμα και μεμονωμένων δέντρων τέτοιου είδους απέμειναν, έτσι ώστε να αποτελέσουν για το μέλλον βιογενετικά αποθέματα αλλά και στοιχεία βιοποικιλότητας.

Σήμερα ο χώρος που καταλαμβάνει το μνημείο θεωρείται ότι προστατεύεται σε ικανοποιητικό βαθμό και εξασφαλίζονται κατά το μέγιστο δυνατό οι καλύτερες συνθήκες ανάπτυξης και αναγέννησης του δάσους, έτσι ώστε να συνεχίσει η ζωή των αιωνόβιων δέντρων για το μεγαλύτερο δυνατό χρονικό διάστημα ακόμη. Σε κάθε περίπτωση όμως επειδή τα δέντρα είναι φυσικοί οργανισμοί και ως εκ τούτου κάποτε επέρχεται ο φυσικός τους θάνατος, θα πρέπει να εξασφαλιστεί η φυσική (σπερμοφυής) αναγέννηση του δάσους χωρίς τεχνητή ανθρώπινη παρέμβαση παρά μόνο με υποβοήθηση της φυσικής διαδικασίας με σπορόφυτα από τα ίδια δέντρα αν παραστεί ανάγκη.

2.6.3 Υπαρκτές και εν δυνάμει απειλές στο περιβάλλον

Τα κυριότερα περιβαλλοντικά προβλήματα που καταγράφονται στο δήμο Κιλκίς αφορούν στη ρύπανση των υδάτινων αποδεκτών (ποταμών, λιμνών, υδροφόρου ορίζοντα) και την αστική ρύπανση και είναι τα ακόλουθα:

- ✓ Υλοτομικές παρεμβάσεις- Λαθροϋλοτομία: Αποτελεί μια από τις σημαντικότερες αιτίες υποβάθμισης των ορεινών συγκροτημάτων Κρουσίων, Μαυροβουνίου και Κερκίνης. Οι επιπτώσεις από τις λαθροϋλοτομίες είναι η εξαφάνιση στοιχείων ποικιλομορφίας που είναι σημαντικά μικροενδιαιτήματα θέσεων τροφής και φωλιάσματος καθώς και καταφυγίου πολλών ζώων, η οικολογική και γενετική υποβάθμιση των οικοσυστημάτων και τέλος η έντονη διάβρωση και υποβάθμιση του εδάφους.
- ✓ Διάνοξη δασικών δρόμων: Πραγματοποιήθηκε κυρίως στο παρελθόν αλλά συνεχίζεται και σήμερα. Ιδιαίτερα κατά την περίοδο αναπαραγωγής και κοντά σε θέσεις φωλιάσματος των

ειδών της πανίδας η διάνοιξη δρόμων, οδηγεί στην παρεμπόδιση της αναπαραγωγικής διαδικασίας των και την εγκατάλειψη θέσεων φωλιάσματος. Επιπλέον, αποτελεί παράγοντα όχλησης των ειδών της ορνιθοπανίδας.

- ✓ Μια άλλη επίπτωση της διάνοιξης δασικών δρόμων είναι ο κατακερματισμός των βιοτόπων της περιοχής και η δημιουργία μεγάλου αριθμού μικρών χωρικών μονάδων. Τέλος, αποτελεί εστία διάβρωσης και προσφέρει άνετη πρόσβαση σε λαθροκυνηγούς, λαθροϋλοτόμους αλλά και στους κατοίκους της περιοχής που τη μετατρέπουν σε εστία απόρριψης απορριμμάτων.
- ✓ Γεωργία: Οι αρνητικές επιπτώσεις από την άσκηση της γεωργίας σχετίζονται τόσο με την άμεση καταστροφή της αυτοφυούς χλωρίδας της περιοχής όσο και με την γενικότερη υποβάθμιση του περιβάλλοντος.
- ✓ Πολλά είδη πανίδας δηλητηριάζονται άμεσα από τα φυτοφάρμακα, ενώ μεγάλη ποσότητα φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων, κυρίως νιτρικών, εκπλύνεται και καταλήγει στους υπόγειους υδροφορείς με αποτέλεσμα τη ρύπανση του νερού (φαινόμενα ευτροφισμού π.χ. λίμνη Δοϊράνη) αλλά και του εδάφους.
- ✓ Επεκτάσεις καλλιεργειών στους υγροτόπους αλλά και ιδιοποίηση δημόσιας γης, με συνέπειες τη σοβαρή απώλεια υγροτοπικών ενδιαιτημάτων, τη συρρίκνωση των υγροτόπων της περιοχής και την αυξημένη όχληση της άγριας ζωής σε ευαίσθητες ζώνες.
- ✓ Αμμοληψίες: Οι παράνομες αμμοληψίες λεπτόκοκκων και χονδρόκοκκων υλικών από τις κοίτες των χειμάρρων καθώς και του ποταμού Γαλλικού οδήγησαν σε υποβάθμιση και αλλοίωση του τοπίου και καταστροφή υγρών λιβαδιών καθώς και άλλων σημαντικών βιοτόπων διατροφής.
- ✓ Κυνήγι - Λαθροθηρία: Η άσκηση του κυνηγιού και κυρίως η λαθροθηρία σε περιοχές προστατευόμενες αλλά και σε περιόδους απαγόρευσης της θήρας, οδηγεί σε θανάτωση σπάνιων ειδών πανίδας, ενώ ταυτόχρονα προκαλεί μείωση του πληθυσμού και των μη θηρεύσιμων ειδών. Πολλά τραυματισμένα ή σκοτωμένα πουλιά από κυνηγούς διατηρούν τα σκάγια στο σώμα τους με συνέπεια να υπάρχει κίνδυνος δηλητηρίασης και για τα αρπακτικά.
- ✓ Η αφαίρεση σημαντικού αριθμού θηρεύσιμων ζώων ωθεί άλλα ζώα να καταλάβουν τις οικοθέσεις των ελλειπόντων, οι οποίες πιθανόν να είναι καταλληλότερες, με αποτέλεσμα οι πυκνότητες των ειδών αυτών να υπολείπονται πάντα της ζωοχωρητικότητας του βιοτόπου εντός της περιοχής. Μια άλλη αρνητική επίπτωση είναι η μείωση ή η εξαφάνιση σημαντικών πηγών τροφής.
- ✓ Βόσκησις – Υπερβόσκησις: Η βόσκησις των κτηνοτροφικών ζώων δημιουργεί συνθήκες ανταγωνισμού ανάμεσα στα άγρια φυτοφάγα ζώα και πιθανόν τα εκτοπίζει προς δυσμενέστερες για την επιβίωσή τους περιοχές. Παράλληλα, απομακρύνει τα είδη ορνιθοπανίδας προκαλώντας αποτυχία στο φώλιασμά τους. Επιπλέον, μειώνεται και καταστρέφεται η έκταση των θαμνότοπων αλλά και άλλων οικοτόπων και προκαλείται οικολογική και γενετική υποβάθμιση σημαντικών οικοσυστημάτων. Τέλος, η βόσκησις προκαλεί έντονη διάβρωση και υποβάθμιση του εδάφους και αλλοιώσεις στη σύνθεση της χλωρίδας.
- ✓ Μπαζώματα - Ανεξέλεγκτη απόρριψη σκουπιδιών: Οι επιπτώσεις των μπαζωμάτων είναι η αλλοίωση και η απώλεια των υγροτοπικών ενδιαιτημάτων, καθώς και η παρενόχληση της άγριας ζωής. Επιπλέον, η ανεξέλεγκτη απόρριψη σκουπιδιών αποτελεί εστία ρύπανσης και προκαλεί αισθητική υποβάθμιση του τοπίου.
- ✓ Υπεραλίευση: Η άσκηση παράνομης αλιείας κυρίως με γρι-γρι, η μικρή σχετικά απαγορευτική περίοδος καθώς επίσης και η υπεραλίευση στη λίμνη Δοϊράνη, οδήγησαν σε ελάττωση σημαντικού αριθμού ειδών ιχθυοπανίδας με συνέπεια να διαταράσσεται η δυναμική των ιχθυοπληθυσμών. Μείωση παρατηρήθηκε στους πληθυσμούς κυπρίνων, χελιών και χρυσόψαρων της λίμνης.
- ✓ Άρδευση - γεωτρήσεις: Ο μεγάλος αριθμός γεωτρήσεων και μάλιστα σε πολύ μικρή απόσταση μεταξύ τους, καθώς και τα φαινόμενα υπεράντλησης των υδάτων οδήγησαν σε μείωση της στάθμης όχι μόνο των επιφανειακών νερών (ποτάμια, χείμαρροι και λίμνη Δοϊράνη) αλλά και

των υπόγειων. Μια ακόμη επίπτωση είναι ότι περιορίστηκε η βιοποικιλότητα σε ότι αφορά την παρόχθια βλάστηση και τα είδη πανίδας.

- ✓ **Ευτροφισμός:** Φαινόμενα ευτροφισμού εμφανίστηκαν στη λίμνη Δοϊράνη. Η λίμνη χαρακτηρίζεται σήμερα ως εύτροφη λόγω της αφθονίας σε φυτοπλαγκτονική βιομάζα και την υψηλή συγκέντρωση του ολικού φωσφόρου στο νερό. Μεγάλη ανησυχία προκαλεί η παρουσία ειδών Κυανοφυκών στα οποία περιλαμβάνονται και τοξικά κυανοβακτήρια του γένους *Aphanizomenon*. Αυτά δημιουργούν φαινόμενα άνθησης του νερού κατά τους θερινούς μήνες στη λίμνη. Επιπλέον η παρουσία των τοξικών αυτών κυανοβακτηρίων προκαλεί διαταραχές στην οικολογική ισορροπία του οικοσυστήματος της λίμνης και ενέχει κινδύνους στη δημόσια υγεία (χρήση νερού για ύδρευση, ψυχαγωγικές δραστηριότητες στη λίμνη) όσο και στην πανίδα της εγγύς στη λίμνη περιοχής μέσω της λειτουργίας της τροφικής αλυσίδας.
- ✓ **Ύδρευση:** Η ύδρευση είναι η κυριότερη αιτία της μείωσης της στάθμης του ποταμού Γαλλικού. Λόγω της ύδρευσης ο ποταμός Γαλλικός έχει ξεραθεί και θεωρείται πλέον ως πρώην ποταμός. Ροή του ποταμού έχει σχεδόν 30 χρόνια να εκδηλωθεί με εξαίρεση μικρά χρονικά διαστήματα έντονων βροχοπτώσεων όπου παρατηρήθηκε μικρή ροή του ποταμού.
- ✓ **Βιομηχανίες:** Είναι η πιο σημαντική πηγή μόλυνσης του ποταμού Αξιού. Τα βιομηχανικά απόβλητα προκαλούν ρύπανση στους επιφανειακούς και υπόγειους υδροφόρους ορίζοντες αφού τα απόβλητα αποτίθενται μετά από μικρή ή χωρίς καθόλου επεξεργασία προκαλώντας δηλητηρίαση τόσο των πουλιών όσο και των ειδών της ιχθυοπανίδας, ενώ ταυτόχρονα είναι υπεύθυνα για τη δημιουργία συνθηκών ευτροφισμού σε σημαντικό μέρος των υδάτινων πόρων του νομού. Αποτελούν επίσης αιτία αισθητικής υποβάθμισης του τοπίου και σημειακή πηγή όχλησης.
- ✓ **Πυρκαγιές:** Στις δασικές εκτάσεις του νομού δεν έχουν εκδηλωθεί πυρκαγιές τα τελευταία χρόνια. Μικρές εστίες πυρκαγιών καταγράφηκαν στα δασικά οικοσυστήματα τα παλαιότερα χρόνια με περιορισμένες σε έκταση και ένταση επιδράσεις.

2.7 Βασικές υποδομές – δίκτυα

Το επίπεδο των υποδομών σε τομείς μείζονος σημασίας για την ποιότητα διαβίωσης των κατοίκων του Δ. Κιλκίς αποτελεί κύριο προσδιοριστικό παράγοντα της αναπτυξιακή εξέλιξης της και αποτελεί, έτσι, διαρκή προτεραιότητα παρέμβασης στα πλαίσια της συνεχούς εξυπηρέτησης των αναγκών και αντιμετώπισης των ανισοτήτων που δημιουργούνται εξαιτίας των αναδιαρθρώσεων της κοινωνικής και οικονομικής βάσης.

Η τεχνική υποδομή περιλαμβάνει κυρίως τα δίκτυα μεταφορών, ενεργείας και επικοινωνιών. Ειδικότερα αναφέρεται στα:

- Οδικό δίκτυο
- Σιδηροδρομικό δίκτυο
- Επικοινωνίες
- Δίκτυα ενέργειας
- Αστικά δίκτυα και υποδομές

Με τον όρο κοινωνική υποδομή χαρακτηρίζονται όλες οι υφιστάμενες ή προβλεπόμενες κατασκευές και σχεδιασμοί που εξυπηρετούν βασικές οργανωτικές δομές λειτουργίας και εξυπηρέτησης των κατοίκων μιας περιοχής, όπως:

- Εκπαίδευση
- Υγεία
- Πρόνοια
- Διοίκηση
- Πολιτισμός
- Αθλητισμός κ.α.

2.7.1 Τεχνική Υποδομή

2.7.1.1 Οδικό δίκτυο

Ο κεντρικός ιστός του οδικού δικτύου της Π.Ε Κιλκίς αποτελείται από το τμήμα της ΠΑΘΕ (Εύζωνοι-όρια νομού προς Θεσ/νίκη) και από την σε πολλά σημεία παράλληλη προς αυτήν παλιά εθνική οδό Ευζώνων-Θεσσαλονίκης (διερχόμενη μέσω Πολυκάστρου) και της εθνικής οδού Θεσ/νίκη-Κιλκίς-Δοϊράνη-Ροδόπολη (εντός των ορίων του νομού). Από πλευράς συγκοινωνιακών υποδομών από τις επαρχιακές και δημοτικές οδούς αρμοδιότητας Π.Ε. Κιλκίς υπάρχει ένα ικανοποιητικό επίπεδο κάλυψης των οικισμών. Τα σημαντικότερα προβλήματα εντοπίζονται στις αυξημένες ανάγκες συντήρησης των συγκεκριμένων οδικών δικτύων που απαιτούν σημαντικούς οικονομικούς πόρους. Επιπλέον προβλήματα αποτελούν η παλαιότητα μεγάλου μέρους του οδικού δικτύου και τα δεδομένα γεωμετρικά του χαρακτηριστικά. Πιο αναλυτικά το οδικό δίκτυο του Νομού Κιλκίς μπορεί να ιεραρχηθεί ως εξής:

Εθνικές οδοί

- ΠΑΘΕ (Τμήμα Εύζωνοι – Όρια Νομού Κιλκίς προς Θεσσαλονίκη) αποτελεί τμήμα του αυτοκινητόδρομου Ε-75. Σημειώνεται ότι σε συνολικό μήκος περίπου 30 km που διαγράφει ο αυτοκινητόδρομος εντός του νομού, κόμβος υπάρχει μονάχα στο ύψος του Πολυκάστρου. Αποτέλεσμα αυτού είναι να αποτελεί στην ουσία έναν κλειστό αυτοκινητόδρομο που δεν εξυπηρετεί τους παρακείμενους στον άξονά του οικισμούς παρά μόνο από παράνομες εισόδους που διανοίγονται στην ΠΑΘΕ που εγείρουν τεράστια προβλήματα οδικής ασφάλειας. Άμεση αναγκαιότητα λοιπόν είναι η κατασκευή δύο τουλάχιστον κόμβων στον αυτοκινητόδρομο ΠΑΘΕ, ενός στο ύψος των οικισμών Άσπρου-Αξιοχωρίου και ενός βορειότερα στο ύψος της περιοχής «Καραθοδωραΐικα», οι οποίοι θα εξυπηρετούν την

πρόσβαση από και προς τη Θεσσαλονίκη μέσω ΠΑΘΕ των επαρχιακών οδών 8 ο πρώτος και 11 και 12 ο δεύτερος.

- Εθνική οδός Θεσσαλονίκη – Κιλκίς- Ροδόπολη (Από όρια νομού Κιλκίς προς Θεσσαλονίκη- Προς όρια νομού Κιλκίς προς Σέρρες). Μικρό μόνο τμήμα του (κόμβος Μαυρονερίου-Νέα Σάντα) έχει κατασκευαστεί σύμφωνα με τις σύγχρονες προδιαγραφές αυτοκινητόδρομων ενώ τα υπόλοιπα κομμάτια της διαδρομής είναι είτε έτοιμα προς δημοπράτηση, είτε είναι ώριμα μελετητικά.
- Παλιά εθνική οδός Θεσσαλονίκης-Ευζώνων. Λόγω έλλειψης ικανοποιητικού αριθμού κόμβων στην ΠΑΘΕ εξυπηρετεί τους παρακείμενους οικισμούς φέροντας σημαντικό κυκλοφοριακό φορτίο. Προβλήματα εντοπίζονται λόγω της παλαιάς του χάραξης τόσο στην ασφάλεια του λόγω των γεωμετρικών του χαρακτηριστικών, της κατάστασης σε πολλά σημεία του οδοστρώματος αλλά και της έλλειψης φωτισμού ορισμένων κόμβων του.

Επαρχιακές οδοί

- Επ. Ο.1 Κιλκίς-Ευκαρπία-Κεντρικό-Μαυροπλαγιά-όρια Ν. Σερρών
- Επ. Ο.2 Ευκαρπία-Βάθη-Κάτω Θεοδωράκι-όρια Ν. Σερρών
- Επ. Ο.3 Κιλκίς-Κοκκινιά-Ποντοκερασιά-όρια Ν. Σερρών
- Επ. Ο.4 Κοκκινιά-Άγιος Μάρκος-Κάτω Θεοδωράκι
- Επ. Ο.5 Κιλκίς-Κορωνούδα-Επτάλοφος-Ελληνικό-όρια Ν. Θεσσαλονίκης
- Επ. Ο.6 Κιλκίς-Κάτω Ποταμιά-Στεφάνια-Καρτερές
- Επ. Ο.7 Κόμβος Μαυρονερίου-Μαυρονέρι-Μικρόκαμπος-Ν. Αγιονέρι-όρια Ν. Θεσσαλονίκης
- Επ. Ο.8 Κιλκίς-Δαφνοχώρι-Π. Γυναικόκαστρο-Νέο Συρράκο
- Επ. Ο.9 Κιλκίς-Μεγάλη Βρύση-Πολύκαστρο-Αξιούπολη
- Επ. Ο.10 Κιλκίς-Μεταλλικό-Ελευθεροχώρι-Χέρσο-Δροσάτο-Μυριόφυτο-Σ.Σ Μουριών-Αγία Παρασκευή
- Επ. Ο.11 Χέρσο-Μεγάλη Στέρνα-Πολύκαστρο
- Επ. Ο.12 Πολύκαστρο-Ποντοηράκλεια-Μεταμόρφωση-Κορώνα από 11 χλμ της επαρχιακής οδού
- Επ. Ο.13 Μικρόβρυση-Μουριές
- Επ. Ο.14 Κόμβος Νέας Σάντας-Νέα Σάντα-Δρυμός
- Επ. Ο.15 Μικρόκαμπος-Ξηροχώρι
- Επ. Ο.16 Αξιούπολη-Πηγή-Σκρα-όρια Ν. Πέλλας
- Επ. Ο.17 Αξιούπολη-Φανός-Ειδομένη
- Επ. Ο.18 Αξιούπολη-Ευρωπός-Άγιος Πέτρος-όρια Ν. Πέλλας
- Επ. Ο.19 Αξιούπολη-Γοργόπη-Γουμένισσα-Καστανερή-όρια Ν. Πέλλας
- Επ. Ο.20 Γουμένισσα-Φιλλυριά-όρια Ν. Πέλλας
- Επ. Ο.21 Γουμένισσα προς Γιαννιτσία
- Την Π.Ε.Ο από κόμβο Ν. Σάντας μέχρι Κρηστώνη

Δημοτικές οδοί

- Από Γουμένισσα ως Κάρπη
- Από Φιλιριά ως Γερακώνα
- Από διασταύρωση Φιλιριάς επί της (Επ.Ο.2) ως όρια Νομού
- Από Ευρωπό ως Πολύπετρο
- Από Σκρα ως Κούπα
- Από Ειδομένη ως Χαμηλό
- Από Ποντοηράκλεια ως Ευζώνους
- Από διασταύρωση στο 13^ο χιλ. της Επ. Ο.9 Κιλκίς-Πολυκάστρου ως Καστανιές
- Από διασταύρωση στο 13^ο χιλ. της Επ. Ο.9 Κιλκίς-Πολυκάστρου ως Π. Γυναικόκαστρο

- Από Ελευθεροχώρι ως Ηλιόλουστο
- Από διασταύρωση Ελευθεροχώρι & Σταυροχώρι ως διασταύρωση Καστανιές και Σταυροχώρι
- Από διασταύρωση Ε.Ο Θεσσαλονίκης-Προμαχώνα ως Ακρίτα
- Από Ακρίτα ως Δοϊράνη
- Από Φανό ως Σκρα
- Από διασταύρωση Ε.Ο Θεσσαλονίκης-Προμαχώνα (Κόμβος Χέρσου) προς Πλαγιά-Μυλοχώρι
- Από κόμβο Ξηρόβρυσης-Ζαχαράτου (Επί της Επ. Ο.1) ως Αγία Κυριακή
- Από Κεντρικό ως Γάβρα
- Από Μυλοχώρι ως Παλατιανό
- Από επαρχιακή οδό 2 ως Φύσκα
- Από επαρχιακή οδό 3 (Τέρπουλλος) ως επαρχιακή οδό 1 (Ευκαρπία)
- Από επαρχιακή οδό 3 ως Μεταξοχώρι
- Από επαρχιακή οδό 5 ως Αναβρυτό
- Από επαρχιακή οδό 6 ως Μελάνθιο όρια Νομού
- Από Λαοδικηνό προς Χρυσόπετρα-Φανάρι-Πυργωτό-Μάνδρες
- Από Πυργωτό προς Περιστερί- όρια Νομού
- Από Μάνδρες προς Γαλλικό – Ξυλοκερατιά-Πικρολίμνη
- Από Πικρολίμνη προς Μαυρονέρι
- Από Πικρολίμνη ως Μικρόκαμπο
- Από διασταύρωση Π. Γυναικόκαστρο (επί της Επ. Ο.8) προς Π. Γυναικόκαστρο – Ν. Γυναικόκαστρο- Κ. Απόστολοι – Μ. Απόστολοι – Α. Απόστολοι – Μαυρονέρι
- Από Α. Απόστολοι ως Χ.Θ 10+300 Επ. Ο.7.

Η οδική πρόσβαση από τη Θεσσαλονίκη προς το Κιλκίς γίνεται:

- από τη "νέα" εθνική οδό μέσω Εγνατίας-Ν.Σάντας. Είναι αδιαίρετη με ένα ρεύμα ανά κατεύθυνση και χρήζει άμεσης αναβάθμισης που ήδη συντελείται
- από την παλαιά εθνική οδό Κιλκίς - Θεσσαλονίκης. Η συγκεκριμένη οδός χρησιμοποιείται για την εξυπηρέτηση κυρίως χωριών της περιοχής και έχει μικρό φόρτο.

Η πόλη του Κιλκίς απέχει οδικώς 65χλμ από το αεροδρόμιο "Μακεδονία". Επίσης υπάρχουν δύο μικρά αεροδρόμια στη Ν. Καβάλα και το Σταυροχώρι, κυρίως για εξυπηρέτηση αεραθλημάτων.

Το επαρχιακό οδικό δίκτυο του νομού είναι 473χλμ εκ των οποίων το 79% είναι ασφαλτοστρωμένο, το 15% χαλικοστρωμένο και το 6% χωμάτινο σε όχι καλή κατάσταση. Το δημοτικό-κοινοτικό δίκτυο είναι 1113χλμ από τα οποία τα 356χλμ (32%) ασφαλτοστρωμένο, ενώ οι αγροτικοί δρόμοι καλύπτουν συνολικό μήκος 5560χλμ.

Από 7/7/2011 (απόφαση ΑΔΑ:4Α5Μ7ΛΛ-ΞΗ1), η αρμοδιότητα συντήρησης και τεχνικής αστυνόμευσης όλου του προαναφερόμενου οδικού δικτύου έχει ανατεθεί στην Π.Ε Κιλκίς.

2.7.1.2 Σιδηροδρομικό δίκτυο

Ο νομός διατρέχεται επίσης από δύο βασικούς άξονες του σιδηροδρομικού δικτύου της χώρας. Ο ένας είναι Θεσσαλονίκη-Αλεξανδρούπολη και ο άλλος Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Ειδομένη που αποτελεί την σιδηροδρομική πύλη της χώρας μας προς την ΠΓΔΜ και από κει προς την Δυτική Ευρώπη. Και η διαδρομή αυτή προβλέπεται να επανακτήσει σταδιακά τη μεταφορική αξία που είχε πριν από τη διάσπαση της πρώην Γιουγκοσλαβίας.

Καταγράφεται η κατάργηση του σιδηροδρομικού σταθμού στην Κρηστώνη με την μετακίνηση των εργαζομένων στο σταθμό σε άλλες υπηρεσίες του Ο.Σ.Ε.

2.7.1.3 Μεταφορές – Επικοινωνίες

Ο νομός Κιλκίς διασχίζεται από δύο κύριους οδικούς άξονες, το τμήμα της ΠΑΘΕ από τη Θεσσαλονίκη μέχρι τους Ευζώνους και τον οδικό άξονα που συνδέει πάλι τη Θεσσαλονίκη με το

Κιλκίς και στη συνέχεια με τα τελωνεία της Δοϊράνης (σύνορα με π.Γ.Δ.Μ.) και τον Προμαχώνα (σύνορα με Βουλγαρία). Ο πρώτος άξονας αποτελεί την παραδοσιακή πύλη της χώρας με την υπόλοιπη Ευρώπη και πριν την διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας ήταν η σημαντικότερη οδική αρτηρία τόσο για το διαμετακομιστικό εμπόριο όσο και τον τουρισμό. Ο δεύτερος άξονας μπορεί να ανταποκριθεί ικανοποιητικά στο μεγάλο εμπορευματικό φορτίο που τον διασχίζει καθημερινά, αποτελούμενο κυρίως από βαριά τροχοφόρα που εκτελούν μεγάλο μέρος της εμπορευματικής κίνησης μεταξύ της χώρας και των γειτονικών χωρών.

Το οδικό δίκτυο χαρακτηρίζεται γενικά ως καλό αφού συνδέει όλες τις γωνιές του νομού εξυπηρετώντας το σύνολο του πληθυσμού και των επιχειρήσεων.

2.7.1.4 Μεθοριακοί σταθμοί

Υπάρχουν 3 Μεθοριακοί σταθμοί στο Ν. Κιλκίς. Οι δύο είναι οδικοί και ο τρίτος σιδηροδρομικός. Αυτοί είναι:

Α) Μεθοριακός σταθμός Ευζώνων. Είναι η κύρια οδική πύλη εισόδου – εξόδου της περιοχής αλλά και ολόκληρης της Ελλάδας, τουλάχιστον μέχρι πριν τα γεγονότα με την πρώην Γιουγκοσλαβία. Σήμερα ο ρόλος του μεθοριακού σταθμού γίνεται όλο και περισσότερο σημαντικός και αναγκαίος στα πλαίσια μάλιστα των νέων συνθηκών που επικρατούν.

Ο νομός διασχίζεται επίσης και από τον αγωγό που μεταφέρει το πετρέλαιο από το λιμάνι της Θεσσαλονίκης στην π.Γ.Δ.Μ.

Β) Μεθοριακός Σταθμός Δοϊράνης. Είναι ένας από τους σημαντικούς οδικούς συνοριακούς σταθμούς του δήμου και βρίσκεται στην λίμνη Δοϊράνη. Κύριος στόχος της δημιουργίας αυτού του συνοριακού σταθμού ήταν η αποσυμφόρηση του συνοριακού σταθμού Ευζώνων και η καλύτερη εξυπηρέτηση και διασύνδεση του γειτονικού συνοριακού σταθμού του Προμαχώνα που συνδέει την Ελλάδα (Νομό Σερρών) με την Βουλγαρία. Οι αφίξεις στον συνοριακό σταθμό Δοϊράνης για το 1990 ήταν 238.031 άτομα ενώ το 2001 αυξήθηκαν κατά ένα μικρό ποσοστό.

Γ) Μεθοριακός Σταθμός Ειδομένης. Είναι ο μόνος μεθοριακός σταθμός του Ν. Κιλκίς και της Ελλάδας ολόκληρης που συνδέει σιδηροδρομικά την Ελλάδα με την F.Y.R.O.M και από εκεί μέσω Γιουγκοσλαβίας με την υπόλοιπη Ευρώπη. Είναι ο σπουδαιότερος τόσο από τουριστική όσο και εμπορική – οικονομική σπουδαιότητα συνοριακός σταθμός της χώρας για την διασύνδεση με την υπόλοιπη Ευρώπη μέσω τραίνου. Οι αφίξεις στον μεθοριακό σταθμό Ειδομένης το 1990 ήτα 337.661 και ανήλθαν στις 450.000 το 2001.

Όσον αφορά τις επιβατικές μετακινήσεις, εκτός των ιδιωτικών μέσων μεταφοράς, εξυπηρετούνται και με δρομολόγια υπεραστικών μέσων μαζικής μεταφοράς. Ο αριθμός των δρομολογίων έχει μειωθεί σημαντικά σε σχέση με την προηγούμενη δεκαπενταετία ως αποτέλεσμα της μεγάλης αύξησης των ιδιωτικών μέσων μεταφοράς. Οι υπεραστικές συγκοινωνίες εξυπηρετούν κυρίως τους μαθητές των γυμνασίων και λυκείων του νομού και ηλικιωμένους.

Τέλος πρέπει να αναφερθεί ότι η πυκνότητα επιβατικών αυτοκινήτων στο ν. Κιλκίς είναι το 60% του μέσου όρου της χώρας. Στο νομό συμβαίνουν πολλά τροχαία ατυχήματα, και το 2001 το Κιλκίς ήταν ο 7^{ος} νομός με 2 ατυχήματα ανά 1000 κατοίκους. Μετά από συντονισμένες ενέργειες των τοπικών αρχών, ο αριθμός των τροχαίων ατυχημάτων μειώθηκε σε πολύ μεγάλο ποσοστό.

2.7.1.5 Τηλεπικοινωνίες

Το τηλεπικοινωνιακό δίκτυο της Π.Ε. Κιλκίς περιλαμβάνει ψηφιακά κέντρα στην πόλη του Κιλκίς, το Πολύκαστρο, τη Ν. Σάντα και τη Μεγάλη Βρύση. Επίσης υπάρχουν 33 αυτόματα αστικά τηλεφωνικά κέντρα που καλύπτουν όλο το νομό με χωρητικότητα 50.000 παροχών, ενώ οι

συνδέσεις σε λειτουργία είναι 30.000. Η πόλη του Κιλκίς συνδέεται με δίκτυο οπτικών ινών με Θεσσαλονίκη, Πολύκαστρο, Μουριές, Ν. Αγιονέρι και Ν. Σάντα. Με κόμβο την πόλη του Κιλκίς το δίκτυο οπτικών ινών συνεχίζει προς τη Βουλγαρία.

Η κάλυψη της κινητής τηλεφωνίας είναι 99% του εδάφους του νομού. Μικρά προβλήματα εμφανίζονται σε ακραία σημεία της παραμεθόριας περιοχής, όπου το δίκτυο εμπλέκεται με αυτό της FYROM.

Δυστυχώς ακόμη και σήμερα η πρόσβαση σε ευρυζωνικά δίκτυα δεν είναι διαθέσιμη για το υπόλοιπο του Νομού πλην της πόλης του Κιλκίς.

Το 2008 από τις συνολικά 22 επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνταν οι 7 ήταν παροχής υπηρεσιών ταχυμεταφοράς (courier), οι 8 παροχής υπηρεσιών κινητής τηλεφωνίας, ενώ οι υπόλοιπες παρείχαν υπηρεσίες σύνδεσης στο internet.

2.7.1.6 Ενεργειακά δίκτυα

Ο νομός Κιλκίς συνδέεται με δίκτυο υπερυψηλής τάσης με την κύρια ηλεκτροπαραγωγό περιοχή της χώρας, τη Δυτική Μακεδονία. Η κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος το 2000 έφτασε τις 320000 MWh. Η βιομηχανία κατανάλωσε το 45%, με αυξητική τάση, ο αγροτικός τομέας το 13%, η οικιακή κατανάλωση αποτελούσε το 25%, το εμπόριο το 12% και οι δημόσιες και δημοτικές υπηρεσίες, μαζί με τον φωτισμό των οδών, 5%.

Το 2008, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ, η κατανάλωση ενέργειας στο νομό Κιλκίς έφτασε τις 474.235 χιλιάδες kWh με τη βιομηχανία να κατέχει και πάλι το μεγαλύτερο ποσοστό 45,35% του συνόλου της καταναλωθείσας ηλεκτρικής ενέργειας του νομού. Ακολουθεί η οικιακή χρήση με 21,97%, η εμπορική χρήση με 18,18% και η αγροτική χρήση με 10,93%. Τέλος οι δημόσιες και δημοτικές αρχές καθώς και ο φωτισμός των οδών το 2008 κατανάλωσαν το 2,56% και 1,02% αντίστοιχα της συνολικής ηλεκτρικής ενέργειας του νομού Κιλκίς.

Ανάλογα συνεχίζουν να είναι τα ποσοστά κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας κατά κατηγορία χρήσης και το 2011 στο νομό, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της ΕΣΥΕ. Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζεται η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας και τα ποσοστά ανά κατηγορία χρήσης, στο νομό Κιλκίς αλλά και στους υπόλοιπους νομούς της Κεντρικής Μακεδονίας καθώς και στην Ελλάδα το 2011, σύμφωνα πάντα με την ΕΣΥΕ.

Κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας, κατά μεγάλη γεωγραφική περιοχή, περιφέρεια, νομό και κατά κατηγορία χρήσης: 2011

Σε χιλιάδες kwh

Χώρα, περιφέρεια και νομός	Σύνολο, Total	Οικιακή χρήση Domestic use	Εμπορική χρήση Commercial use	Βιομηχανική χρήση Industrial use (1)	Γεωργική χρήση Agricultural use	Δημόσιες & Δημοτικές Αρχές Public and Municipal Authorities	Φωτισμός οδών Street Lighting
Σύνολο Ελλάδος	48.283.567	17.626.040	12.914.257	12.339.629	2.502.894	1.999.185	901.562
Κεντρική Μακεδονία	7.556.577	2.872.492	2.007.477	1.820.706	439.934	273.703	142.265
Ημαθίας	508.543	198.750	122.580	101.801	57.939	12.080	15.393
Θεσσαλονίκης	4.489.956	1.781.810	1.222.052	1.160.383	94.508	163.309	67.895
Κιλκίς	407.633	102.161	83.566	166.500	40.473	10.213	4.720
Πέλλης	529.720	181.340	115.325	109.655	94.148	15.365	13.887
Πιερίας	494.509	182.352	140.715	94.024	42.942	21.108	13.369
Σερρών	558.392	225.017	133.769	95.781	73.139	18.356	12.330
Χαλκιδικής	567.824	201.062	189.470	92.562	36.786	33.271	14.672

(1) Περιλαμβάνεται και η κατανάλωση για έλξη και λουπές χρήσεις

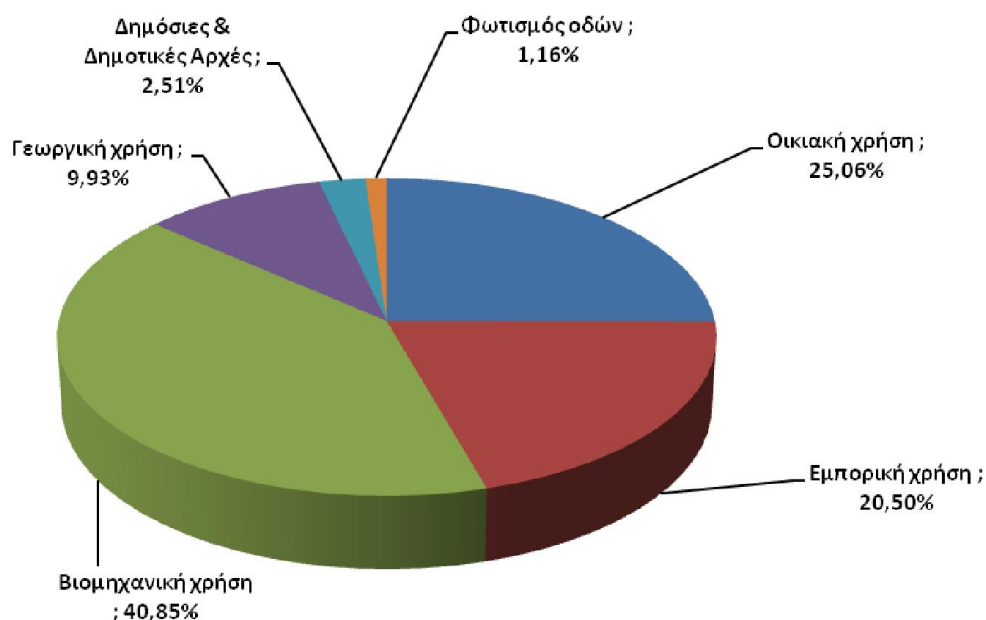
Πηγή: ΕΣΥΕ 2011

Ποσοστά κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, κατά μεγάλη γεωγραφική περιοχή, περιφέρεια, νομό και κατά κατηγορία χρήσης: 2011

Χώρα, περιφέρεια και νομός	Οικιακή χρήση Domestic use	Εμπορική χρήση Commercial use	Βιομηχανική χρήση Industrial use (1)	Γεωργική χρήση Agricultural use	Δημόσιες & Δημοτικές Αρχές Public and Municipal Authorities	Φωτισμός οδών Street Lighting
Σύνολο Ελλάδος	36,51%	26,75%	25,56%	5,18%	4,14%	1,87%
Κεντρική Μακεδονία	38,01%	26,57%	24,09%	5,82%	3,62%	1,88%
Ημαθίας	39,08%	24,10%	20,02%	11,39%	2,38%	3,03%
Θεσσαλονίκης	39,68%	27,22%	25,84%	2,10%	3,64%	1,51%
Κιλκίς	25,06%	20,50%	40,85%	9,93%	2,51%	1,16%
Πέλλης	34,23%	21,77%	20,70%	17,77%	2,90%	2,62%
Πιερίας	36,88%	28,46%	19,01%	8,68%	4,27%	2,70%
Σερρών	40,30%	23,96%	17,15%	13,10%	3,29%	2,21%
Χαλκιδικής	35,41%	33,37%	16,30%	6,48%	5,86%	2,58%

(1) Περιλαμβάνεται και η κατανάλωση για έλξη και λουπές χρήσεις

Ποσοστά κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας κατά κατηγορία χρήσης στο νομό Κιλκίς (2011)

Όπως λοιπόν προκύπτει από τα παραπάνω στο νομό Κιλκίς το 2011 οι βιομηχανίες κατανάλωσαν το 40,85% της συνολικής καταναλωθείσας ηλεκτρικής ενέργειας της περιοχής ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από τα αντίστοιχα της χώρας αλλά και των υπολοίπων νομών της Κεντρικής Μακεδονίας. Ακολουθούν η κατανάλωση ενέργειας για οικιακή χρήση με ποσοστό 25,06% (ποσοστό πολύ μικρότερο από τα αντίστοιχα της χώρας και της Κεντρικής Μακεδονίας) καθώς και για εμπορική χρήση με ποσοστό 20,50%.

Ακολουθεί ο πίνακας όπου παρουσιάζεται το συνολικό αποτύπωμα του διοξειδίου του άνθρακα κάθε νομού για το σύνολο των δραστηριοτήτων (θερμικές και ηλεκτρικές χρήσεις, μεταφορές και δευτερογενείς δραστηριότητες) το 2010.

ΝΟΜΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	kt CO ₂	kg CO ₂ /κάτοικο
Περιφέρεια Αττικής	4.532.587	24.139	5.326
Νομός Θεσσαλονίκης	1.212.689	5.730	4.725
Νομός Χαλκιδικής	107.225	502	4.685
Νομός Καβάλας	145.118	664	4.574
Νομός Καστοριάς	55.924	254	4.542
Νομός Μαγνησίας	215.987	939	4.348
Νομός Κορινθίας	161.996	702	4.333
Νομός Ευβοίας	226.748	981	4.327
Νομός Τρικάλων	138.739	600	4.325
Νομός Ημαθίας	154.445	662	4.289
Νομός Φωκίδος	41.206	177	4.287
Νομός Έβρου	153.764	653	4.247
Νομός Βοιωτίας	137.141	581	4.239
Νομός Ζακύνθου	45.099	190	4.218
Νομός Πιερίας	137.384	578	4.209
Νομός Κοζάνης	160.621	669	4.163
Νομός Αχαΐας	359.276	1.493	4.155
Νομός Λαρίσης	301.919	1.254	4.154
Νομός Χίου	52.404	218	4.153
Νομός Καρδίτσας	123.560	513	4.153
Νομός Αργολίδος	113.679	468	4.113
Νομός Κιλκίς	92.411	379	4.106
Νομός Γρεβενών	32.840	135	4.106
Νομός Σερρών	203.292	833	4.096
Νομός Φθιώπδος	183.027	748	4.087
Νομός Πέλλης	155.708	634	4.075
Νομός Ξάνθης	109.627	446	4.068
Νομός Ιωαννίνων	187.323	756	4.035
Νομός Πρεβέζης	61.115	245	4.012
Νομός Κεφαλληνίας	42.639	170	3.988
Νομός Θεσπρωτίας	45.422	181	3.978
Νομός Αρκαδίας	98.378	391	3.973
Νομός Αιτωλίας και Ακαρνανίας	232.765	921	3.957
Νομός Δράμας	104.104	409	3.926
Νομός Άρτης	75.858	296	3.907
Νομός Χανίων	163.494	639	3.907
Νομός Λακωνίας	103.262	400	3.874
Νομός Σάμου	44.191	170	3.837
Νομός Λέσβου	113.272	431	3.803
Νομός Ηρακλείου	316.375	1.200	3.793
Νομός Ευρυτανίας	21.330	81	3.790
Νομός Μεσσηνίας	182.461	689	3.774
Νομός Λασιθίου	82.532	311	3.767

Νομός Λευκάδος	25.074	93	3.693
Νομός Φλωρίνης	56.462	206	3.655
Νομός Κερκύρας	139.356	507	3.640
Νομός Ρεθύμνης	87.677	312	3.559
Νομός Κυκλάδων	124.762	441	3.538
Νομός Δωδεκανήσου	218.190	761	3.488
Νομός Ηλείας	192.335	669	3.476
Νομός Ροδόπης	115.053	376	3.271
ΣΥΝΟΛΟ	12.187.846	55.797	μ.ο 4.578

Έρευνα ομάδας εργασίας της εταιρίας παροχής ενεργειακών υπηρεσιών Helesco A.E. με τη συνεισφορά του WWF Ελλάς.

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω ο νομός Κιλκίς κατέχει την 22^η θέση στο σύνολο των νομών της χώρας όσον αφορά την έκλυση kg CO₂/κάτοικο.

Εν κατακλείδι, σύμφωνα με την ίδια έρευνα, κάποιοι νομοί διαθέτουν μεγαλύτερο αποτύπωμα γιατί οι ανάγκες τους είναι μεγαλύτερες (π.χ. θέρμανση στη βόρεια Ελλάδα), άλλοι καταναλώνουν περισσότερο γιατί ο τρόπος ζωής επιβάλλει ή ωθεί σε μεγαλύτερες δαπάνες ενέργειας (π.χ. Αττική). Αντιστρόφως, υπάρχουν ορισμένοι νομοί που καταναλώνουν λιγότερο για λόγους που σχετίζονται με τις ανάγκες, όπως αυτές προκύπτουν λόγω καιρικών συνθηκών και γεωγραφικών περιορισμών, ή με τον τρόπο ζωής. Σε κάθε περίπτωση, όλοι μπορούμε να βελτιώσουμε το ενεργειακό μας αποτύπωμα και να συνεισφέρουμε με αυτόν τον τρόπο πρώτα και πάνω από όλα στη βελτίωση των οικονομικών μεγεθών των νοικοκυριών μας. Παράλληλα, με αυτόν τον τρόπο, συνεισφέρουμε σημαντικά στη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών και την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

Βέβαια η έναρξη της διανομής του φυσικού αερίου στη χώρα, γέννησε πολλές ελπίδες για βελτίωση της ζωής των πολιτών σε πολλούς τομείς. Από την εξοικονόμηση πόρων για τον οικογενειακό προϋπολογισμό, έως τη δραστική ελάφρυνση του Περιβάλλοντος από ρύπους άλλων καυσίμων.

Ο νομός Κιλκίς, αν και εφάπτεται του βασικού άξονα μεταφοράς του φυσικού Αερίου προς τη χώρα μας, έχει αδικηθεί, μέχρι στιγμής, στη διαδικασία εκμετάλλευσης των ευεργετημάτων του πολύτιμου καυσίμου. Σε όλη την έκταση του νομού Κιλκίς, μόνο η Βιομηχανική Περιοχή απολαμβάνει τα πλεονεκτήματα του Φυσικού Αερίου.

Επίσης σχετικά με τη σύνδεση του Γενικού Νοσοκομείου Κιλκίς με την παροχή Φυσικού Αερίου έχει εγκριθεί το πρόσφατο αίτημα τροποποίησης του έργου (έργο Ipa Shield) από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Στόχου «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία»

Το Γενικό Νοσοκομείο Κιλκίς πλέον εξασφαλίζει τη σύνδεσή του με το δίκτυο του φυσικού αερίου αποκτώντας ενεργειακή αυτονομία και επάρκεια. Στο πλαίσιο της σχετικής μελέτης προβλέπεται η σύνδεση του κεντρικού λεβητοστασίου με το δίκτυο του φυσικού αερίου με την παράλληλη αντικατάσταση πέντε λεβήτων νερού και τριών ατμογεννητριών ώστε να είναι συμβατοί με το νέο καύσιμο. Ο σχετικός διαγωνισμός έχει προκηρυχθεί ήδη από το τμήμα προμηθειών του Γ.Ν. Κιλκίς και η παραγωγική λειτουργία του νέου ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού αναμένεται να ξεκινήσει εντός του 2015.

Τα αναμενόμενα οφέλη είναι πολλαπλά. Το ενεργειακό κόστος περιορίζεται τουλάχιστον κατά 30%. Το Νοσοκομείο αποκτά ενεργειακή αυτονομία εξασφαλίζοντας σταθερή και αξιόπιστη σύνδεση με το δίκτυο φυσικού αερίου ελαχιστοποιώντας τη πιθανότητα έλλειψης καυσίμου για τη λειτουργία του νοσοκομείου. Περιορίζονται σημαντικά οι εκλυόμενοι ρύποι βελτιώνοντας την ποιότητα τόσο του μικροπεριβάλλοντος του νοσοκομείου όσο και του περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής. Τέλος, το σύνολο των σχετικών ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων

εκσυγχρονίζεται, συνεισφέροντας ουσιαστικά στην προσπάθεια της Διοίκησης για τη γενικότερη βελτίωση των υποδομών του ιδρύματος. Το έργο Ipa Shield υλοποιείται στο πλαίσιο του Διασυνοριακού Προγράμματος IPA Ελλάδα-FYROM 2007-2013, με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των συμμετεχουσών χωρών. Οι πόροι του Ipa Shield καθώς και όλων των ευρωπαϊκών έργων προστίθενται στους διαθέσιμους πόρους του Γ.Ν. Κιλκίς δίδοντας πρόσθετες δυνατότητες στη διοίκηση για βελτίωση των παρεχόμενων ιατρικών υπηρεσιών στο Νομό.

Δυστυχώς στην πρωτεύουσα του νομού δεν υπάρχει ακόμη η παροχή Αερίου, παρά το γεγονός ότι οι εκατοντάδες καινούργιες οικοδομές διαθέτουν την ανάλογη εγκατάσταση, αφού αυτή προαπαιτείται για την έκδοση οικοδομικής άδειας.

Η άμεση δρομολόγηση της σύνδεσης των περιοχών του νομού με το Φυσικό Αέριο καθίσταται αδήριτη ανάγκη με σίγουρα και πολλαπλά οφέλη.

2.7.1.7 Ύδρευση

Τα δίκτυα ύδρευσης των οικισμών τροφοδοτούνται από υπόγειους υδάτινους πόρους, παρά την ύπαρξη και επιφανειακών (Αξιός, Γαλλικός, Δοϊράνη κ.ά.). Η τροφοδότηση γίνεται από πηγές ή γεωτρήσεις με τη βοήθεια ή μη αντλητικών συγκροτημάτων. Η ποιότητα των νερών των πηγών στα ορεινά συγκροτήματα είναι πολύ καλή.

Χλωρίωση γίνεται κυρίως στο νερό που προέρχεται από γεωτρήσεις ενώ στο δίκτυο γίνεται τακτικός υγειονομικός ποιοτικός έλεγχος.

Η Δημοτική ενότητα Κιλκίς υδροδοτείται χωρίς προβλήματα επάρκειας. Η ποιότητα του νερού καλύπτει τις απαιτήσεις της νομοθεσίας για το πόσιμο νερό.

Οι υποδομές ύδρευσης, ιδιαίτερα σε ορισμένους οικισμούς ή και δημοτικές ενότητες δεν είναι επαρκείς, και απαιτούνται συνεχώς έργα αντικαταστάσεων, βελτιώσεων και επεκτάσεων.

Μεγάλες επεμβάσεις χρειάζονται κυρίως στην πόλη του Κιλκίς που έχει και τον μεγαλύτερο δυναμισμό.

Πάντως σύμφωνα με στοιχεία της ΔΕΥΑΚ και ημερομηνία καταγραφής την 31-12-2014 στο Δ. Κιλκίς, υπάρχουν 38.208 υδρόμετρα και 212 γεωτρήσεις ύδρευσης ενώ το δίκτυο ύδρευσης φτάνει τα 3.000 χλμ. Η μέση ετήσια κατανάλωση στο δήμο φτάνει τα 4.844.817 μ³ νερού. Χαρακτηριστικό είναι ότι ο δήμος διαθέτει μόνο ένα υδροφόρο όχημα.

Επίσης σύμφωνα με την απογραφή της ΕΛΣΤΑΤ το 2011 και στοιχεία που αφορούν τις κανονικές κατοικίες κατά διαθεσιμότητα δικτύου ύδρευσης στην Π.Ε. Κιλκίς, από το σύνολο των 44.350 κανονικών κατοικιών στο νομό οι 43.769 (98,69%) έχουν δίκτυο ύδρευσης (δημόσιο ή ιδιωτικό) μέσα στην κατοικία, οι 102 έξω από την κατοικία ενώ υπάρχουν και 479 κατοικίες που δεν έχουν κανένα διαθέσιμο δίκτυο ύδρευσης.

Ιεραρχικά, τα έργα ύδρευσης μπορούν να τιτλοποιηθούν ως εξής:

Μεγάλα έργα:

1. Αντικατάσταση αγωγού τροφοδοσίας από το Γαλλικό ποταμό.
2. Αντικατάσταση πρωτεύοντος δικτύου μέσα στην πόλη του Κιλκίς.

Σημειακές επεμβάσεις:

1. Εργασίες βελτίωσης υποδομής και προστασίας αντλιοστασίων και γεωτρήσεων και δεξαμενών.
2. Αντικαταστάσεις εσωτερικών δικτύων οικισμών.
3. Αξιοποίηση γεωτρήσεων.
4. Μεταφορά υδρομέτρων εκτός των ιδιοκτησιών.
5. Έλεγχος μη τιμολογούμενου νερού

2.7.1.8 Αποχέτευση

Οι εγκαταστάσεις αποχέτευσης απουσιάζουν σε μεγάλο βαθμό από τους οικισμούς του δήμου και βέβαια γενικότερα του νομού. Από τις κατοικίες του μόνο το 39,05% σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ για το 2001 είναι συνδεδεμένες σε δίκτυο αποχέτευσης, ενώ οι υπόλοιπες χρησιμοποιούν απορροφητικούς βόθρους.

Επίσης σύμφωνα με την απογραφή κτιρίων της ΕΛΣΤΑΤ το 2011 και τη σύνδεσή τους σε δίκτυο αποχέτευσης το 37,8% των κτιρίων της Π.Ε. Κιλκίς είναι συνδεδεμένα σε δίκτυο αποχέτευσης ενώ δεν είναι συνδεδεμένα ή δεν δηλώθηκε σύνδεση σε δίκτυο αποχέτευσης το 61,4% και 0,8% αντίστοιχα.

Στο Δ. Κιλκίς από το σύνολο των 17.503 κανονικών κατοικιών που απογράφηκαν το 2001 σύνδεση με αποχετευτικό δίκτυο είχε μόνο το 39,83%.

Επίσης σύμφωνα με την ΔΕΥΑΚ και ημερομηνία καταγραφής την 31-12-2014 το δίκτυο αποχέτευσης στο Κιλκίς φτάνει τα 1.000 χλμ ενώ στην περιοχή λειτουργούν και τέσσερις ΒΙΟΚΑ.

Στη δημοτική ενότητα Κιλκίς, έχει ολοκληρωθεί πλήρως το αποχετευτικό και ο βιολογικός της πόλης του Κιλκίς. Από τους λοιπούς οικισμούς, οι ευρισκόμενοι δυτικά της πόλης στη λεκάνη Σταυροχωρίου, έχουν αποχετευτικά δίκτυα και κοινό αγωγός συλλογής που οδηγεί τα λύματα σε ρέμα μετά τον οικισμό Καστανένων.

2.7.1.9 Απορρίμματα - Περιβάλλον

2.7.1.9.1 Αστικά στερεά απόβλητα, Στερεά βιομηχανικά απόβλητα και υγρά απόβλητα, Αστικά και βιομηχανικά στερεά

Ο νέος διευρυμένος δήμος Κιλκίς διαθέτει τα αστικά στερεά του απόβλητα στο ΧΥΤΑ Κιλκίς. Αυτός χωροθετήθηκε 2km νοτιώς της πόλης του Κιλκίς και λειτουργεί από τις αρχές του 2010 σε χώρο έκτασης περίπου 318.000 m². Η εν λόγω μονάδα επεξεργασίας απορριμμάτων της 2^{ης} Διαχειριστικής Ενότητας Κιλκίς έχει δυναμικότητα επεξεργασίας 25.000 τόνων σύμμικτων απορριμμάτων, 4.000 τόνων βιολογικής λύσης από ΕΕΛ και 1.000 τόνων πράσινων (οργανικών απορριμμάτων). Εξυπηρετεί όλο το νέο Δήμο Κιλκίς (πρώην Δήμοι Κιλκίς, Χέρσου, Δοϊράνης, Μουριών, Κρουσσών, Πικρολίμνης και Γαλλικού). Επίσης υποδέχεται βιομηχανικά αστικά απορρίμματα οικιακού τύπου πλην δηλαδή ειδικών αποβλήτων που απαιτούν ειδική διαχείριση.

Σημειώνεται ότι δεκάδες χώροι ανεξέλεγκτης διάθεσης στερεών αποβλήτων που υπήρχαν διάσπαρτοι σε όλο το Νομό Κιλκίς και στους οποίους διατίθονταν τα παραγόμενα στερεά αποκαταστάθηκαν καθώς δημοπρατήθηκαν και υλοποιήθηκαν σχετικά έργα. Οι εναπομείνοντες περιορισμένοι σε αριθμό χώροι ΧΑΔΑ που χρήζουν σχετικής τακτοποίησης και είναι μέχρι σήμερα σε εκκρεμότητα, και από τους οποίους ο ένας ανήκει στο Δ. Κιλκίς, είναι οι εξής:

1	Αποκατάσταση ΧΑΔΑ Δημοτικού Διαμερίσματος Πολυκάστρου (Δήμος Παιονίας)
2	Αποκατάσταση ΧΑΔΑ Δημοτικού Διαμερίσματος Αξιούπολης (Δήμος Παιονίας)
3	Αποκατάσταση ΧΑΔΑ Δημοτικού Διαμερίσματος Δοϊράνης (Δήμος Κιλκίς)
4	Αποκατάσταση ΧΑΔΑ Δημοτικού Διαμερίσματος Ευρωπού (Δήμος Παιονίας)
5	Αποκατάσταση ΧΑΔΑ Δημοτικού Διαμερίσματος Γουμένισσας (Δήμος Παιονίας)

Τα βιομηχανικά απόβλητα κατηγοριοποιούνται σε επικίνδυνα και μη επικίνδυνα στερεά απόβλητα.

Για τα επικίνδυνα στερεά απόβλητα δεν υπάρχει καμία ειδική μονάδα επεξεργασίας στο νομό (π.χ. αδρανών αποβλήτων) ενώ τα μη επικίνδυνα στερεά απόβλητα που δεν χρήζουν ειδικής επεξεργασίας οδηγούνται σε ΧΥΤΑ αστικών απορριμμάτων.

2.7.1.9.2 Υγρά απόβλητα

Για το ζήτημα της διαχείρισης των υγρών αποβλήτων στο νομό και στο πλαίσιο της σχετικής Κοινοτικής Οδηγίας 91/271 που εκδόθηκε το 1994 υλοποιήθηκαν αρκετά έργα με αποτέλεσμα την τελευταία πενταετία τα κυριότερα αστικά κέντρα του νομού (Κιλκίς, Πολύκαστρο και Αξιούπολη) που αντιστοιχούν στο μισό συνολικό πληθυσμιακό μέγεθος του νομού να εξυπηρετούνται από σύγχρονες μονάδες επεξεργασίας υγρών λυμάτων (ΕΕΛ).

Στο Κιλκίς, η υπάρχουσα ΕΕΛ λειτουργεί με εφαρμογή της μεθόδου της ενεργού ύλης (παρατεταμένου αερισμού) και τελικής απολύμανσης των υγρών λυμάτων από παθογόνους μικροοργανισμούς, πριν τη διάθεσή τους στον τελικό υδατικό αποδέκτη (ποταμός Γαλλικός). Βρίσκεται περίπου 2km νοτίως του Κιλκίς και είναι σχεδιασμένη έτσι ώστε να εξυπηρετεί ισodύναμο πληθυσμό 26.000 κατοίκων. Στην ίδια ΕΕΛ αποστέλλονται μέσω βυτιοφόρων βοθρολύματα από όλα τα δημοτικά διαμερίσματα της ευρύτερης περιοχής που δεν διαθέτουν κεντρικά αποχετευτικά δίκτυα και φυσικά μονάδες επεξεργασίας λυμάτων.

Στο Δροσάτο, η υπάρχουσα ΕΕΛ λειτουργεί με εφαρμογή της μεθόδου των τεχνητών υγρότοπων που συνίσταται για μικρού μεγέθους οικισμούς. Μέσω αυτής εξυπηρετείται η επεξεργασία των υγρών λυμάτων (ισodύναμου πληθυσμού 1.300 κατοίκων), του ΔΔ Δροσάτου τα τελευταία τέσσερα χρόνια.

Όλοι οι υπόλοιποι οικισμοί του Δ. Κιλκίς, πέραν των προαναφερόμενων, εξυπηρετούνται είτε με απορροφητικούς βόθρους για τη συλλογή των υγρών οικιακών λυμάτων είτε με κεντρικά αποχετευτικά δίκτυα που διαθέτουν όμως τα λύματα χωρίς κανενός είδους επεξεργασίας σε διάφορα τοπικά υδατορέματα. Για αρκετούς οικισμούς έχουν δρομολογηθεί και αυτή τη στιγμή «τρέχουν» σχετικές μελετητικές-αδειοδοτικές διαδικασίες, βασικά για την εξυπηρέτηση μεμονωμένων ή συνδυασμένων οικισμών από μικρές μονάδες επεξεργασίας (με χρήση της μεθόδου των τεχνητών υγρότοπων).

2.7.1.9.3 Βιομηχανικά υγρά λύματα

Τα βιομηχανικά λύματα χρήζουν ειδικής επεξεργασίας και για το λόγο αυτό σχετικές εγκαταστάσεις προβλέπονται στις προαπαιτούμενες υποδομές σχεδιασμού μίας βιομηχανικής περιοχής ή βιοτεχνικού πάρκου. Η βιομηχανική περιοχή του Κιλκίς (Σταυροχώρι) από τη δεκαετία του 1990 εξυπηρετείται από μονάδα επεξεργασίας υγρών λυμάτων η οποία λειτουργεί συνδυαστικά με τις μονάδες προεπεξεργασίας λυμάτων που υποχρεωτικά διαθέτουν συγκεκριμένες βιομηχανικές μονάδες υψηλού υγρού ρυπαντικού φορτίου.

Δεν υπάρχει όμως ανάλογη πρόβλεψη στις άλλες αντίστοιχες περιοχές συγκέντρωσης βιομηχανικής και βιοτεχνικής δραστηριότητας του νομού (βιοτεχνικό πάρκο Πολυκάστρου και ΖΟΕ περιοχής Ν. Σάντας-Παντελεήμονα) με αποτέλεσμα οι τοπικές εγκατεστημένες μονάδες να υποχρεώνονται στην κατασκευή των κατά περίπτωση απαιτούμενων μονάδων επεξεργασίας βιομηχανικών λυμάτων.

Πρέπει να αναφερθεί σε ό,τι αφορά τα στερεά απόβλητα και τη διάθεση των απορριμμάτων στο Δ. Κιλκίς ότι ο Χώρος Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ) που λειτουργεί στην Κρησιώνη με την επωνυμία «*Σύνδεσμος διαχείρισης στερεών αποβλήτων Ενιαίας Διαχειριστικής Ενότητας Νομού Κιλκίς – Αναγκαστικός Σύνδεσμος*» συμβάλλει στην παύση ή τουλάχιστον μείωση της ανεξέλεγκτης απόθεσης απορριμμάτων σε χωματερές, ρέματα, δάση με αποτέλεσμα να διασφαλίζεται η περιβαλλοντική προστασία και η αντιμετώπιση των ρυπογόνων πηγών, οι οποίες βλάπτουν την καθημερινότητα των πολιτών και επιφέρουν επιπτώσεις στη δημόσια υγεία.

2.7.1.9.4 Αναλυτικά στοιχεία Διεύθυνση Καθαριότητας – Ανακύκλωσης Περιβάλλοντος και Πρασίνου Δ. Κιλκίς

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται αναλυτικά στοιχεία σχετικά με την Διεύθυνση Καθαριότητας - Ανακύκλωσης Δ. Κιλκίς.

Διεύθυνση Καθαριότητας - Ανακύκλωσης Περιβάλλοντος και Πρασίνου Δ. Κιλκίς					
Όγκος Απορριμμάτων	Τόνοι/ημέρα	Ημερομηνία καταγραφής	Μήκος Δικτύου	χλμ	Ημερομηνία καταγραφής
	76	21/5/2015		800	21/5/2015
Απορριματοφόρα (συμβατικά)	πλήθος	Ημερομηνία καταγραφής	Απορριματοφόρα (ανακύκλωσης)	πλήθος	Ημερομηνία καταγραφής
	11	21/5/2015		2	21/5/2015
Διαχείριση Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ)	πλήθος	Ημερομηνία καταγραφής	Οχήματα (πλύσιμο κάδων)	πλήθος	Ημερομηνία καταγραφής
	76 tn	21/5/2015		0	
Κάδοι (συμβατικοί)	πλήθος	Ημερομηνία καταγραφής	Κάδοι (ανακύκλωσης)	πλήθος	Ημερομηνία καταγραφής
	8.280	21/5/2015		817	21/5/2015
Οχήματα - Σκούπες	πλήθος	Ημερομηνία καταγραφής			
	1	21/5/2015			
Όγκος Ογκωδών Αντικειμένων	Κυβικά μέτρα	Ημερομηνία καταγραφής	Οχήματα Συλλογής Ογκωδών Αντικειμένων	πλήθος	Ημερομηνία καταγραφής
	15	21/5/2015		1	21/5/2015

Πηγή: Τμήμα Καθαριότητας Δ. Κιλκίς

2.7.1.10 Πολιτική προστασία

Σχετικά με το περιβάλλον και προκειμένου για την αντιμετώπιση όλων των ειδών κινδύνων και καταστροφών του ο Δ. Κιλκίς διαθέτει τον παρακάτω εξοπλισμό.

Αυτοτελές Γραφείο Πολιτικής Προστασίας Δ. Κιλκίς		
	Είδος - Πλήθος	Περιγραφή εκτέλεσης έργου
Εξοπλισμός	Διαμορφωτήρες - 3	Εκτελούν έργο διαμορφώσεως αγροτικών δρόμων με παράλληλη διάστρωση υλικού (αμμοχάλικου) και δημιουργία αντιτυρικών ζωνών
	Πρωθητήρας - 1	Εκτελεί διάνοιξη αγροτικών δρόμων και δημιουργία ζωνών πυρόσβεσης
	Μηχανήματ gcb - 2	Εκτελούν το έργο του καθαρισμού των ρεμάτων απορροής βρόχινων υδάτων
	Μηχανικός εκσκαφέας (φορτωτής) - 1	Εκτελεί τη συσσώρευση και τη φόρτωση των μπαζών και των απορριμμάτων
	Φορτηγά αυτοκίνητα - 4	Εκτελούν τη μεταφορά του υλικού οδοποιίας και των μπαζών

Πηγή: Αυτοτελές Γραφείο Πολιτικής Προστασίας Δ. Κιλκίς

2.7.2 Κοινωνικές Υποδομές

2.7.2.1 Υγεία

Σύμφωνα με το άρθρο 75 παρ Ιε του Ν. 3463/2006 οι δημοτικές και οι κοινοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας. Μια από τις αρμοδιότητες των Δήμων αφορά τον τομέα Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης, στον οποίο περιλαμβάνεται η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας, όπως δημιουργία δημοτικών και κοινοτικών ιατρείων.

Οι δομές ιατρικής περίθαλψης, οι οποίες παρέχουν νοσοκομειακή φροντίδα στους κατοίκους του δήμου Κιλκίς είναι το Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο Κιλκίς καθώς και το Πολυιατρείο του ΙΚΑ. Επίσης, υπάρχουν περιφερειακά αγροτικά ιατρεία καθώς και αρκετά εξεταστήρια σε διάφορες κοινότητες τα οποία όμως είναι απλά κάποιοι χώροι στο κτίριο της Κοινότητας ή τα εγκαταλειμμένα σχολεία, με υποτυπώδη εξοπλισμό. Πάντως το 2006, σύμφωνα με την ΕΣΥΕ στο νομό Κιλκίς υπήρχαν 287 ιατροί διαφόρων ειδικοτήτων και 63 φαρμακεία.

Το Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο Κιλκίς το οποίο λειτουργεί από τα μέσα της δεκαετίας του 30, είναι δυναμικότητας 250 κλινών και φημισμένο για τις Ορθοπεδικές του κλινικές. Διαθέτει τα παρακάτω τμήματα: Γναθοχειρουργικό, Δερματολογικό, Γυναικολογικό, Διαβητολογικό, Ενδοσκοπικό, Ηπατολογικό, Καρδιολογικό, Νευρολογικό, Ορθοπεδικό Α, Ορθοπεδικό Β, Οστεοπόρωσης, Ουρολογικό, Οφθαλμολογικό, Παθολογικό, Παιδιατρικό, Πνευμονολογικό, Πόνου, Υπερτασιολογικό, Χειρουργικό, Ψυχιατρικό, Ψυχογηριατρικό, Νεφρολογικό, ΩΡΛ και φυσικά εξωτερικά ιατρεία.

Επίσης στο Δήμο Κιλκίς λειτουργούν το Κέντρο Υγείας Δροσάτου το οποίο διαθέτει τμήμα επειγόντων περιστατικών, Ιατρείο Γενικής Ιατρικής και Παιδιατρικό Ιατρείο.

Στις υπόλοιπες περιοχές του δήμου λειτουργούν διάφορα Περιφερειακά Αγροτικά Ιατρεία:

- Αγροτικό Ιατρείο Αγίας Παρασκευής
- Αγροτικό Ιατρείο Μουριών
- Αγροτικό Ιατρείο Πλαγιάς
- Αγροτικό Ιατρείο Χέρσου
- Αγροτικό Ιατρείο Κορομηλιάς
- Αγροτικό Ιατρείο Αγίας Κυριακής
- Αγροτικό Ιατρείο Μ. Στέρνας
- Αγροτικό Ιατρείο Καλινδρίας
- Αγροτικό Ιατρείο Ελευθεροχωρίου
- Αγροτικό Ιατρείο Βάθης
- Αγροτικό Ιατρείο Γαλλικού
- Αγροτικό Ιατρείο Ελληνικού
- Αγροτικό Ιατρείο Επταλόφου
- Αγροτικό Ιατρείο Ευκαρπίας
- Αγροτικό Ιατρείο Καμπάνη
- Αγροτικό Ιατρείο Κεντρικού
- Αγροτικό Ιατρείο Μελισσουργείου
- Αγροτικό Ιατρείο Μικροκάμπου
- Αγροτικό Ιατρείο Μεγ. Βρύσης
- Αγροτικό Ιατρείο Ν. Γυναικοκάστρου
- Αγροτικό Ιατρείο Τερπύλλου
- Αγροτικό Ιατρείο Φαναρίου

Με την υπ' αριθ. 87/2011 ο δήμος Κιλκίς αποφάσισε τη δημιουργία Δημοτικού Ιατρείου στο με στόχο την μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα των δημοτών με την δωρεάν παροχή υπηρεσιών υγείας. Το δημοτικό ιατρείο ως οργανική μονάδα θα υπάγεται στην υπό σύσταση Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας και θα λειτουργεί σε έναν χώρο 50τμ στον 1^ο όροφο του κτιρίου του δήμου Κιλκίς, που βρίσκεται στην περιοχή της Δημοτικής Αγοράς Κιλκίς και θα χρησιμοποιείται αποκλειστικά ως δημοτικό Ιατρείο προς εξυπηρέτηση των δημοτών του.

Τέλος τον Ιούνιο-15 υπογράφηκε σύμβαση μεταξύ του «Δήμου Κιλκίς» και της «Αναπτυξιακή Κιλκίς - Αναπτυξιακή Α.Ε. Ο.Τ.Α.» για την υλοποίηση του έργου με τίτλο: «Προμήθεια κινητής ιατρικής – οδοντιατρικής μονάδας και συνοδού εξοπλισμού» στο πλαίσιο του τοπικού προγράμματος Προσέγγισης LEADER του Άξονα 4 του Προγράμματος: «ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2007 – 2013» (Π.Α.Α.) το οποίο αναμένεται να ολοκληρωθεί το Δεκέμβριο του 2015.

Αντικείμενο του έργου είναι η προμήθεια μιας κινητής ιατρικής – οδοντιατρικής μονάδας μετά του απαραίτητου συνοδευτικού ιατρικού της εξοπλισμού με στόχο τη συστηματική διαχρονικά εξυπηρέτηση του πληθυσμού της περιοχής σε επίπεδο προληπτικού παιδιατρικού - οδοντιατρικού ελέγχου. Η μονάδα θα περιλαμβάνει ανεξάρτητη συρόμενη υπερκατασκευή, κατάλληλα διαμορφωμένη για το σκοπό που καλείται να εξυπηρετήσει, καθώς και από ανεξάρτητο όχημα ικανού κυβισμού ώστε να κινεί με άνεση την υπερκατασκευή και όλο τον φιλοξενούμενο εξοπλισμό: θέση οδοντιατρικής εξυπηρέτησης με τον απαραίτητο συνοδό ιατρικό της εξοπλισμό, ιατρικό εξεταστήριο με εξεταστική κλίνη και βασικά ιατρικά εργαλεία κλινικής εξέτασης.

Κύριος στόχος της κινητής μονάδας θα είναι η συστηματική διαχρονικά εξυπηρέτηση του μαθητικού κυρίως πληθυσμού της περιοχής σε επίπεδο προληπτικού παιδιατρικού - οδοντιατρικού ελέγχου και προγραμμάτων εμβολιασμών. Παράλληλα, με την υλοποίηση της επένδυσης θα καλυφθούν οι επιτακτικές ανάγκες του τοπικού πληθυσμού, ιδιαίτερα των απομακρυσμένων από τα ιατρικά κέντρα πολιτών, όσο και της μαθητιώσας νεολαίας, που αφορούν την εξυπηρέτησή τους σε θέματα προληπτικού παιδιατρικού - οδοντιατρικού ελέγχου και προγραμμάτων εμβολιασμών.

Η κινητή μονάδα θα πληροί όλες τις αναγκαίες προδιαγραφές ποιότητας και θα συνοδεύεται από το σύνολο των απαραίτητων αδειών, που η κείμενη νομοθεσία (Κοινοτική Οδηγία 2007/46 όπως αυτή ενσωματώθηκε στην Ελληνική Νομοθεσία με την υπ' αριθ. 29949/1841 Κοινή Απόφαση των Υπουργών Οικονομικών - Ανάπτυξης και μεταφορών και Επικοινωνιών [ΦΕΚ 2112/29-9-2009]) ορίζει ότι επιβάλλεται να διαθέτουν αντίστοιχες κινητές ιατρικές υποδομές.

Τονίζεται ότι ούτε ο δήμος Κιλκίς ούτε άλλος τοπικός φορέας σε ολόκληρο το νομό Κιλκίς διαθέτει μέχρι σήμερα αντίστοιχη κινητή μονάδα ιατρικής και οδοντιατρικής περίθαλψης, με αποτέλεσμα η υλοποίηση του προτεινόμενου έργου να καλύπτει αυτό το μεγάλο κενό σε επίπεδο υποδομής παροχής προληπτικής δημιουργώντας μια σύγχρονη και ευέλικτη υποδομή παροχής υγείας & πρόνοιας.

2.7.2.2 Εκπαίδευση

2.7.2.1 Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Οι πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζουν τις υποδομές πρωτοβάθμιας και εκπαίδευσης του Δ. Κιλκίς.

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ Δ. ΚΙΛΚΙΣ

Α/Α	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ: 2010 - 2011				ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ : 2011 - 2012			
		ΜΑΘΗΤΕΣ		ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ		ΜΑΘΗΤΕΣ		ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ	
		ΣΥΝΟΛΟ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
1	1 ^ο 2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	47	24	3	3	48	16	3	3
2	2 ^ο 2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	63	28	4	4	63	29	4	4
3	3 ^ο 2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	66	27	5	5	64	31	5	5
4	4 ^ο 2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	48	19	5	5	49	23	5	5
5	5 ^ο 2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	40	25	3	3	44	28	3	3
6	6 ^ο 2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	46	24	3	3	42	18	4	4
7	7 ^ο 2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	44	23	4	4	44	21	5	5
8	8 ^ο 2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	39	17	3	3	43	21	3	3
9	9 ^ο 2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	43	24	3	3	42	20	3	3
10	10 ^ο 2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	46	21	3	3	45	20	3	3
11	11 ^ο 2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	46	17	4	4	43	19	4	4
12	12 ^ο 2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	48	25	3	2	45	23	3	3
13	13 ^ο 2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	49	16	3	3	42	18	3	3
14	1/Θ ΕΙΔΙΚΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	4	2	2	1	0	0	0	0
15	2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΓΑΛΛΙΚΟΥ	16	7	1	1	16	8	1	1
16	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΔΡΟΣΑΤΟΥ	7	5	1	1	0	0	0	0
17	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΠΤΑΛΟΦΟΥ	11	5	1	1	6	3	1	1
18	2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΥΚΑΡΠΙΑΣ	28	14	2	2	26	10	2	2
19	2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΑΜΠΑΝΗ	32	15	3	3	28	13	3	3
20	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΚΡΗΣΤΩΝΗΣ	24	8	1	1	17	7	1	1
21	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΛΑΟΔΗΚΙΝΟΥ	8	4	1	1	0	0	0	0
22	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΑΝΔΡΩΝ	7	5	1	1	6	2	1	1
23	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΕΓ. ΒΡΥΣΗΣ	16	6	1	1	17	5	1	1
24	2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΜΥΡΙΟΦΥΤΟΥ	20	10	1	0	25	12	1	1
25	2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ Ν. ΣΑΝΤΑΣ	30	15	4	4	37	19	5	4
26	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΑΝΤΕΛΗΜΟΝΑ	7	4	1	0	6	2	1	0
27	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΕΔΙΝΟΥ	10	4	1	1	15	7	1	1
28	2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ Σ.Σ.ΜΟΥΡΙΩΝ	35	19	2	2	24	16	2	2
29	1/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ	11	3	1	1	8	3	1	1

	ΣΤΑΥΡΟΧΩΡΙΟΥ								
30	2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΧΕΡΣΟΥ	25	12	3	3	24	12	3	3
31	2/Θ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΧΩΡΥΓΙΟΥ	14	8	1	1	13	6	1	1
	ΣΥΝΟΛΟ	930	436	74	70	882	412	73	71

Πηγή: Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Κιλκίς

Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία του πίνακα στο Δ. Κιλκίς το σχολικό έτος 2010-2011 λειτουργούσαν συνολικά 31 νηπιαγωγεία, με 930 νήπια, εκ των οποίων τα 13 στην πόλη του Κιλκίς, 17 σε διάφορους οικισμούς του καθώς και το Ειδικό Νηπιαγωγείο, επίσης στο Κιλκίς, το οποίο εξυπηρετούσε παιδιά από όλο το νομό. Το σύνολο των διδασκόντων ήταν 74 από τους οποίους το 94,60% αφορούσε γυναίκες νηπιαγωγούς. Την τρέχουσα σχολική 2011-2012 έχουν κλείσει δύο νηπιαγωγεία, στους οικισμούς Δροσάτο, Κρηστώνη και Λοδηκινό, με αποτέλεσμα στο Δ. Κιλκίς να λειτουργούν πλέον 29 νηπιακές δομές από τις οποίες η μία αφορά το Ειδικό νηπιαγωγείο Κιλκίς. Τα παιδιά έχουν μειωθεί σε 882 νήπια ενώ οι νηπιαγωγοί σε 73, δηλαδή κατά μέσο όρο σε 12 παιδιά αντιστοιχεί ένας νηπιαγωγός.

Σε ότι αφορά τα δημοτικά σχολεία του Δ. Κιλκίς αυτά για τις δύο τελευταίες σχολικές χρονιές φαίνονται στον πίνακα που ακολουθεί.

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ Δ. ΚΙΛΚΙΣ

Α/Α	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ: 2010 - 2011				ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ: 2011 - 2012			
		ΜΑΘΗΤΕΣ		ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ		ΜΑΘΗΤΕΣ		ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ	
		ΣΥΝΟΛΟ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ	ΚΟΡΙΤΣΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ
1	1 ^ο 12/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΚΙΛΚΙΣ	253	125	26	18	254	130	25	18
2	2 ^ο 12/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΚΙΛΚΙΣ	234	121	26	20	229	120	25	18
3	3 ^ο 12/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΚΙΛΚΙΣ	261	129	25	17	263	129	27	19
4	4 ^ο 12/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΚΙΛΚΙΣ	273	131	26	16	275	124	24	13
5	5 ^ο 12/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΚΙΛΚΙΣ	200	102	26	17	205	100	19	12
6	6 ^ο 12/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΚΙΛΚΙΣ	253	121	24	16	246	126	24	15
7	7 ^ο 8/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΚΙΛΚΙΣ	158	79	15	11	161	80	14	9
8	8 ^ο 6/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΚΙΛΚΙΣ	147	74	13	7	150	74	15	8
9	9 ^ο 6/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΚΙΛΚΙΣ	141	72	14	11	147	71	15	11
10	6/Θ ΕΙΔ. ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΚΙΛΚΙΣ	17	4	14	9	0	0	0	0
11	1/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΒΑΘΗΣ	11	7	2	1	0	0	0	0
12	6/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΓΑΛΛΙΚΟΥ	69	28	10	8	81	32	13	9
13	6/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΔΡΟΣΑΤΟΥ	48	17	7	3	40	19	6	2
14	3/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΕΠΤΑΛΟΦΟΥ	33	17	5	2	38	20	4	1
15	5/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΕΥΚΑΡΠΙΑΣ	69	33	11	5	104	49	10	6
16	6/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΚΑΜΠΑΝΗ	90	45	12	9	104	49	10	5
17	5/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΚΡΗΣΤΩΝΗΣ	61	30	13	6	54	27	8	3
18	1/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΛΑΟΔΗΚΙΝΟΥ	11	5	1	0	0	0	0	0
19	1/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΜΑΝΔΡΩΝ	12	8	2	2	0	0	0	0

20	5/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΜΕΓ. ΒΡΥΣΗΣ	56	26	8	4	70	30	12	5
21	5/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΜΥΡΙΟΦΥΤΟΥ	58	25	11	5	59	29	10	5
22	6/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. Ν. ΣΑΝΤΑΣ	128	73	18	14	128	74	16	15
23	3/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΠΕΔΙΝΟΥ	53	25	5	3	46	23	4	2
24	7/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. Σ.Σ. ΜΟΥΡΙΩΝ	87	49	15	11	95	55	11	5
25	2/Θ ΔΗΜ. ΣΧ. ΣΤΑΥΡΟΧΩΡΙΟΥ	17	8	3	0	0	0	0	0
26	3/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΤΕΡΠΥΛΛΟΥ	17	5	2	1	0	0	0	0
27	6/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΧΕΡΣΟΥ	116	44	16	10	105	37	11	7
28	3/Θ ΔΗΜ. ΣΧΟΛ. ΧΩΡΥΓΙΟΥ	30	19	5	2	34	20	3	2
	ΣΥΝΟΛΟ	2.903	1.422	355	228	2.888	1.418	306	190

Πηγή: Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Κιλκίς

Στο δήμο λοιπόν σύμφωνα με τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα την προηγούμενη σχολική χρονιά (2010-2011) λειτουργούσαν 28 Δημοτικά Σχολεία (το ένα ήταν το Ειδικό Δημοτικό) με 2.903 μαθητές το 48,98% των οποίων ήταν κορίτσια. Σ' αυτούς αναλογούσαν 355 δάσκαλοι διαφόρων ειδικοτήτων από τους οποίους οι 14 εργάζονταν στο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Κιλκίς. Τα 5 από αυτά τα σχολεία έχουν κλείσει το τρέχον σχολικό έτος με αποτέλεσμα στο δήμο να λειτουργούν πλέον 22 Δημοτικά Σχολεία και ένα Ειδικό Δημοτικό Σχολείο. Στα 22 αυτά σχολεία φοιτούν 2.888 μαθητές (το 49% περίπου είναι κορίτσια) και διδάσκουν 306 δάσκαλοι, 62,09% των οποίων είναι γυναίκες.

Σχετικά με την τρέχουσα σχολική χρονιά 2015-2016 στο ν. Κιλκίς άνοιξαν 43 Δημοτικά Σχολεία και 51 νηπιαγωγεία. Φέτος ο συνολικός αριθμός των εγγεγραμμένων στα σχολεία του νομού ανέρχεται σε 5.627 που κατανέμονται σε 1288 μαθητές των νηπιαγωγείων και 4.339 μαθητές των δημοτικών σχολείων.

Είναι χαρακτηριστικό ότι λόγω της κρίσης τα τελευταία πέντε χρόνια παρατηρείται σταδιακή μείωση του αριθμού των μαθητών λόγω της φυγής τόσο μεταναστών, όσο και ομογενών αλλά και γηγενών κατοίκων σε αναζήτηση καλύτερης τύχης.

Αξίζει να τονισθεί ότι στην αρχή της κρίσης, το 2010, όταν δεν είχαν φανεί ακόμα οι επιπτώσεις της στην αγορά εργασίας, καταγράφηκε ο υψηλότερος αριθμός μαθητών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση όπου οι εγγεγραμμένοι εκείνο το έτος ξεπέρασαν τους 6.500!

Έκτοτε ο αριθμός μειωνόταν σταδιακά μέχρι που σε διάστημα πέντε ετών οι μαθητές μειώθηκαν κατά 900 περίπου, δηλαδή ποσοστό μείωσης 14%.

Αναφορικά με τις κενές θέσεις, σύμφωνα με την αναπληρώτρια προϊσταμένη Πρωτοβάθμιας κ. Μαρία Τσιραμπίδου δεν θα υπάρξουν ιδιαίτερα προβλήματα. Στα μεν νηπιαγωγεία δεν υπάρχουν κενά, στα δε δημοτικά σχολεία τα όποια κενά δεν πρόκειται να ξεπεράσουν τους 10 δασκάλους.

Αναφορικά με τις ειδικότητες οι θέσεις είναι καλυμμένες στα σχολεία του νομού, πλην των μουσικών όπου υφίσταται πανελλαδικό πρόβλημα.

2.7.2.2 Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Σχετικά με τις υποδομές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο Δ. Κιλκίς αυτές παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα για τα σχολικά έτη 2010-2011 και 2011-2012.

A/A	ΓΥΜΝΑΣΙΑ /ΛΥΚΕΙΑ	2010-2011	2011-2012
1	1 ^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	381	395
2	2 ^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	328	302
3	3 ^ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	275	251
4	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΒΑΠΤΙΣΤΗ	48	50
5	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΕΥΚΑΡΠΙΑΣ	67	61
6	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΜΠΑΝΗ	193	217
7	ΓΥΜΝΑΣΙΟ Ν. ΑΓΙΟΝΕΡΙΟΥ	104	89
8	ΓΥΜΝΑΣΙΟ Ν. ΓΥΝΑΙΚΟΚΑΣΤΡΟΥ	51	46
9	ΓΥΜΝΑΣΙΟ Σ.Σ. ΜΟΥΡΙΩΝ	78	69
10	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΧΕΡΣΟΥ	92	84
11	ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	25	26
	ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ	1.642	1.590
1	1 ^ο ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	420	416
2	2 ^ο ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	297	326
3	ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΚΑΜΠΑΝΗ	110	119
4	ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ Σ.Σ. ΜΟΥΡΙΩΝ	47	52
5	ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΧΕΡΣΟΥ	46	50
6	ΛΥΚΕΙΑΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ Ν. ΑΓΙΟΝΕΡΙΟΥ	44	50
7	ΕΣΠΕΡΙΝΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΚΙΛΚΙΣ	42	36
8	1 ^ο ΕΠΑΛ ΚΙΛΚΙΣ	312	347
9	2 ^ο ΕΠΑΛ ΚΙΛΚΙΣ	244	260
10	ΕΠΑ.Σ. ΚΙΛΚΙΣ	45	99
	ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ	1.607	1.755
1	Ε.Ε.Ε.Ε.Κ ΚΙΛΚΙΣ	25	0
	ΣΥΝΟΛΟ ΜΑΘΗΤΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ Δ. ΚΙΛΚΙΣ	3.274	3.345

Πηγή: Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κιλκίς

Στο Δ. Κιλκίς λοιπόν το 2010-2011 λειτουργούσαν 11 Γυμνάσια και 10 Λύκεια τα οποία αντιστοιχούν στο 68,75% και 66,67% των αντίστοιχων συνόλων του νομού Κιλκίς. Επίσης λειτουργούσε και το Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης Ν. Κιλκίς (Ε.Ε.Ε.Ε.Κ.) με 25 παιδιά από όλο το νομό. Το σύνολο των μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης την ίδια χρονιά έφτανε τους 3.274 το οποίο αποτελούσε το 70,02% του συνολικού αριθμού μαθητών Γυμνασίων και Λυκείων του νομού. Ο αριθμός αυτός των μαθητών στο δήμο αυξήθηκε συνολικά την τρέχουσα σχολική χρονιά σε 3.345 οι οποίοι αποτελούν το 69,28% του αντίστοιχου συνόλου του νομού Κιλκίς. Έτσι ενώ στους μαθητές των Γυμνασίων παρατηρήθηκε μείωση κατά 3,17% στους μαθητές των Λυκείων σημειώθηκε αύξηση κατά 9,21%.

Στο Κιλκίς επίσης το Σεπτέμβριο του 1994 ιδρύθηκε το Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) Κιλκίς. Είναι το μοναδικό Ι.Ε.Κ. στο Νομό Κιλκίς, είναι δημόσιο και εποπτεύεται από τον Οργανισμό Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ο.Ε.Ε.Κ.). Οι ειδικότητες που λειτουργούν το τρέχον εξάμηνο 2011Α είναι οι ακόλουθες τρεις: Εκκλησιαστική και Πολιτιστική Κατάρτιση, Αισθητικός Ποδοβολιάς & Καλλωπισμού νυχιών, Νοσηλευτικής Τραυματολογίας.

2.7.2.3 Τριτοβάθμια εκπαίδευση

Το Τμήμα Σχεδιασμού και Παραγωγής Ενδυμάτων ιδρύθηκε το Σεπτέμβριο του 1999 με το Π.Δ. 200/1999 (Φ.Ε.Κ. 179/6-9-99/τ.Α') ως παράρτημα του Τ.Ε.Ι./Θ., με έδρα το Κιλκίς. Έχει ως αποστολή να προάγει, με τη διδασκαλία και την εφαρμοσμένη έρευνα, την ανάπτυξη και τη μετάδοση των γνώσεων στην τεχνολογία και την επιστήμη, που περιλαμβάνει το γνωστικό αντικείμενο του κλάδου της ένδυσης με δύο σκέλη: τεχνολογία και οργάνωση. Στο σκέλος της τεχνολογίας, περιλαμβάνονται γνώσεις, σχετικές με τη δημιουργία προϊόντων, τις πηγές μόδας, τη διοίκηση παραγωγής, τα υλικά και τον τεχνολογικό εξοπλισμό. Στο σκέλος της οργάνωσης, περιλαμβάνονται γνώσεις, σχετικές με την οργάνωση και διοίκηση των μονάδων κατασκευής ενδυμάτων, το μάρκετινγκ, το περιβάλλον της επιχείρησης, τη χρηματοοικονομική διοίκηση και τη διοίκηση του ανθρώπινου δυναμικού. Το Τμήμα έχει επίσης αποστολή να παρέχει στους φοιτητές τα απαραίτητα εφόδια που εξασφαλίζουν την άρτια εκπαίδευση/κατάρτισή τους, για την επιστημονική και επαγγελματική τους σταδιοδρομία και εξέλιξη.

Το Τμήμα Σχεδιασμού και Τεχνολογίας Ένδυσης (ΣΤΕ) έρχεται να καλύψει τις ανάγκες του κλάδου και είναι το μοναδικό Τμήμα στην Ελλάδα και την Κύπρο, για το αντικείμενο της Ένδυσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Πρωταρχικός στόχος του Τμήματος είναι να παρέχει στους φοιτητές ανταγωνιστικές δεξιότητες, απαραίτητες για την επιστημονική και επαγγελματική τους σταδιοδρομία και εξέλιξη, το οποίο πετυχαίνει σε στενή συνεργασία με τους κοινωνικούς του εταίρους σε πανελλαδική κλίμακα.

Στο πλαίσιο της αποστολής του το Τμήμα:

- Συνεργάζεται με τις παραγωγικές μονάδες και τους φορείς που σχετίζονται με το γνωστικό του αντικείμενο.
- Χρησιμοποιεί τις σύγχρονες τεχνολογίες στην εκπαίδευση.
- Παρακολουθεί τις διεθνείς εξελίξεις στον επιστημονικό και εκπαιδευτικό τομέα.
- Συμμετέχει σε εκδηλώσεις και διαγωνισμούς με σκοπό την ανάπτυξη της δημιουργικότητας των φοιτητών και την συνεχή επαφή τους με τους χώρους της τέχνης και της τεχνολογίας.
- Συνεργάζεται με ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας και του εξωτερικού.
- Έχει επιτύχει την προσέλκυση φοιτητών από το βαλκανικό και διεθνή χώρο και προσβλέπει, μελλοντικά, στην παροχή εκπαίδευσης και σε ξένη γλώσσα (Αγγλική).

Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζεται ο αριθμός των εγγραφέντων καθώς και των πτυχιούχων από το πρώτο έτος λειτουργίας του Τμήματος Σχεδιασμού και Τεχνολογίας Ένδυσης.

Αριθμός των εγγραφέντων στο Τμήμα Σχεδιασμού και Τεχνολογίας Ένδυσης

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ			ΣΥΝΟΛΟ
	Αγόρια	Κορίτσια	
1999-2000	8	141	149
2000-2001	13	134	147
2001-2002	42	119	161
2002-2003	21	143	164
2003-2004	18	156	174
2004-2005	12	174	186
2005-2006	12	155	167

2006-2007	4	41	45
2007-2008	5	61	66
2008-2009	9	36	45
2009-2010	4	50	54
2010-2011	23	156	179
2011-2012	10	65	75
2012-2013	11	82	93
2013-2014	16	89	105
2014-2015	17	107	124
ΣΥΝΟΛΟ	225	1.709	1.934

Πηγή: Τμήμα ΣΤΕ Κιλκίς

Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα ο αριθμός των εγγραφέντων παρουσίασε σημαντική μείωση κατά τη διάρκεια 2006-2010 ενώ το ακαδημαϊκό έτος 2010-2011 ο αριθμός αυτός αυξήθηκε και πάλι πλησιάζοντας τον αντίστοιχο μέσο αριθμό των επτά πρώτων χρόνων λειτουργίας του Τμήματος (162,57 εγγραφέντες). Ακολουθούν δύο ακαδημαϊκά έτη με χαμηλό αριθμό εισαχθέντων ενώ στη συνέχεια τα δύο τελευταία 2013-2014 και 2014-2015 έτη ο αριθμός αυτός αυξάνεται φτάνοντας τους 105 και 124 εισακτέους.

Επιπλέον από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι στο σύνολο των 1.934 εγγραφέντων, κατά τη διάρκεια των δεκαέξι ετών λειτουργίας του Τμήματος ΣΤΕ Κιλκίς, το 88,37% αφορά γυναίκες. Ακολουθεί ο πίνακας με τον αριθμό των πτυχιούχων ανά έτος που φτάνει μόλις τους 451.

Αριθμός πτυχιούχων στο Τμήμα ΣΤΕ Κιλκίς

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
2003-2004	35
2004-2005	20
2005-2006	23
2006-2007	45
2007-2008	34
2008-2009	61
2009-2010	31
2010-2011	68
2011-2012	79
2012-2013	27
2013-2014	28
ΣΥΝΟΛΟ	451

Πηγή: Τμήμα ΣΤΕ Κιλκίς

Τέλος μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των επιτυχόντων τον Αύγουστο-15 προκύπτει ότι οι εισαχθέντες στο Τμήμα Σχεδιασμού και Τεχνολογίας Ένδυσης του Κιλκίς, ανέρχονται σε 126 και μάλιστα με τη βάση (αριθμός μορίων του τελευταίου εισαχθέντος) να ανεβαίνει πάνω από 400 μόρια συγκριτικά με τα αντίστοιχα αποτελέσματα του 2014.

Ακολουθεί στατιστική ανάλυση των αποφοίτων του Τμήματος ΣΤΕ η οποία προέκυψε από έρευνα βάσει των αρχείων δεδομένων των ερωτηματολογίων των αποφοίτων που συλλέγονται από το

Τμήμα σε ηλεκτρονική μορφή από την οποία προκύπτει ότι οι απόφοιτοι του Τμήματος Σχεδιασμού και Τεχνολογίας Ένδυσης συνιστούν ένα εξαιρετικά σημαντικό δείκτη για το τμήμα σε σχέση με την απορροφητικότητά τους στην αγορά εργασίας.

Η συμμετοχή στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και η διάδοση της φόρμας αποφοίτων από την ιστοσελίδα του τμήματος συντέλεσαν στην δυνατότητα συλλογής δείγματος 143 αποφοίτων των ετών 2003-2014.

Ανάλυση αποτελεσμάτων

Οι 143 απόφοιτοι κατανέμονται ανάλογα με το έτος αποφοίτησης όπως στον παρακάτω πίνακα:

2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
7	10	13	11	14	10	12	16	19	23	6	2

Εργασιακή κατάσταση αποφοίτων

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Εργαζόμενοι	5	9	11	8	11	7	9	10	13	13	4	2	102
Άνεργοι	2	1	2	3	3	3	3	6	6	10	2	0	41
Ποσοστό εργαζομένων	71%	90%	85%	73%	79%	70%	75%	63%	68%	57%	67%	100%	71%
Ποσοστό Ανέργων	29%	10%	15%	27%	21%	30%	25%	38%	32%	43%	33%	0%	29%

Συνάφεια της εργασίας με το αντικείμενο των σπουδών

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Συναφής Εργασία	2	6	10	4	9	6	9	6	10	11	4	2	79
Μη συναφής εργασία	3	3	1	4	2	1	0	4	3	2	0	0	23
Ποσοστό συναφειας εργασίας	40%	67%	91%	50%	82%	86%	100%	60%	77%	85%	100%	100%	77%
Ποσοστό μη συναφειας εργασίας	60%	33%	9%	50%	18%	14%	0%	40%	23%	15%	0%	0%	23%

Απόφοιτοι με επιπλέον πτυχίο

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Επιπλέον Πτυχίο	3	0	1	2	2	2	4	3	0	2	0	0	19

Όχι επιπλέον πτυχίο	4	10	12	9	12	8	8	13	19	21	6	2	124
Ποσοστό αποφοίτων με επιπλέον πτυχίο	43%	0%	8%	18%	14%	20%	33%	19%	0%	9%	0%	0%	13%
Ποσοστό αποφοίτων χωρίς επιπλέον πτυχίο	57%	100%	92%	82%	86%	80%	67%	81%	100%	91%	100%	100%	87%

Απόφοιτοι με μεταπτυχιακό

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Μεταπτυχιακό	1	3	1	0	1	0	2	2	1	2	1	0	14
Χωρίς μεταπτυχιακό	6	7	12	11	13	10	10	14	18	21	5	2	129
Ποσοστό αποφοίτων με μεταπτυχιακό	14%	30%	8%	0%	7%	0%	17%	13%	5%	9%	17%	0%	10%
Ποσοστό αποφοίτων χωρίς μεταπτυχιακό	86%	70%	92%	100%	93%	100%	83%	88%	95%	91%	83%	100%	90%

Το μέλλον του Τμήματος Κιλκίς

Έτοιμο, σύγχρονο, ακριβό αλλά εγκαταλειμμένο έξω από την πόλη του Κιλκίς βρίσκεται από τον Δεκέμβριο του 2013 το κτίριο που χτίστηκε ως παράρτημα του Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης, για να στεγάσει το Τμήμα σχεδιασμού παραγωγής και ενδυμάτων. Πρόκειται για ακόμη μία συνέπεια του σχεδίου «Αθηνά», που αφορούσε συγχωνεύσεις, καταργήσεις και μετονομασίες ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο της εν λόγω αναδιάρθρωσης το τμήμα της Σίνδου καταργήθηκε και μετονομάστηκε σε σχεδιασμού και Τεχνολογίας Ένδυσης, εντάχθηκε διοικητικώς στο ΤΕΙ Κεντρικής Μακεδονίας (Σερρών), χωρίς όμως να έχει μεταβιβαστεί και η κυριότητα του κτιρίου, ενώ γεωγραφικώς βρίσκεται στο Κιλκίς.

Για την ανέγερση του συγκροτήματος διατέθηκαν κυρίως ευρωπαϊκά κονδύλια, ύψους επτά εκατομμυρίων ευρώ, αλλά χρηματοδοτήθηκε και από τον προϋπολογισμό του ΑΤΕΙΘ. Η κατασκευή του άρχισε μετά την παραχώρηση οικοπέδου στο ΤΕΙ της Σίνδου από το υπουργείο γεωργίας, υπό τον όρο της μη αλλαγής του σκοπού για τον οποίο ανεγείρεται.

Δεδομένης της κατάργησης του τμήματος και της μεταφοράς του στο ΤΕΙ Κεντρικής Μακεδονίας, η αρμοδιότητα για παραχώρηση κατά κυριότητα, νομή και κατοχή της σχετικής έκτασης και των κτιριακών εγκαταστάσεων εκφεύγει των αρμοδιοτήτων του τεχνολογικού ιδρύματος και απαιτείται σχετικά νομοθετική ρύθμιση.

Η διοίκηση του ΑΤΕΙ πρότεινε στο Υπουργείο Παιδείας νομοθετική ρύθμιση ώστε να ενταχθεί στο υπό κατάθεση πολυνομοσχέδιο και να περιλαμβάνει τα εξής: «Το κτιριακό συγκρότημα του παραρτήματος του ΑΤΕΙ στο Κιλκίς, για το οποίο έχει εκδοθεί βεβαίωση ολοκλήρωσης πράξης στις 30 2013 και παρελήφθη από το Αλεξάνδρειο τεχνολογικό ίδρυμα ως αρχικός κύριος του έργου, καθώς και το οικοπέδο ανέγερσης μεταβιβάζονται κατά πλήρη κυριότητα, νομή και κατοχή στο ΤΕΙ Κεντρικής Μακεδονίας, που ορίζεται καθολικός διάδοχος συνεπεία της συγχώνευσης του αρχικού τμήματος σχεδιασμού και παραγωγής ενδυμάτων του ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης, στο τμήμα σχεδιασμού και τεχνολογίας ένδυσης του ΤΕΙ Κεντρικής Μακεδονίας».

Στις 12.5.2015 συζητήθηκε στην Βουλή το σχέδιο νόμου του Υπουργείου πολιτισμού, παιδείας και θρησκευμάτων «Επείγοντα μέτρα για την πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση». Στο σχέδιο νόμου είχε καταθέσει τροπολογία ο βουλευτής Κιλκίς της ΝΔ Γιώργος Γεωργαντάς για την μεταβίβαση της κυριότητας του κτιριακού συγκροτήματος και του οικοπέδου από το ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης στο ΤΕΙ Κεντρικής Μακεδονίας. Κατά την συζήτηση επί του σχεδίου νόμου στην ολομέλεια της Βουλής ο αναπληρωτής υπουργός Τάσος Κουράκης αποδέχθηκε κατ' αρχήν το περιεχόμενο της τροπολογίας και δεσμεύθηκε, μετά την αναγκαία «τεχνική» επεξεργασία, να τη συμπεριλάβει στο πολυνομοσχέδιο που θα κατατεθεί στο αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα, δίνοντας έτσι οριστικό τέλος στην ταλαιπωρία των φοιτητών του τμήματος, οι οποίοι θα μπορούν πλέον να χρησιμοποιούν τις εγκαταστάσεις του νέου κτιρίου.

Πέρα από όλα αυτά, είναι επίσης σαφές ότι το Τμήμα ίσως δεν θα έχει ευοίωνα μέλλον εάν δεν πλαισιωθεί από νέα εκπαιδευτικά αντικείμενα και μεγαλύτερο αριθμό σπουδαστών με βασικό στόχο την μετεξέλιξή του σε αυτόνομη Σχολή. Η προσπάθεια και η προοπτική αυτή απαιτεί κοινή προσπάθεια όλων των δυνάμεων του νομού μας με βάση ένα ρεαλιστικό, κοστολογημένο και με σαφή χρονικά όρια σχέδιο.

Η σχέση εκπαίδευσης και τοπικής αυτοδιοίκησης πέρα από την κλασσική παραδοσιακή σχέση ενός δήμου με τις τυπικές μορφές εκπαίδευσης, τη σχέση δηλαδή όπου ο δήμος φροντίζει να εξασφαλίσει και να διαθέσει πόρους ούτως ώστε και με τη βοήθεια των τεχνικών υπηρεσιών του τα νηπιαγωγεία, τα δημοτικά σχολεία, τα γυμνάσια και τα λύκεια να λειτουργούν εύρυθμα και αποτελεσματικά από την άποψη της υλικοτεχνικής και της κτιριακής υποδομής, πρέπει να έχει ως κύριο στόχο, ως μέρος μιας προοδευτικής στρατηγικής για την εκπαίδευση, το ανοιχτό στην κοινωνία σχολείο που προάγει και υποστηρίζει με ποιοτικό τρόπο τη δημιουργικότητα, την πρωτοβουλία, το διάλογο, τη συμμετοχή, την καινοτομία και την παιδαγωγική ελευθερία με βελτίωση όχι μόνο της κτιριολογικής υποδομής αλλά και αυτής των Τεχνολογιών Πληροφορικής & Επικοινωνιών, της δικτύωσης των εκπαιδευτικών μονάδων, της ανάπτυξης βιβλιοθηκών, εργαστηρίων, της οργάνωσης πρότυπων εκπαιδευτικών προγραμμάτων όπως της Νεανικής Επιχειρηματικότητας κ.ά.

2.7.2.4 Πρόνοια - Κοινωνική Μέριμνα

Στον τομέα «Πρόνοια – Κοινωνική Μέριμνα» δραστηριοποιείται η Κοινοφελής Δημοτική Επιχείρηση του Δήμου Κιλκίς με τις ακόλουθες υφιστάμενες δραστηριότητες.

2.7.2.4.1 Βοήθεια στο Σπίτι και Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας

Το «Βοήθεια στο Σπίτι» και οι Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας διατρέχονται από ενιαία φιλοσοφία και λειτουργία. Αμφότερα είναι μέρος ενός φάσματος υπηρεσιών που συμπεριλαμβάνει ψυχοκοινωνική στήριξη, νοσηλεία στην κοινότητα, άσκηση και φυσικοθεραπεία, αλλά και προθανάτια φροντίδα στο σπίτι. Στη χώρα μας, παρά τις πιλοτικές προσπάθειες που ξεκίνησαν με κατά τόπους πρωτοβουλίες ήδη από τη δεκαετία του '80, στην ουσία το πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι» για ηλικιωμένους και άτομα με αναπηρίες άρχισε να έχει ευρεία εφαρμογή με την αξιοποίηση των τριών Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης.

Από το 1994 έως 1996, λειτούργησαν σταδιακά δέκα οκτώ (18) Προγράμματα «Βοήθεια στο Σπίτι» και πέντε (5) πιλοτικά Προγράμματα στο Δήμο Περιστερίου (Αττική). Το 1997, η εφαρμογή του προγράμματος επεκτάθηκε σε 102 Δήμους της χώρας, επιλέγοντας τα Κ.Α.Π.Η. ως οργανωτικές μονάδες παροχής υπηρεσιών προς τους ηλικιωμένους και το 2001, η ενίσχυση για τη δημιουργία υπηρεσιών «Βοήθεια στο Σπίτι» εντάχθηκε στα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π.) και στο Ε.Π «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» στο πλαίσιο του Γ' Κ.Π.Σ. Σήμερα, στη χώρα λειτουργούν 881 Προγράμματα «Βοήθεια στο Σπίτι» για παροχή υπηρεσιών σε περίπου 100.000 ηλικιωμένους, στα οποία απασχολούνται 3.351 άτομα και 183 προγράμματα «Κοινωνικής Μέριμνας» με 32.750 ωφελούμενους, στα οποία απασχολούνται 922 άτομα.

Το πρόγραμμα επιδιώκει (Υ.Α. 5814/ ΦΕΚ 917/Β'/17.10.97) τη διαρκή επεξεργασία και αξιολόγηση των στοιχείων εφαρμογής και των αποτελεσμάτων του προγράμματος για την ανατροφοδότηση του σχεδιασμού και των μεθόδων που εφαρμόζονται. Επιπροσθέτως, στόχος του είναι ο εντοπισμός και η αξιοποίηση των δυνατοτήτων του δήμου, των πολιτών και των οργανωμένων τοπικών φορέων για την κάλυψη των αναγκών των ηλικιωμένων δημοτών. Τέλος, το πρόγραμμα επιδιώκει την συστηματική αξιοποίηση των εθελοντικών πρωτοβουλιών, την ανάπτυξη της κοινωνικής αλληλεγγύης, τη διαρκή ευαισθητοποίηση και ενημέρωση της ευρύτερης κοινότητας για τις ανάγκες, τις ιδιαιτερότητες και τις δυνατότητες των ηλικιωμένων προκειμένου να αναπτυχθεί η δύναμη της αλληλεγγύης των γενεών, απαραίτητο στοιχείο για την επιτυχία μιας ολοκληρωμένης φροντίδας για την τρίτη ηλικία.

Για να επιτευχθούν ωστόσο οι παραπάνω στόχοι, κάθε πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι» θα πρέπει να εξυπηρετεί έναν μικρό αριθμό πολιτών, ώστε να παρέχεται καθημερινή φροντίδα μεγαλύτερης διάρκειας με τέτοιο τρόπο ώστε να επιτρέψει στις γυναίκες που έχουν αναλάβει εξ' ολοκλήρου τη φροντίδα των ηλικιωμένων να αναζητήσουν εργασία εφόσον το επιθυμούν. Μελέτη της Ε.Υ.Σ.Ε.Κ.Τ, σχετικά με την αξιολόγηση των μέτρων και των δράσεων των Π.Ε.Π. και του Ε.Π. «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση», που αφορούν τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής ενισχύουν τις παραπάνω διαπιστώσεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 82% των ερωτώμενων δηλώνει πως οι ηλικιωμένοι απαιτούν συνεχή και εντατική φροντίδα, είτε λόγω των αυξημένων αναγκών τους, είτε λόγω μη δυνατότητας πλήρους αυτό-εξυπηρέτησης. Αυτό το ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό μαρτυρά τον υψηλό βαθμό δέσμευσης για τα έμμεσα ωφελούμενα μέλη, αλλά και τον περιορισμένο χρόνο που απομένει για τις λοιπές δραστηριότητες της καθημερινής ζωής. Επίσης, η συχνότητα των επισκέψεων των φροντιστών (μία φορά την εβδομάδα ή μια φορά ανά 15 μέρες) δεν φαίνεται να είναι αντίστοιχη των αυξημένων αναγκών των ωφελούμενων, οι οποίοι έχουν ανάγκη εντατικής φροντίδας και στήριξης με αποτέλεσμα η αποδέσμευση χρόνου για τα εμμέσως ωφελούμενα άτομα (δηλαδή τις γυναίκες που έχουν ευθύνες φροντίδας) να είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Στο σύνολό τους δηλαδή, τα άτομα που έχουν την ευθύνη της φροντίδας των ηλικιωμένων σε καθημερινή βάση, συνεχίζουν να τους φροντίζουν με την ίδια συχνότητα. Η παραπάνω έρευνα αποδεικνύει ότι οι

ανάγκες των ηλικιωμένων απαιτούν άλλου τύπου φροντίδα (συχνές επισκέψεις σε καθημερινή βάση) προκειμένου οι γυναίκες που είναι υπεύθυνες για τη φροντίδα τους να αποδεσμευτούν. Είναι προφανές ότι εκτός από σχετικά προγράμματα που θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες των άμεσα, αλλά και των έμμεσα ωφελούμενων, απαιτείται και αλλαγή της νοοτροπίας και κυρίως ως προς τα έμφυλα στερεότυπα για τους ρόλους ανδρών και γυναικών στην οικογένεια.

Η εφαρμογή του «Βοήθεια στο Σπίτι» ανέδειξε νέες διαστάσεις που οδηγούν στην αυτονομία ανάγκη για επανασχεδιασμό του προγράμματος, ενώ η ευρεία υιοθέτηση του προγράμματος δείχνει επίσης τις αυξανόμενες ανάγκες των πολιτών να ενταχθούν σε αυτό, ιδιαίτερα στους Καποδιστριακούς Δήμους της Περιφέρειας. Παράλληλα, τα προγράμματα παρακολουθούν, και δικαίως, σε προτεραιότητα ηλικιωμένους, αλλά και άτομα με αναπηρίες, που διαβιώνουν μοναχικά. Ωστόσο η ελλειμματική υποδομή κοινωνικών υπηρεσιών και η έλλειψη πρωτοβάθμιας κοινωνικής φροντίδας και υπηρεσιών υγείας, ιδιαίτερα στην περιφέρεια και τα νησιά, αποτελεί μια πραγματικότητα που πολλές φορές αναδεικνύει την ανάγκη διεύρυνσης των παρεμβάσεων του προγράμματος και σε άλλους πολίτες πέραν των ομάδων-στόχων.

Είναι γεγονός ότι το πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι» λειτουργεί πρωτίστως ως μονάδα ιατρο-κοινωνικής φροντίδας και ο τρόπος εφαρμογής του δεν φαίνεται να μπορεί να υποκαταστήσει το ρόλο των «φροντιστριών».

Συνοψίζοντας, θα λέγαμε ότι το Πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι» αποφέρει πολλαπλό κοινωνικό έργο με σημαντικά προνοιακά αποτελέσματα τα οποία συνδέονται με την καθαυτή λειτουργία του και αφορούν τους στόχους, τη στελέχωση και τον εξοπλισμό, τους ωφελούμενους, καθώς και το συντονισμό του προγράμματος.

Συγκεκριμένα, σε ότι αφορά τη φιλοσοφία που έχει να κάνει με την παροχή υπηρεσιών κατ' οίκον σε ηλικιωμένους ή ΑμΕΑ, προκειμένου να αποδεσμευτούν οι γυναίκες με ευθύνες φροντίδας, θα πρέπει να τονίσουμε τη σημασία της εργασίας εκτός δομής (outreach work) που εισάγεται στο πλαίσιο του προγράμματος η οποία αποτελεί μια καινοτομική μεθοδολογία κοινωνικής παρέμβασης. Επίσης, η επιλογή των ωφελούμενων στηρίζεται αφενός στην ανάγκη στήριξης ατόμων που δεν έχουν τη δυνατότητα αυτοεξυπηρέτησης και ζουν μοναχικά, και αφετέρου στο γεγονός ότι οι γυναίκες με ευθύνες φροντίδας επιθυμούν να εργαστούν στην τυπική αγορά εργασίας. Ωστόσο τα κριτήρια επιλεξιμότητας που τελικώς επικράτησαν, σε συνδυασμό με τον ευέλικτο, μη συνεχή και χρονικά περιορισμένο χρόνο παροχής των υπηρεσιών στους ηλικιωμένους, εντέλει βρίσκονται σε αντίθεση με έναν από τους βασικούς στόχους του προγράμματος, που είναι η αποδέσμευση των γυναικών και ο προσανατολισμός τους στην αγορά εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, καθίσταται επιτακτική η ανάγκη επαναπροσανατολισμού του προγράμματος προκειμένου το τελευταίο να λειτουργεί ως πρόγραμμα πρωτοβάθμιας ιατρο-κοινωνικής φροντίδας εντός της τοπικής κοινότητας.

Το Πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι» παρά τα σημαντικά ελλείμματα σε πόρους, προσωπικό, χρήση αξιόπιστων μεθοδολογικών εργαλείων εκτίμησης, καταγραφής και αξιολόγησης αναγκών και υπηρεσιών και την έλλειψη πόρων για τη βιωσιμότητά του, σήμερα αποτελεί μία από τις πιο ουσιαστικές υπηρεσίες στήριξης πολιτών μέσα στην κοινότητά τους από την τοπική αυτοδιοίκηση. Θα πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι σε ορισμένες Περιφέρειες το πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι» έρχεται να καλύψει ένα σημαντικό έλλειμμα ιατρο-κοινωνικών υπηρεσιών και, κατά συνέπεια, αναπτύσσει δράσεις που υπερκαλύπτουν τους αρχικούς στόχους του προγράμματος. Στην πράξη πολλά προγράμματα σε Καποδιστριακούς δήμους λειτουργούν ως «μικρές κοινωνικές υπηρεσίες», παρέχοντας δια-μεθοδική κοινωνική εργασία και νοσηλευτική φροντίδα και σε πολίτες που δεν εμπίπτουν στην ομάδα-στόχο του προγράμματος.

Κρίσιμο ζήτημα για τη συνέχιση του θεσμού αποτελεί η οικονομική και θεσμική του στήριξη από την τοπική αυτοδιοίκηση. Η αξιοποίηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων, αλλά και της πολύχρονης εμπειρίας από την εφαρμογή του προγράμματος θα πρέπει να αποτελέσει τη βάση πάνω στην οποία η τοπική αυτοδιοίκηση θα συνεχίσει, αλλά και θα επεκτείνει τη δραστηριότητα του προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι». Η διεύρυνση της οπτικής όσον αφορά τους άξονες ένταξης και χρηματοδότησης του προγράμματος είναι απαραίτητη, έτσι ώστε το πρόγραμμα να

αναδειχθεί, μέσω μιας ολοκληρωμένης μορφής, ως πρόγραμμα πρωτοβάθμιας ιατρο-κοινωνικής φροντίδας, σύμφωνα με τα πρότυπα και την εμπειρία άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Το ζητούμενο είναι, κατά πόσο οι δήμοι θα μπορέσουν να εξασφαλίσουν την απαιτούμενη χρηματοδότηση για να λειτουργήσει το πρόγραμμα με βάση την παραπάνω φιλοσοφία. Η μέχρι τώρα εμπειρία, καθώς και οι λίγες σχετικές έρευνες, δείχνουν ότι οι περισσότεροι δήμοι, ιδιαιτέρως οι λιγότερο εύρωστοι, αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στην κάλυψη των λειτουργικών εξόδων των δομών άσκησης κοινωνικής πολιτικής που τα τελευταία χρόνια έχουν μεταφερθεί στη δικαιοδοσία τους από την κεντρική διοίκηση.

2.7.2.4.2 «Βοήθεια στο Σπίτι» στο δήμο Κιλκίς

Στο νέο Καλλικρατικό Δ. Κιλκίς υπάρχουν εννιά προνοιακές δομές “Βοήθεια στο Σπίτι” οι οποίες έχουν έδρα στους επτά παλιούς Καποδιστριακούς Δήμους και εξυπηρετούν 297 άτομα ετησίως.

Η μονάδα «Βοήθεια στο Σπίτι» με την παροχή υπηρεσιών φροντίδας σε ηλικιωμένους και άτομα με Αναπηρία (ΑμεΑ), στοχεύει με την λειτουργία της στην παραμονή τους στο οικείο φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον, τη διατήρηση της συνοχής της οικογένειάς τους, την αποφυγή χρήσης ιδρυματικής φροντίδας ή καταστάσεων κοινωνικού αποκλεισμού, την εξασφάλιση αξιοπρεπούς και υγιούς διαβίωσης και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους.

Ταυτόχρονα, στόχο αποτελεί η αποδέσμευση των γυναικών από την φροντίδα των ηλικιωμένων και των ατόμων με Αναπηρία, ώστε να διασφαλίζεται η πρόσβαση τους στην απασχόληση, η σταδιοδρομία και ο συμβιβασμός της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή.

Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στη διασφάλιση των παρακάτω δικαιωμάτων τους όπως στο:

- Να επιλέγουν τον τρόπο ζωής τους.
- Να διαβιούν σε αξιοπρεπείς συνθήκες στο οικείο φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον
- Να διατηρούν την αυτονομία, την κοινωνική συμμετοχή, την επικοινωνία και να αυξάνουν την αυτάρκειά τους
- Να έχουν ίσες ευκαιρίες και κατοχυρωμένα δικαιώματα ώστε να μη γίνονται αποδέκτες προκαταλήψεων και αποκλεισμών
- Να απολαμβάνουν υπηρεσιών και παροχών που να τους εξασφαλίζουν υγεία και επιβίωση
- Να επιλέγουν, να διεκδικούν και να εξασφαλίζουν τους τρόπους και τα μέσα που βελτιώνουν την ποιότητα της ζωής τους.

Το πρόγραμμα εντάσσεται στο πλαίσιο των πρωτοβάθμιων υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας. Με την δράση αυτή διευρύνονται ποσοτικά και ποιοτικά οι υπηρεσίες πρωτοβάθμιας κοινωνικής φροντίδας που παρέχονται στους πολίτες.

Παρέχονται υπηρεσίες Κοινωνικής Εργασίας, Νοσηλευτικής Φροντίδας και Οικογενειακής Οικιακής Βοήθειας και ανάπτυξη κοινωνικών και λειτουργικών δεξιοτήτων για την κάλυψη βασικών αναγκών με δυνατότητα επέκτασης του είδους και του εύρους των υπηρεσιών αυτών. Δίδεται προτεραιότητα στη φροντίδα των ηλικιωμένων που ζουν μόνοι τους μόνιμα ή ορισμένες ώρες της ημέρας και δεν αυτοεξυπηρετούνται σε ικανοποιητικό βαθμό και των Α.μεΑ. που ζουν μόνα τους ή με την οικογένεια τους και αντιμετωπίζουν κινδύνους απομόνωσης, αποκλεισμού, επιβίωσης, υπερβολικής επιβάρυνσης και κρίσης της οικογένειας τους, και κινδυνεύουν πρώιμα ή σε υπέρμετρο βαθμό να κάνουν χρήση ιδρυματικής φροντίδας και να υποστούν επιδείνωση της ποιότητας της ζωής τους.

2.7.2.4.3 Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας

Η Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας του Δ. Κιλκίς με έδρα την πόλη του Κιλκίς που εξυπηρετεί 46 άτομα το χρόνο επιτελώντας ένα σημαντικό για την τοπική κοινωνία έργο στο πλαίσιο των πρωτοβάθμιων υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας.

2.7.2.4.4 Συμβουλευτικό Κέντρο ΚΕΘΕΑ ΙΘΑΚΗ

Από το 2006 λειτουργεί στην πόλη του Κιλκίς το Συμβουλευτικό Κέντρο ΚΕΘΕΑ ΙΘΑΚΗ, θεραπευτικό πρόγραμμα που απευθύνεται σε πειραματιζόμενους χρήστες, χρήστες, χρήστες με προβλήματα υγείας ή νομικά προβλήματα καθώς και γονείς και συγγενείς χρηστών. Σήμερα το ΚΕΘΕΑ ΚΙΛΚΙΣ εξυπηρετεί 25 άτομα ετησίως. Στόχος του Συμβουλευτικού Κέντρου, είναι η παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής και υποστήριξης σε χρήστες ψυχοτρόπων ουσιών, η ενημέρωση και υποστήριξη του οικογενειακού περιβάλλοντός τους καθώς και η κινητοποίηση των εξαρτημένων για θεραπεία ενώ ο βασικός του στόχος είναι η προετοιμασία εξαρτημένων συνανθρώπων μας, να ενταχθούν στην πλησιέστερη θεραπευτική κοινότητα διαμονής, τη Θ.Κ ΙΘΑΚΗ στη Σίνδο της Θεσσαλονίκης. Οι υπηρεσίες που προσφέρει δωρεάν είναι:

- ✓ Ομαδική και ατομική συμβουλευτική
- ✓ Ψυχολογική υποστήριξη
- ✓ Ενημέρωση για θέματα που αφορούν στα ναρκωτικά
- ✓ Φροντίδα θεμάτων υγείας
- ✓ Προετοιμασία για ένταξη σε θεραπευτική κοινότητα

2.7.2.4.5 Παιδικοί και βρεφονηπιακοί σταθμοί

Όπως είναι γνωστό το σύνολο σχεδόν των Ο.Τ.Α. στην Ελλάδα λειτουργεί παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς. Για την ακρίβεια, σήμερα λειτουργούν 1.751 παιδικοί και βρεφονηπιακοί σταθμοί, οι οποίοι φιλοξενούν 78.272 παιδιά και παρουσιάζουν ποικιλομορφία ως προς τη νομική μορφή λειτουργίας τους. Συγκεκριμένα πρόκειται για:

- Σταθμούς που είχαν συσταθεί ως Κρατικοί Παιδικοί και Βρεφονηπιακοί Σταθμοί και μεταβιβάστηκαν στους Ο.Τ.Α. σε τρεις φάσεις (μέσω των νόμων Ν.2218/94, Ν.2880/01, Ν.3106/03), οι οποίοι αποτελούν πλέον Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ) των Δήμων ή των Κοινοτήτων όπου ανήκουν. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν 1.491 παιδικοί σταθμοί, οι οποίοι αποτελούν 85,2% του συνόλου των παιδικών σταθμών.
- Σταθμούς που συνέστησαν οι Δήμοι, ως ίδια Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΔΔ) ή ως υπηρεσίες του Δήμου. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν 32 παιδικοί σταθμοί, οι οποίοι αποτελούν 1,8% του συνόλου των παιδικών σταθμών 7 και
- Σταθμούς που συστάθηκαν από επιχειρήσεις των Ο.Τ.Α., οι οποίοι αποτελούν διακριτά Νομικά Πρόσωπα, αλλά δομικές και λειτουργικές ενότητες των Επιχειρήσεων αυτών. Δημιουργήθηκαν μέσω των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του Β΄ και Γ΄ΚΠΣ, και διακρίνονται για τη θεσμική τους ευελιξία ως προς τη λειτουργία, τις προσλήψεις προσωπικού και τις προμήθειες. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν 218 παιδικοί σταθμοί, οι οποίοι αποτελούν 12,14% του συνόλου των παιδικών σταθμών.

Διαπιστώνεται η αναγκαιότητα ενός ενιαίου πλαισίου λειτουργίας των παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, το οποίο θα διαθέτει ευελιξία, ποικιλία παρεχόμενων υπηρεσιών, ευέλικτο ωράριο φύλαξης συμβατό με τα ωράρια εργασίας των γονέων, σύστημα ελέγχου, ασφάλειας και ιδιαίτερα διασφάλισης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, ώστε να δημιουργηθούν και οι προϋποθέσεις βιωσιμότητας αυτών των δομών.

Κατά την προηγούμενη τετραετία στο Δ. Κιλκίς λειτουργούσαν 7 παιδικοί σταθμοί και φιλοξενούσαν 1.100 παιδιά (βρέφη και νήπια και στις αθλητικές μας εγκαταστάσεις αθλούνταν 7 σύλλογοι. Σήμερα λειτουργούν 6 παιδικοί σταθμοί και φιλοξενούν 280 παιδιά (βρέφη και νήπια) και στις αθλητικές εγκαταστάσεις αθλούνταν 7 σύλλογοι με κυρίαρχο πρόβλημα την έλλειψη προσωπικού.

Ακολουθεί ο πίνακας με τις νέες εγγραφές βρεφών ή/και νηπίων για το έτος 2015-2016 για τους παιδικούς - βρεφονηπιακούς σταθμούς του δήμου.

Νέες εγγραφές (σχολικό έτος 2015-2016)

Α΄ ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ
Εγγεγραμμένα Νήπια: 39
Β΄ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ
Εγγεγραμμένα Βρέφη: 14
Εγγεγραμμένα Νήπια: 31
Γ΄ ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ
Εγγεγραμμένα Βρέφη: 11
Εγγεγραμμένα Νήπια: 38
ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΒΙ.ΠΕ ΣΤΑΥΡΟΧΩΡΙΟΥ
Εγγεγραμμένα Βρέφη: 10
Εγγεγραμμένα Νήπια: 5
ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΧΕΡΣΟΥ
Εγγεγραμμένα Νήπια: 9
ΠΑΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ Ν. ΣΑΝΤΑΣ
Εγγεγραμμένα Νήπια: 15

Πηγή: ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΙΚΩΝ – ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ ΔΗΜΟΥ ΚΙΛΚΙΣ

2.7.2.4.6 Κτίρια της Κ.Δ.Ε.Κ.

Λειτουργία Τμήματος Παιδικού Σταθμού «Αστεράκια»

Ο Παιδικός Σταθμός είναι η Μονάδα που φροντίζει παιδιά προσχολικής ηλικίας. Σκοπός του παιδικού σταθμού είναι η καθημερινή φύλαξη και η σωστή απασχόληση των νηπίων. Επίσης προβλέπεται η φροντίδα, η ημερήσια διατροφή, η διαπαιδαγώγηση και ψυχαγωγία των νηπίων, η πολύπλευρη νοητική, συναισθηματική, κοινωνική, ψυχοσωματική ανάπτυξη των νηπίων, η προπαρασκευή τους για τη φυσική μετάβασή τους από την οικογενειακή ζωή στο σχολικό περιβάλλον.

Ειδικότερα ο Παιδικός Σταθμός βοηθά τα νήπια:

- Α) Να καλλιεργούν τις αισθήσεις τους και να οργανώνουν τις πράξεις τους, κινητικές και νοητικές.
- Β) Να εμπλουτίζουν και να οργανώνουν τις εμπειρίες τους από το φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον και να αποκτούν την ικανότητα να διακρίνουν τις σχέσεις και αλληλεπιδράσεις που υπάρχουν μέσα σε αυτό.
- Γ) Να αναπτύσσουν την ικανότητα κατανόησης και έκφρασης με σύμβολα γενικά και ιδιαίτερα στους τομείς της γλώσσας των μαθηματικών και της αισθητικής.
- Δ) Να προχωρούν στη δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων, που θα τα βοηθούν στη βαθμιαία και αρμονική ένταξή τους στην κοινωνική ζωή, και
- Ε) Να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες ελεύθερα και αβίαστα και μέσα στο πλαίσιο του οργανωμένου περιβάλλοντος, να εθίζονται στην αμφίδρομη σχέση ατόμου και ομάδας.

Ο Παιδικός Σταθμός παρέχει τις παρακάτω υπηρεσίες:

- Υγιεινή και ασφαλή παραμονή, προσαρμοσμένη στις ανάγκες κάθε ηλικίας φιλοξενούμενων παιδιών, σε κτίριο κατασκευασμένο σύμφωνα με τις οριζόμενες στο άρθρο 3, τεχνικές προδιαγραφές.
- Απασχόληση, διαπαιδαγώγηση, παιχνίδι, ψυχαγωγία, ανάπαυση, ψυχολογική βοήθεια ανάλογα με την ηλικία.
- Μέριμνα για την ομαλή ψυχο-συναισθηματική και υγιεινή ανάπτυξη των νηπίων και παροχή συμβουλευτικής ενημέρωσης και υποστήριξης στις οικογένειές τους.
- Υγιεινή και επαρκή διατροφή με σωστή ποιοτική σύνθεση.

- Φροντίδα για την ατομική καθαριότητά τους, καθώς και την καθαριότητα των χώρων της Μονάδας.
- Τακτική ιατρική παρακολούθηση.

Το ημερήσιο πρόγραμμα εργασίας στον παιδικό σταθμό περιλαμβάνει:

- ✓ Γνωριμία με το φυσικό και τεχνικό περιβάλλον.
- ✓ Καλλιέργεια της Γλώσσας, ανάπτυξη του προφορικού λόγου, εισαγωγή στον γραπτό λόγο
- ✓ Προ-μαθηματικές έννοιες
- ✓ Μουσική προπαιδεία
- ✓ Εικαστικά (ζωγραφική ,χειροτεχνία, κουκλοθέατρο).
- ✓ Ρυθμική-κινητική αγωγή, γυμναστική ,χορός
- ✓ Αυθόρμητη ενασχόληση των νηπίων στις γωνιές δραστηριότητες χωρίς την άμεση εμπλοκή της παιδαγωγού – νηπιαγωγού.
- ✓ Ενασχόληση των νηπίων σε δραστηριότητες που θα αποβλέπουν στην επίτευξη είτε των προεπιλεγμένων από την νηπιαγωγό στόχων, είτε εκείνων που θα αναδυθούν από τις αυθόρμητες η προγραμματισμένων δραστηριοτήτων.

Λειτουργία Τμήματος Βρεφονηπιακού Σταθμού, «Τσαφ-Τσουφ»

Ο Βρεφονηπιακός Σταθμός είναι η Μονάδα που φροντίζει νήπια και βρέφη. Σκοπός του Βρεφονηπιακού σταθμού είναι η καθημερινή φύλαξη και η σωστή απασχόληση νηπίων και βρεφών. Επίσης προβλέπεται η φροντίδα, η ημερήσια διατροφή, η διαπαιδαγώγηση και ψυχαγωγία των νηπίων και βρεφών , η πολύπλευρη νοητική, συναισθηματική, κοινωνική, ψυχοσωματική ανάπτυξη των νηπίων και των βρεφών, η προπαρασκευή τους για τη φυσική μετάβασή τους από την οικογενειακή ζωή στο σχολικό περιβάλλον.

Ειδικότερα ο Βρεφονηπιακός Σταθμός βοηθά τα νήπια και τα βρέφη:

- A) Να καλλιεργούν τις αισθήσεις τους και να οργανώνουν τις πράξεις τους , Κινητικές και νοητικές.
- B) Να εμπλουτίζουν και να οργανώνουν τις εμπειρίες τους από το φυσικό και Κοινωνικό τους περιβάλλον και να αποκτούν την ικανότητα να διακρίνουν τις Σχέσεις και αλληλεπιδράσεις που υπάρχουν μέσα σε αυτό.
- Γ) Να αναπτύσσουν την ικανότητα κατανόησης και έκφρασης με σύμβολα γενικά Και ιδιαίτερα στους τομείς της γλώσσας των μαθηματικών και της αισθητικής.
- Δ) Να προχωρούν στη δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων, που θα τα βοηθούν στη βαθμιαία και αρμονική ένταξή τους στην κοινωνική ζωή και
- E) Να αναπτύσσουν πρωτοβουλίες ελεύθερα και αβίαστα και μέσα στο πλαίσιο του οργανωμένου περιβάλλοντος, να εθίζονται στην αμφίδρομη σχέση ατόμου και ομάδας.

Ο Βρεφονηπιακός Σταθμός παρέχει τις παρακάτω υπηρεσίες:

- Υγιεινή και ασφαλή παραμονή, προσαρμοσμένη στις ανάγκες κάθε ηλικίας φιλοξενουμένων παιδιών, σε κτίριο κατασκευασμένο σύμφωνα με τις οριζόμενες στο άρθρο 3, τεχνικές προδιαγραφές.
- Απασχόληση, διαπαιδαγώγηση, παιχνίδι, ψυχαγωγία, ανάπαυση, ψυχολογική βοήθεια ανάλογα με την ηλικία.
- Μέριμνα για την ομαλή ψυχο-συναισθηματική και υγιεινή ανάπτυξη των νηπίων και των βρεφών και παροχή συμβουλευτικής ενημέρωσης και υποστήριξης στις οικογένειές τους.
- Υγιεινή και επαρκή διατροφή με σωστή ποιοτική σύνθεση.
- Φροντίδα για την ατομική καθαριότητά τους, καθώς και την καθαριότητα των χώρων της Μονάδας.
- Τακτική ιατρική παρακολούθηση.
Το ημερήσιο πρόγραμμα εργασίας στον Βρεφονηπιακό σταθμό περιλαμβάνει:
- ✓ Γνωριμία με το φυσικό και τεχνικό περιβάλλον.

- ✓ Καλλιέργεια της Γλώσσας, ανάπτυξη του προφορικού λόγου, εισαγωγή
- ✓ στον γραπτό λόγο
- ✓ Προ-μαθηματικές έννοιες
- ✓ Μουσική προπαιδεία
- ✓ Εικαστικά (ζωγραφική ,χειροτεχνία, κουκλοθέατρο).
- ✓ Ρυθμική-κινητική αγωγή, γυμναστική ,χορός
- ✓ Αυθόρμητη ενασχόληση των νηπίων στις γωνιές δραστηριότητες χωρίς
- ✓ την άμεση εμπλοκή της παιδαγωγού – νηπιαγωγού.
- ✓ Ενασχόληση των νηπίων σε δραστηριότητες που θα αποβλέπουν στην επίτευξη είτε των προεπιλεγμένων από την νηπιαγωγό στόχων, είτε εκείνων που θα αναδυθούν από τις αυθόρμητες η προγραμματισμένων δραστηριοτήτων.

Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.)

Ο θεσμός της δημιουργικής απασχόλησης των παιδιών δεν είναι νέος. Από τη δεκαετία του 1980 οι Ο.Τ.Α. προχώρησαν στη δημιουργία Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.). Οι βάσεις ωστόσο για την ανάπτυξη του θεσμού των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών στην Ελλάδα, δημιουργήθηκαν το 1994, μέσα από τη συνεργασία τεσσάρων φορέων: της Γενικής Γραμματείας Ισότητας (Γ.Γ.Ι.) , του Κέντρου Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.), του Ινστιτούτου Εργασίας της Γ.Σ.Ε.Ε. και της Ελληνικής Εταιρείας Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α.). Στο πλαίσιο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας NOW (New Opportunities for Women), δημιουργήθηκαν και λειτούργησαν πιλοτικά, σε συνεργασία με δέκα Ο.Τ.Α., τα αντίστοιχα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών στους Δήμους Ελευσίνας, Καλλιθέας, Κατερίνης, Χαλκίδας, Κομοτηνής, Λαυρίου, Ξάνθης, Πάτρας, Ιωαννίνων, καθώς και στην Κοινότητα Κορινού Πιερίας.

Το 1996, οι ίδιοι φορείς ως εταιρικό σχήμα πια, αξιοποιώντας τα κονδύλια της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας «ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ» υλοποίησαν ένα σύνθετο πρόγραμμα - σχέδιο, συνεχίζοντας και βελτιώνοντας τη λειτουργία των παλαιών κέντρων (Κ.Δ.Α.Π.) και δημιουργώντας οκτώ νέα Κ.Δ.Α.Π. στους Δήμους Αλεξανδρούπολης, Έδεσσας, Αγρινίου, Λιτοχώρου, Κάτω Αχαΐας, Λάρισας, Ηρακλείου και Αχαρνών. Μετά το πέρας του προαναφερόμενου Προγράμματος (1998), τα Κ.Δ.Α.Π. εντάχθηκαν, ως καλή πρακτική, στα Εθνικά Σχέδια Δράσης για την Απασχόληση (Ε.Σ.Δ.Α.) των ετών 1998 - 1999 .

Η πλειοψηφία των Κ.Δ.Α.Π. που λειτουργούν σήμερα, ιδρύθηκαν στο πλαίσιο του Β΄ και Γ΄ ΚΠΣ. Συγκεκριμένα, δημιουργήθηκαν 241 Κ.Δ.Α.Π.11 και στόχος τους ήταν να διευκολύνουν τους εργαζόμενους γονείς και ιδιαιτέρως την ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας. Τα Κέντρα δέχονται παιδιά ηλικίας 6-12 χρονών παρέχοντάς τους στήριξη προκειμένου να κοινωνικοποιηθούν και να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους μέσα από την επαφή με τον πολιτισμό, την τέχνη, τις φυσικές επιστήμες και παράλληλα την καλλιέργεια του πνεύματος και την ισότητα των δύο φύλων.

Τα Κ.Δ.Α.Π. τόσο στα αστικά κέντρα, όσο και στην επαρχία αποτελούν μια εναλλακτική λύση για την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των παιδιών με δραστηριότητες που αναπτύσσουν τη δημιουργικότητα και την κοινωνικότητα και οδηγούν σε μία θετική στάση απέναντι στη ζωή.

Ο ρόλος τους εξαρτάται κάθε φορά από τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας. Συνοπτικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο κύριος στόχος της εξωσχολικής απασχόλησης στα αστικά κέντρα είναι να δοθεί στα παιδιά η ευκαιρία να ξεπεράσουν το πρόβλημα της πλήξης, της παθητικότητας και της μοναξιάς, ενώ στην επαρχία είναι να προσφέρει πολιτιστικά ερεθίσματα που θα διευρύνουν τους ορίζοντες των παιδιών και θα συμβάλλουν στη διατήρηση της αυθεντικότητας της αισθητικής τους.

Τα Κ.Δ.Α.Π. θα μπορούσαν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο όσον αφορά στη στήριξη της οικογένειας, εφόσον έχουν άμεση σχέση με το ζήτημα της διαχείρισης του ελεύθερου χρόνου των παιδιών. Συγκεκριμένα μέσω ενός ευέλικτου ωραρίου λειτουργίας, θα μπορούσαν να καλύψουν ευκαιριακές ανάγκες των παιδιών που δεν απαιτούν προηγούμενη δέσμευση ή οργάνωση από

την πλευρά των γονέων. Η μετεξέλιξή τους όμως σε δομές φύλαξης παιδιών, αφενός λόγω της χρηματοδότησής τους από τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) και αφετέρου λόγω της σύνδεσής τους με την απασχόληση (σταθερό ωράριο, συγκεκριμένος αριθμός παιδιών), αποδυνάμωσε το στόχο τους. Επίσης, παρά τη συσχέτιση της δημιουργίας και της λειτουργίας των δομών αυτών με την αύξηση της απασχόλησης των γυναικών και την παραμονή τους στην αγορά εργασίας, δεν έχει μέχρι σήμερα διασφαλιστεί η συνέχιση της λειτουργίας τους, ενώ το πρόβλημα χρηματοδότησής τους επιχειρείται να αντιμετωπιστεί όπως και στην περίπτωση των παιδικών σταθμών. Το αποτέλεσμα είναι να αποκλείονται μεγάλες κατηγορίες πληθυσμού (δημόσιοι υπάλληλοι κ.λ.π.) από τη χρήση αυτών των υπηρεσιών και να υπονομεύεται το μέλλον αυτού του τύπου δομών, οι οποίες θα μπορούσαν να συμβάλλουν αποφασιστικά στη συμφιλίωση προσωπικής/ οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.

Λειτουργία Τμήματος Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών «Κ.Δ.Α.Π.»

Σκοπός του ΚΔΑΠ της επιχείρησης είναι η δημιουργική απασχόληση των παιδιών μέσα σε τμήματα (πληροφορική, ζωγραφική, κ.α.) για ορισμένο χρονικό διάστημα της ημέρας, εκτός σχολικού ωραρίου, η σωστή αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου με ατομική ή οργανωμένη δραστηριότητα ή μέσα από οργανωμένες ομάδες εργαστηρίων καθώς και η εξυπηρέτηση των γονέων. Το ΚΔΑΠ παρέχει τις παρακάτω υπηρεσίες:

- Υγιεινή και ασφαλή απασχόληση και αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των παιδιών με την ανάπτυξη της ατομικής και ομαδικής δραστηριότητας
- Υλοποίηση προγραμμάτων έκφρασης, ψυχαγωγίας, άθλησης
- Ανάπτυξη φιλικών δεσμών και κοινωνικών σχέσεων
- Ενημέρωση της οικογένειας και παραπομπή σε φορείς που παρέχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες

Το Κέντρο αυτό δύναται να διασυνδεθεί με τις εκπαιδευτικές μονάδες, τις Κοινωνικές υπηρεσίες των ΟΤΑ, τους φορείς και τις υπηρεσίες πολιτιστικής Αθλητικής, περιβαλλοντικής κ.ο.κ. τοπικής παρέμβασης και ανάπτυξης.

Στο Κέντρο εξασφαλίζεται η υγιεινή και ασφαλής παραμονή των παιδιών.

Επίσης σκοποί του Κέντρου Δημιουργικής απασχόλησης είναι:

- Η δημιουργική απασχόληση των παιδιών, η αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου ώστε να αποκτήσουν θετική στάση απέναντι στη ζωή αλλά και στις βασικές δεξιότητες-ικανότητες.
- Η εξασφάλιση ελεύθερου χρόνου για τους γονείς για να ικανοποιούν τις προσωπικές ή οικογενειακές τους ανάγκες ή για να μπορούν να εργάζονται και κατά τις απογευματινές ώρες.

Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρίες (Κ.Δ.Α.Π. μ.Ε.Α.)

Τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία αποτελούν μονάδες δημιουργικής απασχόλησης για παιδιά με αναπηρίες δυναμικότητας 20-25 ατόμων. Στις μονάδες αυτές, εντάσσονται και έφηβοι με νοητική στέρση και κινητική αναπηρία. Σήμερα λειτουργούν 44 μονάδες στους δήμους της χώρας¹². Σκοπός τους είναι η δημιουργική απασχόληση των παιδιών μέσω προγραμμάτων έκφρασης, ψυχαγωγικής άσκησης, λόγου, ανάπτυξης δεξιοτήτων άθλησης και σωματικής αγωγής.

Το σύνολο των εργαζομένων σε Κ.Δ.Α.Π και Κ.Δ.Α.Π. μ.Ε.Α. ανέρχεται στα 1.300 άτομα από τα οποία το 82% απασχολείται με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, ένα μικρότερο ποσοστό (16%) με συμβάσεις έργου, ενώ ελάχιστο είναι το ποσοστό των εργαζομένων με συμβάσεις αορίστου χρόνου.

Τα Κ.Δ.Α.Π. με.Α. (όπως και τα Κ.Δ.Α.Π.) που λειτουργούν στις δημοτικές επιχειρήσεις, αντιμετωπίζουν προβλήματα ως προς τη βιωσιμότητά τους, μιας και το σύνολο της χρηματοδότησής τους, προέρχεται από Ευρωπαϊκά Προγράμματα. Μια προσωρινή λύση για τη συνέχιση της λειτουργίας αυτών των δομών επιχειρείται με το πρόγραμμα «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής», μέσω του οποίου δεν χρηματοδοτούνται απευθείας οι δομές, αλλά οι ενδιαφερόμενες γυναίκες, οι οποίες θα έχουν τη δυνατότητα να επωφεληθούν από την προσφερόμενες θέσεις Κ.Δ.Α.Π. για την ενασχόληση των παιδιών αντίστοιχης ηλικίας.

Λειτουργία Τμήματος Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία «Κ.Δ.Α.Π.μεΑ.»

Σκοπός του Κέντρου Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία «Κ.Δ.Α.Π.μεΑ.» είναι:

- Α) Η Κοινωνική ένταξη παιδιών-εφήβων με αναπηρίες.
- Β) Η Στήριξη της οικογένειας τους ώστε να αντιμετωπιστούν καταστάσεις Κοινωνικού αποκλεισμού και να αποφευχθεί η χρήση ιδρυματικής φροντίδας.
- Γ) Η βελτίωση της ποιότητας της ζωής των παιδιών – εφήβων με αναπηρίες και των οικογενειών τους.

Το Κ.Δ.Α.Π. με Α. για την εκπλήρωση των σκοπών του, παρέχει τις παρακάτω υπηρεσίες:

- Ασφαλή απασχόληση και αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των παιδιών - εφήβων με αναπηρίες, με την ανάπτυξη προσωπικής ή ομαδικής δραστηριότητας.
- Ατομική εκπαίδευση των παιδιών - εφήβων με αναπηρίες πάνω σε θέματα αυτοεξυπηρέτησης (διατροφή, καθαριότητα, υγιεινή).
- Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων.
- Υλοποίηση προγραμμάτων έκφρασης και ψυχαγωγίας, άθλησης και σωματικής αγωγής.
- Ανάπτυξη φιλικών δεσμών και κοινωνικών σχέσεων.
- Υποστήριξη της οικογένειας που φροντίζει το παιδί – έφηβο με αναπηρία.
- Εκπαίδευση των μελών της οικογένειας στην κατάλληλη αντιμετώπιση των εξειδικευμένων αναγκών φροντίδας και εκπαίδευσης των παιδιών – εφήβων , με αναπηρίες.
- Ενημέρωση της οικογένειας και παραπομπή τους στις αρμόδιες υπηρεσίες για την κάλυψη εξειδικευμένων αναγκών των παιδιών τους με αναπηρίες.
- Διασύνδεση με τις εκπαιδευτικές μονάδες αγωγής, το Εθνικό Κέντρο Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας (Ε.Κ.Α.Β.), τις κοινωνικές υπηρεσίες των οργανισμών τοπικής και νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, τους φορείς και τις υπηρεσίες στήριξης και διεκδίκησης των δικαιωμάτων των ατόμων με Αναπηρίες με το δίκτυο υπηρεσιών πρωτοβάθμιας υγείας της περιοχής και με εθελοντικές οργανώσεις .
- Διασύνδεση με φορείς που υλοποιούν προγράμματα προεπαγγελματικής κατάρτισης.

Το Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης παιδιών με Αναπηρία (Κ.Δ.Α.Π. με Α.) εξυπηρετεί όλο το Νομό Κιλκίς και συγκεκριμένα 31 παιδιά ετησίως.

2.7.2.4.7 Κοινωνικό Ιατρείο-Φαρμακείο Κιλκίς «ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΤΗΛΙΑΚΟΣ»

Από το Σεπτέμβριο του 2010 επίσης στην πόλη του Κιλκίς λειτουργεί και το Κοινωνικό Ιατρείο-Φαρμακείο Κιλκίς «ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΤΗΛΙΑΚΟΣ», το δεύτερο μετά από αυτό της Αθήνας σε επίπεδο χώρας, προσπάθεια που αναδεικνύει την κοινωνική ευαισθησία των φορέων που συγκροτούν αυτό το έργο (Δήμος Κιλκίς, Ιατρικός και Φαρμακευτικός Σύλλογος) και αποσκοπεί στη μερική αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας κάποιων ανθρώπων μέσα από την εθελοντική προσφορά των προσώπων που συμμετέχουν και επανδρώνουν αυτή την προσπάθεια αλλά και των απλών πολιτών. Η λειτουργία του αποσκοπεί στη δωρεάν διάθεση φαρμάκων και δωρεάν πρωτοβάθμια

Ιατρική περίθαλψη σε ανασφάλιστους, απόρους και γενικά σε όλες τις ευπαθείς ομάδες. Το Κοινωνικό Ιατρείο – Φαρμακείο εξυπηρετεί 24 άτομα ετησίως.

2.7.2.4.8 Λειτουργία Σχολής Γονέων

Πρόκειται για μια σειρά μαθημάτων προς γονείς κάθε ηλικίας προκειμένου αυτοί να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τα κάθε λογής προβλήματα που προκύπτουν καθημερινά μέσα στην οικογένεια. Οι συναντήσεις των γονέων πραγματοποιούνται με την επιστημονική καθοδήγηση ψυχολόγου. Για τους συμμετέχοντες δεν υπάρχει καμία οικονομική επιβάρυνση.

Στόχος είναι να ευαισθητοποιηθούν οι γονείς σε βασικούς τομείς που συντελούν αποφασιστικά στην ψυχοκοινωνική υγεία των παιδιών τους. Στις συναντήσεις, οι γονείς έχουν τη δυνατότητα να μοιραστούν ιδέες, εμπειρίες και γνώση και να ανταλλάξουν απόψεις, προκειμένου να προσφέρουν στα παιδιά τους αυτό που πραγματικά έχουν ανάγκη: μια ασφαλή, δυναμική αφετηρία στη ζωή.

Οι ομάδες γονέων δεν είναι διαλέξεις, οι οποίες δρουν, συνήθως, ενοχοποιητικά προς τους γονείς, προτείνοντας συνταγές επιτυχίας, αλλά ομάδες ευαισθητοποίησης, πρόληψης και ενίσχυσης του γονεϊκού και συζυγικού ρόλου.

Μερικά από τα θέματα που θα πραγματευτεί η ομάδα είναι τα εξής:

- Επικοινωνία στην οικογένεια
- Ανάπτυξη ουσιαστικών διαπροσωπικών σχέσεων στην οικογένεια
- Όρια και πειθαρχία
- Ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης σε παιδιά και γονείς
- Αρχές και αξίες
- Οι συγκρούσεις στην οικογένεια
- Η βία μεταξύ συμμαθητών-σημάδια αναγνώρισης και τρόποι παρέμβασης
- Δυσκολίες προσαρμογής στο σχολείο
- Μαθησιακές δυσκολίες

2.7.2.4.9 Δομές παροχής υπηρεσιών σε ηλικιωμένα άτομα

Μια διαφορετική κατηγορία πληθυσμού στην οποία η Τοπική Αυτοδιοίκηση παρέχει κοινωνικές υπηρεσίες είναι οι ηλικιωμένοι. Στον τομέα της πρωτοβάθμιας φροντίδας και υγειονομικής περίθαλψης των ηλικιωμένων η Τοπική Αυτοδιοίκηση διαθέτει τις εξής δομές:

- Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η.)
- Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (Κ.Η.Φ.Η.)
- Μονάδες “Βοήθεια στο Σπίτι” (Β.σ.Σ.)
- Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας (Μ.Κ.Μ.)
- Λοιπές δομές, υπηρεσίες και προγράμματα (π.χ. Λέσχες Φιλίας, Λέσχες Ηλικιωμένων κ.ά.)

Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων (Κ.Α.Π.Η.)

Τα Κ.Α.Π.Η, τα οποία αποτελούν την πρώτη παρέμβαση στον τομέα της ανοικτής περίθαλψης, πρωτοεμφανίστηκαν στη χώρα το 1979 από φορείς του εθελοντικού τομέα. Το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, το οποίο οδήγησε στην τυποποίηση του θεσμού, μεταβίβασε τις αρμοδιότητες ίδρυσης και λειτουργίας των Κ.Α.Π.Η. στην τοπική αυτοδιοίκηση. Τα Κ.Α.Π.Η. αποτελούν ΝΠΔΔ που ιδρύονται και λειτουργούν στο πλαίσιο των Ο.Τ.Α.. Σήμερα λειτουργούν 734 Κ.Α.Π.Η. στους Δήμους της χώρας 16 και θεωρούνται ως ένας ενισχυμένος θεσμός για την παροχή υπηρεσιών σε άτομα τρίτης ηλικίας.

Η ίδρυσή τους αποσκοπούσε στην αποφυγή της περιθωριοποίησης ή της ιδρυματοποίησης των ηλικιωμένων και της διατήρησης του ενδιαφέροντός τους για τον κοινωνικό τους περίγυρο, αφενός μέσω της ενεργοποίησης των ίδιων και αφετέρου μέσω της κινητοποίησης του ενδιαφέροντος της τοπικής κοινότητας για τα άτομα τρίτης ηλικίας.

Οι υπηρεσίες που παρέχονται στο πλαίσιο των Κ.Α.Π.Η. συνδυάζουν τις παραδοσιακές υπηρεσίες προληπτικής ιατρικής και πρωτοβάθμιας περίθαλψης με τις προνοιακές υπηρεσίες ανοικτού τύπου. Πιο συγκεκριμένα, τα Κ.Α.Π.Η. παρέχουν κυρίως υπηρεσίες οργανωμένης ψυχαγωγίας και συμμετοχής των ηλικιωμένων σε διάφορες κοινωνικές δραστηριότητες με στόχο την ενεργοποίησή τους και την ισότιμη συμμετοχή τους στην κοινότητα. Παράλληλα, στα Κ.Α.Π.Η. παρέχονται υπηρεσίες προληπτικής ιατρικής για έγκαιρη διάγνωση, ώστε να αποφευχθεί η μακρόχρονη θεραπεία, καθώς και υπηρεσίες κοινωνικής εργασίας. Ωστόσο, όπως έχει διαπιστωθεί, τα Κ.Α.Π.Η. τα οποία διαθέτουν πλούσιο πρόγραμμα δραστηριοτήτων στο εσωτερικό τους ή σε συνεργασία με άλλους τοπικούς φορείς ή την κοινότητα γενικότερα, συνολικά είναι λίγα. Συχνά περιορίζονται σε δράσεις όπως, η βοήθεια κάποιων ηλικιωμένων στο σπίτι, εκδρομές, επισκέψεις σε μουσεία, παρακολούθηση ή διοργάνωση θεατρικών έργων, κλπ. Στα περισσότερα Κ.Α.Π.Η. έχουν επικρατήσει, κυρίως τα προγράμματα ψυχαγωγικού χαρακτήρα. Τα οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα Κ.Α.Π.Η., είναι τεράστια και έχουν άμεσο αντίκτυπο και στον αριθμό και στην ποικιλία των προσφερομένων προγραμμάτων, είτε διότι τα τελευταία θεωρούνται δαπανηρά, είτε διότι η διοργάνωσή τους είναι χρονοβόρα και απαιτούν την ύπαρξη μεγαλύτερου αριθμού εργαζόμενων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν πολλά Κ.Α.Π.Η., τα οποία τα τελευταία χρόνια τείνουν να μετατραπούν σε καφεενία ή περιστασιακά ιατρεία, κυρίως για τη συνταγογράφηση φαρμάκων, μιας και στερούνται τις αναγκαίες ειδικότητες (κοινωνικών λειτουργών ή φυσιοθεραπευτών για παράδειγμα) για να λειτουργήσουν σε άλλο πλαίσιο.

Η έλλειψη άλλου τύπου προγραμμάτων δεν οφείλεται μόνο στα οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα Κ.Α.Π.Η. αλλά και σε μια σειρά άλλες αιτίες. Όπως για παράδειγμα, στην έλλειψη συμμετοχικών διαδικασιών στον σχεδιασμό, στην υλοποίηση και στη διαχείριση των προγραμμάτων, με αποτέλεσμα να παρατηρείται περιορισμένη συμμετοχή και αυτενέργεια των ηλικιωμένων. Η έλλειψη αυτή καθιστά τους τελευταίους παθητικούς δέκτες, με αποτέλεσμα να περιορίζεται η ανοικτή προστασία σε κάποιες μεμονωμένες περιοχές.

Στο πλαίσιο αυτό προκύπτει ένα σοβαρό ζήτημα που αφορά το κατά πόσον τα υλοποιούμενα προγράμματα ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των ηλικιωμένων.

Μια άλλη αιτία είναι ο φόρτος εργασίας των εργαζόμενων, κυρίως των κοινωνικών λειτουργών, οι οποίοι/ες εκτός από τη διοργάνωση των προγραμμάτων, επωμίζονται και τη διοικητική δουλειά και την κοινωνική εργασία εκτός Κ.Α.Π.Η.

Ένα επιπλέον σοβαρό πρόβλημα αφορά τη στέγαση των Κ.Α.Π.Η. Για παράδειγμα, σε αρκετές περιπτώσεις δημιουργούνται προβλήματα υγείας ή και δυσλειτουργίας, λόγω των κτιρίων που χρησιμοποιούνται τα οποία δεν πληρούν τις απαιτούμενες προδιαγραφές. Μέρος της ευθύνης των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα Κ.Α.Π.Η. οφείλεται επίσης, και στο ότι η διοίκησή τους ασκείται από πολιτικά πρόσωπα (δημάρχους ή αντιδημάρχους), τα οποία έχουν ελλιπή ή ανεπαρκή γνώση για τη φροντίδα των ηλικιωμένων.

Από την άλλη, παρά τις ελλείψεις και τα προβλήματα που διατυπώνονται όσον αφορά την υλικοτεχνική υποδομή, τη διάρθρωση των προγραμμάτων και τη στελέχωση των Κ.Α.Π.Η., η εξέλιξη του θεσμού μέχρι σήμερα, αποδεικνύει ότι λειτούργησε θετικά ως προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της κοινωνικής αυτονομίας των ηλικιωμένων, συμβάλλοντας τόσο στη βελτίωση των δυνατοτήτων παραμονής τους στο κοινωνικό περιβάλλον, όσο και στην αξιοποίηση των μηχανισμών κοινωνικής προστασίας που προβλέπονται για τα άτομα τρίτης ηλικίας. Τα Κ.Α.Π.Η. δηλαδή, παρ' όλες τις αδυναμίες που παρουσιάζουν, μπορούν σε τοπικό επίπεδο να αποτελέσουν το λειτουργικό κέντρο ενός τοπικού δικτύου προνοιακών υπηρεσιών ανοικτής φροντίδας προς τους ηλικιωμένους.

Στην περίπτωση αυτή ωστόσο, απαιτείται η διεύρυνση των λειτουργιών τους παράλληλα με τη δικτύωσή τους, τόσο σε οριζόντιο επίπεδο με άλλα Κ.Α.Π.Η., όσο και σε κάθετο επίπεδο με άλλους φορείς παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών υποστήριξης της τρίτης ηλικίας.

Α' και Β' ΚΑΠΗ δήμου Κιλκίς

Στην πόλη του Κιλκίς λειτουργούν τα Α' και Β' ΚΑΠΗ (Κέντρα ανοικτής προστασίας ηλικιωμένων), ένα στη συμβολή των οδών Γ.Καπέτα και Θεσσαλονίκης (σχεδόν απέναντι από το Δημαρχείο) και ένα νοτιότερα, στη συμβολή των οδών Αθηνών και Βυζαντίου.

Σκοπός του κάθε Κ.Α.Π.Η. είναι:

- Η Πρόβλεψη βιολογικών, ψυχαγωγικών και κοινωνικών προβλημάτων των ηλικιωμένων ώστε να παραμείνουν αυτόνομα, ισότιμα και ενεργά μέλη του κοινωνικού συνόλου.
- Η Διαφώτιση και η συνεργασία του ευρύτερου κοινού και των ειδικών φορέων σχετικά με τα προβλήματα και τις ανάγκες των ηλικιωμένων.
- Η Έρευνα σχετικών θεμάτων με τους ηλικιωμένους.

Υπηρεσίες που προσφέρει το Κ.Α.Π.Η.

- Εντευκτήριο στο οποίο λειτουργεί κυλικείο που προσφέρει ροφήματα, αναψυκτικά, κ.λ.π., όπου τα μέλη βρίσκουν συντροφιά και απασχόληση.
- Κοινωνική εργασία στους ίδιους και στο άμεσο περιβάλλον τους.
- Φυσικοθεραπεία
- Εργοθεραπεία
- Βοήθεια στο σπίτι για τα άτομα που ζουν μόνα τους ή για άτομα που έχουν ιδιαίτερες ανάγκες εξυπηρέτησης μέσα και έξω από το σπίτι(ελαφρύ μαγείρεμα, ψώνια, διάφορες μικρό-εξυπηρετήσεις).
- Ιατρική Φροντίδα με Γιατρό, συνταγογράφηση και οδηγίες για ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη.
- Οργανωμένη ψυχαγωγία (Πολυήμερες και ημερήσιες εκδρομές,
- Εορταστικές εκδηλώσεις στο Εντευκτήριο του Κ.Α.Π.Η. και σε άλλους χώρους κ.λπ.).

Προβλήματα προς αντιμετώπιση

Ο εξορθολογισμός και η ανάπτυξη αυτοδιοικητικών μηχανισμών άσκησης Κοινωνικής Πολιτικής περνά ασφαλώς από τη θεραπεία των υφιστάμενων ελαττωμάτων τους. Η προηγηθείσα ανάλυση κατέδειξε ότι προβλήματα κατά την τρέχουσα άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής σε τοπικό επίπεδο ανακύπτουν σε πολλαπλά επίπεδα και δύνανται να συνοψισθούν ως ακολούθως.

1. Απουσία συνεκτικού «οράματος» Κοινωνικής Πολιτικής.

Η θεωρία του στρατηγικού προγραμματισμού (Drucker 1974 και 1980, King και Cleland, I. 1978, Radford 1980) υπαγορεύει την ανάγκη της ύπαρξης «οράματος» (vision) ως βάσης για την ανάπτυξη οποιασδήποτε παραγωγικής δραστηριότητας μακροπροθέσμων στοχεύσεων. Το «όραμα», το οποίο συμπληρώνει τον προσδιορισμό της «αποστολής» (mission) των υποκειμένων της συλλογικής δράσης (εν προκειμένω των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης) αφορά τη διαμόρφωση μιας συνεκτικής εικόνας για τη φύση του πεδίου παρέμβασης και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων στη μακρά διάρκεια.

Στην περίπτωση της ελληνικής Αυτοδιοίκησης «όραμα» Κοινωνικής Πολιτικής δεν υφίσταται. Το πρόβλημα, όπως έχει προεκτεθεί, δεν είναι ούτε αμιγώς ελληνικό ούτε αμιγώς αυτοδιοικητικό. Ουσιαστικά οι δυσλειτουργίες αυτής της τάξεως εκπηγάζουν από την κυριαρχία της «υπολειμματικής» λογικής όχι μόνο στη μεθοδολογία άσκησης αλλά και στη φιλοσοφία

συγκρότησης του πεδίου σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Η Κοινωνική Πολιτική εκλαμβάνεται κατά την κυρίαρχη αυτή λογική ως συμπλήρωμα της αγοράς το οποίο χρησιμεύει στην εκτόνωση των «φυσιολογικών» προβλημάτων που η λειτουργία της τελευταίας γεννά. Δομείται σε υπο-τομείς που αντιστοιχούν στα είδη των κοινωνικών δυσλειτουργιών που ανακύπτουν από την αγοραία λειτουργία με επίκεντρο την εξομάλυνση των προβλημάτων που προκύπτουν στην αγορά εργασίας και τον περιορισμό των επιβαρύνσεων που προκαλεί στις επιχειρήσεις το κόστος του τομέα υγείας. Ως εκ τούτου η άσκησή της καθίσταται εξ ορισμού περιπτωσιολογική άρα κατακερματισμένη. Ανάγκη ολοκλήρωσης και ομογενοποίησης δεν προκύπτει, κατά τη λογική αυτή, στο μέτρο που για τούτο μεριμνά σε υπερκείμενο (και υπέρτερο) επίπεδο, η «αόρατη χείρ». Η λογική αυτή αποτυπώνεται στον τρόπο που δομείται η αλυσίδα άσκησης Κοινωνικής Πολιτικής από το ενωσιακό στο τοπικό επίπεδο: συγκροτείται από ανεξάρτητα ή οριακά συνδεδεμένα μεταξύ τους πεδία όπως η ανεργία, η υγεία, η ισότητα των φύλων, η ενσωμάτωση των μεταναστών, η καταπολέμηση των ναρκωτικών κ.λπ.

2. Προβλήματα οργανωτικού σχεδιασμού δράσεων και δομών

Η υπολειμματική φιλοσοφία οδηγεί σε συμπληρωματικό σχεδιασμό. Οι δομές, οι δράσεις, τα προγράμματα συνυπάρχουν εκ παραλλήλου χωρίς μέριμνα για την ολοκλήρωσή τους. Για να επιτευχθεί ολοκληρωμένη άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής απαιτείται μια προσέγγιση καθοδική: στο υπερ-κείμενο επίπεδο πρέπει να τίθενται οι ευρύτερες επιδιώξεις οι οποίες θα εξειδικεύονται εν συνεχεία στα υπο-κείμενα. Με την προσέγγιση αυτή διασφαλίζονται δύο κρίσιμα στοιχεία. Πρώτον, κάθε δράση, πρόγραμμα ή ενέργεια αποτελεί τμήμα ενός ευρύτερου σχεδιασμού και συμβάλλει στην επίτευξη συνολικών στόχων. Δεύτερον, οι παράλληλες δράσεις προκύπτουν από την ανάλυση ευρύτερων στοχεύσεων άρα καθίστανται διασυνδεδεμένες και συμπληρωματικές.

Η Κοινωνική Πολιτική όπως ασκείται σήμερα στην Ελλάδα σε τοπικό επίπεδο δεν πληροί τις παραπάνω προϋποθέσεις. Για τούτο δεν ευθύνεται αποκλειστικά η Τοπική Αυτοδιοίκηση. Όπως προελέχθη, το ευρύτερο, ενωσιακό, επίπεδο άσκησης παραμένει «υπολειμματικό» και μη συνεκτικό. Το εθνικό/κρατικό επίπεδο, με τη σειρά του, όχι μόνο δεν κατορθώνει να θεραπεύσει, αλλά επιβαρύνει περαιτέρω την κατάσταση αυτή. Ο σχεδιασμός στο εθνικό επίπεδο ακολουθεί τη διάρθρωση και τους χρονικούς ρυθμούς των ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων και ευκαιριών και όχι τις πολύπλευρες ανάγκες των ομάδων-στόχων. Οι όποιες καινοτόμες παρεμβάσεις (π.χ. ΚΑΠΗ) συνυπάρχουν ασύνδετα με παρωχημένες επιδοματικές πρακτικές (π.χ. επίδομα στρατευμένων) χωρίς να συγκροτείται ολοκληρωμένη τομεακή πολιτική. Οργανωτικά οι πολιτικές που συνδέονται με το κοινωνικό πεδίο κατανέμονται μεταξύ δύο τουλάχιστον υπουργείων, γεγονός που δεν αποτελεί βέβαια διεθνή ιδιαιτερότητα. Το ιδιαίτερο πρόβλημα εκπηγάει από την πάγια ανεπάρκεια των μηχανισμών οριζόντιου συντονισμού στο ελληνικό διοικητικό σύστημα. Έτσι οι κατακερματισμένες ενωσιακές πολιτικές δεν ενοποιούνται στο επίπεδο της εθνικής διοίκησης, ούτε δομικά (που ενδεχομένως δεν είναι αναγκαίο) ούτε λειτουργικά (που, αντιθέτως, είναι απαραίτητο).

Έτσι, μέσα από δύο ασθενείς «κρίκους» (ενωσιακό, εθνικό) η αλυσίδα πολιτικής (policy chain) μεταφέρει στο τοπικό προβλήματα που γεννώνται και δεν αντιμετωπίζονται στα υπερκείμενα επίπεδα. Η τοπιογραφία της ελληνικής αυτοδιοικητικής Κοινωνικής Πολιτικής περιλαμβάνει τρεις βασικούς τύπους δράσεων και αντίστοιχων δομών που μπορούν να ταξινομηθούν ως ακολούθως :

1. «Αντανακλαστικές» (reactive), που αποτελούν δράσεις παθητικής –περισσότερο ή λιγότερο– προσαρμογής σε προγράμματα που σχεδιάζονται στο - και χρηματοδοτούνται από το εθνικό ή/ και το ευρωπαϊκό επίπεδο. Εδώ συμπεριλαμβάνονται προγράμματα και δομές όπως τα ΚΑΠΗ, το Βοήθεια στο Σπίτι, δράσεις κατάρτισης για εργασιακή επανένταξη κ.λπ.

2. «Πρωτοβουλιακές», που προκύπτουν από σχεδιαστική και οργανωτική αυτενέργεια ΟΤΑ. Εδώ καταγράφονται δομές πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, συμβουλευτικής κ.λπ. (ορισμένες εκ των οποίων εντάσσονται μεν σε χρηματοδοτήσεις κοινοτικών πρωτοβουλιών, χωρίς όμως τη διαμεσολάβηση της εθνικής διοίκησης)
3. «Κληροδοτημένες», που αφορούν την ανάληψη από ΟΤΑ ευθύνης προνοιακών δομών που προϋπήρχαν είτε ως κρατικές, είτε υπό μορφή κληροδοτημάτων. Εδώ ανήκουν ορισμένες περιπτώσεις ορφανοτροφείων, γηροκομείων κ.λπ. ιδρυμάτων που ΟΤΑ διαχειρίζονται ή συμπράττουν στη διαχείρισή τους.

Η ανάπτυξη όλων αυτών των δραστηριοτήτων δεν δημιουργεί προβλήματα επειδή η προέλευσή τους είναι διαφορετική αλλά επειδή δεν εντάσσονται σε ένα πλαίσιο ενιαίου σχεδιασμού προκειμένου να αποτελέσουν τα διαφορετικά συστατικά μιας συνεκτικής πολιτικής. Παραμένουν δραστηριότητες ανεξάρτητες και συχνά ξένες μεταξύ τους.

Η κατάσταση επιβαρύνεται έτι περαιτέρω διότι η οργανωσιακή μορφολογία των παραπάνω δραστηριοτήτων είναι επίσης ανομοιογενής. Το χρήσιμο εργαλείο της δημιουργίας ΝΠ οδήγησε αρκετούς ΟΤΑ στη διοχέτευση πολλών από αυτές τις δραστηριότητες σε πληθώρα θεσμικά ανεξάρτητων δομών. Έτσι, με βάση τα όσα ίσχυαν πριν την εφαρμογή του ν. 3852/10, παρατηρούμε κάθε ΚΑΠΗ ή/και δημοτικός βρεφονηπιακός σταθμός να αποτελεί διακριτό ΝΠ στα πλαίσια του ίδιου Δήμου, ενώ άλλες δράσεις κοινωνικής πολιτικής να περνούν μέσα από δημοτικές εταιρείες. Η διοικητική αυτοτέλεια των δομών αυτών που σε ορισμένες προϋποθέσεις συνδυάζεται και με διαφοροποίηση των πηγών χρηματοδότησης, οδηγεί σε παρεχόμενες υπηρεσίες πολλών ταχυτήτων ο συντονισμός των οποίων, μη όντας εφικτός σε διοικητικό επίπεδο, να επιχειρείται αποκλειστικά σε πολιτικό επίπεδο, συνήθως ανεπιτυχώς. Το αποτέλεσμα είναι ότι συχνότατα η έκταση, το περιεχόμενο και η ποιότητα των παρεχομένων από τις διακριτές δομές υπηρεσιών καθίστανται ανομοιογενείς στα πλαίσια του ίδιου ΟΤΑ.

Ακόμα και αυτή η οργανωσιακή πανσπερμία θα μπορούσε να αντιμετωπισθεί αν οι αντίστοιχες δραστηριότητες εντάσσονταν σε ενιαίο σχεδιασμό. Κάτι τέτοιο θα απαιτούσε ωστόσο ένα υποκείμενο ικανό να σχεδιάσει κεντρικά, σε επίπεδο Δήμου, και να συντονίσει τη δράση των επιμέρους φορέων. Θα απαιτούσε δηλαδή μια επαρκώς στελεχωμένη Κοινωνική Υπηρεσία η οποία στις πλείστες των περιπτώσεων δεν υφίσταται αλλά στο δήμο Κιλκίς, τώρα επιχειρείται.

Θα απαιτούσε επίσης έναν ενιαίο Κοινωνικό Προϋπολογισμό που –ως βασικό εργαλείο προγραμματισμού - θα συνέδεε τις ποικίλες δράσεις, θα τις υπήγαγε σε έναν ελάχιστο κοινό προσανατολισμό και θα επέτρεπε τη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης εικόνας των κοινωνικών εκροών (outputs) και επιπτώσεων (outcomes) στη δημοτική «επικράτεια».

Ένα τελευταίο πρόβλημα οργανωτικού σχεδιασμού που χρήζει αντιμετώπισης είναι το ζήτημα της συνέργειας των δράσεων που αναπτύσσονται από όμορους φορείς προκειμένου να θεραπευθούν η ταυτόχρονη επικάλυψη και απουσία ενεργειών καθώς και η αδράνεια παραγωγικού δυναμικού.

Δράσεις και δομές Κοινωνικής Πολιτικής αναπτύσσουν ως γνωστόν όλα τα επίπεδα του δημόσιου χώρου από το κεντρικό κράτος, δια του αποσυγκεντρωμένου στην αυτοδιοίκηση. Άλλες εξ αυτών είναι σχεδιαστικές, εποπτικές και συντονιστικές και άλλες παραγωγικές και παροχικές. Το σημαντικό στοιχείο εδώ είναι ότι πολλές από τις δράσεις και δομές αυτές συνυπάρχουν ως αρμοδιότητα ή ικανότητα ενέργειας στον ίδιο γεωγραφικό χώρο. Ο ανεξάρτητος σχεδιασμός τους, με κριτήριο την αρμοδιότητα και όχι την αποδοτικότητα, οδηγεί πολλές φορές σε ανορθολογικά φαινόμενα όπως:

1. Ύπαρξη σε δύο γειτονικούς δήμους των ίδιων υπηρεσιών οι ελάχιστες προϋποθέσεις λειτουργίας (πάγια κόστη) των οποίων οδηγούν σε διαθέσιμο δυναμικό, άρα και χαμηλό οριακό κόστος το οποίο όμως δεν μπορεί να αξιοποιηθεί λόγω πεπερασμένης γεωγραφικής αρμοδιότητας (συνεπώς και περιορισμένου κοινού), και παραμένει μερικώς αδρανές και στις δύο.

2. Έλλειψη των ίδιων υπηρεσιών και από τους δύο γειτονικούς δήμους σε περιπτώσεις που το αρχικό κόστος εγκαθίδρυσης είναι ιδιαίτερα υψηλό και ουδείς εκ των δύο είναι διατεθειμένος να το αντιμετωπίσει ενώ θα μπορούσαν να το επωμισθούν από κοινού.
3. Ύπαρξη συναφών δομών σε αποσυγκεντρωμένο (κρατικό) ή/και αποκεντρωμένο (αυτοδιοικητικό) επίπεδο, σε επάλληλες γεωγραφικές ενότητες, όπου η δομή με την ευρύτερη γεωγραφικά αρμοδιότητα (κρατική ή νομαρχιακή) θα μπορούσε, με χαμηλότερο οριακό κόστος, να καλύψει τις ανάγκες και της εμπεριεχόμενης γεωγραφικής ενότητας (πχ. δήμου) αλλά δεν το κάνει λόγω κενού αρμοδιότητας ή κακού σχεδιασμού.

Τα προβλήματα αυτά έχουν εντοπισθεί και έχει ήδη υπάρξει μια πρώτη απόπειρα αντιμετώπισής τους, μέσω σύγχρονων οργανωτικών λύσεων δικτύωσης, με πενιχρά, ωστόσο, αποτελέσματα μέχρι στιγμής (Κοντιάδης, Απίστουλας 2006).

3. Ανεπάρκεια προγραμματισμού, ελέγχου και αξιολόγησης

Η λειτουργία του προγραμματισμού είναι κρισιμότερη για την επιτυχή άσκηση κάθε δημόσιας πολιτικής και φυσικά και της Κοινωνικής. Προϋποθέτει κατ' αρχή τον προσδιορισμό της αποστολής και του οράματος των φορέων άσκησης πολιτικής και εν συνεχεία μια καθοδική εξειδίκευση στόχων από τον ευρύτερο (επιθυμητές θετικές επιπτώσεις) προς τον ειδικότερο (τρέχουσες εκροές) και από τον πλέον μακροπρόθεσμο (στρατηγικό στόχο) στον πλέον άμεσο (στόχο εφαρμογής). Σημείο εκκίνησης αποτελεί ο καθορισμός των επιθυμητών αποτελεσμάτων, του πληθυσμού-στόχου, του επιθυμητού ή δεσμευτικού χρονοδιαγράμματος και των αναγκαίων ή διαθέσιμων πόρων.

Η φιλοσοφία αυτή δεν εφαρμόζεται κατά την άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής στο αυτοδιοικητικό επίπεδο. Το εν λόγω κενό δεν αποτελεί και πάλι αποκλειστικό αυτοδιοικητικό πρόβλημα αλλά συνιστά μέρος του ευρύτερου ελλείμματος προγραμματισμού που παρουσιάζει το ελληνικό διοικητικό σύστημα στο σύνολό του.

Κατ' αρχήν η ίδια η έννοια του προγραμματισμού και της μέτρησης του «φυσικού» έργου δηλαδή των στόχων, των πόρων και των αποτελεσμάτων πάσχει. Το μόνο επίπεδο προγραμματισμού που εξ ανάγκης λειτουργεί, και τούτο λόγω νομικού καταναγκασμού, είναι ο οικονομικός προγραμματισμός, ήτοι ο προϋπολογισμός. Η αδυναμία «φυσικού» προγραμματισμού, ωστόσο, καθιστά και τον οικονομικό προγραμματισμό μίαν άσκηση υψηλής αβεβαιότητας, και εκείθεν προσχηματικότητας, στο βαθμό που ο προϋπολογισμός δεν είναι τίποτα περισσότερο από την κοστολόγηση ενός «φυσικού» προγράμματος. Αν λοιπόν το πρόβλημα αυτό είναι ήδη ορατό σε κρατικό επίπεδο καθίσταται εντονότερο στο αυτοδιοικητικό, δεδομένης της έλλειψης όχι μόνον εξειδικευμένης τεχνογνωσίας αλλά στοιχειωδώς επαρκούς επιχειρησιακής ικανότητας.

Το κέντρο βάρους του όποιου προγραμματισμού, εξ άλλου, στο επίπεδο των δήμων, για λόγους που συνδέονται με ποικίλους παράγοντες όπως:

1. ο γενικότερος μέχρι σήμερα αναπτυξιακός προσανατολισμός της χώρας τόσο σε κεντρικό όσο και σε τοπικό επίπεδο,
2. η χρόνια υστέρηση σε υποδομές,
3. τα τοπικά διακυβεύματα τα διασυνδεδεμένα με χωρικές αξίες χρήσης,
4. ο βαρύνων ρόλος των τεχνικών επαγγελματιών στο διοικητικό μηχανισμό της αυτοδιοίκησης αλλά και τις τοπικές κοινωνίες

τοποθετείται κυρίως στο τεχνικό πρόγραμμα το οποίο και αποτελεί τον άξονα της προγραμματικής-προϋπολογιστικής προετοιμασίας των ΟΤΑ.

Οι έλεγχοι, από την άλλη πλευρά, ως διαδικασίες παρακολούθησης της εφαρμογής δράσεων και προγραμμάτων (monitoring) είναι από υποτυπώδεις έως ανύπαρκτοι. Τέλος η αξιολόγηση δράσεων και προγραμμάτων, στο μέτρο που επιχειρείται, παραμένει επιφανειακή και εμπειρική με βάση «πολιτικά» κριτήρια. Ο οικονομικός απολογισμός, ως αξιολογητική διαδικασία

εφαρμογής του προϋπολογισμού, πέραν του ότι πάσχει από τα ίδια με αυτόν προβλήματα, γίνεται ακόμα ατελέστερα καθιστάμενος άνευ βαρύτητας.

Η συμμετοχή της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και κατ' επέκταση των ελληνικών ΟΤΑ σε ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα, επέβαλε, βέβαια, την υιοθέτηση περισσότερο προηγμένων τεχνικών προγραμματισμού: σύνταξη τεχνικών δελτίων, μελέτες επιπτώσεων, ανάλυση SWOT, ανάλυση κινδύνων κ.λπ. Ωστόσο η προσαρμογή στις τεχνικές αυτές υπήρξε προσχηματική. Συνήθως τηρείται ο τύπος, δεδομένου ότι συνιστά προϋπόθεση της χρηματοδότησης, όχι όμως και η ουσία. Η σύνδεση, δηλαδή, των δράσεων με συγκεκριμένους και μετρήσιμους στόχους ή παρακολούθηση των ενεργειών βάσει χρονοδιαγραμμάτων, η διόρθωση των αποκλίσεων ή η τροποποίηση του προγράμματος και η τελική αξιολόγηση βάσει μετρήσεων της ποιοτικής και ποσοτικής αποτελεσματικότητάς του, δεν αποτελούν τον κανόνα στις πρακτικές προγραμματισμού των ΟΤΑ. Στην πράξη εκείνο που συνέβη δεν είναι η προσαρμογή των ελληνικών τρόπων προγραμματισμού και ελέγχου στις ενωσιακές μεθόδους αλλά ακριβώς το αντίθετο: η αφομοίωση των επείσαστων μεθοδολογιών από τις εγχώριες διοικητικές και αυτοδιοικητικές πρακτικές (Πασσάς, Τσέκος, 2006).

Οι αιτίες αυτής της αδυναμίας διοικητικού εκσυγχρονισμού (και) στο αυτοδιοικητικό επίπεδο είναι πολλαπλές:

1. Μια ισχυρή εθνική διοικητική παράδοση
2. Οι έντονες πιέσεις της τοπικής πολιτικής συγκυρίας
3. Οι μη πιεστικοί έλεγχοι από την ίδια την ΕΕ, έλεγχοι που επικεντρώνονται στην παρατυπία και όχι στην αποδοτικότητα
4. Η έλλειψη εξειδικευμένης τεχνογνωσίας στο επίπεδο των διοικητικών μηχανισμών των δήμων αποτελούν εμπόδια στην ανάπτυξη των αναγκαίων επιχειρησιακών δεξιοτήτων από τους ΟΤΑ.

Τα προεκτεθέντα προβλήματα προγραμματισμού που αντιμετωπίζουν οι ΟΤΑ παράγουν ασυνέχειες στις ασκούμενες πολιτικές. Η κατάσταση επιβαρύνεται από την αστάθεια και την αβεβαιότητα των χρηματοδοτήσεων των πολιτικών αυτών, συμπεριλαμβανομένης και της Κοινωνικής. Αστάθεια και αβεβαιότητα που προκαλούνται:

1. Στο μεν εθνικό επίπεδο από την ασυνέπεια του κράτους στη σταθερή, επαρκή και έγκαιρη καταβολή των επιχορηγήσεων προς τους ΟΤΑ
2. Στο δε ενωσιακό επίπεδο από την ίδια τη φιλοσοφία «επικουρικότητας» που διέπει τα ευρωπαϊκά εργαλεία χρηματοδότησης στα περισσότερα (πέραν της αγροτικής) πεδία πολιτικής. Φιλοσοφία που επιβάλλει πεπερασμένο ορίζοντα χρηματοδότησης, ως κίνητρο κυρίως για την ανάπτυξη δεδομένης πολιτικής η οποία μόλις ωριμάσει επιβαρύνει τους εθνικούς πόρους.

Οι ανωτέρω πρακτικές ευθύνονται για το γεγονός ότι πολλές δομές και προγράμματα αντιμετωπίζουν προβλήματα συνέχισης μόλις παρέλθει η περίοδος της ενωσιακής χρηματοδότησης.

4. Προβλήματα ανθρώπινου δυναμικού

Το τελευταίο μεγάλο πεδίο προβλημάτων στην άσκηση αυτοδιοικητικής Κοινωνικής Πολιτικής αφορά την ποιοτική και ποσοτική επάρκεια των στελεχών που εμπλέκονται στο σχεδιασμό και την υλοποίησή της.

Το στελεχιακό πρόβλημα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα είναι γνωστό και συνοψίζεται συνήθως στο χαμηλό ποσοστό πτυχιούχων επί του συνόλου σε σύγκριση με την Κεντρική Διοίκηση. Ειδικά στον τομέα της Κοινωνικής Πολιτικής τα πράγματα διαφοροποιούνται εξ αιτίας

του γεγονότος ότι οι παραγωγικές διαδικασίες είναι απόλυτα εξειδικευμένες, οι «γενικών καθηκόντων» διοικητικοί πτυχιούχοι δεν επαρκούν και απαιτείται αντίστοιχα εξειδικευμένη τεχνογνωσία. Έτσι βρεφονηπιακές υπηρεσίες δεν μπορούν να παρασχεθούν χωρίς νηπιαγωγούς και βρεφονηπιοκόμους, υπηρεσίες ευγηρίας χωρίς κοινωνικούς λειτουργούς, γιατρούς και φυσιοθεραπευτές, υπηρεσίες συμβουλευτικής χωρίς εξειδικευμένους ψυχολόγους κ.λπ.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζονται στο εν λόγω πεδίο συνδέονται με την αβέβαιη χρηματοδότηση των δομών και των προγραμμάτων. Το εξειδικευμένο αλλά και το διοικητικό προσωπικό προσλαμβάνεται με ποικίλες ασταθείς σχέσεις εργασίας εξ αιτίας του γεγονότος ότι η χρηματοδότηση των θέσεων δεν είναι μακροπρόθεσμα διασφαλισμένη. Σε πολλές περιπτώσεις η κάλυψη των αναγκών γίνεται εκ των ενόντων (π.χ. «δανεικοί» γιατροί του ΙΚΑ σε ΚΑΠΗ).

Η εργασιακή αστάθεια γεννά σημαντικές δυσλειτουργίες, σε έναν τομέα ο οποίος είναι κατ'εξοχήν εντάσεως εξειδικευμένης εργασίας, εξαρτά δηλαδή την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των δραστηριοτήτων από την ερμηνεία και προσαρμογή των γενικών προδιαγραφών, ήτοι την πρωτοβουλία και την αυτενέργεια, άρα, εν τέλει, από τη διαθεσιμότητα του προσωπικού προς καινοτόμο εργασία η οποία θα παράγει προστιθέμενη αξία σε κάθε εξατομικευμένη περίπτωση.

Η ικανότητα προγραμματισμού είναι η άλλη διάσταση που απαιτεί αναβαθμισμένο ανθρώπινο δυναμικό, σε διοικητικό αυτή τη φορά επίπεδο. Όπως προεκτέθηκε ο διοικητικός προγραμματισμός αποτελεί εξειδικευμένη δραστηριότητα. Η επιτυχής άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής συναρτάται απόλυτα από την ποιότητα του προγραμματισμού, άρα από την τεχνογνωστική επάρκεια και τη συνέχεια των ανθρώπινων δεξιοτήτων που εμπλέκονται στην κρίσιμη αυτή λειτουργία του κοινωνικού σχεδιασμού.

Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι με τους υπάρχοντες όρους χρηματοδότησης των θέσεων εργασίας στο πεδίο των αυτοδιοικητικών κοινωνικών υπηρεσιών, δεν μπορεί να διασφαλιστεί η –φυσική και ψυχολογική– διαθεσιμότητα του αναγκαίου ανθρώπινου δυναμικού.

Ανάλυση SWOT του τομέα

Με βάση την παρουσίαση των περιπτώσεων και τον κριτικό σχολιασμό τους που προηγήθηκαν θα επιχειρηθεί στη συνέχεια μια ανάλυση SWOT, με στόχο τη συστηματοποιημένη παρουσίαση μιας σειράς ισχυρών και αδύνατων σημείων, ευκαιριών και απειλών για την αυτοδιοικητική Κοινωνική Πολιτική του δήμου εν γένει.

Δυνάμεις

1. Αυξημένες αρμοδιότητες
2. Θεσμικό πλαίσιο άσκησης κοινωνικής πολιτικής (νέος δημοτικός κώδικας)
3. Αυξημένες δραστηριότητες στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής
4. Δραστηριοποίηση φορέων στο πλαίσιο εταιρικών σχέσεων
5. Αρκετά προγράμματα από το ΕΚΤ και τις κοιν. πρωτοβουλίες για χρηματοδότηση της κοινωνικής πολιτικής
6. Η εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας
7. Η εγγύτητα και η άμεση πρόσβαση στους δημότες
8. Δυνατότητα άμεσης και έγκυρης διάγνωσης των ιδιαίτερων τοπικών αναγκών
9. Θεσμικό πλαίσιο για την ισότητα ευκαιριών των δύο φύλων
10. Θεσμικό πλαίσιο ρύθμισης των εργασιακών σχέσεων

Αδυναμίες

1. Ανεπάρκεια ολοκλήρωσης πολιτικών/ μέτρων / δομών σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο
2. Αποσπασματική αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων/ αναγκών σε εθνικό επίπεδο

3. Ανεπαρκείς διαδικασίες συντονισμού πολιτικών και μέτρων / απασχόλησης-κοινωνικής πολιτικής σε εθνικό επίπεδο
4. Ανεπάρκεια χρηματοδότησης
5. Αργοί ρυθμοί κοινωνικών επενδύσεων
6. Ανεπάρκεια κοινωνικών υποδομών
7. Διαρθρωτικά προβλήματα στο εσωτερικό των υπηρεσιών των δήμων
8. Θεσμική πολυμορφία αυτοδιοικητικών δομών
9. Έλλιπής υποδομή καταγραφής και παρακολούθησης των τοπικών κοινωνικών αναγκών
10. Δυσχέρειες συμμετοχής σε ευρωπαϊκά προγράμματα λόγω αδυναμίας σχεδιασμού και υλοποίησης
11. Προβλήματα επιστημονικής διοίκησης, σχεδιασμού/ προγραμματισμού/ οργάνωσης/ στελέχωσης και συντονισμού των ενεργειών σε εθνικό και τοπικό επίπεδο
12. Δυσκαμψία διαδικασιών
13. Έλλειψη εξειδικευμένων στελεχών/ αδυναμία ειδίκευσης και ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού
14. Μη ευαισθητοποίηση τοπικών πληθυσμών

Ευκαρίες

1. Σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης και υλοποίησης μέτρων κοινωνικής πολιτικής σε ορισμένους τομείς και γεωγραφικές περιοχές
2. Ύπαρξη προγραμμάτων/πολιτικών που ενισχύουν τη συμμετοχή ευπαθών ομάδων στην αγορά εργασίας
3. Ένταση επενδυτικής δραστηριότητας μέσω του Δ' ΚΠΣ και επικέντρωσης στους ανθρώπινους πόρους
4. Εναλλακτικές κοινωνικο/αναπτυξιακές δραστηριότητες σε επίπεδο περιφέρειας και δήμου
5. Ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας
6. Προώθηση της αποασυλοποίησης και ένταξη στις τοπικές κοινωνίες των ευπαθών κοινωνικών ομάδων

Απειλές

1. Περιορισμός ενωσιακών χρηματοδοτήσεων
2. Ύφεση οικονομικής δραστηριότητας
3. Αυξητική τάση ανεργίας / υποαπασχόλησης
4. Αργοί ρυθμοί εισαγωγής των νέων τεχνολογιών
5. Η γραφειοκρατική κουλτούρα στην ΤΑ
6. Μη ευαισθητοποίηση τοπικών πληθυσμών
7. Η αδυναμία συντονισμού με την κεντρική διοίκηση/επικάλυψη αρμοδιοτήτων
8. Πολυδιάσπαση υπηρεσιών / πολυπλοκότητα διαδικασιών
9. Αυστηρός και δυσκίνητος δημοσιονομικός έλεγχος από την κεντρική διοίκηση με αποτέλεσμα ιδιαίτερα χρονοβόρες διαδικασίες
10. Διαδικαστική αδυναμία στελέχωσης με εξειδικευμένο προσωπικό

2.7.6.9 Προνοιακές δομές άλλων φορέων στο δήμο Κιλκίς

Στην πόλη του Κιλκίς λειτουργούν και άλλες προνοιακές δομές οι οποίες δεν υπάγονται στο δήμο Κιλκίς αλλά εξυπηρετούν τους πολίτες του, όπως:

Οίκος Ευγηρίας & Θεραπευτήριο Χρονίων Παθήσεων Κιλκίς

Στις παρυφές του λόφου του Αη Γιώργη Κιλκίς από το 1992 λειτουργεί σε χώρο 5,56 στρεμ. της Ι.Μ. Πολυανής και Κιλκισίου ο "Όικος Ευγηρίας & Θεραπευτήριο Χρονίων Παθήσεων Κιλκίς" που υπάγεται στο Υπουργείο Υγείας – Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Το γηροκομείο είναι μία μικρή μονάδα κοινωνικής φροντίδας ηλικιωμένων και χρονίως πασχόντων που έχει δυνατότητα περίθαλψης 41 ατόμων. Σε εξέλιξη βρίσκεται η κατασκευή του ιδιόκτητου κτιρίου δυναμικότητας 50 κλινών, στην περιοχή των Γ' Εργατικών Κατοικιών (δρόμος προς Μεταλλικό).

Ειδικές πληθυσμιακές ομάδες

Οι βασικότερες δομές Α.Μ.Ε.Α Ν. Κιλκίς είναι οι ακόλουθες:

- Τμήμα Θεραπείας Κοινωνικής Ένταξης Παιδιών με Αναπηρία Ειδικό Σχολείο Κιλκίς.
- Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης Ν. Κιλκίς (Ε.Ε.Ε.Ε.Κ)☒.
- Τμήματα Ένταξης Α/βάθμιας και Β/βάθμιας Εκπαίδευσης.
- Κέντρα Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης και Υποστήριξης Ειδικών Εκπαιδευτικών Αναγκών (Κ.Ε.Δ.Δ.Υ).
- Κέντρο Κοινωνικής Στήριξης Ν. Κιλκίς (Κ.Κ.Σ).
- Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία του Δήμου Κιλκίς (Κ.Δ.Α.Π.με Α.).
- Αθλητικός Σύλλογος Ατόμων με Αναπηρία Ν. Κιλκίς "Κούρος".

Σύλλογος «βηματίΖΩ»

Ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων Ατόμων με Αναπηρία Ν. Κιλκίς «**βηματίΖΩ**» ιδρύθηκε το 1994 και σήμερα αριθμεί σχεδόν 200 μέλη, δηλαδή εκατό (100) οικογένειες. Στόχος του είναι η αποκατάσταση της κοινωνικής και επαγγελματικής ζωής των ατόμων με αναπηρία (νοητική στέρηση σε συνδυασμό με πολλαπλές αναπηρίες) και των οικογενειών τους καθώς και η ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Σκοπός των δραστηριοτήτων είναι η μέγιστη αξιοποίηση των δεξιοτήτων του κάθε εξυπηρετούμενου, έτσι ώστε να επιτευχθεί η ισότιμη ένταξη του στην κοινωνία. Για την επίτευξη των στόχων του ο Σύλλογος παρέχει πρωτοβάθμιες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας σχετικές με ενημέρωση, πρόληψη, εκπόνηση προτάσεων και την προώθηση της αυτόνομης διαβίωσης.

Στο πλαίσιο αυτό τα προγράμματα του είναι προσαρμοσμένα στις ιδιαίτερες ανάγκες και ικανότητες του κάθε παιδιού/νέου ώστε να συντελέσουν :

- Στην αυτοεξυπηρέτηση
- Στην εκμάθηση δεξιοτήτων καθημερινής ζωής
- Στην ανάπτυξη του λόγου και της επικοινωνίας
- Στην δημιουργική απασχόληση και ψυχαγωγία
- Στην κοινωνικοποίηση και συναισθηματική ωρίμανση
- Στην συναισθηματική στήριξη του νέου και της οικογενειών

Παράλληλα ο Σύλλογος «βηματίΖΩ» λειτουργεί, προωθεί και στηρίζει τα ακόλουθα:

1. Ξενώνας Βραχείας Φιλοξενίας καθώς και Στέγης Υποστηριζόμενης Διαβίωσης. Η Στέγη Υποστηριζόμενης Διαβίωσης – Οικοτροφείο "βηματίΖΩ Ι" είναι μία δομή στην οποία θα κατοικούν 9 άτομα με αναπηρία και σκοπό της έχει να συμβάλλει στην αποφυγή της περιθωριοποίησης ή ιδρυματοποίησης τους, προσφέροντας παραμονή μακράς διάρκειας ή και δια βίου. Η ανέγερσή των κτηριακών εγκαταστάσεων ξεκίνησε το 2012, με πόρους από το ΕΣΠΑ και ολοκληρώθηκε αρχές του έτους 2014. Βρίσκεται επί της οδού Μ. Αλεξάνδρου, στην πόλη του Κιλκίς.

Παρέχει στους ενοίκους όλες τις απαραίτητες υπηρεσίες υποστήριξης και ειδικότερα θα εξασφαλίζει:

- Υγιεινή, άνετη και ασφαλή διαμονή. Κάθε ένοικος έχει το δωμάτιό του με το μπάνιο του, με την κατάλληλη επίπλωση και διακόσμηση.

- Υγιεινή και ισορροπημένη διατροφή η οποία θα παρασκευάζεται μέσα στη Σ.Υ.Δ. με συμμετοχή των ενοίκων και λαμβάνοντας υπόψη στο μέτρο του δυνατού τις προτιμήσεις τους.

2. Κέντρο Δημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας. Ο Σύλλογος είναι ιδρυτικό μέλος της Αστικής Μη Κερδοσκοπικής Εταιρίας «Κέντρο Κοινωνικής Στήριξης», η οποία συστάθηκε με πρωτοβουλία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Κιλκίς και του Συλλόγου. Η Εταιρεία είναι αδειοδοτημένη ως Κέντρο Δημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας και προσφέρει σε τακτική βάση ή εκ περιτροπής τις παρακάτω υπηρεσίες:

- ✓ Ειδικό Παιδαγωγικό Πρόγραμμα(Προμαθησιακό-Μαθησιακό)
- ✓ Ειδική Θεραπευτική Αγωγή (Λογοθεραπεία-Εργοθεραπείας-Φυσικοθεραπεία)
- ✓ Θεραπευτική αντιμετώπιση Δυσλεξίας, Δυσγραφίας, Δυσορθογραφίας και Μαθησιακών δυσκολιών.
- ✓ Παιγνιοθεραπεία
- ✓ Μουσικοθεραπεία
- ✓ Εικαστικής θεραπείας
- ✓ Αντιμέτωση προβλημάτων συμπεριφοράς, συγκέντρωσης και υπερκινητικότητας.
- ✓ Συμβουλευτικής Γονέων

3. Τη δημιουργία προστατευμένων παραγωγικών εργαστηρίων Μπομπονιέρας – Κεροποιίας – Βιολογικής Καλλιέργειας κ.ά.: Πρόκειται για έκφραση της κοινωνικής οικονομίας. Στόχος της λειτουργίας των εργαστηρίων είναι η ενίσχυση του εισοδήματος των Ατόμων με Αναπηρία αλλά και της λειτουργίας των δομών. Με το ίδιο σκεπτικό ο σύλλογος καταβάλλει προσπάθειες ώστε άτομα με αναπηρία να απασχολούνται στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα καθώς όλες οι περιπτώσεις αναπηρίας δεν δημιουργούν πρόβλημα ολικής ανικανότητας για προσφορά.

4. Η υποστήριξη, συντήρηση και εξέλιξη των υπαρχόντων δομών παροχής υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας: Ως Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων στηρίζει τη λειτουργία των μονάδων της ειδικής αγωγής που λειτουργούν στο Νομό Κιλκίς. Η στήριξη αφορά την επίλυση λειτουργικών προβλημάτων π.χ. υποχρηματοδότηση, ελλειπές προσωπικό, θέματα εξοπλισμού κ.τ.λ. με παρεμβάσεις σε φορείς τις Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες.

5. Διευκόλυνση της προσβασιμότητας και της κινητικότητας σε δημόσιους και ιδιωτικούς χώρους π.χ. δημόσιες υπηρεσίες, χώρους άθλησης, επιχειρήσεις, ξενοδοχεία, καφέ, καταστήματα, πολυκατοικίες, δημόσιες υπηρεσίες, κολυμβητήρια, χώρους άθλησης. Ο σύλλογος «βηματίζω» εντοπίζει, καταγράφει και προβάλλει τις περιπτώσεις εκείνες που διευκολύνουν την προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρία σε χώρους κοινωνικών συνευρέσεων.

Επίσης ο Σύλλογος «βηματίζω» είναι μέλος της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Σωματείων Γονέων και Κηδεμόνων Ατόμων με Αναπηρία (ΠΟΣΓΚΑμεΑ). Είναι ενταγμένος στο Εθνικό Μητρώο Φορέων Ιδιωτικού Τομέα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, καθώς και στο Ειδικό Μητρώο εθελοντικών μη κυβερνητικών οργανώσεων. Αναγνώριση του τρόπου λειτουργίας του φορέα αποτελεί η πιστοποίηση της διαχειριστικής του επάρκειας για την υλοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων (λειτουργία Στέγης Υποστηριζόμενης Διαβίωσης) σύμφωνα με το πρότυπο του ΕΛΟΤ 1429.

Κέντρο Κοινωνικής Στήριξης

Το «Κέντρο Κοινωνικής Στήριξης» (Κ.Κ.Σ) είναι Ν.Π.Ι.Δ με τη μορφή Εταιρείας Αστικού Τύπου μη Κερδοσκοπικού χαρακτήρα που έχει συσταθεί από την Νομαρχία Κιλκίς και το Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες (ο οποίος στη συνέχεια μετονομάστηκε σε Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων Ατόμων με Αναπηρία Ν. Κιλκίς «βηματίζω»), σύμφωνα με το νόμο 2072/92 και τις σχετικές διατάξεις του Αστικού Κώδικα το φθινόπωρο του 1994 και άρχισε να λειτουργεί τον Ιούνιο του 1995.

Η λειτουργία της Αστικής Μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας «Κέντρο Κοινωνικής Στήριξης» διέπεται από:

- τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα
- τις διατάξεις (παρ. 1, 12 & 18 του αρθρ. 21 Νόμος 2218/1994) του κώδικα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης
- το αρθρ. 196 του Ν.3852/2010 (Καλλικράτης)
- τα άρθρα του καταστατικού και των σχετικών κανονισμών

Παράλληλα ως Κέντρο Δημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας για ΑμεΑ διέπεται από:

- το άρθρ. 10, παρ. 1 του Ν. 2072/1992 «Ρύθμιση ειδικού τεχνικού προσθετικών και ορθωτικών κατασκευών και λοιπών ειδών αποκατάστασης και άλλες διατάξεις.»
- το ΠΔ 395/1993 (ΦΕΚ 166/Α/28-09-1993) «Όροι, προϋποθέσεις και διαδικασία για την ίδρυση, λειτουργία και μεταβίβαση Κέντρων Αποθεραπείας και Αποκατάστασης από φυσικά ή Ν. Π. Ι. Δ.»
- την ΥΑ Π 4α οικ. 4633 (ΦΕΚ 789/Β/6-10-1993) «Προδιαγραφές λειτουργίας κέντρων αποθεραπείας-αποκατάστασης για την παροχή ιατρικών και λοιπών φροντίδων καθώς και για τη δημέρευση των ατόμων που περιγράφονται στο άρθρο 10, παρ. 1 του Ν. 2072/1992» της Υφυπουργού Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

Σκοποί του Κ.Κ.Σ.

Βασικοί σκοποί της εταιρείας, από την ίδρυση της μέχρι και σήμερα, είναι :

α. Η υλοποίηση Κοινωνικών Προγραμμάτων.

β. Η κατάρτιση και αποκατάσταση ατόμων με ειδικές ανάγκες.

γ. Η δημιουργία Κέντρου Δημέρευσης και Υποστήριξης.

δ. Η υποστήριξη της οικογένειας ατόμων με ειδικές ανάγκες, προκειμένου να διευκολυνθεί η παραμονή του αναπήρου ατόμου στην οικογένεια.

ε. Η προληπτική ιατρική-πρώιμη διάγνωση ψυχικών διαταραχών, κινητικών διαταραχών, νοητικής καθυστέρησης που προκύπτουν εκ γενετής από ασθένεια ή/ και από ατύχημα.

στ. Ειδικά προγράμματα ψυχαγωγίας και αθλητισμού.

ζ. Η προώθηση και η χρήση νέων τεχνολογιών, δικτύου πληροφόρησης και προώθησης δια μέσου αυτού προγραμμάτων κατάρτισης και ενημέρωσης.

η. Η προώθηση προγραμμάτων διαφώτισης για το τι είναι και δεν είναι αναπηρία , για την αποδυνάμωση και απομυθοποίηση του φαινομένου της αναπηρίας και των προκαταλήψεων, που το συνοδεύουν, μέσα από τον έντυπο λόγο.

θ. Η συνεργασία με την Εθνική Συνομοσπονδία ατόμων με ειδικές ανάγκες και τους καθ' όλην κατά κατηγορία αναπηρίας φορείς για την προώθηση των αιτημάτων του αναπηρικού κινήματος.

ι. Η συνεργασία με διεθνείς οργανώσεις για την ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων των προαναφερθέντων ζητημάτων.

ια. Η προώθηση πιλοτικών προγραμμάτων στον τομέα του συντονισμού , του προγραμματισμού και της σύνδεσης της κατάρτισης για τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

ιβ. Η δημιουργία δικτύων με φορείς κοινωνικής προστασίας στην Ελλάδα ή στις χώρες της Ε.Ε. για την προώθηση προγραμμάτων κατάρτισης ατόμων με ειδικές ανάγκες.

ιγ. Η δημιουργία παραγωγικών ειδικών κέντρων και προστατευομένων εργαστηρίων για την επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

ιδ. Η εκπαίδευση επιστημονικού ή άλλου προσωπικού σε θέματα Κοινωνικής προστασίας και στην εκπαίδευση ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Το «Κέντρο Κοινωνικής Στήριξης» συνιστά Κέντρο Δημέρευσης και Ημερήσια Φροντίδας των ΑΜΕΑ και είναι το μοναδικό στο νομό Κιλκίς που υποδέχεται άτομα ηλικίας από 22 ετών έως 40 ετών. Φιλοξενούνται άτομα που πάσχουν από νοητική υστέρηση, σύνδρομο DOWN, επιληψία, και ελαφρά κινητικά προβλήματα. Τα άτομα που είναι εγγεγραμμένα στο Κέντρο είναι 34 και

συνεχώς αυξάνονται, καθημερινά όμως φιλοξενεί από 23-27 άτομα. Το καθημερινό πρόγραμμα ξεκινάει στις 7:30π.μ και ολοκληρώνεται στις 15:00μ.μ.

Άδειες – Πιστοποιήσεις

Το Κ.Κ.Σ. διαθέτει τις ακόλουθες άδειες – πιστοποιήσεις:

- Άδεια λειτουργίας ως Κέντρο Δημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας ΑμεΑ, με την υπ' αρ. πρωτ. 5017/04-11-1999 απόφαση Νομάρχη Κιλκίς, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.
- Ειδική Πιστοποίηση (ΦΕΚ 2774/Β/15-10-2012) Ν.Π.Ι.Δ. ως φορέας παροχής υπηρεσιών πρωτοβάθμιας κοινωνικής φροντίδας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης)

ενώ παράλληλα έχει ενταχθεί

- στο Εθνικό Μητρώο Φορέων Ιδιωτικού Τομέα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που παρέχουν Υπηρεσίες Κοινωνικής Φροντίδας Α.Μ.: 02302ΑΕΤ24004030N0077 (Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης)
- στο Ειδικό Μητρώο Εθελοντικών μη Κυβερνητικών Οργανώσεων με Α.Μ.: 02302ΑΕΤ24004030N0067 (Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης).

Στο Κ.Κ.Σ. λειτουργούν τμήματα: Ψυχολογίας, Κεραμικής, Ζωγραφικής, Χειροτεχνίας, Μουσική, Μπομπονιέρας, Κοσμημάτων, Αυτοεξυπηρέτησης, Μαγειρικής, Γυμναστικής καθώς επίσης και οργανωμένο τμήμα Special Olympics με πολλές διακρίσεις στο ενεργητικό του, καθώς και συμμετοχές σε Πανελλήνια Πρωταθλήματα, τα οποία διοργανώνονται από την Εθνική Ομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρίες. Επιπλέον, τα τελευταία χρόνια, προκειμένου να εμπλουτιστεί το καθημερινό πρόγραμμα δραστηριοτήτων των παιδιών, έχει αναπτυχθεί συνεργασία με τους μαθητές των εργαστηρίων του ΕΠΑΛ, τα οποία λειτουργούν στο Κιλκίς, αλλά και με το Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης(Ε.Ε.Ε.Κ), το οποίο φιλοξενεί επίσης άτομα με αναπηρία. Όλα τα παραπάνω τμήματα διευκολύνουν και προωθούν την κοινωνική ενσωμάτωση και προσαρμογή των παιδιών μας στους κόλπους της τοπικής κοινότητας.

Στο πλαίσιο της υλοποίησης των στόχων του Κέντρου Κοινωνικής Στήριξης πραγματοποιούνται:

- Επαφή, ενημέρωση και ανάπτυξη των σχέσεων, αμφίδρομα μεταξύ του Κ.Κ.Σ και των οικογενειών ΑμεΑ.
- Επαφή και συνεργασία των φορέων που απασχολούνται με τα ΑμεΑ Ν. Κιλκίς.
- Επαφή και συνεργασία με επιχειρήσεις για την ευαισθητοποίηση των εργοδοτών.
- Παροχή πληροφοριών και συνεργασία με τα τοπικά μέσα ενημέρωσης.
- Συνεργασία γενικά με ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς.
- Υλοποίηση Προγραμμάτων Απασχόλησης της Ε.Ε.
- Σύσταση και λειτουργία εθελοντικής κίνησης.

Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι τον Οκτώβριο 2011 με απόφαση του αρμόδιου Υπουργού Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ιδρύεται στο Κιλκίς Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕΠΑ) το οποίο θα λειτουργεί στο 2^ο όροφο του κτιρίου του ΙΚΑ στο Κιλκίς. Έτσι, μπαίνει τέλος στην ταλαιπωρία των πολιτών με αναπηρία οι οποίοι προκειμένου να παρουσιασθούν στις σχετικές Επιτροπές θα έπρεπε να μεταβαίνουν στη Θεσσαλονίκη.

Εγκαταστάσεις

Η Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία «Κέντρο Κοινωνικής Στήριξης» στεγάζεται επί της οδού 21ης Ιουνίου 36 σε ένα νεοκλασικό δώροφο κτίριο, που παραχωρήθηκε από την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση για να λειτουργήσει ως Εκπαιδευτήριο, Κέντρο Κοινωνικής Στήριξης Ατόμων με Αναπηρία. Το κτίριο, το οποίο κατασκευάστηκε – βάσει μαρτυριών κατοίκων του Δήμου Κιλκίς –

στις αρχές του προηγούμενου αιώνα και πριν το 1930, έχει ταυτιστεί στη μνήμη των Κιλκισιωτών με τη λειτουργία του ΠΙΚΠΑ.

Σήμερα το «Κέντρο Κοινωνικής Στήριξης» περιλαμβάνει τις εξής αίθουσες: α) αίθουσα αναψυχής-συγκεντρώσεων, β) αίθουσα εργοθεραπείας-απασχόλησης, γ) αίθουσα ομαδικής-ατομικής άσκησης (γυμναστήριο-φυσικοθεραπευτήριο), δ) αίθουσα Κεραμικής-Πηλοπλαστικής, ε) χώρος υγιεινής και ανάπαυσης, ζ) αίθουσα λογοθεραπείας, η) αίθουσα δημιουργικής απασχόλησης, θ) χώρος διοικητικής διεύθυνσης και γραμματειακής υποστήριξης, ι) χώρος επιστημονικής διεύθυνσης, ια) χώρος παρασκευαστηρίου γεύματος και ιβ) αίθουσα αισθητηριακής ολοκλήρωσης.

Οι αίθουσες της Κεραμικής-Πηλοπλαστικής και Δημιουργικής Απασχόλησης στεγάζονται από τις 10 Οκτωβρίου 2011 επί της οδού Μιλτιάδου 1 στο Κιλκίς.

Εργαστήριο Κεραμικής & Κηροποιίας

Το εργαστήριο αυτό είναι ένα από τα παλαιότερα του «Κέντρου Κοινωνικής Στήριξης» καθώς πρωτοεκίνησε το 1996. Οι απασχολούμενοι του εργαστηρίου – με την καθοδήγηση κεραμίστριας – κατασκευάζουν διάφορα είδη κεραμικών. Τα αντικείμενα από πηλό μετά από επεξεργασία και ψήσιμο σε ειδικό φούρνο φτάνουν στην τελική μορφή όπου και βάζονται με διάφορα χρώματα και στολίζονται με ποικίλα υλικά. Κατά τη διάρκεια της χρονιάς το θέμα των κατασκευών αλλάζει και κυρίως συμβαδίζει με τις τέσσερις εποχές του χρόνου και τις ανάγκες των Βazaar.

Σε ότι αφορά την κηροποιία, τα κεριά κατασκευάζονται από τους ωφελούμενους λιώνοντας την παραφίνη, αναμειγνύοντας χρώματα και τοποθετώντας τη σε καλούπια. Με την κατάλληλη επεξεργασία τα κεριά θα λάβουν το τελικό τους σχήμα.

Εργαστήριο Φυτικής Παραγωγής

Το εργαστήριο Φυτικής Παραγωγής ως βασικό σκοπό έχει να εξοικειώσει τους ωφελούμενους με τη φύση, να τους μάθει να θεωρούν τον άνθρωπο αναπόσπαστο κομμάτι της και να τους ευαισθητοποιήσει σε θέματα προστασίας περιβάλλοντος. Επιμέρους στόχοι είναι η ανάπτυξη πρακτικών δεξιοτήτων και η κατάκτηση βασικών γνώσεων για την καλλιέργεια των φυτών.

Συγκεκριμένα οι συμμετέχοντες, εργαζόμενοι ατομικά ή/και σε ομάδες στον προαύλειο χώρο του Ι. Ν Προφήτη Ηλία, που ευγενικά παραχώρησε η Ιερά Μητρόπολη Πολυανής και Κιλκισίου, διδάσκονται για τον πολλαπλασιασμό των φυτών και τις καλλιεργητικές φροντίδες που αυτά χρειάζονται για να αναπτυχθούν (πότισμα, λίπανση, κλάδεμα, ζιζανιοκτονία, φυτοπροστασία, συγκομιδή κ.λ.π).

Εργαστήριο κατασκευών

Το εργαστήρι αυτό είναι εξίσου ένα από τα παλαιότερα τμήματα του «Κέντρου Κοινωνικής Στήριξης». Οι ωφελούμενοι έχουν την δυνατότητα να παράγουν μεγάλες ποσότητες μπομπονιέρων όταν αυτό απαιτείται. Μπομπονιέρες από διαφορετικά υλικά, υφάσματα, με κορδέλες ή κεντητές λεπτομέρειες, ανάλογα με την επιθυμία του κάθε ενδιαφερόμενου. Αυτήν την περίοδο έχει τοποθετηθεί κι ένας παλιός αργαλειός με στόχο τα άτομα να κάνουν και μια διαφορετική τέχνη συνεχίζοντας βέβαια και την παράδοση. Τόσο το εργαστήριο αυτό όσο και της Κεραμικής αποτελεί ένα είδος εργοθεραπείας. Τα άτομα βελτιώνουν σε μεγάλο βαθμό την λεπτή τους κινητικότητα. Κατά τη διάρκεια της χρονιάς οι συμμετέχοντες κατασκευάζουν διάφορα αντικείμενα με πολύ κόπο και μεράκι όπως μπρελόκ, στέκες, λαμπάδες, σάλια, κασκόλ, δαχτυλίδια, βραχιόλια κ.α.

Εργαστήριο Υφαντικής

Το τμήμα παρέχει τη δυνατότητα στους ωφελούμενους είτε να γνωρίσουν την τέχνη της υφαντικής είτε να συνεχίσουν την κατάρτιση που έλαβαν, κατά τη διάρκεια της φοίτησης τους στις προηγούμενες δομές της Ειδικής Αγωγής. Έτσι υπάρχουν ωφελούμενοι που υφαίνουν, άλλοι

που φτιάχνουν κουβάρια, σαΐτες κτλ. Τα κύρια προϊόντα που παράγονται στο τμήμα είναι κασκόλ, εσάρπες, κουρελούδες και μικρά ποδόμακτρα.

Αθλητικός Σύλλογος Ατόμων με Αναπηρία Νομού Κιλκίς «ΚΟΥΡΟΣ»

Ο Αθλητικός σύλλογος ατόμων με Αναπηρία Νομού Κιλκίς «ΚΟΥΡΟΣ» ιδρύθηκε σύμφωνα με την 38/27-11-02 απόφαση του Πρωτοδικείου Κιλκίς και είναι μέλος της Εθνικής Αθλητικής Ομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Α.ΟΜ.ΑμεΑ.). Μέλος του Συλλόγου μπορεί να καταστεί κάθε ενήλικας με αίτησή του στο Δ.Σ. Το Διοικητικό Συμβούλιο απαρτίζεται από πέντε μέλη και η θητεία είναι διετής.

Ο Αθλητικός Σύλλογος ΑμεΑ «Κούρος» έχει στόχο την βελτίωση των δεξιοτήτων στα αθλήματα που ταιριάζουν σε άτομα με αναπηρία. Ένας από τους πρωταρχικούς σκοπούς μας είναι η προετοιμασία των αθλητών σε όλη την διάρκεια του χρόνου και η συμμετοχή τους σε όσους περισσότερους αθλητικούς αγώνες μπορούν προκειμένου να καλλιεργήσουν την κιναισθητική τους ικανότητα και την αντίληψη, να αποκτήσουν ομαδικό πνεύμα καθώς και να μάθουν να σέβονται τους αντιπάλους τους και να αναπτύσσουν το αίσθημα της κοινωνικής ευθύνης, με μοναδικό εφόδιο τους τη θέληση.

Από το Σύλλογο «Κούρος» υλοποιούνται δράσεις και ενέργειες στο πλαίσιο της συμμετοχής των αθλητών με ειδικές ανάγκες στις μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις.

2.7.7 Πολιτιστικό περιβάλλον

2.7.7.1 Ιστορικά στοιχεία

Η αναζήτηση της ιστορικής αρχής του Κιλκίς μας οδηγεί στην προϊστορική εποχή. (6000-900 π.Χ.). Η περιοχή φαίνεται να υπήρξε κοιτίδα ανθρώπινης δραστηριότητας από τους αρχαίους χρόνους αλλά και τους προϊστορικούς και είναι κομμάτι της Κρηστωνίας ή Γραστωνίας και της Μυγδονίας. Από τα προϊστορικά ακόμη χρόνια η περιοχή κατοικήθηκε και δημιουργήθηκαν αξιόλογοι οικισμοί, όπως καταδεικνύεται από τις ανασκαφές και τις έρευνες των αρχαιολόγων και σε χωριά Δ. Κιλκίς όπως στην Πικρολίμνη, στο Γαλλικό, στο Πεδινό, στους Μ. Απόστολους, στο Μεταλλικό και στο Χέρσο. Στην εποχή του σιδήρου η λεκάνη του Αξιού παρουσιάζει σημαντική οικιστική πυκνότητα. Έτσι συναντούμε οικισμούς στη Μεγάλη Στέρνα και στο Γυναικόκαστρο. Ο Όμηρος που τα έπη του χαρακτηρίζονται ως η πρώτη και η παλαιότερη πηγή της ελληνικής ιστορίας δεν παρέλειψε να αναφερθεί και στην περιοχή του Κιλκίς.

Η αρχή των ιστορικών χρόνων βρίσκει τους κατοίκους της περιοχής σε οχυρές θέσεις για τον έλεγχο με εξασφαλισμένες πηγές πόσιμου νερού, με βελτιωμένο γεωργικό εξοπλισμό που είχε σαν αποτέλεσμα την ποσοτική αύξησης της παραγωγής και κατά συνέπεια και την πληθυσμιακή αύξηση.

Στους κατοπινούς Ελληνιστικούς χρόνους, η περιοχή θα ανήκει στο Ελληνιστικό βασίλειο της Μακεδονίας το οποίο μετά τις επιδρομές των Γαλατών το 280 π.Χ. θα υποταχθεί οριστικά στους Ρωμαίους το 148 π.Χ. Η PAX ROMANA (η Ρωμαϊκή ειρήνη) θα αποτελέσει μία σημαντικότερη περίοδο μεγάλων αλλαγών και κυρίως οικονομικής άνθισης η οποία κράτησε 250 χρόνια.

Η εμφάνιση των Γόθων το 253 μ.Χ. θα διαταράξει αυτήν ειρήνη. Βησιγόθοι, Οστρογόθοι, Ούννοι, Άβαροι και Σλάβοι είναι οι κύριοι συνεχιστές του καταστροφικού έργου των επιδρομών κατά την Βυζαντινή περίοδο.

Η Φραγκοκρατία αποτελεί την συνέχεια στα ιστορικά δρώμενα ενώ αξίζει να σημειωθεί ο ρόλος που έπαιξαν στην ιστορία, την οικονομική και κοινωνική ζωή της περιοχής το Γυναικόκαστρο και το κάστρο του Σεβαστού κατά τους χρόνους βασιλείας του Ιωάννη Ε΄ του Παλαιολόγου.

Η ακριβής ημερομηνία της κατάκτησης της περιοχής του Ν. Κιλκίς από τους Τούρκους καθορίζεται με την κατάληψη του Γυναικόκαστρου στα 1383. Στα χρόνια αυτά πραγματοποιείται στην περιοχή του Κιλκίς μόνιμη εγκατάσταση χιλιάδων Τούρκων μεταξύ των οποίων και πολεμικών ομάδων, των λεγόμενων Γιουρούκων.

Ακολουθεί η εποχή του Μακεδονικού Αγώνα που χαρακτηρίζεται από τη επικράτηση της Βουλγαρικής Εξαρχίας. Η βουλγαρική κοινότητα του Κιλκίς ακολούθησε τη συνηθισμένη προπαγανδιστική μέθοδο, όπως είναι η εγκατάσταση καλογριών ειδικευμένων στα ιατρικά, τη δημιουργία οικοτροφείου (όπως ήταν αυτό στους πρόποδες του λόφου του Άη Γιώργη), την ίδρυση σχολείων (βουλγαροουνιτικό σχολείο ήταν το παλιό Γυμνάσιο του Κιλκίς, ανατολικά της πόλης). Στα 1896 οι Βούλγαροι υπερισχύουν των Ελλήνων κατοίκων στην κωμόπολη Κιλκίς και στα περίχωρά της ενώ στα τέλη του 1907 αναμφισβήτητη ήταν η ελληνική υπεροχή στην περιοχή του Ν. Κιλκίς και φυσικά βορειότερα απ' αυτήν. Ο Μακεδονικός Αγώνας παύει με ουσιαστική υπεροχή του ελληνικού στοιχείου.

Οι Βαλκανικοί πόλεμοι του 1912-1913 διαδραματίστηκαν στη περιοχή του νομού Κιλκίς και μάλιστα γύρω από την σημερινή πρωτεύουσά του, το Κιλκίς. Για ένα διήμερο η περιοχή του Κιλκίς παραδόθηκε στη φωτιά και σ' όλο το μέτωπο οι ελληνικές δυνάμεις σημείωναν σημαντικές επιτυχίες. Από τον Αξίο ως το Γαλλικό εκτοπίστηκαν οι Βούλγαροι από τις καλά οχυρωμένες θέσεις τους. Το πρωί της 21^{ης} Ιουνίου οι ελληνικές δυνάμεις εισήλθαν στο Κιλκίς, που αριθμούσε τότε 5.000 κατοίκους. Σ' ένα Κιλκίς παραδομένο στις φλόγες οι Βουλγαρικές δυνάμεις ηττημένες οπισθοχωρούν στην περιοχή της Δοϊράνης και μετά από μια ακόμη μεγάλη μάχη και ήττα ακόμη βορειότερα. Το Κιλκίς ανήκε πια στην Ελλάδα και πέρασε στην ιστορία.

Κατά τον επερχόμενο Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η περιοχή γίνεται θέατρο νέων γεγονότων μια και βρίσκεται στο Μακεδονικό Μέτωπο που εκτός των Ελλήνων μετέχουν Άγγλοι, Γάλλοι, Σέρβοι και Ρώσοι. Η νεότερη ιστορία του Κιλκίς είναι χαρακτηριστική της ευρύτερης περιοχής της

Μακεδονίας. Οι κάτοικοι Μακεδόνες, Βλάχοι, Θράκες, Μικρασιάτες, Πόντιοι αντικατοπτρίζουν όλες τις πληθυσμιακές ανακατατάξεις που συντάραξαν τη Μακεδονία με τους Βαλκανικούς Πολέμους και τη Μικρασιατική Καταστροφή.

2.7.7.2 Παραδοσιακοί και ιστορικοί οικισμοί

Ανασκαφές αρχαιολόγων έφεραν στο φως παλαιότατους οικισμούς, δείγματα ύπαρξης πολιτισμού της πρώιμης και ύστερης εποχής του χαλκού και του σιδήρου.

Στο δήμο προϊστορικούς οικισμούς της εποχής του σιδήρου συναντάμε στην Πικρολίμνη, Ανθόφυτο, Μ. Απόστολοι, Γαλλικός, Πεδινό, Μεταλλικό, Χέρσο.

Στο Δήμο Κιλκίς αλλά και σε ολόκληρο το νομό δεν υπάρχουν χαρακτηρισμένοι παραδοσιακά οικισμοί. Παρόλα αυτά στην περιοχή των Κρουσίων και του Πάϊκου εντοπίζονται αξιόλογα οικιστικά σύνολα τα οποία ενώ δεν περιλαμβάνουν παραδοσιακούς οικισμούς πρέπει να ενταχθούν σε δίκτυα ανάδειξης.

2.7.7.3 Ιστορικοί και πολιτιστικοί πόροι

Στο Δήμο Κιλκίς υπάρχουν αξιόλογοι αρχαιολογικοί χώροι. Τέτοιοι χώροι είναι:

1. Περιοχή Παλατιανού της κοινότητας Γερακαριού: Πρόκειται μάλλον για το αρχαίο ΙΩΡΟΝ της αρχαίας Κρηστωνίας. Τα πλούσια ευρήματα της περιοχής ξεκινούν από τον 3ο και 4ο π.Χ. αιώνα.
2. Περιοχή Π. Γυναικοκάστρου: Βυζαντινή κυρίως πόλη με επιβλητικό βυζαντινό κάστρο που κτίσθηκε τον 14^ο αιώνα από τον αυτοκράτορα Ανδρόνικο Γ' για να ενισχύσει την άμυνα της Θες/νίκης από τις επιδρομές που πραγματοποιούνταν από το βορρά. Επίσης στην περιοχή έχουν ανακαλυφθεί οικισμός και νεκροταφείο της εποχής του σιδήρου.
3. Περιοχή Κολχίδας του Δήμου Κιλκίς. Ανακαλύφθηκε παλαιοχριστιανικός οικισμός και τρίκλιτη παλαιοχριστιανική βασιλική (τέλη 5ου αιώνα μ.Χ.), στην οποία διατηρούνται ίχνη από βυζαντινές τοιχογραφίες του 12^{ου} αιώνα.
4. Περιοχή Χωρυγίου: οικισμός και νεκροταφείο προϊστορικών και ιστορικών χρόνων στη θέση "Λαζαρίτσα" καθώς και προϊστορικός οικισμός στη θέση "Κιρέτς".
5. Στο πρώην Δ.Δ. Βαπτιστή: προϊστορικός οικισμός και νεκροταφείο ιστορικών χρόνων κοντά στον οικισμό Κυριακαίικα.
6. Δύο προϊστορικοί οικισμοί στον οικισμό Μεταλλικού, στις θέσεις "Ξυνό Νερό" και "Ντουχ" καθώς και οικισμός και νεκροταφείο των ιστορικών χρόνων στη θέση "Τρανός Λόφος", κοντά στον οικισμό.

Επίσης άλλο σημαντικό μνημεία της περιοχής είναι και το μνημείο πεσόντων από τον ελληνοβουλγαρικό πόλεμο του 1913 στον λόφο των Ηρώων, λίγο έξω από την πόλη του Κιλκίς. Πρόκειται για ένα σπάνιο γλυπτό του Αθηναίου Δημητριάδη.

Όσον αφορά τα ιστορικά και παραδοσιακά κτίρια τα μοναδικά διατηρητέα που μπορούμε να συναντήσουμε στην περιοχή είναι το κονάκι των Σουλτογιαννέων στο Μιχαλίτσι του Δ. Χέρσου καθώς και το κτίριο του Επιμελητηρίου, τις δύο καπναποθήκες, το παλιό Γυμνάσιο, το παλιό διοικητήριο, το Ωδείο, το Οθωμανικό λουτρό και πολλές παλιές κατοικίες που σώζονται ακόμη σε καλή κατάσταση στην πόλη του Κιλκίς ενώ παράλληλα οικισμοί με ιδιαίτερη αρχιτεκτονική φυσιογνωμία είναι το Ηλιόλουστο, οι Άνω Απόστολοι, η Καλίνδρια και το Χέρσο.

Στην περιοχή του Δ. Κιλκίς υπάρχουν ακόμη και εκκλησίες (μεταβυζαντινές) που σώζονται από την εποχή της τουρκοκρατίας και μονές σημαντικού θρησκευτικού ενδιαφέροντος οι κυριότερες από τις οποίες είναι:

1. Εκκλησία – Μονή Αγίου Γεωργίου Κιλκίς. Σημαντική μεταβυζαντινή (1830) στη θέση ομώνυμης μονής, τρίκλιτη, ξυλόστεγη, βασιλική μεγάλων διαστάσεων με ξύλινο τέμπλο και μοναδικό εσωτερικό διάκοσμο αντιπροσωπευτικό του 19^{ου} μ.Χ. αιώνα.
2. Παλαιοχριστιανικός ναός του Άη Γιάννη στην Κολχίδα κτισμένος μέσα στη βραχοσπηλιά της Ζωοδόχου Πηγής με τοιχογραφίες που ανήκουν στο 12^ο αιώνα.

3. Ιερός Ναός Ύψωσης του Τιμίου Σταυρού στη Μεγάλη Στέρνα (μεταβυζαντινή εκκλησία)
4. Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου στο Χωρύγι του 1814, βασιλικού ρυθμού.
5. Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου στο Μεταλλικό του 1815.
6. Ερείπια Βυζαντινού Ναού στο Π. Γυναικόκαστρο.
7. Ιερός Ναός Αγίου Γεωργίου στη Ξυλοκερατιά βασιλικού ρυθμού των αρχών του 19^{ου} αιώνα.

2.7.7.4 Σύλλογοι/ Πολιτιστικές εκδηλώσεις

Οι Σύλλογοι που δραστηριοποιούνται στο Δ. Κιλκίς ανά Δημοτική Ενότητα είναι οι εξής:

Δημοτική Ενότητα Κιλκίς

- " Τέχνη " Μακεδονική Τεχνική Εταιρία - Παράρτημα Κιλκίς,
- Ελληνοσοουηδικός Σύλλογος Ν. Κιλκίς,
- Ένωση Ποντίων Ν. Κιλκίς " Οι Αργοναύτες ,
- Εξωραϊστικός Πολιτιστικός Αθλητικός Σύλλογος " Ο Φίλιππος "
- Θέατρο Κιλκίς (ΝΠΙΔ),
- Θρακική Εστία Κιλκίς,
- Κινηματογραφική Λέσχη Κιλκίς,
- Λύκειο Ελληνίδων - Παράρτημα Κιλκίς,
- Ορθόδοξη Χριστιανική Ένωση - Ελληνοχριστιανική Αγωγή Κιλκίς,
- Ουτσκούνειος Μουσικοκαλλιτεχνικός Συλ. " Μέγας Αλέξανδρος ",
- Παμμακεδονική Ένωση,
- Πολιτιστική Εταιρία Εκπαιδευτικών Ν. Κιλκίς,
- Πολιτιστικός Μουσικός Σύλλογος Κιλκίς,
- Πολιτιστικός Πνευματικός Φιλαθλητικός Σύλλογος " Πολιτεία ",
- Πολιτιστικός Σύλλογος Στενημαχιτών " Ο Άγιος Τρύφωνας ",
- Σύλλογος Γυναικών Ν. Κιλκίς,
- Σύλλογος Ιεροψαλτών Κιλκίς " Πέτρος Ο Γλυκός ",
- Σύλλογος Πολιτ. & Φιλανθρ. " Η Αρμονία ",
- Σύλλογος Παλιννοστούντων Δήμου - Νομού Κιλκίς " Οι Ρωμαίοι ",
- Πολιτιστικός & Ψυχαγωγικός Σύλλογος Εργ. Κέντρου Κιλκίς,
- Σύλλογος Ποντίων Επαναπατριζόμενων από την Τέως Σοβ. Ένωση,
- Σύλλογος Σαρακατσαναίων Ν. Κιλκίς " Ο Φλάμπουρας ",
- Πολιτιστικός Μορφωτικός και Αθλητικός Σύλλογος Αργυρούπολης,
- Εκπολιτιστικός Σύλλογος Ζαχαράτου " Η Αναγέννηση ",
- Πολιτιστικός Σύλλογος Μεταλλικού,
- Ποντιακός Λαογραφικός Σύλλογος Μεταλλικιωτών,
- Εξωραϊστικός Πολιτιστικός Σύλ. Ξηρόβρυσης Κιλκίς " Η Ομόνοια "
- Πολιτιστικός Σύλλογος Βαπτιστή,
- Πολιτιστικός Σύλλογος Καστανιών,
- Πολιτιστικός Σύλλογος Κρηστώνης,
- Εκπολιτιστικός Σύλλογος " Ο Προφήτης Ηλίας ", Λειψύδριο,
- Πολιτιστικός Σύλλογος Κάτω Ποταμιωτών,
- Εξωραϊστικός Πολιτιστικός Σύλλογος Μεγάλης Βρύσης,
- Πολιτιστικός Σύλλογος Μελανθίου " Ο Άγιος Δημήτριος "
- Πολιτιστικός Σύλλογος Δαφνοχωρίου,
- Πολιτιστικός Σύλλογος Ποντίων Λεβεντοχωρίου,
- Πολιτιστικός Εξωραϊστικός Φυσιολατρικός Σύλ. Π. Γυναικόκαστρου,
- Πολιτιστικός Σύλλογος Σταυροχωρίου " Η Φιλοξενία ",
- Πολιτιστικός Σύλλογος Χωρυγίου

Δημοτική Ενότητα Χέρσου

- Σύλλογος Ποντίων Χέρσου,
- Εκπολιτιστικός Σύλλογος Καλίνδριας " Ανατολική Ρωμυλία "
- Μορφωτικός Εκπολιτιστικός Σύλλογος Μ. Στέρνας " Ο Αριστοτέλης "
- Εξωραϊστικός Εκπολιτιστικός Λαογραφικός Σύλλογος Πλαγιάς
- Μορφωτικός και Πνευματικός Σύλλογος Κορομηλιωτών
- Πολιτιστικός Σύλλογος Ηλιόλουστου
- Αθλητικός Πολιτιστικός και Μορφωτικός Σύλλογος Ελευθεροχωρίου

Δημοτική Ενότητα Γαλλικού

- Λαογραφικός Όμιλος Πεδινού " Ορφέας "
- Σύλλογος Γυναικών Πεδινού,
- Πολιτιστικός Σύλλογος Περινηθιωτών,
- Πολιτιστικός Μορφωτικός Σύλλογος Γαλλικού " Ο Εχεδωρος "
- Μορφωτικός Πολιτιστικό Σωματείο Καμπάνης
- Σύλλογος Γυναικών Καμπάνης
- Πολιτιστικός Σύλλογος Μανδρών
- Σύλλογος Γυναικών Νέας Σάντας
- Σύλλογος Ποντίων Νέας Σάντας
- Σύλλογος Φίλων Περιβάλλοντος Νέας Σάντας
- Πολιτιστικός Σύλλογος Γυναικών Φαναρίου

Δημοτική Ενότητα Πικρολίμνης

- Πολιτιστικός Σύλλογος Ξυλοκερατιάς"
- Πολιτιστικός Σύλλογος Πικρολίμνης
- Εκπολιτιστικός Σύλλογος Νέων Μαυρονερίου
- Πολιτιστικός Ποντιακός Σύλλογος Απανταχού Μαυρονεριωτών
- Εκπολιτιστικός Σύλλογος Κάτω Αποστόλων
- Πολιτιστικός Μορφωτικός Σύλλογος Μικρόκαμπου
- Μορφωτικός Πολιτιστικός Σύλλογος Ν. Αγιονερίου " Μιστη "
- Θεατρικός Όμιλος Νομού Κιλκίς " Ο Καύκασος
- Πολιτιστικός Σύλλογος Π. Αγιονερίου " Το Καρς "

Δημοτική Ενότητα Κρουσσών

- Πολιτιστικός Μορφ. Σύλλογος Αγ. Αντωνίου Κιλκίς "Τα Κρούσσια"
- Εκπολιτιστικός Μορφ. Σύλλογος Νέας Ματσουκα " Οι Μωμόγεροι "
- Πολιτιστικός Μορφωτικός Εξωραϊστικός Σύλλογος Αντιγόνειας
- Εκπολιτιστικός Ποντιακός Σύλλογος Άνω Θεοδωρακίων
- Σύλλογος των Απανταχού Γαβριωτών " Η Γαβρα "
- Πολιτιστικός Σύλλογος Διβουνιωτών
- Πολιτιστικός Σύλλογος Επταλόφου " Ακρίτες Επταλόφου "
- Πολιτιστικός Σύλλογος Ευκαρπίας
- Πολιτιστικός Μορφ. Σύλλογος Ισώματος " Ο Καπετάν Ραμνάλης "
- Μορφωτικός Σύλλογος Απανταχού Κάτω Θεοδωρακιωτών
- Πολιτιστικός Σύλλογος Κεντρικού
- Πολιτιστικός Σύλλογος " Αμυγδαλιωτών ", Κοιλιάδι
- Εκπολιτιστικός Σύλλογος Κοκκινιάς
- Εκπολιτιστικός Σύλλογος Κορωνούδας
- Μορφωτικός Σύλλογος Μονλιθίου
- Μορφωτικός Πολιτιστικός Σύλλογος Ποντοκερασιάς

- Πολιτιστικός Σύλλογος Τερπύλλου
- Πολιτιστικός Σύλλογος Τριποταμιτών
- Πολιτιστικός Λαογραφικός Σύλλογος Φυσκιωτών
- Πολιτιστικός Σύλλογος Χειμαδιού " Οι Σταυραετοί "

Δημοτική Ενότητα Δοϊράνης

- Πολιτιστικός Σύλλογος " Πόντος - Χαμένες Πατρίδες "
- Πολιτιστικός Σύλλογος Ακρίτα " Ο Ακρίτας "
- Όμιλος Φίλων Δοϊράνης " Ο Δοβηρος
- Αθλητικός - Πολιτιστικός Σύλλογος Δοϊράνης
- Ε.Ε. Σύλλογος Δροσάτου
- Εκπολιτιστικός Σύλλογος Κορυφιωτών

Δημοτική Ενότητα Μουριών

- Πολιτιστικός Σύλλογος Γυναικών Αγ. Παρασκευής
- Εκπολιτιστικός Μορφωτικός Σύλλογος Σ.Σ. Μουριών " Το Μπελλες "
- Σύλλογος Νέων Δήμων Δοϊράνης και Μουριών

Σημαντικός επίσης είναι ο αριθμός πολιτιστικών εκδηλώσεων που πραγματοποιούνται κάθε χρόνο στην περιοχή του δήμου του Κιλκίς. Ενδεικτικά αναφέρουμε τις μεγάλες πανηγυρικού χαρακτήρα εκδηλώσεις, τα Γυναικοκάστρια στην Κοινότητα Π. Γυναικοκάστρου (2-4 Αυγούστου), Επιπλέον στο δήμο Κιλκίς:

- Στη Δημοτική Ενότητα Γαλλικού διήμερο πολιτιστικό πανηγύρι με θεατρικές παραστάσεις, εκθέσεις βιβλίου και παραδοσιακά συγκροτήματα καθώς και το Αντάμωμα των Θρακιωτών στο δάσος του Πεδινού με εκθέσεις φωτογραφίας – βιβλίων και συμμετοχή χορευτικών συγκροτημάτων από όλο το Νομό.
- Στη Δημοτική Ενότητα Πικρολίμνης διήμερες εκδηλώσεις για τον εορτασμό του Αγίου Αθανασίου με παραδοσιακούς χορούς, μαντολινάτα και παραδοσιακή μουσική.
- Στη Δημοτική Ενότητα Χέρσου τριήμερες πολιτιστικές εκδηλώσεις στη γιορτή του Προφήτη Ηλία.

Ιδιαίτερο πολιτιστικό - λαογραφικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν έθιμα ή αναβιώσεις εθίμων. Κυριότερα είναι:

- 1) Μωμογέρια: Αναβίωση ποντιακού εθίμου κάθε 1η Ιανουαρίου στην κοινότητα Άγιου Μάρκου και στην κοινότητα Ν. Γυναικοκάστρου.
- 2) Γιορτή γυναίκας ή γυναικοκρατία ή έθιμο της Μπάμπως: Γιορτάζεται αρχές Ιανουαρίου στις κοινότητες Ισώματος, Τερπύλλου, Άσπρου, Αξιοχωρίου και Ν. Σάντας, Καλίνδρια.
- 3) Κουρμπάνι: πανάρχαιο έθιμο προσφοράς αιματηρής θυσίας στο θείο με στόχο ορισμένα ανταλλάγματα στο Κιλκίς και στην κοινότητα Καστανιών.
- 4) Πολλές περιοχές έχουν εκδηλώσεις με παραδοσιακούς γάμους και φαγητά όπως η κοινότητα Ευκαρπίας (έθιμο Σατσού), Αναβίωση βλάχικου γάμου (29-30 Ιουνίου) στις κοινότητες Κεντρικού, Κάτω Θεοδωρακίου, Φύσκα, (όπου και το έθιμο δωρίσματος (Γκιουρούς))
- 8) Τέλος άλλα έθιμα άξια προσοχής είναι τα: Μπέης (κοινότητα Μανδρών), Καλιντίτσα και Χελιδόνα (Αγ. Μάρκο), Κλήδωνα (24 Ιουνίου, Γαλλικός), και Καλόγερος (γιορτάζεται την Κυριακή της Κρεατινής στο Βαπτιστή για τη γονιμότητα της γης και την καλοχρονιά).

Σημαντικές επίσης εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται κάθε χρόνο στο Δ. Κιλκίς είναι οι ακόλουθες:

- Ελευθέρια στον Δ. Κιλκίς (Ιούνιος). Πολυήμερες πολιτιστικές εκδηλώσεις με αφορμή τον εορτασμό της απελευθέρωσης της πόλης του Κιλκίς.

- «Διεθνές Φεστιβάλ Κουκλοθεάτρου και Παντομίμας Κιλκίς», μοναδικό στην Ελλάδα με συμμετοχές πολλών κρατών από όλο τον κόσμο. Φέτος, από τις 30 Σεπτεμβρίου έως 16 Οκτωβρίου 2011, πραγματοποιήθηκε το 13^ο Φεστιβάλ με συμμετοχή πολλών χωρών, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας, (Ιταλία, Βραζιλία, Χιλή, Ελβετία, Ισπανία, Ρωσία, Αυστραλία, Πολωνία, Αργεντινή, Μεγάλη Βρετανία, Γερμανία, Πορτογαλία, Ουγγαρία, Βουλγαρία και Ελλάδα). Στα πλαίσια του κουκλοθεάτρου δίδονται δύο με τρεις καθημερινές παραστάσεις κυρίως στην αίθουσα του Συνεδριακού Κέντρου του Δήμου Κιλκίς από τις οποίες οι πρωινές απευθύνονται σε μαθητές ενώ παράλληλα πραγματοποιούνται σεμινάρια για το κοινωνικό θέατρο, εργαστήρια για εκπαιδευτικούς και εμπυχωτές, εκθέσεις με κούκλες καθώς και εργαστήρια σε Δημοτικά Σχολεία.
- Εκδηλώσεις αφιερωμένες στους Πολιούχους της πόλης Κιλκίς «Πεντεκέδεκα Μάρτυρες» (Νοέμβριος).
- Εκδηλώσεις Αποκριάς (Φεβρουάριος).
- Εκδηλώσεις υγείας (Μάρτιος).
- Γιορτή καρπουζιού στο Ν. Αγιονέρι (Καλοκαίρι).

2.7.7.5 Χώροι Πολιτισμού – Πόλοι έλξης τουριστικού ρεύματος

Στο Δ. Κιλκίς χώροι πολιτισμού οι οποίοι μπορούν να αποτελέσουν πόλους έλξης τουριστικού ρεύματος είναι οι ακόλουθοι:

✓ Πολεμικό Μουσείο

Βρίσκεται στην κορυφή του λόφου των Ηρώων στην είσοδο της πόλης του Κιλκίς. Το Μουσείο χτίστηκε το 1966. Το 1971 έγιναν εργασίες συμπλήρωσης και επέκτασης. Ανήκει στο Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, το οποίο έχει και την ευθύνη λειτουργίας του.

Ο επισκέπτης μπορεί να δει στις δυο συνεχόμενες αίθουσες ντοκουμέντα των Βαλκανικών Πολέμων του 1912-1913 και συγκεκριμένα της μάχης του Κιλκίς το 1913. Εκτίθενται προσωπικά αντικείμενα των αξιωματικών που έλαβαν μέρος στη μάχη του Κιλκίς, στρατιωτικές στολές, όπλα (τυφέκια, όλμους, οβίδες, πυροβόλα) σημαίες Συνταγμάτων, κ.α. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο ανάγλυφος χάρτης και η οπτικοακουστική αναπαράσταση της μάχης του Κιλκίς.

✓ Αρχαιολογικό Μουσείο Κιλκίς

Το Αρχαιολογικό Μουσείο του Κιλκίς βρίσκεται στο λόφο του Αγίου Γεωργίου και λειτουργεί από το 1972. Τα ευρήματα χρονολογούνται από τη Νεολιθική εποχή έως τα Ρωμαϊκά χρόνια και προέρχονται από τις ανασκαφές στον οικισμό της Κολχίδας, το νεκροταφείο της Παλιού Γυναικοκάστρου, από τον αρχαιολογικό χώρο της Φιλυριάς, καθώς και από άλλες περιοχές του νομού Κιλκίς.

✓ Λαογραφικό Μουσείο Κιλκίς

Σήμερα στεγάζεται πρόχειρα σε κατασκευή απέναντι από το υπαίθριο θέατρο της πόλης της Κιλκίς. Με την αναπαλαίωση όμως του ιστορικού κτιρίου του Γυμνασίου του Κιλκίς, ένα από τα λίγα εναπομείναντα παραδοσιακά κτίρια της πόλης, θα μεταφερθεί εκεί για να γίνει μια παρουσίαση της σύγχρονης ιστορίας, της παράδοσης, των ηθών και των εθίμων και της εξελικτικής πορείας της ζωής με τους καθημερινούς αυθεντικούς συμβολισμούς της περιοχής.

✓ Μουσείο Λίμνης

Το Μουσείο Λίμνης Δοϊράνης σκοπό έχει την ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής. Ο εκθεσιακός χώρος του Μουσείου εκτείνεται σε δύο ορόφους. Το κτίσμα έχει

έκταση 250m² με διαμορφωμένο υπαίθριο χώρο έκτασης 2.000m² και μικρό ξύλινο παρατηρητήριο για την παρακολούθηση του υγροτόπου. Στα εκθέματα του μουσείου απεικονίζεται η ιστορική διαδρομή της λίμνης από την αρχαιότητα ως σήμερα και η αλληλεπίδραση με τη ζωή και τις ασχολίες των κατοίκων, ενώ παράλληλα εκτίθενται όλα τα είδη της χλωρίδας και πανίδας.

✓ **Μουσείο Βυζαντινών Εικόνων**

Το Μουσείο βρίσκεται στο Δροσάτο, στον Ι. Ν. Κοιμήσεως της Θεοτόκου ο οποίος και αποκαταστάθηκε για τη στέγαση του Μουσείου Βυζαντινής Αγιογραφίας.

✓ **Σπήλαιο Κιλκίς**

Το Σπήλαιο βρίσκεται στο Λόφο του Αγίου Γεωργίου και αποτελεί το σημαντικότερο τουριστικό αξιοθέατο της πόλης. Ανακαλύφθηκε τυχαία γύρω στο 1925 τον λατόμο Γεώργιο Παυλίδη (Μπουλασίκη) όταν κατά την εκτέλεση της λατομικής του εργασίας διάνοιξε την είσοδο του. Το 1960 έγινε η πρώτη χαρτογράφηση του από την τότε πρόεδρο της Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας (Ε.Σ.Ε.) την κα Άννα Πετροχείλου, ενώ οι εργασίες αξιοποίησης του άρχισαν το 1977 με την επίβλεψη της ίδιας και κράτησαν έξι χρόνια.

Το Σπήλαιο, άνοιξε για το κοινό το 1986. Το μήκος των διαδρομών του είναι 500 μέτρα και η έκταση του μαζί με τον δεύτερο όροφο υπερβαίνει τα 1.000 τ.μ Η θερμοκρασία του είναι σταθερή στους 15-17 βαθμούς Κελσίου όλο τον χρόνο και η υγρασία του είναι 95%. Παρουσιάζει έναν πρωτότυπο σχηματισμό για τα Ελληνικά σπήλαια γιατί διαθέτει σύστημα διακλάσεων (σχισμών), που σε παράλληλες και κάθετες διευθύνσεις έχουν διανοιχτεί κατακόρυφα. Έτσι παρουσιάζονται ψηλές οροφές και δαιδαλώδεις στενοί διάδρομοι. Οι ευρύχωροι θάλαμοι του είναι έξι, ενώ στους τοίχους, τις οροφές και τα δάπεδα του υπάρχει κάλυμμα με σταλακτιτικά στολίσματα και με μοναδικά στο είδος τους πέτρινα κοράλλια. Τα κοράλλια, οι λιθωματικές αυτές δημιουργίες είναι αποτέλεσμα του τινάγματος και σκορπίσματος της σταγόνας του νερού καθώς πέφτει στο έδαφος. Δημιουργούνται σε κοιλώματα βράχων, εκεί όπου δεν υπάρχει ρεύμα αέρος.

Το Σπήλαιο παρουσιάζει επίσης μεγάλο παλαιοντολογικό ενδιαφέρον. Βρέθηκαν περισσότερα από 300 δείγματα απολιθωμένων οστών ζώων σε πολύ καλή κατάσταση διατηρήσεως (από τον Βασίλειο Μακρίδη). Η μελέτη τους από την Δρ. Παλαιοντολογίας Ε. Τσουκαλά (Α.Π.Θ.) έδειξε την παρουσία της στικτής ύαινας (*crocuta crocuta spelaea* GOLDFUSS). Της αλεπούς, της μεγαλόσωμης νυφίτσας (*musclela putorius robusta* NEWTON), το υποείδος της νυφίτσας αναφέρεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα, του άγριου βοδιού, του μικρόσωμου αλόγου και του μεγαλόσωμου αλόγου, του γιγαντώσμου ελαφιού (Μεγάκερος) και του κόκκινου ελαφιού. Αξιοσημείωτη είναι η παρουσία απολιθωμένων οστών και δοντιών που ανήκουν σε μικροθηλαστικά (τρωκτικά). Η ηλικία των απολιθωμάτων προσδιορίστηκε στα 15.000 χρόνια. Το παλαιό περιβάλλον ήταν λειβαδικό με θάμνους και το παλαιοκλίμα μάλλον θερμό. Οι ύαινες κατοικούσαν στη σπηλιά, ενώ τα φυτοφάγα ζώα είτε βρέθηκαν τυχαία είτε αποτελούσαν την κύρια τροφή των σαρκοφάγων ζώων. Το σπήλαιο σύμφωνα με μία έρευνα Τσέχων ιατρών το 1988, παρουσιάζει θεραπευτικές ιδιότητες για το παιδικό βρογχικό άσθμα και προορίζεται για την ανάπτυξη σπηλαιοθεραπείας για πρώτη φορά στην Ελλάδα.

2.7.7.6 Συμπεράσματα - Προοπτικές

Η ύπαρξη πολιτιστικών και πολιτισμικών πόρων σε μια περιοχή αποτελούν βασική προϋπόθεση για την τουριστική ανάπτυξή της, οι οποίοι θα αποτελέσουν μελλοντικά πόλους έλξης τουριστών και επισκεπτών. Ο συνδυασμός δε με τον κυρίαρχο τουριστικό πόρο μιας περιοχής που αποτελεί το φυσικό περιβάλλον (πανίδα, χλωρίδα και κλίμα) και το ανθρώπινο δυναμικό και η συμπεριφορά του και βέβαια η ύπαρξη υποδομών και υπηρεσιών ή εξυπηρετήσεων δίνει μία ολοκληρωμένη προσέγγιση της τουριστικής πραγματικότητας μιας περιοχής.

Η περιοχή του νέου διευρημένου Δ. Κιλκίς διακρίνεται για τις πολλές ιστορικές, πολιτιστικές όσο και πολιτισμικές δυνατότητες αν και είναι φανερή η έλλειψη οργάνωσης, η αποδυνάμωση λόγω έλλειψης γενικότερου ενδιαφέροντος, ειδικά λόγω των έντονων βιοποριστικών και οικονομικών προβλημάτων.

Όμως οι κάτοικοι διψούν και είναι υπερήφανοι για τους ιστορικούς και πολιτισμικούς τους πόρους, για τις παραδοσιακές και πολιτιστικές τους εκδηλώσεις ειδικά όταν αυτά αντικατοπτρίζουν παραδόσεις και έθιμα της ιστορικής τους ρίζας και δεν θα δίσταζαν να οργανωθούν και να αποδώσουν καλύτερα εάν έβλεπαν κάποιες δυνατότητες ουσιαστικής ανάπτυξης.

2.7.8 Αθλητισμός

Οι αθλητικές εγκαταστάσεις που λειτουργούν στην πόλη του Κιλκίς είναι οι ακόλουθες:

- Κλειστό γυμναστήριο Κιλκίς (τύπου Τ3Β) 600 θέσεων το οποίο μπορεί να φιλοξενήσει αθλήματα όπως χάντμπολ, μπάσκετ, βόλεϊ και πάλη
- Κλειστό γυμναστήριο τύπου Τ9 και αίθουσα βαρέων αθλημάτων 1.200 θέσεων το οποίο μπορεί να φιλοξενήσει μπάσκετ, βόλεϊ, χάντμπολ
- Αθλητικό συγκρότημα 1900+250 θέσεων το οποίο περιλαμβάνει γήπεδο ποδοσφαίρου διαστάσεων 105μ.χ68μ. με κτίριο αποδυτηρίων 186,24 m², στίβο 8 διαδρομών από κουρασάνι και κερκίδες από οπλισμένο σκυρόδεμα. Εκτός από την εξωτερική περίφραξη υπάρχει και εσωτερική περιμετρική περίφραξη η οποία διαχωρίζει τον αγωνιστικό χώρο και τον στίβο από το χώρο κοινού (κερκίδες κ.λπ.)

Οι αθλητικές εγκαταστάσεις των οικισμών της Δημοτικής Ενότητας Κιλκίς είναι:

- Οικισμός Π. Γυναϊκόκαστρου: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 65μ και αποδυτήρια
- Οικισμός Κολχίδας: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 68μ
- Οικισμός Δαφνοχωρίου: Γήπεδο ποδοσφαίρου 95μ x 58μ
- Οικισμός Βαπτιστή: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 68μ και αποδυτήρια
- Οικισμός Αργυρούπολης: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 68μ και αποδυτήρια
- Οικισμός Ακροποταμιάς: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 60μ και αποδυτήρια
- Οικισμός Χωρυγίου: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 68μ και αποδυτήρια
- Οικισμός Σταυροχωρίου: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 68μ και αποδυτήρια
- Οικισμός Σεβαστού: Γήπεδο ποδοσφαίρου 100μ x 65μ
- Οικισμός Ξηρόβρυσης: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 68μ και αποδυτήρια
- Οικισμός Μεσσιανού: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 68μ και αποδυτήρια
- Οικισμός Μελανθίου: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 68μ και αποδυτήρια
- Οικισμός Μεταλλικού: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 60μ και αποδυτήρια
- Οικισμός Μ. Βρύσης: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 68μ και αποδυτήρια
- Οικισμός Καστανιών: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 68μ και αποδυτήρια
- Οικισμός Λεβεντοχωρίου: Γήπεδο ποδοσφαίρου 98μ x 65μ και αποδυτήρια
- Οικισμός Κρηστώνης: Γήπεδο ποδοσφαίρου 95μ x 65μ και αποδυτήρια

Επίσης αθλητικές εγκαταστάσεις βρίσκονται και στους ακόλουθους οικισμούς της Δημοτικής Ενότητας Κρουσών:

- Αγ. Αντωνίου: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 70μ
- Βάθης: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 70μ
- Γερακαριού: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 70μ
- Δίβουνου: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 70μ
- Διπόταμου: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 70μ
- Επτάλοφου: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 70μ, 250 θέσεων
- Ευκαρπίας: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 70μ, 250 θέσεων
- Ισώματος: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 70μ
- Κ. Θεοδωρακίου: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 70μ

- Κεντρικού: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 70μ
- Κοιλαδίου Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 70μ
- Κορωνούδας: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 70μ
- Μεταξοχωρίου: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 70μ
- Τερπύλλου: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 70μ, 250 θέσεων
- Φύσκα: Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ x 70μ

Στη Δημοτική Ενότητα Μουριών γήπεδα ποδοσφαίρου 66 μ. Χ 103 μ με αποδυτήρια υπάρχουν στις Μουριές, στο Σ.Σ. Μουριών (με κερκίδες 50 θέσεων και δίκτυο φωτισμού) και στο Μυριόφυτο. Επίσης στο Σ.Σ. Μουριών λειτουργεί και Κλειστό Γυμναστήριο 196,50m².

Στη Δημοτική Ενότητα Δοϊράνης οι αθλητικές εγκαταστάσεις που λειτουργούν είναι οι ακόλουθες: γήπεδα ποδοσφαίρου 110 μ. Χ 65 μ με αποδυτήρια στον Ακρίτα και στα Αμάραντα ενώ στο Δροσάτο υπάρχουν το ποδοσφαιρικό γήπεδο Δροσάτου 150 θέσεων και 110 μ. Χ 65 μ. το οποίο διαθέτει και φωτισμό καθώς και αθλητικές εγκαταστάσεις στον αύλειο χώρο του Δημοτικού Σχολείου με γήπεδο ποδοσφαίρου 5Χ5 (υπάρχει φωτισμός), δύο γήπεδα τένις (12μΧ28μ με φωτισμό), γήπεδο μπάσκετ(25μΧ12μ) και γήπεδο βόλεϊ (25μΧ12μ).

Στη Δημοτική Ενότητα Χέρσου λειτουργούν οι ακόλουθες αθλητικές εγκαταστάσεις:

- Αθλητική εγκατάσταση γηπέδου ποδοσφαίρου οικισμού Χέρσου η οποία περιλαμβάνει γήπεδο ποδοσφαίρου 100*71μ, γήπεδο μπάσκετ 26,00*30,15μ, στίβο από κουρασάνι 400μ, κερκίδες 700 θέσεων, αποδυτήρια, αποθήκη και χώρο κυλικείου. Στις αθλητικές αυτές εγκαταστάσεις υπάρχουν και τέσσερις ιστοί που φέρουν προβολείς.
- Γήπεδο μπάσκετ 28,6*19,6μ στον προαύλιο χώρο του Γυμνασίου Χέρσου με φωτισμό
- Γήπεδο μπάσκετ 15*21,10μ και βόλεϊ 12,2*6,0μ στον προαύλιο χώρο του Δημοτικού Σχολείου Χέρσου
- Γήπεδο μπάσκετ 26*13,5μ στον προαύλιο χώρο του Δημοτικού Σχολείου Ελευθεροχωρίου
- Γήπεδο ποδοσφαίρου 82*60μ με φωτισμό και αποδυτήρια στον οικισμό Καλίνδριας
- Γήπεδο μπάσκετ 14,5*24μ στην πλατεία της Καλίνδριας με φωτισμό
- Γήπεδο ποδοσφαίρου 63*104μ στην Πλαγιά με φωτισμό
- Γήπεδο μπάσκετ 15*30μ στον προαύλιο χώρο του Δημοτικού Σχολείου Πλαγιάς και ενιαίες κερκίδες (4 σειρές)
- Γήπεδο ποδοσφαίρου 65*95μ με φωτισμό και αποδυτήρια στον οικισμό Κορομηλιάς με ενιαίες κερκίδες τεσσάρων σειρών
- Γήπεδο μπάσκετ 14*22μ στον προαύλιο χώρο του Δημοτικού Σχολείου Κορομηλιάς με ενιαίες κερκίδες σε σειρές
- Γήπεδο ποδοσφαίρου 60*96μ. με κερκίδες (γενικές θέσεις 5 σειρών), χώρο προθέρμανσης αθλητών, αποδυτήρια και φωτισμό στη Μ. Στέρνα
- Γήπεδο μπάσκετ 28*15μ στον προαύλιο χώρο του Δημοτικού Σχολείου Μ. Στέρνας με φωτισμό
- Γήπεδο ποδοσφαίρου 85*57μ με αποδυτήρια και φωτισμό στο Ηλιόλουστο
- Γήπεδο μπάσκετ 10*18μ στον προαύλιο χώρο του Δημοτικού Σχολείου Ηλιόλουστου

Οι αθλητικές εγκαταστάσεις στη Δημοτική Ενότητα Πικρολίμνης είναι οι ακόλουθες:

- Γήπεδο Μαυρονερίου το οποίο περιλαμβάνει: γήπεδο ποδοσφαίρου 93μ x 70μ με αποδυτήρια και ανοικτό γήπεδο μπάσκετ εκτός περιφράξεως
- Γήπεδο ποδοσφαίρου 100μ x 65μ με αποδυτήρια (υπό κατασκευή είναι και τα νέα αποδυτήρια) στο Ν. Γυναικόκαστρο
- Γήπεδο Ξυλοκερατιάς το οποίο περιλαμβάνει: γήπεδο ποδοσφαίρου 100μ x 71μ με αποδυτήρια και ανοικτό γήπεδο μπάσκετ εκτός περιφράξεως
- Γήπεδο ποδοσφαίρου 95μ x 69μ με αποδυτήρια στους Άνω Απόστολους
- Γήπεδο Κάτω Αποστόλων το οποίο περιλαμβάνει: γήπεδο ποδοσφαίρου 90μ x 65μ με αποδυτήρια και ανοικτό γήπεδο μπάσκετ εκτός περιφράξεως
- Γήπεδο ποδοσφαίρου 80μ x 70μ με αποδυτήρια στην Πικρολίμνη
- Γήπεδο ποδοσφαίρου 96μ. x 75μ με αποδυτήρια στο Μικρόκαμπο

- Γήπεδο ποδοσφαίρου 100μ. x 75μ με αποδυτήρια στο Παλαιό Αγιονέρι
- Γήπεδο ποδοσφαίρου 107μ. x 68μ με αποδυτήρια στο Νέο Αγιονέρι
- Γήπεδο ποδοσφαίρου 105μ. x 65μ με αποδυτήρια στο Ανθόφυτο

Τέλος οι αθλητικές υποδομές της Δημοτικής Ενότητας Γαλλικού είναι οι ακόλουθες:

Οικισμός Καμπάνη:

- Κλειστό Αθλητικό Γυμναστήριο
- Γήπεδο Ποδοσφαίρου με αποδυτήρια αθλητών

Οικισμός Μανδρών:

- Γήπεδο Ποδοσφαίρου με αποδυτήρια αθλητών
- Γήπεδο Ποδοσφαίρου με αποδυτήρια αθλητών (πρόγραμμα ΕΛΛΑΔΑ 2004) ημιτελές
- Διαμορφωμένος χώρος με αποδυτήρια για ρίψη σφαίρας
- Καθορισμένος χώρος (χωρίς καμία υποδομή) για αγώνες σκοποβολής

Οικισμός Ν. Σάντας:

- Γήπεδο Ποδοσφαίρου – περιμετρικά χώρος στίβου & αποδυτήρια αθλητών.

Οικισμός Παντελ/μωνα:

- Γήπεδο Ποδοσφαίρου με αποδυτήρια αθλητών

Οικισμός Γαλλικού:

- Γήπεδο Ποδοσφαίρου με αποδυτήρια αθλητών

Οικισμός Πεδινού:

- Γήπεδο Ποδοσφαίρου με αποδυτήρια αθλητών

Οικισμός Λαοδικηνού:

- Γήπεδο Ποδοσφαίρου με αποδυτήρια αθλητών

Οικισμός Περιστερίου:

- Γήπεδο Ποδοσφαίρου με αποδυτήρια αθλητών

2.8 Τοπική οικονομία και απασχόληση

Πριν παρουσιαστούν συγκεκριμένα δεδομένα που έχουν να κάνουν με την οικονομική μεγέθυνση, την ανάπτυξη και την ευημερία του Κιλκίς θα επιχειρηθεί να γίνει μια μικρή αλλά πολύ χρήσιμη περιγραφή των διαφορετικών τρόπων μέτρησης της ανάπτυξης, όπως για παράδειγμα του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (Α.Ε.Π.) αλλά και της Ακαθάριστης Εγχώριας Ευτυχίας....

2.8.1 Οικονομική μεγέθυνση, ανάπτυξη, ευημερία

Καταρχήν είναι ανάγκη να διευκρινιστούν οι όροι ανάπτυξη, μεγέθυνση και ευημερία οι οποίοι χρησιμοποιούνται πολλές φορές ως ταυτόσημοι. Η οικονομική μεγέθυνση αναφέρεται σε περιφέρειες, που έχουν πραγματοποιήσει τις απαραίτητες διαρθρωτικές αλλαγές και αποβλέπουν στην εξασφάλιση περισσότερο της ορθολογικής αξιοποίησης των συντελεστών της παραγωγής, ώστε να πετύχουν σταθερή άνοδος του περιφερειακού εισοδήματος, με οικονομική σταθερότητα.

Όρος ανάπτυξη σημαίνει την διαδικασία, με την οποία το πραγματικό κατά κεφαλή εισόδημα των κατοίκων μίας περιοχής (δηλαδή ο λόγος του εισοδήματος προς τον πληθυσμό) αυξάνεται κατά τη διάρκεια μιας μακράς συνήθως περιόδου, με αποτέλεσμα τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού.

Ο όρος ευημερία φανερώνει την ανώτερη και επιθυμητή φάση του οικονομικού κύκλου, κατά την οποία υπάρχει (σχεδόν) πλήρης απασχόληση των παραγωγικών συντελεστών, εντείνεται η συνολική ζήτηση αγαθών, η οποία θα οδηγήσει σε αύξηση της παραγωγής, του εισοδήματος και της απασχόλησης σε μια περιφέρεια. Η οικονομική ευημερία συνδέεται με την κοινωνική, διότι όταν η οικονομία μίας περιφέρειας βρίσκεται στη επιθυμητή κατάσταση το βιοτικό επίπεδο των πολιτών είναι υψηλό, η ζήτηση εργασίας είναι έντονη καθώς και οι μισθοί υψηλοί, ώστε να υπάρχουν περισεύματα για ψυχαγωγία, πολυτελείς δαπάνες, αποταμιεύσεις και επενδύσεις. Η επίτευξη του επιθυμητού επιπέδου της οικονομίας, αποτελεί στόχο των σύγχρονων κρατών για τις περιφέρειες τους.

Τρόποι μέτρησης της ανάπτυξης

Η οικονομική ανάπτυξη και μεγέθυνση συνήθως υπολογίζονται με βάση το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕγχΠ) ή το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ. Το ΑΕγχΠ επιτρέπει τις συγκρίσεις μεταξύ χωρών και περιφερειών και παραμένει ένα αρκετά καλό μέσο μέτρησης των οικονομικών επιδόσεων, αλλά όχι απαραίτητως κατάλληλο μέσο μέτρησης της ευημερίας.

Τον περασμένο αιώνα σημειώθηκε ταχεία αύξηση της οικονομικής ανάπτυξης πολλών περιφερειών της ΕΕ, ειδικότερα στην ΕΕ των 15. Οι περιφέρειες των κρατών μελών που εντάχθηκαν στην ΕΕ μετά το 2004 αναπτύσσονταν γρήγορα πριν από την οικονομική κρίση και καλύπτουν πολύ γρήγορα τη διαφορά με την υπόλοιπη Ένωση. Παρ' όλα αυτά, όπως δείχνει η Πέμπτη έκθεση για τη συνοχή, οι μεγάλες ανισότητες μεταξύ των περιφερειών της ΕΕ παραμένουν.

ΑΕγχΠ και εισόδημα

Το ΑΕγχΠ δε συνιστά πάντοτε κατάλληλο μέσο μέτρησης του εισοδήματος των νοικοκυριών, καθώς η αύξηση του ΑΕγχΠ σπάνια κατανέμεται ισομερώς στον πληθυσμό ή στις περιφέρειες μιας χώρας. Για παράδειγμα, όταν η αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ ωφελεί μόνο ένα μικρό μέρος του πληθυσμού, ή όταν ένα μεγάλο μερίδιο του πλούτου μετακινείται σε κάποια άλλη περιφέρεια ή χώρα, τα περισσότερα νοικοκυριά στην περιφέρεια δεν θα δουν το εισόδημά τους να αυξάνεται.

Ωστόσο, αυτό που μετράει πραγματικά για την ευημερία των πολιτών δεν είναι η ποσότητα των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται μέσα σε μια οικονομία, αλλά το συνολικό διαθέσιμο εισόδημα του νοικοκυριού. Το ΑΕγχΠ αποτελεί ατελές μέσο μέτρησής του, γιατί οι χώρες διαφέρουν ως προς το ποιες υπηρεσίες παρέχουν δωρεάν, π.χ. εκπαίδευση, κι αυτό επηρεάζει τη δυνατότητα του κόσμου να καταναλώσει. Ομοίως, το ΑΕγχΠ δεν αποτυπώνει την αξία των «ιδιωτικών» αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στο σπίτι, τα οποία περιλαμβάνουν από το μαγείρεμα και την καθαριότητα μέχρι τη φροντίδα των παιδιών, και είναι εξίσου καθοριστικά για το βιοτικό επίπεδο.

Το εισόδημα δεν αποτελεί ασφαλώς μοναδικό καθοριστικό παράγοντα για την ποιότητα ζωής. Η πέμπτη έκθεση για τη συνοχή δείχνει ότι η ευημερία και η ικανοποίηση από τη ζωή στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες συνδέονται στενά με τις αυξήσεις του εισοδήματος των νοικοκυριών. Στα πιο ανεπτυγμένα μέρη της Ένωσης, ωστόσο, η σύνδεση αυτή είναι πολύ λιγότερο ισχυρή, ή δεν υφίσταται καθόλου. Έτσι, καθώς οι περιφέρειες πλουτίζουν, ο κόσμος εκτιμά άλλες πτυχές της ευημερίας, όπως η ικανοποίηση από την εργασία, ενώ σε λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες οι άνθρωποι συνήθως δίνουν μεγαλύτερη σημασία στο πόσα κερδίζουν.

ΑΕγχΠ και ποιότητα ζωής

Το ΑΕγχΠ δεν αντικατοπτρίζει τη βελτίωση στην ποιότητα των αγαθών και υπηρεσιών. Στην πραγματικότητα, μπορεί να υπάρχει ταχεία βελτίωση σε τομείς όπως η τεχνολογία της πληροφορίας ή οι ιατρικές υπηρεσίες και η εκπαίδευση, με άμεσες συνέπειες για την ποιότητα ζωής.

Η ραγδαία οικονομική ανάπτυξη κατά τον περασμένο αιώνα είχε ένα τίμημα, και οδήγησε στη ρύπανση, την τρύπα του όζοντος, την υπερθέρμανση του πλανήτη και άλλες αρνητικές συνέπειες για το περιβάλλον. Αυτά έχουν άμεσες επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και υψηλό κόστος για την οικονομία, που δεν αντικατοπτρίζονται στο ΑΕγχΠ.

Το ευχάριστο, ασφαλές και καθαρό περιβάλλον, οι σχέσεις καλής γειτονίας, το καθαρό πόσιμο νερό και η αμοιβαία εμπιστοσύνη αποτελούν όλα «κοινά αγαθά» που συμβάλλουν σημαντικά στην ποιότητα ζωής. Αλλά καθώς δεν είναι προς πώληση, δεν αντανακλώνται στο ΑΕγχΠ.

Έτσι, η μέτρηση της προόδου στην πέμπτη έκθεση για τη συνοχή επεκτάθηκε πέρα από το ΑΕγχΠ, όπως υπέδειξαν οι Στίγκλιτς, Σεν και Φιτουσί στην έκθεσή τους το 2009 σχετικά με τη μέτρηση της προόδου, και περιλαμβάνει τόσο αντικειμενικά μέσα μέτρησης της ευημερίας, όπως το προσδόκιμο ζωής, όσο και υποκειμενικά, όπως η αντίληψη για την υγεία και η ευτυχία.

Η οικονομία της ευτυχίας

Η ευτυχία αποτελεί το πιο σημαντικό αγαθό που αναζητά ο άνθρωπος σε ολόκληρη τη διάρκεια της ζωής του. Ψυχολογία, νευρολογία, ψυχιατρική, κοινωνιολογία, οικονομικά και άλλες επιστήμες προσπαθούν να βοηθήσουν προκειμένου να προσεγγίσει την ευτυχία.

Η παραδοσιακή οικονομική προσέγγιση της ευτυχίας

Στο πλαίσιο της παραδοσιακής οικονομικής θεωρίας η ευτυχία συνδέεται σε σημαντικό βαθμό με τη χρησιμότητα και το διαθέσιμο εισόδημα. Ο υψηλότερος βαθμός ευτυχίας εξασφαλίζεται από την ευρύτερη δυνατότητα για αγορές.

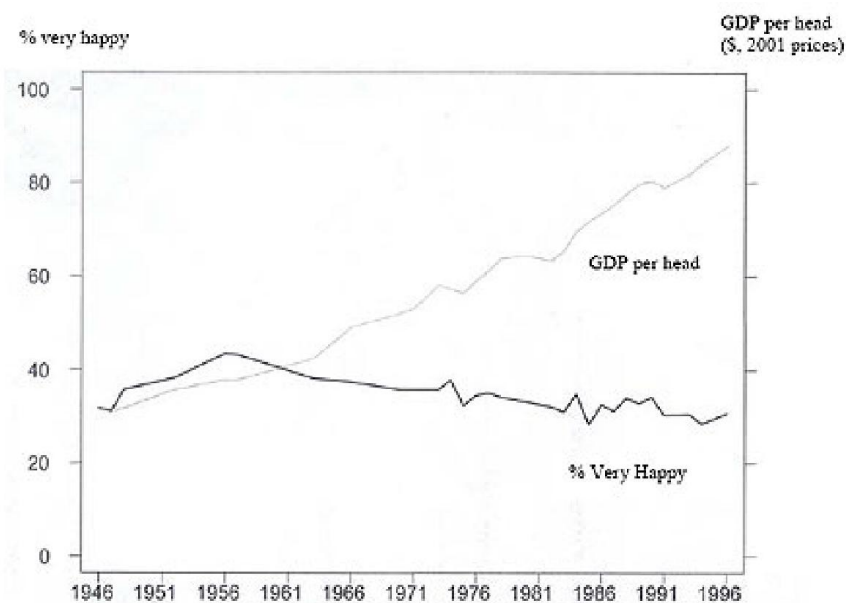
Ο Βρετανός οικονομολόγος Richard Layard, ιδρυτής και διευθυντής του Κέντρου Οικονομικής Επίδοσης στο London School of Economics και κορυφαίος ερευνητής σε θέματα της οικονομικής προσέγγισης της ευτυχίας, τονίζει ότι το χρήμα δεν αποτελεί το καλύτερο μέσο για να ερμηνεύσει κάποιος την ευτυχία. Η αντίληψη ότι η αύξηση της αγοραστικής δύναμης του ατόμου αντιστοιχεί αυτόματα σε αύξηση της ευτυχίας του καθίσταται επισφαλής.

Η ελλιπής προσέγγιση της παραδοσιακής οικονομικής επιστήμης εστιάζεται στο γεγονός ότι δεν δίνεται η δέουσα σημασία στις ακούσιες συνέπειες που απορρέουν από την ανθρώπινη συμπεριφορά. Οι φιλοδοξίες και οι επιδιώξεις ενδεχομένως να επηρεάζουν αρνητικά σε σημαντικό βαθμό τη συμπεριφορά και τη διάθεση στην καθημερινή ζωή.

Η μοντέρνα προσέγγιση της ευτυχίας

Η «χρυσή τομή» για την απόκτηση της ευτυχίας πρέπει να αναζητηθεί και σε άλλους σημαντικούς παράγοντες, όπως ο ποιοτικός ελεύθερος χρόνος, οι αρμονικές οικογενειακές και φιλικές σχέσεις, το ευχάριστο εργασιακό και το καθαρό φυσικό περιβάλλον: στοιχεία που δεν εμπίπτουν αυστηρά στο οικονομικό πεδίο. Επομένως, είναι εφικτό να εξηγηθεί το παράδοξο φαινόμενο, κατά το οποίο, αν και σήμερα είμαστε περίπου τρεις φορές οικονομικά πλουσιότεροι, σε σχέση με 50 χρόνια πριν, δεν είμαστε πιο ευτυχείς. Η ευτυχία αποτελεί το αξεπέραστο αγαθό. Όλα τα άλλα αγαθά συμβάλλουν στην απόκτηση της ευτυχίας. Ακόμα και αγαθά που η αξία τους είναι δύσκολο να αποτιμηθεί, όπως η ελευθερία, συντελούν στο αγαθό της ευτυχίας, καθώς αυτή αυξάνεται όταν κάποιος ζει ελεύθερος και όχι καταπιεσμένος.

Σε αρκετές μελέτες που έχουν διεξαχθεί σε Βρετανία, ΗΠΑ, Καναδά και Ιαπωνία δείχνουν ότι από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι τη σημερινή εποχή δεν έχει αυξηθεί η ευτυχία, ενώ κάτι αντίστοιχο φαίνεται και σε μελέτες που αφορούν τη Δυτική Ευρώπη (πλην Βρετανίας) στην περίοδο των τελευταίων 30 ετών. Συνεπώς, η παραγωγή πολλαπλάσιου εισοδήματος και πλούτου στις συγκεκριμένες περιοχές, από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι σήμερα, δεν έχει παράλληλα συντελέσει στην αύξηση της ευτυχίας.

Εξέλιξη επιπέδου ευτυχίας και κατά κεφαλήν εισοδήματος

Τρίτος κόσμος

Βέβαια, ο Layard τονίζει ότι στις περιοχές του πλανήτη που μαστίζονται από διαρκή εξαθλιωτική πείνα και φτώχεια (Τρίτος Κόσμος) η αύξηση του εισοδήματος συνεπάγεται άμεσα αύξηση της ευτυχίας, καθώς εξασφαλίζονται αγαθά και υπηρεσίες μείζονος σημασίας, ανακουφίζοντας την αβάσταχτη δυστυχία και την απόγνωση που επικρατεί.

Εύπορες κοινωνίες

Από την άλλη πλευρά, η αύξηση του εισοδήματος στις περιοχές του εύπορου Πρώτου Κόσμου - Δυτική Ευρώπη, Βόρεια Αμερική, Ιαπωνία και Αυστραλία - συντελεί σε πολύ μικρότερη αύξηση της ευτυχίας. Μελέτες σε φοιτητές στις ΗΠΑ αναδεικνύουν ότι η θέση του ατόμου σε σχέση με τα άλλα μέλη της κοινωνίας του διαμορφώνει το μέγεθος της ευτυχίας του.

Οι ερωτηθέντες φοιτητές βρέθηκαν εμπρός στο δίλλημα που πρότεινε δύο υποθετικούς κόσμους, όπου στον πρώτο το άτομο διαθέτει μεγαλύτερο πλούτο και εισόδημα αλλά στον δεύτερο βρίσκεται σε καλύτερη θέση σε σχέση με τα υπόλοιπα μέλη της κοινωνίας του, παρά το χαμηλότερο πλούτο σε σύγκριση με τον πρώτο κόσμο.

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων επέλεξε τον δεύτερο υποθετικό κόσμο διότι η καλύτερη θέση του ατόμου έναντι των άλλων θα εξασφάλιζε σε μεγαλύτερο βαθμό την ευτυχία. Συνεπώς, η καλύτερη θέση του ατόμου έναντι

των άλλων δύναται να υπερκεράσει το χαμηλότερο επίπεδο πλούτου και εισοδήματος που διαθέτει.

Επίσης, οι έρευνες δείχνουν ότι σε Βόρεια Αμερική και Δυτική Ευρώπη, στις περιπτώσεις που το κατά κεφαλήν εισόδημα φτάνει ή υπερβαίνει κάποιο επίπεδο - 30 χιλιάδες δολάρια - το επιπλέον εισόδημα συνεργεί ελάχιστα σε τυχόν επιπλέον ευτυχία. Ειδικά, στα μεγάλα αστικά κέντρα ενδημούν χαρακτηριστικά που ωθούν προς την αύξηση της δυστυχίας και όχι της ευτυχίας, παρά τον αυξημένη συσσώρευση πλούτου.

Οι υψηλοί δείκτες εγκληματικότητας, ψυχιατρικών παθήσεων, κίβδηλων σχέσεων - διαζυγίων, οι αγχωτικοί ρυθμοί εργασίας και το μολυσμένο περιβάλλον αναδεικνύονται ως έντονα αποτρεπτικοί παράγοντες για την ευτυχία. Στα σύγχρονα μεγάλα αστικά κέντρα οι άνθρωποι έχουν την ευκαιρία της απόλαυσης των πιο προηγμένων επιτευγμάτων της αλματώδους τεχνολογικής προόδου (ευρυζωνικό διαδίκτυο, θεαματικές παιχνιδομηχανές δορυφορική - καλωδιακή τηλεόραση), αλλά χάνουν τη διαχρονική αξία της ζεστασιάς των αληθινών οικογενειακών και φιλικών σχέσεων.

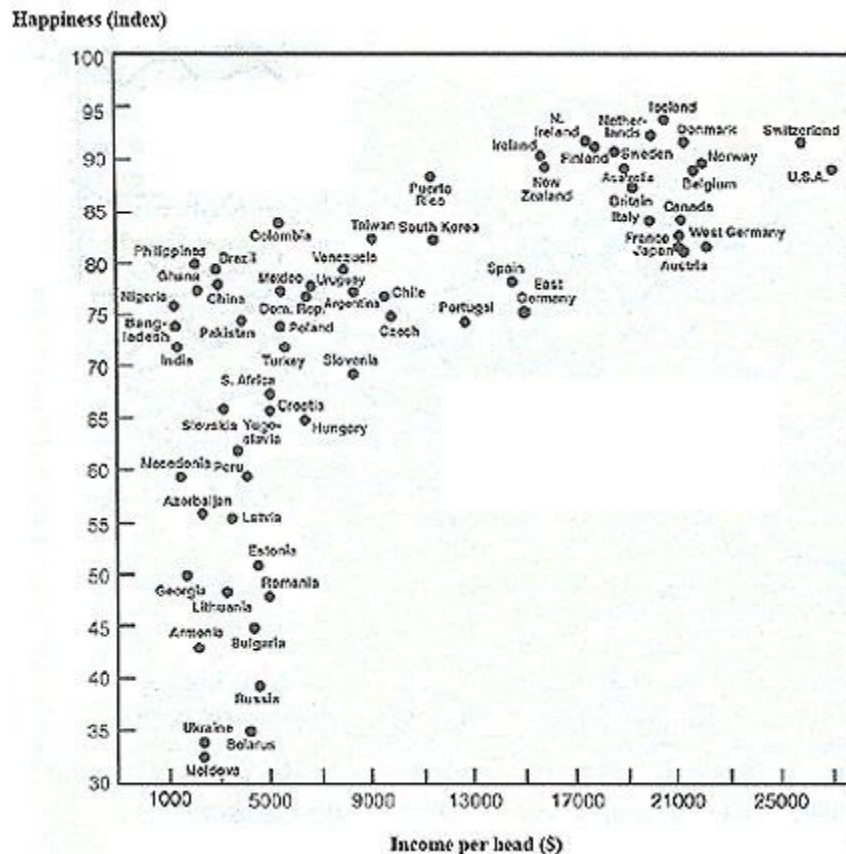
Στο πλαίσιο της παραπάνω λογικής διαφαίνεται ότι οι ζάμπλουτοι, όπως ο Μπιλ Γκέιτς, απολαμβάνουν τον ίδιο βαθμό ευτυχίας με τους πολλούς ευκατάστατους που ζουν ανάμεσα μας. Η ευτυχία των βαθύπλουτων επικεντρώνεται στο γεγονός ότι η απόκτηση επιπλέον πλούτου συντελεί στην άνοδο της θέσης τους σε υψηλότερο οικονομικό επίπεδο σε σχέση με τους άλλους, γεγονός που σφυρηλατεί τα συμπεράσματα των μελετών στους Αμερικανούς φοιτητές.

Φορολογία και αναδιανομή εισοδήματος

Οι κυβερνητικές ρυθμίσεις στη φορολογία μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση της ευτυχίας. Η επιβολή υψηλής φορολογίας πάνω από ένα επίπεδο εισοδήματος αποτρέπει τα άτομα από το να επιδίδονται σε υπερβολική εργασία. Έτσι, συμβάλλει σε πιο ισορροπημένη κατανομή του χρόνου, γεγονός που επικουρεί σε σημαντικό βαθμό στην αύξηση της ευτυχίας.

Ο Layard τονίζει ότι η προτεραιότητα της πολιτικής των δημόσιων οικονομικών οφείλει να είναι η αύξηση της ευτυχίας των ατόμων που βρίσκονται στον πυθμένα της κλίμακας «μεγάλη δυστυχία - μεγάλη ευτυχία», διότι μια παραπάνω χρηματική μονάδα εισοδήματος στο πολύ φτωχό - πολύ δυστυχισμένο άτομο έχει μεγαλύτερη σημασία από αυτή στο πολύ πλούσιο - πολύ ευτυχισμένο άτομο.

Η επιβολή υψηλής φορολογίας στα μεγάλα εισοδήματα και οι φοροελαφρύνσεις στα μικρά συντελούν στην αναδιανομή του εισοδήματος υπέρ των χαμηλών εισοδημάτων, γεγονός που συνεργεί στη σημαντική αύξηση της ευτυχίας των πολύ φτωχών ατόμων με την ταυτόχρονη αμελητέα μείωση αυτής των πολύ πλουσίων. Συνεπώς, η αναδιανομή εισοδήματος - πλούτου από τα πλούσια στρώματα στα φτωχά αυξάνει τη συνολική και τη μέση ευτυχία της ολότητας της κοινωνίας.

Επίπεδο ευτυχίας και κατά κεφαλήν εισοδήματος σε διάφορες χώρες

Οι Σκανδιναβικές χώρες διαθέτουν χαμηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα και ταυτόχρονα περίπου διπλάσιο φορολογικό συντελεστή εισοδήματος σε σχέση με τις ΗΠΑ. Όμως, οι κοινωνίες των Σκανδιναβικών χωρών φαίνεται να προσεγγίζουν σε μεγαλύτερο βαθμό την ευτυχία σε σχέση με τις ΗΠΑ, καθώς στις χώρες αυτές ευημερούν κοινωνίες με υψηλό δείκτη πρόνοιας και ανθρωπισμού

2.8.2 Συγκριτική μέτρηση της αναπτυξιακής επίδοσης του ν. Κιλκίς σε εθνικό επίπεδο

Για να γίνει μια όσο το δυνατό καλύτερη αποτύπωση της αναπτυξιακής επίδοσης αλλά και σχετικής θέσης των νομών της Ελλάδος χρησιμοποιήθηκαν τα παρακάτω οικονομικά μεγέθη .

- Το ακαθάριστο προϊόν των τομέων της οικονομίας (πρωτογενή – δευτερογενή – τριτογενή) για κάθε νομό .
- Το δηλωθέν εισόδημα σε κάθε νομό.
- Το ύψος των αποταμιεύσεων σε κάθε νομό

Το άθροισμα του ακαθάριστου προϊόντος, κάθε τομέα σε κάθε νομό, δίνει το ακαθάριστο προϊόν κάθε νομού, εκφράζοντας έτσι την συνιστάμενη της αναπτυξιακής επίδοσης του νομού. Άρα, οι νομοί με υψηλό ακαθάριστο προϊόν θα παρουσιάζουν και υψηλές τιμές στο δηλωθέν εισόδημα και στις καταθέσεις . Επομένως, η οικονομία τους θα εμφανίζει δυναμισμό και θα διατηρούν την σχετική καλύτερη τους θέση στη διάρκεια του χρόνου. Με τον γραμμικό συντελεστή συσχέτισης έγινε έλεγχος εάν συσχετίζονται τα παραπάνω μεγέθη μεταξύ τους και εάν η συσχέτιση είναι θετική η αρνητική.

Από τις μετρήσεις φαίνεται να επιβεβαιώνεται η υπόθεση για θετική συσχέτιση των παραπάνω μεγεθών. Οι νομοί με υψηλό Ακαθάριστο προϊόν εμφανίζουν και υψηλό ποσοστό δηλωθέντος εισοδήματος καθώς και υψηλό ποσοστό αποταμιεύσεων. Εάν τα παραπάνω οικονομικά μεγέθη διαιρεθούν με τον πληθυσμό κάθε νομού, θα προκύψουν τα αντίστοιχα κατά κεφαλή μεγέθη. Τα κατά κεφαλή μεγέθη θα χρησιμοποιηθούν για την αποτύπωση της αναπτυξιακής επίδοσης κάθε νομού. Με τη χρήση των κατά κεφαλή μεγεθών οι συγκρίσεις μεταξύ των νομών είναι εφικτές, διότι λαμβάνεται υπόψη στον οικονομικό δυναμισμό του κάθε νομού και ο πληθυσμός του. Οι δείκτες που θα χρησιμοποιηθούν είναι :

Δείκτης 1 : Κατά κεφαλή ακαθάριστο προϊόν για κάθε ένα από τους τρεις τομείς της παραγωγής για κάθε νομό

Δείκτης 2 : Κατά κεφαλή αποταμιεύσεις ανά νομό

Δείκτης 3 : Κατά κεφαλή δηλωθέν εισόδημα ανά νομό

Μπορούμε να ισχυριστούμε ότι : Εάν σε ένα νομό το κατά κεφαλή προϊόν είναι υψηλό θα είναι σε σχετικά καλύτερη αναπτυξιακή θέση σε σχέση με ένα άλλο νομό που έχει χαμηλότερο κατά κεφαλή ακαθάριστο προϊόν. Επίσης αναμένουμε νομοί με υψηλό σχετικά ακαθάριστο κατά κεφαλή προϊόν να έχουν υψηλές κατά κεφαλή αποταμιεύσεις και κατά κεφαλή δηλωθέν εισόδημα. Επομένως, το άθροισμα των παραπάνω δεικτών δίνει την αναπτυξιακή επίδοση. Ένας νομός με υψηλότερο άθροισμα σε σχέση με άλλο, θα είναι σε καλύτερη αναπτυξιακή θέση. Για να αθροιστούν οι δείκτες κανονικοποιήθηκαν ώστε να είναι απαλλαγμένοι από προβλήματα μονάδων μέτρησης. Έτσι το άθροισμα τους δίνει την αναπτυξιακή επίδοση κάθε νομού. Όσο μεγαλύτερο άθροισμα τόσο καλύτερη η θέση του νομού σε σχέση με τους άλλους.

α/ α	Νομοί	Τιμή δείκτη 2001	Τιμή δείκτη 1991	α/α	Νομοί	Τιμή δείκτη 2001	Τιμή δείκτη 1991
1	ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	-2,0964	-3,4839	26	ΚΙΛΚΙΣ	-2,9755	0,8796
2	ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	-0,0596	0,4578	27	ΚΟΖΑΝΗΣ	2,1226	3,2866
3	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	0,7682	0,3098	28	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	0,7000	2,1598
4	ΑΡΤΑΣ	-4,2045	-3,1323	29	ΚΥΚΛΑΔΕΣ	3,3345	3,6077
5	ΑΤΤΙΚΗ	5,6712	8,4487	30	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	2,7640	2,1689
6	ΑΧΑΪΑΣ	-0,7109	0,6601	31	ΛΑΡΙΣΗΣ	0,7869	0,2486
7	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	8,6990	5,3251	32	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	2,4070	1,6013

8	ΓΡΕΒΕΝΩΝ	-1,2875	-3,5565	33	ΛΕΣΒΟΥ	2,1369	-
9	ΔΡΑΜΑΣ	-0,9181	-0,1939	34	ΛΕΥΚΑΔΟΣ	0,9343	0,2616
10	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ	2,8701	4,9832	35	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	0,7683	0,9030
11	ΕΒΡΟΥ	1,5754	-0,9503	36	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	-1,9634	0,0028
12	ΕΥΒΟΙΑΣ	0,6015	2,2937	37	ΞΑΝΘΗΣ	-2,1805	-
13	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	-6,3361	-4,7001	38	ΠΕΛΛΑΣ	-2,4306	1,3328
14	ΖΑΚΥΝΘΟΥ	-0,8744	1,2181	39	ΠΙΕΡΙΑΣ	-2,5394	-
15	ΗΛΕΙΑΣ	-4,1876	-2,7038	40	ΠΡΕΒΕΖΗΣ	-1,5832	1,1874
16	ΗΜΑΘΙΑΣ	-1,9658	0,6980	41	ΡΕΘΥΜΝΟΥ	-0,3482	-
17	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	0,2810	0,1973	42	ΡΟΔΟΠΗΣ	-3,1091	0,5148
18	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	-1,3882	-2,7764	43	ΣΑΜΟΥ	0,9691	4,1134
19	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	2,9364	4,9945	44	ΣΕΡΡΕΣ	-1,6282	0,1598
20	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	-0,2755	-3,4853	45	ΤΡΙΚΑΛΩΝ	-1,6282	-
21	ΚΑΒΑΛΑΣ	-0,0457	3,7962	46	ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	3,1818	0,7907
22	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	-0,8456	-3,1914	47	ΦΛΩΡΙΝΑΣ	0,8038	1,9571
23	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	-0,1182	1,0055	48	ΦΩΚΙΔΟΣ	-0,3091	-
24	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	0,1212	1,6912	49	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	-3,0995	1,6414
25	ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	1,4727	2,8191	50	ΧΑΝΙΩΝ	-1,1319	1,7433
				51	ΧΙΟΥ	0,7598	1,1805
						2,4179	0,6192

Με βάση τις θετικές ή αρνητικές τιμές των δεικτών μεταξύ των ετών 1991 και 2001 οι νομοί μπορούν να καταταγούν σε τέσσερις ομάδες.

- Η ομάδα νομών που έχει θετική τιμή του δείκτη και τις δυο χρονιές και αποτελείται από 18 νομούς,
- Η ομάδα νομών που έχει αρνητική τιμή το 1991 και θετική το 2001 και αποτελείται από 6 νομούς,
- Η ομάδα νομών που έχει θετική τιμή το έτος 1991 και αρνητική το 2001 και αποτελείται από 8 νομούς,
- Η ομάδα νομών με αρνητική τιμή δεικτών και τις δύο χρονιές και αποτελείται από 19 νομούς.

Στη συνέχεια, έχουν καταταχθεί οι νομοί από την καλύτερη προς τη χειρότερη θέση, δηλαδή από τη μεγαλύτερη θετική τιμή του δείκτη προς τη μεγαλύτερη αρνητική για τα χρόνια 1991 και 2001.

ΝΟΜΟΙ	Τιμή δείκτη (2001)	ΝΟΜΟΙ	Τιμή δείκτη (1991)
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	8,6990	ΑΤΤΙΚΗ	8,4487
ΑΤΤΙΚΗ	5,6712	ΒΟΙΩΤΙΑΣ	5,3251
ΚΥΚΛΑΔΕΣ	3,3345	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	4,9945

ΤΡΙΚΑΛΩΝ	3,1818	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ	4,9832
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	2,9364	ΚΑΒΑΛΑΣ	3,7962
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΩΝ	2,8701	ΚΥΚΛΑΔΕΣ	3,6077
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	2,7640	ΚΟΖΑΝΗΣ	3,2866
ΧΙΟΥ	2,4179	ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	2,8191
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	2,4070	ΕΥΒΟΙΑΣ	2,2937
ΛΕΣΒΟΥ	2,1369	ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	2,1598
ΚΟΖΑΝΗΣ	2,1226	ΦΛΩΡΙΝΑΣ	1,9571
ΕΒΡΟΥ	1,5754	ΚΕΡΚΥΡΑΣ	1,6912
ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	1,4727	ΛΑΣΙΘΙΟΥ	1,6013
ΣΑΜΟΥ	0,9691	ΖΑΚΥΝΘΟΥ	1,2181
ΛΕΥΚΑΔΟΣ	0,9343	ΧΑΝΙΩΝ	1,1805
ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	0,8038	ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	1,0055
ΛΑΡΙΣΗΣ	0,7869	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	0,9030
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	0,7683	ΗΜΑΘΙΑΣ	0,6980
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	0,7682	ΑΧΑΙΑΣ	0,6601
ΧΑΝΙΩΝ	0,7598	ΧΙΟΥ	0,6192
ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	0,7000	ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	0,4578
ΕΥΒΟΙΑΣ	0,6015	ΑΡΚΑΔΙΑΣ	0,3098
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	0,2810	ΛΑΡΙΣΗΣ	0,2486
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	0,1212	ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	0,1973
ΚΑΒΑΛΑΣ	-0,0457	ΣΑΜΟΥ	0,1598
ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	-0,0596	ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	0,0028
ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	-0,1182	ΔΡΑΜΑΣ	-0,1939
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	-0,2755	ΛΕΥΚΑΔΟΣ	-0,2616
ΦΛΩΡΙΝΑΣ	-0,3091	ΡΕΘΥΜΝΟΥ	-0,5148
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	-0,3482	ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	-0,7907
ΑΧΑΙΑΣ	-0,7109	ΚΙΛΚΙΣ	-0,8796
ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	-0,8456	ΕΒΡΟΥ	-0,9503
ΖΑΚΥΝΘΟΥ	-0,8744	ΠΡΕΒΕΖΗΣ	-1,1874
ΔΡΑΜΑΣ	-0,9181	ΠΕΛΛΑΣ	-1,3328
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	-1,1319	ΦΩΚΙΔΟΣ	-1,6414
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	-1,2875	ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	-1,7433
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	-1,3882	ΠΙΕΡΙΑΣ	-1,8919
ΠΡΕΒΕΖΗΣ	-1,5832	ΞΑΝΘΗΣ	-2,0063
ΣΕΡΡΕΣ	-1,6282	ΛΕΣΒΟΥ	-2,1239
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	-1,9634	ΛΑΚΩΝΙΑΣ	-2,1689
ΗΜΑΘΙΑΣ	-1,9658	ΤΡΙΚΑΛΩΝ	-2,4017
ΑΙΤΟΛΩΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	-2,0964	ΗΛΕΙΑΣ	-2,7038
ΞΑΝΘΗΣ	-2,1805	ΣΕΡΡΕΣ	-2,7137
ΠΕΛΛΑΣ	-2,4306	ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	-2,7764
ΠΙΕΡΙΑΣ	-2,5394	ΑΡΤΑΣ	-3,1323
ΚΙΛΚΙΣ	-2,9755	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	-3,1914
ΦΩΚΙΔΟΣ	-3,0995	ΑΙΤΟΛΩΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	-3,4839
ΡΟΔΟΠΗΣ	-3,1091	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	-3,4853
ΗΛΕΙΑΣ	-4,1876	ΓΡΕΒΕΝΩΝ	-3,5565
ΑΡΤΑΣ	-4,2045	ΡΟΔΟΠΗΣ	-4,1134
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	-6,3361	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	-4,7001

Το πλήθος των νομών που βελτίωσαν την σειρά τους δηλαδή το έτος 2001 ήταν σε σχετικά καλύτερη θέση είναι 22 και το πλήθος που χειροτέρευσε την σειρά του είναι 29 : Οι νομοί που έχουν βελτιώσει την σειρά τους είναι οι: Αιτωλοακαρνανίας, Αρκαδίας, Βοιωτίας, Γρεβενών, Έβρου, Ηρακλείου, Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων, Καρδίτσας, Κυκλάδων, Λακωνίας, Λαρίσης, Λασιθίου, Λέσβου, Λευκάδος, Ροδόπης, Σάμου, Σερρών, Τρικάλων, Φθιώτιδος, Χαλκιδικής και Χίου.

Από τους νομούς, που έχουν βελτιώσει την σειρά τους, την θεαματικότερη βελτίωση από 11 έως και 37 θέσεις έχουν επιτύχει οι: Γρεβενών, Έβρου, Ιωαννίνων, Καρδίτσας, Λακωνίας, Λέσβου, Λευκάδος, Σάμου, Τρικάλων, Φθιώτιδος και Χίου.

Την χειρότερη μεταβολή στη σειρά, έχοντας χάσει από 11 έως και 23 θέσεις τους, έχουν οι νομοί: Αχαΐας, Ευβοίας, Ζακύνθου, Ημαθίας, Καβάλας, Καστοριάς, Κέρκυρας, Κιλκίς, Κορινθίας, Μεσσηνίας, Φλώρινας και Φωκίδος.

Συμπεράσματα

Έχοντας υπόψη τα προαναφερθέντα, τα συμπεράσματα που μπορούν να εξαχθούν είναι για τις τέσσερις προαναφερθείσες ομάδες νομών, αλλά και για τις αιτίες, που έχουν διαμορφώσει την σειρά τους και την μεταβολή τους, είναι:

Για την ομάδα των 18-νομών που η τιμή του δείκτη ανάπτυξης τους είναι θετική και για τη χρονιά 1991 και για την χρονιά 2001 ισχύουν τα παρακάτω :

Έχει **αυξηθεί** στο έτος 2001, σε σχέση με το έτος 1991, η συμμετοχή του τριτογενή τομέα στη σύνθεση του ακαθάριστου προϊόντος του κάθε νομού. Έτσι από 58% που είναι στο έτος 1991 κατά μέσο όρο η συμμετοχή του τριτογενή τομέα στο ακαθάριστο προϊόν του κάθε νομού, φτάνει στο 70% το έτος 2001. Αυτό ισχύει και για τους νομούς που ανήκουν στην ομάδα αυτή και έχουν βελτιώσει την θέση τους μεταξύ 1991 και 2001 και γι' αυτούς που έχουν χειροτερέψει την θέση τους.

Έχει **μειωθεί** στο έτος 2001, σε σχέση με το έτος 1991, η συμμετοχή του δευτερογενή τομέα στη σύνθεση του ακαθάριστου προϊόντος του κάθε νομού . Έτσι από 27,1% που είναι στο έτος 1991 κατά μέσο όρο η συμμετοχή δευτερογενή τομέα στο ακαθάριστο προϊόν του κάθε νομού, φτάνει στο 21,2% το έτος 2001. Η μείωση είναι όμως μεγαλύτερη κατά μέσο όρο για τους νομούς, που έχουν χειροτερέψει την θέση τους, μεταξύ 1991 και 2001, παρά για αυτούς που έχουν βελτιώσει τη θέση τους.

Έχει **μειωθεί** στο έτος 2001, σε σχέση με το έτος 1991, η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στη σύνθεση του ακαθάριστου προϊόντος, του κάθε νομού. Έτσι από 70,4%, που είναι στο έτος 1991, κατά μέσο όρο η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στο ακαθάριστο προϊόν του κάθε νομού, φτάνει στο 26,3% το έτος 2001. Η μείωση είναι εξίσου σημαντική και για νομούς που έχουν βελτιώσει τη θέση τους και για νομούς που την έχουν χειροτερεύσει μεταξύ 1991 και 2001. Τα μερίδια, που οι παραπάνω νομοί κατέχουν, δεν διαφοροποιούνται μεταξύ 1991 και 2001, αλλά το ποσοστό του πληθυσμού που κατά μέσο όρο έχουν οι νομοί που χειροτέρευσαν την θέση τους, είναι τετραπλάσιο σχεδόν από το μέσο ποσοστό των άλλων.

Για την ομάδα των 6-νομών που η τιμή του δείκτη ανάπτυξης τους είναι αρνητική για το έτος 1991 και θετική για το έτος 2001 ισχύουν τα παρακάτω :

Έχει **αυξηθεί και για τους έξι νομούς** στο έτος 2001, σε σχέση με το έτος 1991, η συμμετοχή του τριτογενή τομέα στη σύνθεση του ακαθάριστου προϊόντος του κάθε νομού. Έτσι από 59,3%, που είναι το έτος 1991, κατά μέσο όρο η συμμετοχή του τριτογενή τομέα στο ακαθάριστο προϊόν του κάθε νομού, φτάνει στο 62,8% το έτος 2001.

Έχει μείνει ουσιαστικά αμετάβλητη στο 19% περίπου η συμμετοχή του δευτερογενή τομέα στη σύνθεση του ακαθάριστου προϊόντος τομέα στο ακαθάριστο προϊόν του κάθε νομού.

Έχει **μειωθεί και για τους έξι νομούς** στο έτος 2001, σε σχέση με το έτος 1991, η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στη σύνθεση του ακαθάριστου προϊόντος, του κάθε νομού . Έτσι από 89,9%,

που είναι στο έτος 1991, κατά μέσο όρο η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στο ακαθάριστο προϊόν του κάθε νομού , φτάνει στο 30,8% το έτος 2001. Να σημειωθεί ότι η συμμετοχή των έξι αυτών νομών στο συνολικό πληθυσμό της Ελλάδος δεν έχει διαφοροποιηθεί και κυμαίνεται στο 1% περίπου κατά μέσο όρο.

Για την ομάδα των 8-νομών, που όλοι τους έχουν χειροτερεύσει την θέση τους στο έτος 2001, σε σχέση με το έτος 1991, που η τιμή του δείκτη ανάπτυξης τους είναι θετική και για τη χρονιά 1991 και αρνητική για την χρονιά 2001 ισχύουν τα παρακάτω:

Έχει **αυξηθεί** στο έτος 2001, σε σχέση με το έτος 1991, η συμμετοχή του τριτογενή τομέα στη σύνθεση του ακαθάριστου προϊόντος του κάθε νομού. Έτσι από 49,4%, που είναι το έτος 1991, κατά μέσο όρο η συμμετοχή του τριτογενή τομέα στο ακαθάριστο προϊόν του κάθε νομού, φτάνει στο 70,5% το έτος 2001.

Έχει **μειωθεί** στο έτος 2001, σε σχέση με το έτος 1991, η συμμετοχή του δευτερογενή τομέα στη σύνθεση του ακαθάριστου προϊόντος, του κάθε νομού. Έτσι από 27,4%, που είναι στο έτος 1991, κατά μέσο όρο η συμμετοχή του δευτερογενή τομέα στο ακαθάριστο προϊόν του κάθε νομού, φτάνει στο 16,2% στο έτος 2001.

Έχει **μειωθεί** στο έτος 2001, σε σχέση με το έτος 1991, η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στη σύνθεση του ακαθάριστου προϊόντος, του κάθε νομού. Έτσι από 70,4%, που είναι το έτος 1991, κατά μέσο όρο η συμμετοχή του τριτογενή τομέα στο ακαθάριστο προϊόν του κάθε νομού, φτάνει στο 33,3% το έτος 2001. Τα μερίδια πληθυσμού, που οι παραπάνω νομοί κατέχουν, δεν διαφοροποιούνται μεταξύ 1991 και 2001 .Στο πίνακα που ακολουθεί έχουν καταχωρηθεί τα παραπάνω .

Για την ομάδα των 19-νομών που η τιμή του δείκτη ανάπτυξης τους είναι αρνητική και για τη χρονιά 1991 και για την χρονιά 2001 ισχύουν τα παρακάτω :

Έχει **αυξηθεί** στο έτος 2001, σε σχέση με το έτος 1991, η συμμετοχή του τριτογενή τομέα στη σύνθεση του ακαθάριστου προϊόντος, του κάθε νομού. Έτσι, από 53,2%, που είναι στο έτος 1991, κατά μέσο όρο η συμμετοχή του τριτογενή τομέα στο ακαθάριστο προϊόν του κάθε νομού, φτάνει στο 67,8% το έτος 2001. Αυτό ισχύει και για τους νομούς, που ανήκουν στην ομάδα αυτή και έχουν βελτιώσει την θέση τους, μεταξύ 1991 και 2001 και για αυτούς, που έχουν χειροτερέψει την θέση τους

Έχει **μειωθεί** στο έτος 2001, σε σχέση με το έτος 1991, η συμμετοχή του δευτερογενή τομέα στη σύνθεση του ακαθάριστου προϊόντος του κάθε νομού. Έτσι, από 22,5%, που είναι το έτος 1991, κατά μέσο όρο η συμμετοχή του δευτερογενή τομέα στο ακαθάριστο προϊόν, του κάθε νομού, φτάνει στο 17,3% το έτος 2001. Η μείωση είναι όμως μεγαλύτερη κατά μέσο όρο για τους νομούς που έχουν βελτιώσει τη θέση τους, μεταξύ 1991 και 2001, από ότι για τους νομούς, που έχουν χειροτερέψει την θέση τους

Έχει **μειωθεί** στο έτος 2001, σε σχέση με το έτος 1991, η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στη σύνθεση του ακαθάριστου προϊόντος του κάθε νομού. Έτσι, από 85,3%, που είναι το έτος 1991, κατά μέσο όρο η συμμετοχή του πρωτογενή τομέα στο ακαθάριστο προϊόν του κάθε νομού, φτάνει στο 36,5% το έτος 2001. Η μείωση είναι μεγαλύτερη για νομούς που έχουν βελτιώσει τη θέση τους. Τα μερίδια πληθυσμού, που οι παραπάνω νομοί κατέχουν, δεν διαφοροποιούνται μεταξύ 1991 και 2001, αλλά το ποσοστό του πληθυσμού, που κατά μέσο όρο έχουν οι νομοί που χειροτέρευσαν την θέση τους, είναι τουλάχιστον 30% αυξημένο σχεδόν από το μέσο ποσοστό των άλλων.

Σύνοψη

Τα πλούτη δεν φέρνουν πάντα την ευτυχία. Το 2007, τα τρία κράτη μέλη με τον υψηλότερο δείκτη ευτυχίας ήταν οι σκανδιναβικές χώρες. Οι τρεις με το χαμηλότερο δείκτη ήταν η Βουλγαρία, η Λετονία και η Πορτογαλία, όμως μη βιαστείτε να βγάλετε συμπεράσματα.

Η Μάλτα αποτελεί ακραίο παράδειγμα, καθώς έρχεται 18η από πλευράς κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ, αλλά 7^η σύμφωνα με το δείκτη ευτυχίας, ενώ η Αυστρία έχει το 4ο υψηλότερο κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ, αλλά καταλαμβάνει τη 19η θέση στο δείκτη ευτυχίας. Όπως δείχνουν οι αριθμοί, η αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ συμβάλλει σημαντικά στην ευτυχία σε χαμηλότερα επίπεδα ανάπτυξης, αλλά καθώς το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ αυξάνεται, η σύνδεση με την ευτυχία εξασθενεί.

2.8.3 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) του νομού Κιλκίς παρουσίασε σημαντικές μεταβολές την τελευταία δεκαετία. Την περίοδο 2000-2008 ο νομός παρουσίασε σημαντική βελτίωση των οικονομικών μεγεθών του αυξάνοντας συνεχώς το ΑΕΠ του ενώ στη συνέχεια όπως φαίνεται και από τους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζει μια συνεχή πτωτική τάση, με αποτέλεσμα το 2012 το ΑΕΠ του να φτάσει μόλις τα 987 εκ ευρώ, συμμετέχοντας με το πιο μικρό ποσοστό, (μόλις 3,78%) στο σχηματισμό του περιφερειακού ΑΕΠ της Κεντρικής Μακεδονίας.

Στην συνέχεια παραθέτονται στοιχεία για το ΑΕΠ της περιοχής και συγκριτικά στοιχεία με το αντίστοιχο εθνικό, περιφερειακό και των γειτονικών νομών ΑΕΠ. Τα στοιχεία προέρχονται από την Εθνική Στατιστική Αρχή.

Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν

Σε εκατομμύρια ευρώ. Σε τρέχουσες τιμές

Ελλάδα, Π.Κ.Μ., Νομοί	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*
Ελλάδα	141.732	151.987	162.274	178.571	193.013	199.153	217.831	232.831	242.096	237.431	226.210	207.752	194.204
Π.Κ.Μ.	19.848	21.370	22.428	24.482	26.532	27.175	29.917	32.173	33.465	32.539	30.587	28.401	26.109
Ημαθία	1.454	1.568	1.596	1.680	1.796	1.872	2.007	2.109	2.176	2.132	1.923	1.868	1.683
Θεσσαλονίκη	12.618	13.593	14.461	15.980	17.306	17.673	19.917	21.220	22.167	21.583	20.152	18.519	16.802
Κιλκίς	765	852	868	907	1.019	1.022	1.048	1.231	1.246	1.161	1.094	1.040	987
Πέλλα	1.280	1.420	1.496	1.468	1.667	1.692	1.767	2.048	2.120	2.024	1.924	1.786	1.742
Πιερία	1.104	1.176	1.204	1.351	1.417	1.508	1.578	1.701	1.833	1.812	1.733	1.664	1.545
Σέρρες	1.497	1.557	1.555	1.707	1.839	1.858	1.905	2.092	2.082	2.053	2.015	1.878	1.771
Χαλκιδική	1.130	1.204	1.246	1.388	1.488	1.548	1.695	1.771	1.841	1.774	1.746	1.646	1.578

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

* Προσωρινά στοιχεία

Ποσοστό μεταβολής του Ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος

Σε εκατομμύρια ευρώ. Σε τρέχουσες τιμές

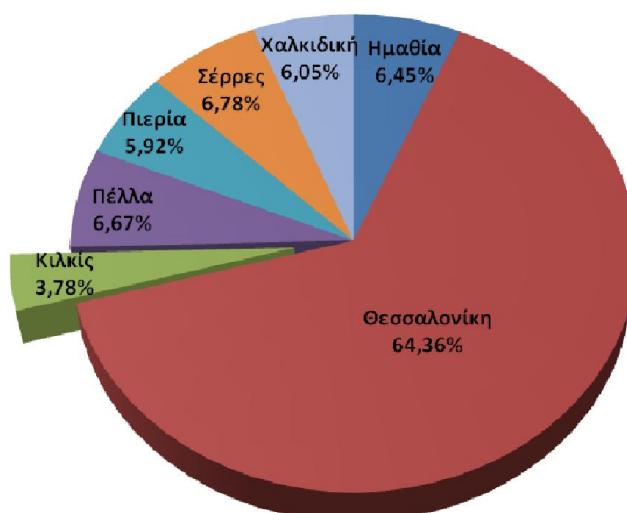
Ελλάδα, Π.Κ.Μ., Νομοί	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*
Ελλάδα	7,24%	6,77%	10,04%	8,09%	3,18%	9,38%	6,89%	3,98%	-1,93%	-4,73%	-8,16%	-6,52%
Π.Κ.Μ.	7,67%	4,95%	9,16%	8,38%	2,42%	10,09%	7,54%	4,02%	-2,77%	-6,00%	-7,15%	-8,07%
Ημαθία	7,83%	1,82%	5,24%	6,89%	4,27%	7,23%	5,05%	3,17%	-2,01%	-9,80%	-2,87%	-9,92%
Θεσσαλονίκη	7,73%	6,39%	10,50%	8,30%	2,12%	12,70%	6,54%	4,47%	-2,64%	-6,63%	-8,10%	-9,27%
Κιλκίς	11,35%	1,95%	4,38%	12,38%	0,36%	2,48%	17,52%	1,19%	-6,82%	-5,80%	-4,91%	-5,06%
Πέλλα	10,96%	5,34%	-1,86%	13,52%	1,52%	4,41%	15,93%	3,50%	-4,53%	-4,95%	-7,18%	-2,42%
Πιερία	6,56%	2,39%	12,20%	4,89%	6,43%	4,63%	7,80%	7,77%	-1,14%	-4,38%	-3,98%	-7,18%
Σέρρες	3,99%	-0,14%	9,81%	7,72%	1,04%	2,49%	9,84%	-0,48%	-1,41%	-1,82%	-6,79%	-5,73%
Χαλκιδική	6,52%	3,52%	11,42%	7,20%	4,02%	9,48%	4,49%	3,94%	-3,64%	-1,53%	-5,77%	-4,09%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ - Ιδία επεξεργασία

* Προσωρινά στοιχεία

Ως προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) του νομού Κιλκίς και την ενδοπεριφερειακή κατανομή του παραγόμενου προϊόντος προκύπτει από το παρακάτω διάγραμμα σαφέστατη υπεροχή της Π.Ε. Θεσσαλονίκης με ποσοστό 64,36% το 2012. Οι υπόλοιπες Περιφερειακές Ενότητες συμμετέχουν στο περιφερειακό ΑΕΠ με ποσοστά κάτω του 7% ενώ η Π.Ε. Κιλκίς έχει τη μικρότερη συμμετοχή με ποσοστό μόλις 3,78%. Τέλος προκύπτει ότι το ποσοστό συμμετοχής της Π.Ε. Κιλκίς στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας το 2012 είναι περίπου 0,51% (το αντίστοιχο ποσοστό το 2008 ήταν 0,65%).

Συμμετοχή των Π.Ε. στον σχηματισμό του περιφερειακού ΑΕΠ (2012)

Ακολουθούν πίνακας και διάγραμμα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ με βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της περιοχής και συγκριτικά στοιχεία με το αντίστοιχο εθνικό, περιφερειακό και των γειτονικών νομών ΑΕΠ.

Κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (κ.κ. ΑΕΠ)

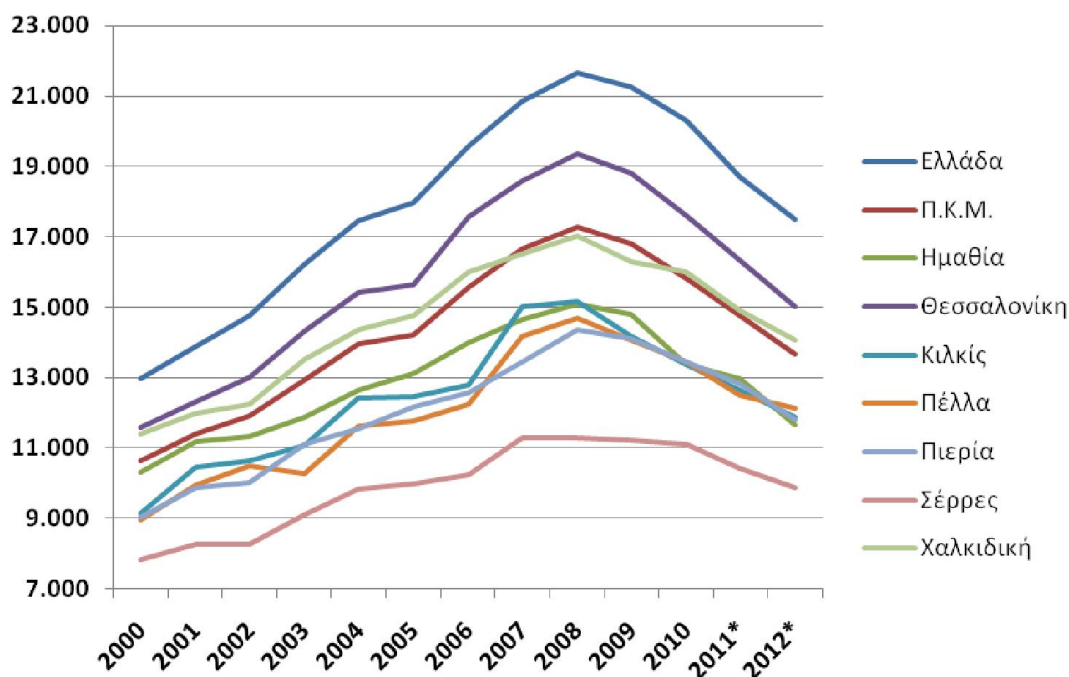
Σε ευρώ. Σε τρέχουσες τιμές

Ελλάδα, ΠΚΜ, Νομοί	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*
Ελλάδα	12.983	13.878	14.774	16.207	17.458	17.953	19.575	20.857	21.642	21.224	20.282	18.677	17.507
Π.Κ.Μ.	10.623	11.389	11.896	12.926	13.942	14.210	15.570	16.671	17.289	16.801	15.841	14.771	13.645
Ημαθία	10.297	11.169	11.331	11.881	12.642	13.118	13.995	14.650	15.102	14.801	13.386	12.977	11.638
Θεσσαλονίκη	11.597	12.320	13.032	14.321	15.420	15.660	17.557	18.607	19.361	18.826	17.628	16.345	15.007
Κιλκίς	9.158	10.461	10.639	11.088	12.433	12.468	12.773	14.984	15.144	14.148	13.368	12.631	11.895
Πέλλα	8.959	9.961	10.475	10.258	11.613	11.757	12.251	14.192	14.693	14.067	13.457	12.488	12.129
Πιερία	9.035	9.871	10.006	11.125	11.564	12.176	12.595	13.446	14.372	14.121	13.453	12.831	11.822
Σέρρες	7.812	8.239	8.255	9.092	9.828	9.962	10.242	11.296	11.302	11.219	11.117	10.417	9.851
Χαλκιδική	11.421	11.990	12.267	13.540	14.369	14.773	15.985	16.516	17.008	16.285	15.990	14.896	14.073

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

* Προσωρινά στοιχεία.

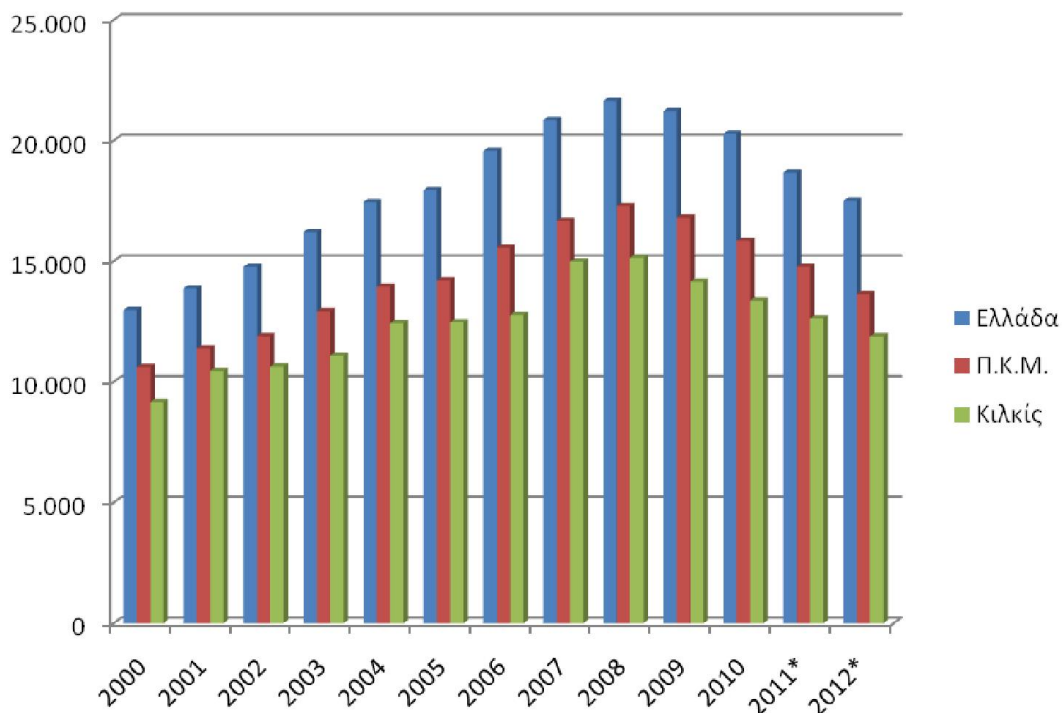
Σημείωση: Χρησιμοποιήθηκε ο υπολογιζόμενος πληθυσμός στις 30/6 κάθε έτους, εκτιμημένος βάση της απογραφής πληθυσμού του 2011.

* Προσωρινά στοιχεία

Από τα παραπάνω διαπιστώνεται ότι την περίοδο 2000-2008 το κατά κεφαλήν ΑΕΠ του νομού Κιλκίς αυξάνονταν συνεχώς ενώ το 2008 ο νομός κατείχε την τέταρτη θέση συγκριτικά με τους υπόλοιπους νομούς της Π.Κ.Μ. Ακολουθεί πτωτική πορεία του ΑΕΠ του Κιλκίς όπως βέβαια και των υπολοίπων νομών της Π.Κ.Μ. κατέχοντας το 2011 και το 2012 την 5^η και την 4^η θέση αντίστοιχα, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας.

Σύγκριση του κ.κ. ΑΕΠ του νομού Κιλκίς με τα κ.κ. ΑΕΠ της Π.Κ.Μ. και Ελλάδας

*Προσωρινά στοιχεία

Από το παραπάνω διάγραμμα προκύπτει ότι ο νομός Κιλκίς υπολείπεται αναπτυξιακά τόσο της Π.Κ.Μ. όσο και της χώρας. Η μεγαλύτερη διαφορά παρατηρήθηκε το 2009 όπου ο νομός υπολειπόταν των κ.κ. ΑΕΠ της Π.Κ.Μ. και της χώρας κατά 2.653€ και 7.076€ αντίστοιχα.

Ο επόμενος πίνακας παρουσιάζει τη θέση του νομού με βάση το κατά κεφαλή ΑΕΠ στο σύνολο των νομών της χώρας απ' όπου προκύπτει ότι ο νομός Κιλκίς το 2010 κατείχε το 2010 την 43^η θέση στο σύνολο των νομών της χώρας. Αξίζει βέβαια να σημειωθεί ότι κατά τη διάρκεια της πενταετίας 2008 – 2012 όλες οι Ελληνικές Περιφέρειες παρουσίασαν μείωση του κ.κ. ΑΕΠ τους σε Ευρωπαϊκό επίπεδο λόγω της οικονομικής ύφεσης.

Συγκρισιμότητα με βάση το κατά κεφαλή ΑΕΠ του Ν. Κιλκίς στο σύνολο των νομών της χώρας

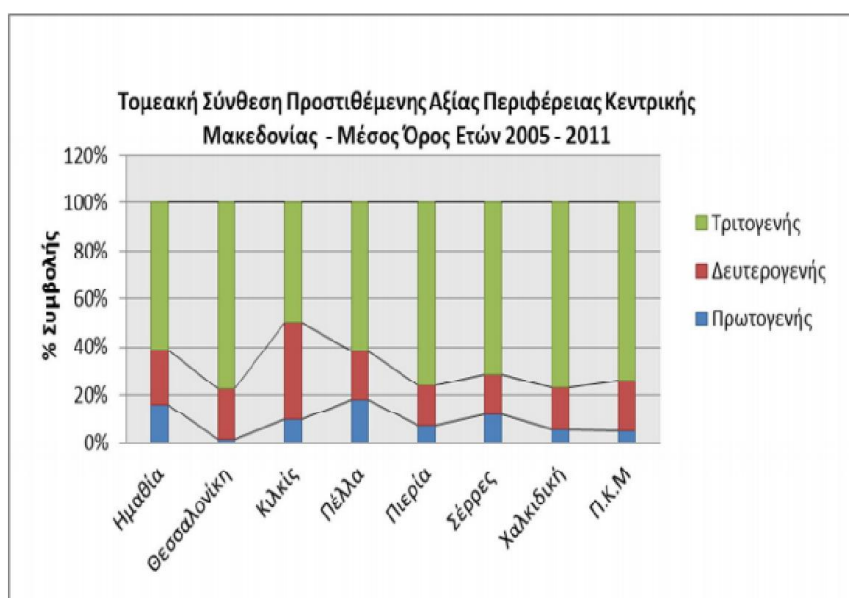
Έτος	Αξία €	Θέση
2007	14.984	30
2008	15.144	34
2009	14.148	38
2010	13.368	43
2011	12.631	39
2012	11.895	38

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Ιδία επεξεργασία

2.8.4 Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) ανά Τομέα Δραστηριότητας

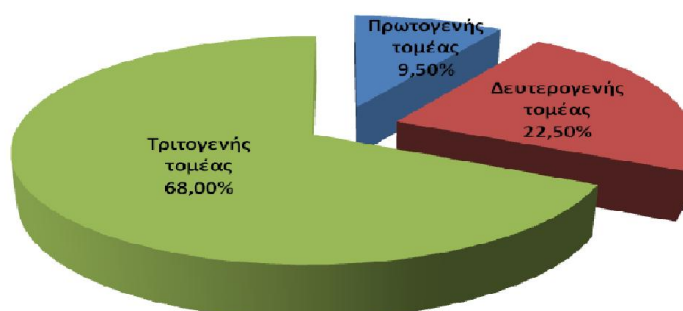
Με το όρο ΑΠΑ εννοούμε την αξία των νέων παραγόμενων προϊόντων και υπηρεσιών, αφαιρούμενων των προϊόντων που απαιτήθηκαν για την παραγωγή τους, χωρίς να υπολογίζονται οι αποσβέσεις, οι φόροι και οι επιδοτήσεις. Η χρήση του δείκτη αυτού γίνεται προκειμένου να βρούμε την σύνθεση (κλάδοι) της οικονομικής δραστηριότητας.

Στο ακόλουθο διάγραμμα φαίνεται η τομεακή σύνθεση προστιθέμενης αξίας των Περιφερειακών Ενοτήτων της Π.Κ.Μ. κατά την περίοδο 2005-2011.

Από το παραπάνω διάγραμμα ανάλυσης της περιφερειακής οικονομίας, είναι φανερό ότι η Περιφερειακή Ενότητα Κιλκίς παρουσιάζει την μικρότερη τριτογενοποίηση συγκριτικά με τις υπόλοιπες Περιφερειακές Ενότητες της Π.Κ.Μ. Έτσι στο νομό Κιλκίς ο δευτερογενής τομέας έχει ποσοστιαία συμμετοχή στη διαμόρφωση του ΑΠΑ την περίοδο 2005-2011, σε ποσοστό περίπου 30% με το αντίστοιχο ποσοστό στην Π.Κ.Μ. να φτάνει περίπου στο 18%. Αντίστοιχα το ποσοστό συμμετοχής του τριτογενούς τομέα την ίδια περίοδο, φτάνει κατά μέσο όρο το 60% περίπου στο Κιλκίς ενώ στην Π.Κ.Μ. ο αντίστοιχος μέσος όρος φτάνει το 77% περίπου. Τέλος ο πρωτογενής τομέας στο Κιλκίς παραμένει σε χαμηλά επίπεδα (περίπου 10%) το διάστημα από το 2005-2011 διατηρώντας τη σταδιακή μείωση που ξεκίνησε από το 2001 όπου το ποσοστό συμμετοχής του στο ΑΠΑ του Κιλκίς έφτανε το 18,4%.

Ακολουθεί διάγραμμα όπου παρουσιάζεται η συμβολή του κάθε τομέα στην σύνθεση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας του νομού Κιλκίς το 2012 σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ.

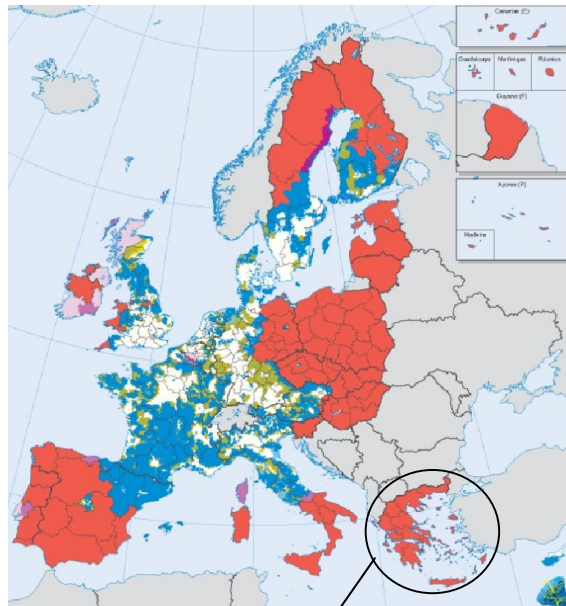
2.8.4 Δείκτες ευημερίας

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μετράει το **επίπεδο ανάπτυξης περιοχών** με το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ). Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση στις προγραμματικές περιόδους 2000 - 2006 (Γ΄ ΚΠΣ), 2007 - 2013 (ΕΣΠΑ) αλλά και στη νέα προγραμματική περίοδο, 2014 - 2020, χαρακτηρίζει ως **αναπτυξιακά υστερούσες περιφέρειες ή περιφέρειες Στόχου 1 «Σύγκλιση»**, τις περιφέρειες εκείνες των οποίων το **κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (κ.κ. ΑΕΠ) είναι μικρότερο του 75% του κοινοτικού μέσου όρου**, Χάρτης 1 και κατανέμει άνω του 70% των διαθέσιμων οικονομικών πόρων για την ενίσχυση των περιφερειών αυτών.

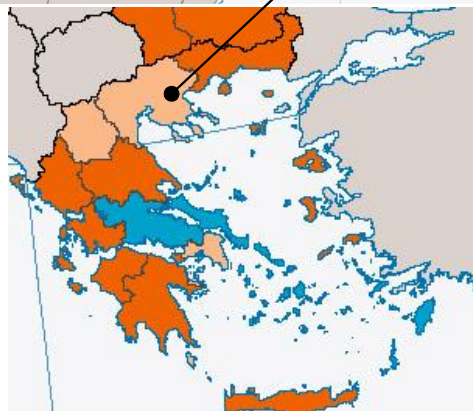
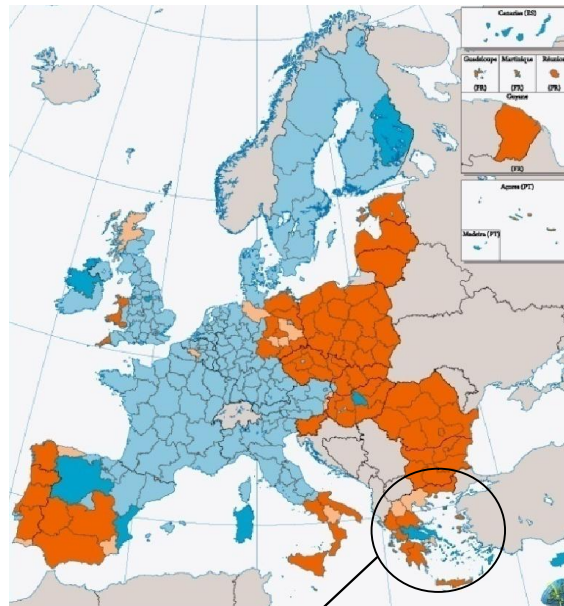
Από τη γενική θεώρηση του Χάρτη που ακολουθεί, προκύπτει ότι το σύνολο των περιφερειών της χώρας την περίοδο 2000 - 2006 κατατάσσονταν στις αναπτυξιακά υστερούσες περιφέρειες. Ακολούθως, την περίοδο 2007 - 2013 οι περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας, Νοτίου Αιγαίου, Δυτικής και Κεντρικής Μακεδονίας και Αττικής σταδιακά εντάσσονται στις ανεπτυγμένες περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ως εκ τούτου τυγχάνουν μικρότερης χρηματοδοτικής ενίσχυσης από τα διαρθρωτικά ταμεία. Χαρακτηριστικό είναι ότι για την περίοδο 2014 - 2020, παρά την οικονομική κρίση στη χώρα μας, μόνο τρεις περιφέρειες, η Ανατολική Μακεδονία - Θράκη, η Ήπειρος και η Δυτική Ελλάδα, χαρακτηρίζονται ως αναπτυξιακά υστερούσες περιφέρειες, απόρροια του γεγονότος ότι στο κ.κ. ΑΕΠ του 2008, που λαμβάνεται ως δείκτης για την κατάταξη των περιφερειών, δεν έχουν αποτυπωθεί τα αποτελέσματα της οικονομικής κρίσης στη χώρα μας.

Πάντως προκύπτει αδυναμία του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) να εκφράσει το επίπεδο ανάπτυξης μια περιοχής, όπως αυτό εννοιολογικά έχει ορισθεί ως μια διαδικασία ευρύτερη της οικονομικής μεγέθυνσης. Η αδυναμία αυτή αναγνωρίζεται, σχεδόν από το σύνολο των ερευνητών και των διαμορφωτών πολιτικής και καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι το ΑΕΠ δεν μπορεί να αποτελέσει δείκτη χάραξης πολιτικής και λήψης αποφάσεων σε όλους τους τομείς, καθώς δεν μετρά βασικές πτυχές της ανάπτυξης, όπως την περιβαλλοντική αειφορία και την κοινωνική ένταξη.

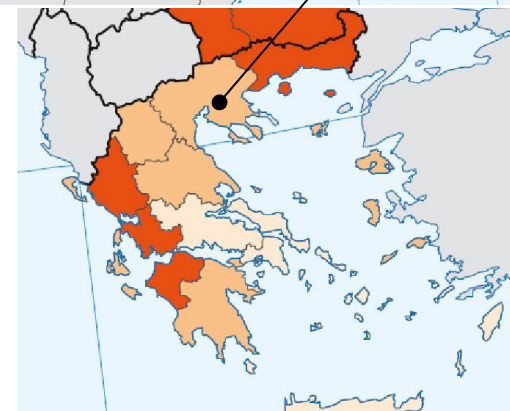
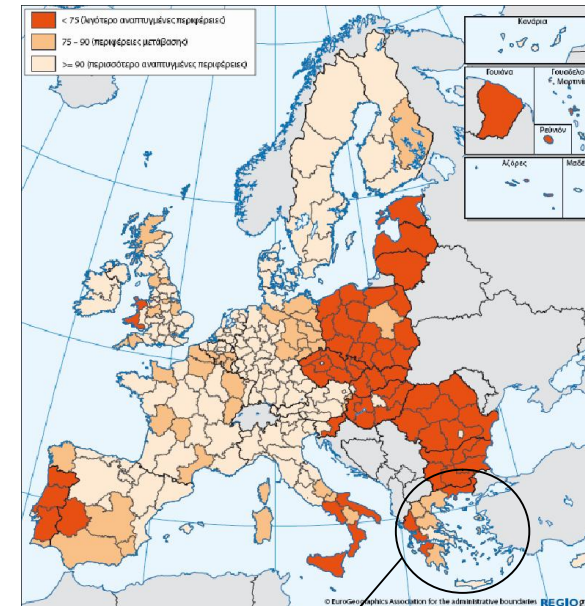
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2000 - 2006 (Γ΄ ΚΠΣ)

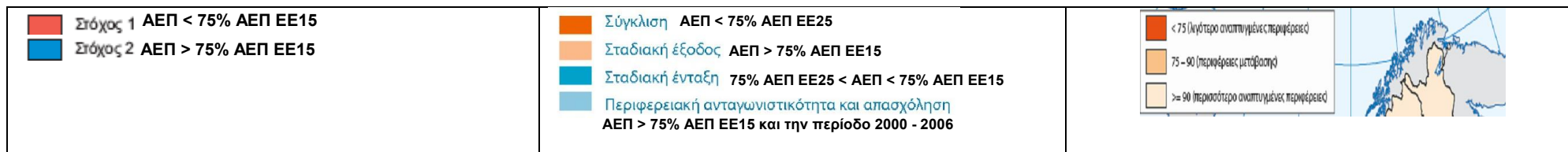
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2007 - 2013 (ΕΣΠΑ)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2014 - 2020

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/index_el.htm

Χάρτης: Κατάταξη των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς το επίπεδο ανάπτυξής τους με βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ (κ.κ. ΑΕΠ) για τις προγραμματικές περιόδους 2000 - 2006 (Γ΄ ΚΠΣ), 2007 - 2013 (ΕΣΠΑ) και 2014 - 2020.

Στη σύγχρονη Ελληνική βιβλιογραφία (Πετράκος και Ψυχάρης, 2004) συναντάται ο **Σύνθετος Δείκτης Ευημερίας και Ανάπτυξης (ΣΔΕΑ)** ως μέτρο έκφρασης της ανάπτυξης και της ευημερίας των περιφερειακών ενοτήτων της Ελλάδας.

Με βάση τα στοιχεία της έρευνας των Γ. Πετράκου και Γ. Ψυχάρη «Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα» (2004) προέκυψε η ομαδοποίηση των Νομών της χώρας ανάλογα με το Δείκτη Ευημερίας που υπολογίστηκε για κάθε Νομό χωριστά αθροίζοντας 22 επιμέρους οικονομικούς δείκτες, στους οποίους περιλαμβάνονται:

- το ΑΕΠ ανά κάτοικο
- το δηλωθέν εισόδημα ανά κάτοικο
- οι αποταμιευτικές καταθέσεις ανά κάτοικο
- η οικιακή χρήση ηλεκτρικού ρεύματος ανά κάτοικο
- τα επιβατικά ΙΧ αυτοκίνητα ανά 100 κατοίκους
- οι κύριες τηλεφωνικές συνδέσεις ανά 100 κατοίκους
- η απασχόληση
- η οικοδομική δραστηριότητα
- η τουριστική ανάπτυξη
- η αναλογία σχολείων, νοσοκομείων, ιατρών, φαρμακείων και δασκάλων ανά κάτοικο

Ο Σύνθετος Δείκτης Ευημερίας και Ανάπτυξης (ΣΔΕΑ) αποδίδει τιμές στην εκατονταβάθμια κλίμακα (0-100), ενώ η κατάταξη των νομών έγινε με τις ακόλουθες 6 ομαδοποιημένες κατηγορίες:

- Δείκτης από 50 βαθμούς και άνω(στους 100)
- Δείκτης από 40 έως 50 βαθμούς(στους 100)
- Δείκτης από 35 έως 40 βαθμούς(στους 100)
- Δείκτης από 30 έως 35 βαθμούς(στους 100)
- Δείκτης από 25 έως 30 βαθμούς(στους 100)
- Δείκτης έως 25 βαθμούς(στους 100)

Από την παρατήρηση της κατανομής των νομών είναι εμφανές το χάσμα μεταξύ κέντρου και περιφέρειας. Ο ΣΔΕΑ στην Αττική είναι 70,4 βαθμούς στους 100, ενώ από όλους τους νομούς ΣΔΕΑ άνω των 50 βαθμών συγκέντρωσαν μόνο οι Νομοί Θεσσαλονίκης και Δωδεκανήσου ενώ στο Κιλκίς η αντίστοιχη τιμή είναι μόλις 24,3 κατατάσσοντας το νομό στην 43^η θέση συγκριτικά με τους υπόλοιπους νομούς της χώρας.

Οι ερευνητές σημειώνουν:

« Ένας φαύλος κύκλος που απειλεί ακόμα και τις μεγαλουπόλεις, οι οποίες σήμερα καρπούνται το μεγαλύτερο όφελος από την πρόοδο της χώρας, έχει δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια. Η περιφέρεια μένει πίσω τόσο σε οικονομικούς όρους, όσο και σε ποιότητα ζωής. Αν όμως η εικόνα αυτή δεν ανατραπεί, τότε ακόμα και η πρωτεύουσα απειλείται. Οι κάτοικοι της επαρχίας θα έρθουν στην Αθήνα και έτσι θα υποβαθμιστεί ακόμα περισσότερο η ποιότητα ζωής αφού αυτό θα φέρει αύξηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, επιβάρυνση του κυκλοφοριακού και νέα αύξηση του κόστους της γης.

Σήμερα, το χάσμα που χωρίζει το κέντρο από την περιφέρεια είναι μεγάλο. Μπορεί εν μέρει να κρύβεται από τις επίσημες μετρήσεις ανάπτυξης(που λαμβάνουν υπόψη μόνο το Ακαθάριστο

Εγχώριο Προϊόν ανά κάτοικο), αλλά αποκαλύπτεται σε όλο το μεγαλείο αν ληφθούν υπόψη οι υπό-λοιποι 19 Δείκτες που χρησιμοποιούνται στη μελέτη. Βασική αιτία είναι το ότι η Αθήνα και Θεσσαλονίκη συγκεντρώνουν σήμερα το μισό πληθυσμό της χώρας και ταυτόχρονα εισπράττουν τις μισές από τις κοινοτικές επιδοτήσεις. Έως τώρα αυτό επέτρεπε να βελτιώνεται η ποιότητα των υποδομών και η οικονομική κατάσταση.

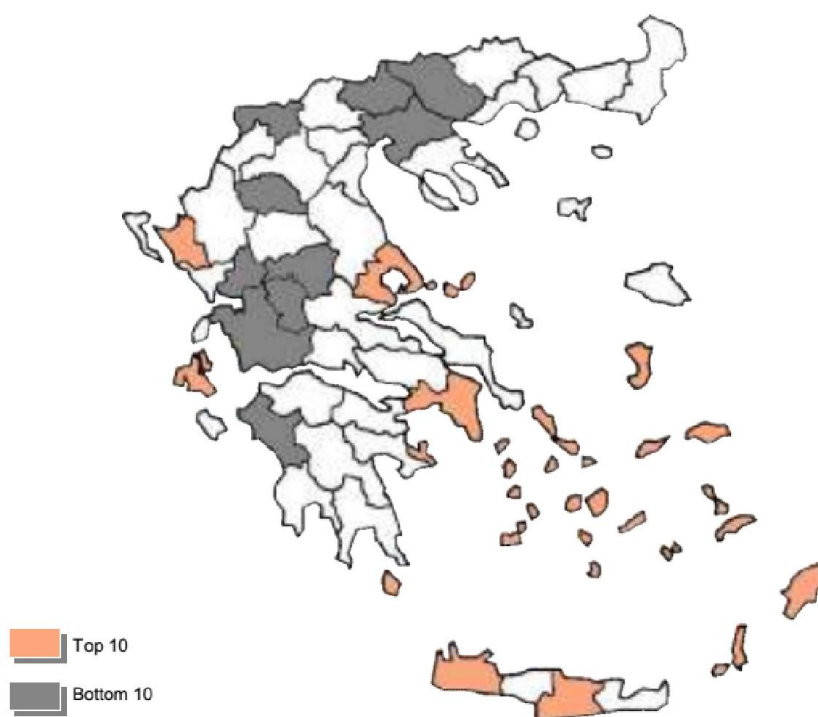
Αν όμως δεν δημιουργηθούν συνθήκες που θα επιτρέψουν στους κατοίκους της περιφέρειας να μείνουν στον τόπο τους, τότε η υπερσυγκέντρωση πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα θα ανατρέψει την εικόνα.

Οι χρηματοδοτήσεις του επόμενου ΚΠΣ δίνουν μια ευκαιρία για να υπάρξει μεγαλύτερη ανάπτυξη στην ελληνική περιφέρεια. Τα χρήματα όμως που θα εισπράξει η χώρα θα είναι πολύ λιγότερα από ότι στο παρελθόν.

Καθώς η ανάπτυξη επίσημως μετράται με το ΑΕΠ και όχι με έναν συνολικότερο δείκτη ευημερίας, πολλές περιφέρειες «αποβάλλονται» μετά το 2007 από τη βασική πηγή κοινοτικών χρηματοδοτήσεων (το Στόχο 1 του ΚΠΣ, που ορίζει ότι δεν χρηματοδοτούνται περιοχές με εισόδημα ανά κάτοικο μεγαλύτερο του 75% του κοινοτικού μέσου όρου). Έτσι θα υπάρχουν λιγότεροι πόροι για να προωθηθούν στρατηγικές ανάπτυξης της περιφέρειας.»

Η αποτύπωση της κατανομής του ΣΔΕΑ παρουσιάζεται στον ακόλουθο χάρτη και πίνακα.

Κατανομή των Νομών με βάση τον ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΔΕΙΚΤΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (2000)

ΠΙΝΑΚΑΣ: Διαφοροποίηση των νομών ως προς τον ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ ΔΕΙΚΤΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΝΟΜΟΙ	Τιμή ΣΔΕΑ	Σειρά Κατάταξης του Νομού
ΝΟΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ	25,4	40
ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ	35,1	15
ΝΟΜΟΣ ΕΒΡΟΥ	31,3	28
ΝΟΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ	28,0	32
ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ	26,4	35
ΝΟΜΟΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	30,2	29
ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	55,5	2
ΝΟΜΟΣ ΚΙΛΚΙΣ	24,3	43
ΝΟΜΟΣ ΠΕΛΛΑΣ	24,7	42
ΝΟΜΟΣ ΠΙΕΡΙΑΣ	31,8	26
ΝΟΜΟΣ ΣΕΡΡΩΝ	21,0	47
ΝΟΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	31,9	25
ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	22,3	44
ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	27,2	33
ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	34,4	17
ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΗΣ	24,7	41
ΝΟΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	21,3	46
ΝΟΜΟΣ ΛΑΡΙΣΗΣ	33,7	21
ΝΟΜΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	39,2	7
ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	27,2	34
ΝΟΜΟΣ ΑΡΤΑΣ	20,9	48
ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	20,1	49
ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	33,4	22
ΝΟΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΗΣ	25,6	38
ΝΟΜΟΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	37,1	11
ΝΟΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	35,8	14
ΝΟΜΟΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	38,5	9
ΝΟΜΟΣ ΛΕΥΚΑΔΟΣ	34,0	20
ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	22,0	45
ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ	36,3	12
ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ	17,2	50
ΝΟΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ	33,1	23
ΝΟΜΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ	32,1	24
ΝΟΜΟΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	16,8	51
ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	28,1	31
ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΟΣ	26,2	36
ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	34,7	16
ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	28,2	30
ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	31,5	27
ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	25,5	39
ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	25,7	37
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΘΗΝΩΝ		
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	70,4	1
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ		
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ		
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	34,1	18
ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	38,9	8
ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	37,2	10
ΝΟΜΟΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	49,3	3
ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	46,9	4
ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	40,6	6
ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	36,3	13
ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ	34,0	19
ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	41,1	5
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ		

Πηγή: Γ. Πετράκος και Γ. Ψυχάρης (2004), Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα.